

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Redaktsiooni jõustumise kp:
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:
Avaldamismärge:

Haridusminister
määrus
terviktekst
13.08.2004
21.10.2006

Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava (abiõppe õppekava) kinnitamine

[RTL 2002, 8, 67- jõust. 19.01.2002]

Vastu võetud 24.03.1999 nr 21

[RTL 1999, 70, 907](#)

jõustumine 01.05.1999

Muudetud järgmiste määrustega (kuupäev/number, avaldamine Riigi Teatajas, jõustumise aeg):

03. 01. 2002/1 ([RTL 2002, 8, 67](#)) 19. 01. 2002.

27. 12. 2002/88 ([RTL 2003, 4, 39](#)) 09.01.2003.

30.07.2004/43 ([RTL 2004, 106, 1705](#)) 13.08.2004

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (RT I 1993, 63, 892; 1999, 42, 497; 79, 730; 2000, 33, 195; 54, 349; 71, õiend; 95, 611; 2001, 50, 288; 75, 454) § 3 lõike 2 alusel haridusminister määrab:

[[RTL 2002, 8, 67](#)– jõust. 19. 01. 2002]

Kinnitada põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava (abiõppe õppekava) (juurde lisatud).

[[RTL 2002, 8, 67](#)– jõust. 19. 01. 2002]

Kinnitatud
haridusministri
24. märtsi 1999. a
määrusega 21
Põhikooli lihtsustatud riiklik
õppekava (abiõppe õppekava)
[[RTL 2002, 8, 67](#)–
jõust. 19. 01. 2002]

I. ÜLDSÄTTED

Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava alusel toimub abiõppele suunatud õpilaste õppetöö Eesti Vabariigis, selle koostamine ja arendamine kuulub Haridus- ja Teadusministeeriumi pädevusse. Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava alusel koostab iga abikool või abiklass oma õppekava. Selle alusel koostatakse ka individuaalõppekavad neile õpilastele, kes vajavad abiõppe õppekava teist tüüpi koolides või kellele püstitatakse osaliselt erinevad eesmärgid ja nõuded abikoolis.

[[RTL 2003, 4, 39](#)– jõust. 09.01.2003]

Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava aluseks on põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava. Erinevused on tingitud abiõpet vajavate õpilaste arengu iseärasustest. Õppekava moodustab üldharidusliku terviku, keskendub suuremal määral elementaarskuste ja elus iseseisva toimetuleku kujundamisele. Peamised erinevused on õppekava korrigeeriv suunitlus ja lihtsustatud ainekavad (suuremal määral elementaarskusi, keskendatus elus iseseisva toimetuleku oskuse omandamisele).

[RTL 2002, 8, 67– jõust. vastavalt § 3]

Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava määrab abikooli ja teiste koolide abiõpet vajavate õpilaste

- õpetaja;
- kasvatus, sh korrigeerimise ja sotsiaalse rehabiliteerimise eesmärgid;
- kooliastmete ja klasside nõuded;
- aine- ja korrigeeritundide proportsioonid;
- peamise õppesisu aineti.

[RTL 2002, 8, 67– jõust. 19. 01. 2002]

Õppekava koosneb üldosast ja ainekavadest.

Üldosas esitatakse

- õppe-, kasvatus-, sotsiaalse rehabiliteerimise, sh korrigeerimise üldeesmärgid;
- õppekorralduse põhimõtted ja tunnijaotusplaanid;
- kooli, klassi ja individuaalse õppekava koostamise alused.

Ainekavades määratletakse

- aine osa õppekavas ja lapse arengu korrigeerimisel;
- ainesisu;
- omandatavad oskused;
- õppetegevuse iseloom ja dünaamika õpingute jooksul;
- oodatavad õpitulemused.

ÜLDOSA

II. ABIÕPPE JA KASVATUSE ÜLDEESMÄRGID

Abiõppe põhiülesanne on korrigeerida kerge vaimse alaarenguga õpilase arengut ja aidata kujuneda isiksusel, kes tuleb eluga toime võimalikult iseseisvalt, teeb võimetekohast tööd, määratleb end oma rahva liikmena ja kodanikuna. Korrigeeriva õpetamise eesmärk on vähendada mahajäämust arengus: kujundada psühhofüsioloogilisi kompensatsioonimehhanisme, et soodustada õpilase kognitiivset ja motoorset arengut, tunde- ja tahtevala kujunemist, sotsialiseerumist ja adapteerumist, sh adekvaatse minapildi kujunemist.

Abiõpe peab aitama kujuneda isiksusel, kes

- teadvustab ennast ja kaasinimesi ning nende erinevusi, oma ja teiste rahvaste kultuurilisi erinevusi;

- peab lugu iseendast, kodust ja perekonnast, suudab luua ja majandada oma perekonda;
- armastab kodumaad;
- tunneb ja järgib jõukohaselt õigusnorme ja demokraatia põhimõtteid;
- tunneb ning järgib üldinimlikke kõlbelisi arusaamu;
- tunneb terveid eluviise ning püüab neid järgida;
- teab loodushoiu peamisi seisukohti ja püüab tegutseda keskkonda säästes;
- oskab oma igapäevast tegevust eesmärgistada, kavandada ja hinnata;
- suudab tuttavates situatsioonides valida, otsustada ja vastutust kanda;
- oskab ja tahab teha jõukohast tööd, on valmis koostööks;
- suudab osaleda võimetele vastavas täiendõppes;
- orienteerub lihtsas teabes;
- valdab järgmisi elementaarskusi: vaatlemine, kuulamine ja kõne mõistmine, kõnelemine; lugemine, kirjutamine, arvutamine;
- omab kujutlust maailmast kui tervikust.

III. ÕPPEKAVA PÕHIMÕTTED

Abiõppe põhimõtteid on peetud silmas nii üldosa kui ainekavade koostamisel. Neist lähtuvad koolid oma õppekava ning individuaalsete õppekavade koostamisel. Üldjuhul koostatakse abiõppele kontsentrilised ainekavad.

1. Võrdne võimalus hariduse omandamiseks

Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava lähtub Eesti Vabariigi üldhariduskooli kui ühtluskooli põhimõtetest: igaühel peab olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. See õigus realiseeritakse abiõpet vajavate õpilaste integreerimisega Eesti koolisüsteemi. Nimetatud õpilastel on õigus õppida abikoolides, abiklassides, individuaalse õppekava alusel teistes puuetega laste koolitüüpides või tavakoolides, saada kutseharidust ametikoolide erirühmades või individuaalõppekava alusel tavarühmades. Üksikjuhtudel korraldatakse abiõpet vajavatele lastele koduõpe vastavalt seadusandlusele.

[RTL 2002, 8, 67– jõust. 19. 01. 2002]

Õppekorralduses ja õppesisu valikul arvestatakse õpilaste võimeid ja teisi individuaalseid iseärasusi, samuti rahvuslikke, piirkondlikke, vanuselisi ja soolisi iseärasusi.

Õpilasi suunatakse abiõppele kooskõlas kehtiva seadusandlusega.

2. Lähtumine humanismi ja demokraatia põhimõtetest

Põhikooli lihtsustatud riiklikus õppekavas ja igapäevastes koolisuhetes peetakse oluliseks samu humanistlikke seisukohti, mida püstitab põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava. Enam pööratakse tähelepanu sallivusele teistsuguse suhtes ning kaaslaste erivajaduste mõistmisele.

[RTL 2002, 8, 67– jõust. 19. 01. 2002]

3. Kõigi õpilaste arengu korrigeerimine

Õppekava taotleb kõigi õpilaste arengu korrigeerimist: laste arengupuute ületamiseks ja/või vähendamiseks rakendatakse spetsiifiliste pedagoogiliste vahendite arendavat süsteemi. Korrigeeriva õpetamise tulemusel toimivad ajus kompensatsioonimehhanismid - kujunevad seni puuduvad funktsionaalsüsteemid või muutub ja täiustub kahjustatud (alaarenenud) süsteemide talitlus. Eesmärgiks on arendada-taastada organismi funktsioonid sotsiaalselt rahuldava tasemeni - (re)habiliteerida abiõppele suunatud õpilane. Õppetöö kavandamisel ja töötades terviklassiga arvestatakse nii klassi tervikuna kui ka puude struktuurist tulenevaid õpilaserühmi klassis ja iga õpilast individuaalselt. Õppeülesanded valitakse potentsiaalset arenguvaldkonda arvestades: nõuavad pingutust, kuid abi korral on jõukohased.

Korrigeerimist vajavad abiõppele suunatud õpilase kõik psüühika- ja isiksuseomadused ning tegevusvaldkonnad: tunnetustegevus (tähelepanu, taju, mälu, mõtlemine), kõne ja suhtlemine, tunde- ja tahtevald, psühhomotoorika, hinnangud ja hoiakud jne.

Üldised korrektsiooneesmärgid konkretiseeritakse ainekavades, individuaalseid kajastavad individuaalõppekavad, samuti korrektsioonitundide (parandusõppe) ja kõneravitundide plaanid ning individuaalsed õppeülesanded.

4. Õpetamise ja kasvatamise praktiline suunitlus

Abiõppe sisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele. Õppekava koostatakse nii, et õpilased omandaksid teadmised ja oskused, väärtushinnangud ja toimimisviisid toimetulekuks igapäevases elus. Õppekava taotleb õpetamist, kasvatamist ja korrigeerimist valdavalt praktilise õppeviisi (harjutamise) kaudu. Reegleid ja teooriaid käsitletakse minimaalselt, nende ülesandeks on üldistada ja teadvustada praktiliselt omandatu. Praktilised oskused konkretiseeritakse ainekavades.

Otseselt eluks vajalike oskuste kujundamiseks on õppekavas elu- ja olustikuõpe ning tööõpetus. Adekvaatset enesehinnangut, majandamis- ja vaba aja veetmise oskust kujundatakse ka pikapäevarühma tegevustes, ringitöös, klassi- ja koolivälises tegevuses. Praktiliste oskuste omandamisel on suur osakaal emakeelel (suhtlemine, info hankimine), matemaatikal jt ainetel. Seosed eri õppevaldkondade vahel kujunevad temaatilise keskustamise (üldõppe või selle elementide rakendamise), õpetust läbivate teemade, õppeülesannete, -meetodite ja -viiside abil.

5. Õpilaste aktiveerimine ja õpitegevuse kujundamine

Abiõpe suunab õpilast omandama sotsiaalset kogemust: täitma ülesandeid koostöös, eeskujuga järgi, näidise põhjal ning verbaalse selgituse (instruktsiooni) alusel. Selleks teadvustatakse õpilastele tegevuse (toimingute) struktuuri: ülesandes orienteerumine ja toimingu kavandamine, täitmine (sooritamine), enesekontroll. Tavakooliga võrreldes nõuab oluliselt enam tähelepanu toimingu esimene ja kolmas etapp.

Õpilaste aktiveerimine eeldab nende psüühilisele arengule vastavate tegevuste valikut, jõukohast õpitegevust, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu

andmist. Oluline on pedagoogi ja õpilaste emotsionaalne kontakt ühistegevuses, jõukohasuse miljöö. Õpioskuste kujundamist soodustavad pedagoogi ja lastevanemate kontaktid (ühised nõudmised ja samalaadne abi).

6. Õppekava avatus

Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava rakendamine ja arendamine tähendab konkreetse kooli ja klassi ning õpilase arvestamist. Tähtsad on koostöö lapsevanematega, ametiõppe korraldajatega, abikooli vanemates klassides ka õpilaste ja õpetajate koostöö, samuti abiõppe asjatundjate nõuanded abiõpet rakendatavatele tavakoolidele.

[RTL 2002, 8, 67– jõust. 19. 01. 2002]

Õppekava on avatud nendele muutustele, mida toob kaasa aeg ja sotsiaalne tellimus.

IV. KOOLIASTMETE ÕPPEKORRALDUS, ÕPPIMINE

Õppeprotsessi kirjeldatakse astmeti: 1.-5. kl ja 6.-9. kl. Mõlemad kooliastmed on omakorda jaotatud kaheks etapiks. Õppe- ja kasvatustöö rõhuasetused, eesmärgid ja kujundatavad pädevused on esitatud astmeti ja etapiti. Astmeteks jaotamise aluseks on õpilaste üldine areng, astmete erinevus kajastub tunnijaotusplaanis.

Tunnijaotusplaan kirjeldab õppe ajalist korraldust. Selles on esitatud kohustuslike ainete tundide arv klasside kaupa ja tööpraktika päevades. Tunnijaotusplaanile lisatakse juhendid tööõpetuse rühmade komplekteerimiseks ning korrektsioonitundide (ravivõimlemine, kõneravi, psüühiliste protsesside korrektsioon) läbiviimiseks. Nimetatud juhendite koostamine kuulub Haridus- ja Teadusministeeriumi pädevusse.

[RTL 2003, 4, 39– jõust. 09.01.2003]

Abiõppe tunnijaotusplaan (kohustuslik koormus)

Klassid	Õppetundide arv nädalas								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Emakeel	7	9	9	8	8	7	6	6	6
A-võõrkeel					2	2	2	2	2
Matemaatika	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Füüsika ja keemia Elementaarkursus									2
Ajalugu, kodanikuõpetus						1	2	2	2
Geograafia						2	2	2	1
Kodulugu, 1 Loodusõpetus	1	2	2	2	2	2	2	2	2
Muusika	1	1	1	1	1	1	1	1	
Kunst	1	1	1	1	1	1			
Tööõpetus, käsitöö	2	2	3	4	6	6	8	9	10
Kehaline kasvatus ja rütmika	2	3	3	3	2	2	1	1	2
Elu- ja Olustikuõpe	1	1	1	1	1	1	1	2	2

Kohustuslik Koormus	20	23	25	25	28	30	30	32	34
Tööpraktika (päevades)						5	10	10	15

Õppimine on üheaegselt sotsiaalse kogemuse omandamine ning selleks vajalike õpioskuste kujunemine. Õppimise psühholoogilis-pedagoogiline tulemus on oskused, teadmised ja hinnangud. Õppimine abiõppes on arengut korrigeeriv. Selle psühhofüsioloogiline tulemus on kompensatsioonimehhanismid, sotsiaalne tulemus - habilitatsioon. Peamine õppeviis abiõppes on praktiline harjutamine, sh didaktiline mäng. Ka sisult on abiõpe praktilise suunitlusega.

Õppimise osa on refleksioon - oma õpitoimingute teadlikustamine, mis on eelduseks nende planeerimisele ja kontrollimisele. Õppimine on ühtlasi konstruktiiv-dünaamiline protsess: uued teadmised ja oskused ühendatakse olemasolevatega, automatiseerunud toiminguid rakendatakse operatsioonidena uue toimingu koosseisus. Iga õpitoimingu omandamine toimub etapiti - algab hargnenud ja praktilisest sooritamisest ning lõpeb oskusega sooritada seda peast (automatiseeritult). Õpiülesannete raskusastet doseeritakse õpilase potentsiaalse arenguvalla piirides. Peamised raskusastme reguleerimise viisid on järgmised: pedagoogi erinev osalemine lapse õpitegevuses, õppematerjali keerukuse muutmine, abivahendite mahu ja konkreetsuse-abstraktsuse reguleerimine. Nimetatud komponente rakendatakse kombineeritult.

Peamised õpitavate oskuste valdkonnad on järgmised:

- õpioskused ehk sotsiaalse kogemuse omandamise viisid: koostegevus, matkimine, ülesande sooritamine näidise järgi, sooritamine sõnalise juhendi järgi, õpitegevuse iseseisev korraldamine, teabe hankimine, sh olulise eraldamine ebaolulisest;
- suhtlemisoskused: oskus kuulata ja aru saada, kontakti loomine, osalemine dialoogis, oma mõtete väljendamine, rollide ja situatsioonide arvestamine suhtlemisel;
- ainealased oskused, millest olulisemad on lugemine, kirjutamine, arvutamine naturaalarvudega, orienteerumine tekstis;
- tööoskused: tööoperatsioonide valdamine, töö kavandamine ja plaani järgi sooritamine, tulemuste kontrollimine ja hindamine; orienteerumine elukutsete ja tööturu nõuetes;
- vaba aja veetmise oskused: tegevuste valik, olme korraldamine, lõõgastusoskus jne.

Oskused ja teadmised jaotuvad üldisteks ja ainealasteks. Õppekavas täpsustatakse need üldiste pädevuste näol kooliastmete ja etappide kaupa ning ainealaste pädevuste näol ainekavades.

Hiljemalt 9. klassi esimesel poolaastal esitatud lapsevanema põhjendatud taotluse alusel võib õppenõukogu otsusega pikendada õpilase õppeaega kolmandas kooliastmes ühe õppeaasta võrra valikainete omandamiseks kuni 34 nädalatunni ulatuses. Täiendava õppeaasta kohta koostatakse õpilasele individuaalne õppekava

[RTL 2004, 106, 1705- jõust 13.08.2004]

V. PÄDEVUSED (KOMPETENTSUSED)

Pädevused kujunevad kõikide õppeainete vahendusel, tunni- ja koolivälises tegevuses, sh vanemate mõjutamisel. Nende kujundamise võimalused on etapiti ja aineti erinevad. Pädevused kirjeldavad õppija kognitiivset, sotsiaalset ja isiksuslikku arengut, suhtlemis- ja õpioskuste kujunemist. Kooliastmete pädevused seovad üldeesmärgi aine-eesmärkidega, õpitegevust koolis ja tegevust väljaspool ainetunde. Pädevused on esitatud kolme rühmana: suhtlemispädevused, väärtuspädevused (suhtumised, hoiakud) ning tegevuspädevused (üldoskused, sh õpioskused). Iga koolietapi pädevusnõuded on jõukohased vähemalt 75% õpilastest. Pädevusnõudeid muudetakse (konkretiseeritakse) kooli ja klassi õppekavades ning individuaalõppekavades.

Pädevusnõuded püstitatakse kahel astmel - 1.-5. kl ja 6.-9. kl - ning mõlemal astmel omakorda etapiti. Jaotus tuleneb õpilaste arengu seaduspärasustest: kvalitatiivsetest muutustest psüühiliste protsesside, psühhomotoorika, kõne ja isiksuse arengus, millest sõltubki õppesisu, eesmärkide ja õppeviiside otstarbekus ning jõukohasus

mõlemal astmel ja kõikidel etappidel. Abiõppes tuleb need laste potentsiaalse arenguvalla piiratud tõttu määratleda võimalikult täpselt.

I kooliaste: 1.-5. klass. I kooliastmes eristatakse kaht etappi: 1.-2. klass ja 3.-5. klass.

I kooliastme esimese etapi (1.-2. klass) ülesanne on aidata lastel koolimiljõesse sisse elada, määratleda ennast õpilasena. Lapsed omandavad õppimiseks olulisi oskusi: emotsionaalse kontakti loomine ja hoidmine; koostöö; osalemine dialoogis; imiteerimine, tegutsemine näidise ja korralduse järgi; elementaarne lugemis-, kirjutamis- arvutamisoskus; vaatlemine, võrdlemine, rühmitamine ja modelleerimine. Soovitav on üldõpetuslik tööviis või selle ja aineõpetuse kombineerimine. Olulisteks õppeviisideks on praktiline tegevus ja didaktiline mäng, kognitiivsed ülesanded täidetakse materiaalsete vahendite abil või materialiseeritult (aplikatsioonide, sümbolite, skeemide jne abil).

Abiõppe I astme esimese etapi ülesanne on kujundada järgmised pädevused:

Õpilane

- oskab kuulata ja küsimustele vastata;
- oskab ühistegevuses kontakteeruda, abi paluda ja kaaslastele abi osutada;
- oskab tuttavas situatsioonis viisakalt käituda;
- suudab osaleda klassi ühistegevuses;
- tunneb end oma pere liikmena, oma klassi ja kooli õpilasena;
- suudab ennast väljendada 3-4-sõnaliste lihtlausetega;
- eristab praktiliselt oma-võõrast-ühist;
- hoiab korras oma koolitarbed ja välimuse, oskab märgata puhtust;
- hindab käitumisakte õige-vale-, meeldib-ei meeldi-tasandil;
- oskab märgata ilu;
- täidab ülesanded koostegevuses, eeskuju, näidise ja (omandatud oskuste piirides) suulise korralduse järgi;
- eristab objekte ja nende kujutisi kuju, suuruse ja värvuse järgi; tajub ruumisuhteid esemete ja kujutiste ning nende osade vahel;
- orienteerub paberilehel, raamatu leheküljel;
- võrdleb ja rühmitab esemeid ja kujutisi erinevate tajutavate tunnuste alusel;
- orienteerub ööpäevas ja aastaagades;
- suudab kokku viia eseme või kujutluse ja keelelise väljendi, tunneb tuttavaid esemeid kirjelduse järgi;
- kujutab ette ja modelleerib lühitekstis kirjeldatud situatsiooni;
- valib ja kasutab abivahendeid praktilise ülesande lahendamisel, lahendab analoogiaülesandeid kujutluses, suudab kontrollida oma töö resultaati etaloni (näidise) järgi.

I kooliastme teise etapi (3.-5. klass) ülesanne on lapsed ette valmistada uute õppeainete ja aineteeoria elementide õppimiseks ning tööoskuste omandamiseks mingil tööalal. Lugemine, kirjutamine, arvutamine, orienteerumine tekstis, vaatlus- ning võrdlusoskus jm omandatakse tasemel, mis võimaldab neid hiljem kasutada II kooliastme ülesannete täitmisel, st ainealaste teadmiste ja oskuste omandamisel.

Õpioskustest omandab sel etapil olulise tähtsuse kõne: sisekõne kujunemine ning selle pinnal kõne reguleeriva ja kavandava funktsiooni arenemine. Peamiseks õppeviisiks on praktiline harjutamine. Soovitatav on üldõpetuse ja aineõpetuse kombineeritud variant. Kujundatakse iseseisva töö ja enesekontrolli oskusi. Õpitoimingute kujundamisel pööratakse tähelepanu ülesandes orienteerumisele ja järelkontrollile.

Abiõppe I kooliastme teise etapi ülesanne on kujundada järgmised pädevused:

Õpilane

- osaleb jõukohaselt ühistegevuses, abistab kaaslasi;
- alustab ja jätkab dialoogi;
- oskab viisakalt käituda koolis ja avalikes kohtades, tunneb lihtsamaid kombeid;
- püüab konflikte rahulikult lahendada;
- suudab ennast arusaadavalt väljendada, sh lühitekstide abil;
- mõistab oma-võõras-ühine tähendust ja käitub vastavalt;
- suudab eristada fantaasiat ja reaalsust;
- hoiab kodus ja koolis puhtust ja korda;
- arvestab käitumisaktide hindamisel teadaolevaid motiive ja tingimusi, suudab nimetada käitumisaktis ilmnevat iseloomujoont;
- suudab kirjeldada oma käitumist konfliktisituatsioonis;
- täidab ülesandeid eeskujul, näidise ja õpitud oskuse piirides verbaalse korralduse (sh kirjaliku instruksiooni) järgi;
- oskab osaleda ühistöös ja õppida üksi klassis ning kodus;
- kasutab õpiülesannete täitmisel tuttavaid abivahendeid, sh lihtsaid skeeme ja sümboleid;
- oskab kirjeldada oma tegevust nii tegevuse ajal kui ka tagantjärele;
- kasutab õpitud enesekontrollivõtteid (resultaadi kontroll, operatsioonaalne kontroll);
- orienteerub ruumisuhetes ja ajas;
- oskab sihipäraselt vaadelda, objekte ja nähtusi võrrelda ning rühmitada, kui rühmitusalus on antud;
- eristab tuttavates situatsioonides ja oma tegevuses põhjust, tagajärge ja eesmärki;
- oskab lugeda õppeteksti, orienteerub õpitud tekstis, kujutab ette kirjeldatud objekti ja situatsioone;
- oskab oma õpiülesandeid nõuetekohaselt vormistada.

II kooliaste: 6.-9. klass. II kooliastme ülesandeks on õpilased ette valmistada iseseisvaks ja tööeluks. Õppetegevusse lisanduvad praktilise harjutamise kõrvale ainetooria elemendid. Täienevad õpiharjumused, arusaamine vaimse pingutuse vajalikkusest. Oluline on õpitu seostamine igapäevaeluga. Kõige mahukamaks õppeaineks on II kooliastmel tööõpetus. Omandatakse õpitavate töövaldkondade peamised operatsioonid, kujuneb oskus oma tööd planeerida ja kontrollida. Areneb võime end tööprotsessis füüsiliselt pingutada, kujuneb harjumus täita tööohutusreegleid. Seega luuakse eeldused jätkuvaks võimetekohaseks ametiõppeks.

Suurel osal abiõppe õpilastel piirdub õppimine II kooliastmega. Seetõttu tuleb neid abistada ümbritsevasse oma suhtumise kujundamisel, elus ja tööturul oma reaalse võimaluste määramisel.

Õpilastel ei ole veel piisavalt sotsiaalseid kogemusi ega väljakujunenud eetilisi tõekspidamisi. Õpetajad aitavad õpilastel mõista inimeste psühholoogilisi erinevusi. Tähtis on läbi mängida konfliktolukordi ja otsida neile lahendusi, õpetada noored teistega arvestama ning kujundada tolerantsust teiste arvamuste suhtes. Tähelepanu keskpunktis olgu suhted perekonnas ja töökollektiivis. Suurenema peaksid iseseisvus ja vastutus.

II kooliastme esimesel etapil (6.-7. klass) muutub õppetegevus ainekesksemaks, algab loodusõpetuse, maateaduse ja ajaloo õppimine. Sel etapil omandatakse ladus lugemine ja oskus kasutada õppetekste teadmiste omandamisel, oskus teha märkmeid. Suureneb kutseõppe osakaal. Arenevad kõne tunnetuslik ja reguleeriv-planeeriv funktsioon, mis võimaldavad omandada lihtsamaid teooriaid ning toetuda õppimisülesannete täitmisel reeglitele, suureneb iseseisva töö osa.

II kooliastme esimese etapi ülesanne on kujundada järgmised pädevused:

Õpilane

- hoidub vägivallast, aitab kaaslasi ja kutsub neid korrale;
- oskab oma seisukohta rahulikult kaaslastele selgitada;
- suudab ühistegevuses täita erinevaid ülesandeid, käituda vastavalt rollile;
- käitub viisakalt, tunneb kombeid;
- suudab astuda kontakti koolis ja väljaspool kooli;
- suudab tegutseda vastavalt päevakavale;
- tunneb tervisliku eluviisi põhitõdesid ja püüab neid järgida;
- suudab objektiivselt hinnata kaaslaste käitumist, saab aru iseloomude ja võimete erinevustest;
- oskab kirjeldada oma käitumist ning püüab seda hinnata ja vajadusel korrigeerida;
- mõistab töö vajalikkust;
- oskab iseseisvalt kasutada õpitud õppimisvõtteid ja tuttavaid abivahendeid;
- oskab märgata oma õpiraskusi, küsida raskuste puhul abi ja seda kasutada;
- suudab õpitud erialal täita tööülesandeid, kasutada juhendaja abi;
- valdab omandatud õpitoimingute struktuuri: orienteerub ülesandes, kavandab tegevuse, täidab ülesande, kontrollib ja hindab tulemust;
- suudab vaatluse põhjal teha järeldusi;
- suudab teadlikustada (kirjeldada) oma praktilist ja vaimset tegevust;
- loeb lodusalt, suudab leida informatsiooni oma teadmistele vastavast tekstist;
- oskab lugeda lihtsat plaani, kaarti, tabelit;
- teab inimtegevuse mõju loodusele, hoidub loodust kahjustamast;
- valdab praktiliselt emakeele grammatikat, suudab luua teksti.

II kooliastme teine etapi (8.-9. klass) lõpeb abiõppes osalejatel üldhariduse omandamine. Pedagoogide ülesandeks on aidata õpilastel sotsialiseeruda, omandada tööoskused, noored jõukohaseks kutseõppeks ja/või tööks ette valmistada.

Sotsialiseerumise käigus peab õpilastel kujunema õige arusaam oma võimetest ja perspektiivist tööturul. Oluline on omandada oskus suhelda töökollektiivis ja perekonnas ning eetilistele tõekspidamistele vastavad käitumisharjumused, õppida orienteeruma lihtsamates konfliktolukordades, hakata mõistma rühma- ja isikuhuvide vahet ja vajadust seista vastu sotsiaalsele manipuleerimisele, tunda oma õigusi ja kohustusi kodanikuna.

Tööõpetuses on oluline positiivse töösuhetumise kujundamine. Õpilased harjuvad tahtepingutusega, omandatakse töövaldkondade alusoskused (tööoperatsioonid, töö kavandamine, töö kirjalike instruksioonide järgi, tulemuste kontroll). Suureneb õpilaste iseseisvus ja vastutustunne.

Abiõppe viimase etapi ülesanne on kujundada järgmised pädevused:

Õpilane

- oskab suhelda vastavalt olukorrale, suudab partneriga arvestada;
- oskab oma soove esitada, seisukohti selgitada, osaleda arutelus ja arvestada teisi;
- järgib ühiselu reegleid kodus, koolis ja väljaspool kooli;
- oskab orienteeruda lihtsamates eriolukordades, suudab vastu astuda ebasoovitavatele ahvatlustele ning eetiliselt ja/või õiguslikult valedele ettepanekutele oma teadmiste ulatuses;
- tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna;
- hindab õigesti oma võimeid ning kujutab ette oma toimetulekut elus, sh tööturul;
- teab oma peamisi õigusi ja kohustusi, oskab oma õiguste eest seista, püüab lahendada konflikte seadusi ning moraalinorme arvestades;
- oskab arvestada rühmahuvide ja isikliku huvi, püüab kinni pidada kokkulepetest, sh perekonnas, tunneb vastutust oma tegude eest;
- valdab iseseisvaks eluks vajalikul määral lugemist, kirjutamist, arvutamist ning tekstiloomet, mõistab kõneleja kavatsusi ja allteksti, orienteerub tarbekeemias ja -füüsikas;
- oskab kasutada jõukohaseid teabevahendeid, teha märkmeid (konspekteerida), koostada tarbekirja;
- täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas;
- teab võimetele vastavaid kutseõppe ja täiendusõppe võimalusi;
- suudab töötada õpitud või muul võimetekohasel alal;
- mõistab tavategevustes ilmnevaid inimese ja keskkonna seoseid;
- teadlikustab oma praktilise ja vaimse tegevuse struktuuri, sh mõistab ülesandes orienteerumise ning enesekontrolli tähtsust, kasutab omandatud töövõtteid.

VI. ÕPPEPROTSESS JA HINDAMINE

Õppimise absoluutne edukus sõltub abiõppe õpilase puude sügavusest ja struktuurist, isiksuse omadustest ning säilinud võimetest, suhteline edukus aga oskusest õppida. Viimane on tihedalt seotud õpiotsuse teadvustamise ja enesehinnanguga. Õpilane õpib oma õppimist kavandama, kontrollima ja hindama. Selleks peab õpilane teadma, mida tema tegevuses hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid. Et motiveerida õpilast sihikindlalt õppima, peab õpilasel olema võimalus saada jõukohase töö eest positiivne hinne. Kui abiõppe raamkava seda ei võimalda, koostatakse individuaalõppekava, mis sisaldab ühtlasi individuaalainekavasid ja kohandatud hindamisnõudeid.

Hindamine on kooli õppeprotsessi osa ja toimub riikliku ja kooli õppekava või individuaalõppekava nõuete alusel. Hindamine saab olla sõnaline ja numbriline, vormi valib kool. Pädevusi hinnatakse vaid sõnaliselt. Hindamisvahendite valiku või väljatöötamise ning kasutamise korraldab kooli ainekomisjon.

Hinnang antakse:

- 1) iga õpilase õpitulemustele lähtuvalt õppekava nõuetest ning
- 2) õpilase tööle, arvestades tema võimeid.

Nimetatud hinnangute "kääre" võimaldab kõrvaldada individuaalõppekava, aga samuti sõnalise ja numbrilise hindamise kombineerimine.

Hindamine jaguneb arvestuslikuks ja protsessi- (jooksvaks) hindamiseks. Arvestuslikult hinnatakse õpitulemusi mingi tervikliku aineosa käsitlemise järel. Sellel põhineb kokkuvõtlik hinne õppeperioodi või klassi lõpus. Arvestuslik hindamine on aluseks tunnistuste, sh kooli lõputunnistuse väljaandmisel. Protsessihindamine täidab tagasiside ülesandeid, andes teavet õppimise käigust nii õpetajale kui ka õpilasele. See võimaldab korrigeerida õppeülesandeid, suunata ning motiveerida õpilast. Otstarbekas on õpilaste osalemine hinnangute andmises.

VII. KOOLI VÕI KLASSI ÕPPEKAVA

Abikool (abiklass) kujundab oma õppekava riikliku õppekava alusel. See eeldab koolikollektiivi otsustusi kooli (klassi) arengusuundade ja eripära kohta: tööõpetuse erialade valik, praktika korraldamine, korrigeerimistundide korraldus, lastevanemate nõustamine, hindamiskriteeriumide täpsustamine, kooli nõustamisteenistuse korraldamine jm.

Ka kooli õppekavas on üldosa ja ainekavad.

Üldosas täpsustatakse õppe- ja kasvatus-, (re)habilitatsiooni- ja korrigeerimisülesanded ning kooli töökorraldus, kehtestatakse tunnijaotusplaan, kasutatav õppekirjandus ja -vahendid, esitatakse tööõpetuse erialad, individuaalõppekava põhimõtted.

Ainekavades määratletakse õppesisu klassiti, integratsioonivõimalused.

VIII. INDIVIDUAALÕPPEKAVAD

Individuaalõppekava koostatakse mistahes koolis (klassis), sh abikoolis õppivatele teistest oluliselt erinevate võimete ja oskustega õpilastele, kes vajavad kooli õppekavast erinevat õppesisu ja tingimusi ühes või mitmes aines või ainelõigus. Nõuded võivad olla kooli õppekavaga võrreldes lihtsustatud või kõrgendatud. Individuaalõppekava koostamise ja rakendamise korra kehtestab Haridus- ja Teadusministeerium.

[RTL 2003, 4, 39– jõust. 09.01.2003]

Individuaalõppekava koosneb järgmistest osadest:

- üldandmed;
- teadaolevad ohutegurid;

- vaatlus- ja katseandmed (perekonna sotsiaal-majanduslik ja kultuuriline staatus, koostöövalmidus kooliga; õpilase psühholoogiline iseloomustus, tervislik seisund);
- koolijõudluse kirjeldus ja analüüs (rõhuasetusega ainel või ainetel, milles koostatakse individuaalainekava);
- individuaalainekava (ainekavad) ja/või eritingimuste vajadus;
- individuaalõppekava täpsustamise tähtaeg;
- individuaalõppekava koostajad (nimi, allkiri).

Ainekavad

EMAKEEL

Emakeelel on hälviklapse arengus keskne roll. Ta on suhtlemisvahend, tunnetustegevuse vahend, oma ning teiste tegevuse kavandamise ja reguleerimise vahend. Emakeelel on oluline osa õpilase isiksuse kujunemisel ja rahvuskultuuri omandamisel.

Emakeelel on eriline koht abiõppe ainete hulgas. Ta on kõigepealt õppimise eesmärk: keeleüksuste omandamine, kõne mõistmine ja kõnelemise arendamine, lugema ja kirjutama õppimine. Teiseks on emakeel teadmiste hankimise, õpitegevuse kavandamise ja reguleerimise vahend. Õpilane peab valdama kuulamist (ja kõne mõistmist), kõnelemist, lugemist (ja loetust arusaamist), kirjutamist.

Abiõppet vajavate õpilaste kõne on alaarenenud. Esmajoones kannatab semantika, aga ka hääldus, sõnavara, grammatika. Seetõttu on emakeele õppimine korrigeeriva suunitlusega. Eesmärk on vähendada kõnearengu mahajäämust eakaaslastest, arendada kõnefunktsioone. Emakeel on ühtlasi õpilase üldist arengut korrigeeriv vahend. Keele abil teadlikustab õpilane oma õpitoimingud. Kõne osalusel arenevad kõrgemad psüühilised protsessid, tunde- ja tahtevald ning teised isiksuse omadused, psühhomotoorika.

Emakeele õppimine abiõppes on praktilise suunitlusega. Esikohal on praktiline harjutamine. Uus keeleühik omandatakse etapiti. Mõistmisele eelneb keeleühiku äratundmine ja selle õigsuse määramine, iseseisvale kasutamisele aga moodustamine (nt sõnavorm) või koostamine (nt lause), seejärel rakendamine (nt sõnavormi viimine lausesse või sõnaühendisse). Kõne arendamisel toetutakse praktilisele tegevusele. Keeleteooriaga tegelevad õpilased minimaalselt, kuigi tutvuvad peamiste terminitega ning mõningate keelereeglitega. Praktilise kõnearenduse keskseks ühikuks on lause, mis ühtlasi võib olla minimaalne ütlus. Lausest liigutakse kahes suunas:

- 1) tegeldakse sidusa teksti analüüsi ja koostamisega;
- 2) analüüsitakse lause koostist ja sünteesitakse lauset madalamate tasandite keeleühikutest.

Õppimine toimub lausemallide kaupa. Praktilises lauseõpetuses harjutatakse peamiselt järgmisi operatsioone:

- lauseloomine: kavatsuse ja kõne-eelse kujutluse (mõtte) kujunemine, mõtte hargnemine, lause grammatiline konstrueerimine ja sõnavalik, realiseerimine (suuliselt ja/või kirjalikult), korrektuur (lause parandamine ja täiendamine), lausete ühendamine, koostiselt keerulise lause asendamine struktuurilt lihtsamatega;
- lause mõtestatud tajumine: kuulamine, sõnade äratundmine ja nende tähenduse leidmine kontekstis, lause äratundmine (sh õige-vale määramine) ja tähenduse ning mõtte mõistmine.

Emakeele vahendusel tegelevad õpilased mitmesuguste tekstidega, ka ilukirjandusega. Ilukirjandus aitab mõtestada inimkogemusi, mõista inimeste käitumist, õpetab analüüsima käitumisakte ja ette nägema nende tulemusi. Lugemise vastu huvi kujundamine on üks emakeeleõpetuse üleannetest. 1.-6. klassis on otstarbekas lugeda lihtsustatud tekste.

Emakeeleõpetuse põhivaldkonnad abiõppes on keelelise suhtluse osaoskused (kuulamine, kõnelemine, lugemine, kirjutamine), keelekasutuse funktsioonid (suhtlemine, tegevuse kavandamine ja reguleerimine, keelele toetuv tunnetustegevus), keelevahendid ning elementaarsed keeleteadmised ja kirjandus, st ilukirjanduslikud (lühit)tekstid.

Kuulamine on emakeele valdamise alusoskus. Keeleüksuste omandamine algab kuulamisest ja kuulatava mõistmisest. Kuulamisoskusest sõltub ühise õpitegevuse edukus ja adekvaatne osalemine dialoogis. Kuulamine, sh ettelugemise kuulamine arendab oskust teksti mõista ja analüüsida, arenevad tähelepanu, operatiivmälu, kujutlusel, mõtlemisprotsessid, tundevald. Harjutatakse kuulama nii õpetaja kui ka kaaslaste kõnet ja lugemist. Kuulamisoskuse kujundamisel arvestatakse õpilaste taju aeglust ja operatiivmälu piiratud mahtu, kiiret väsimist ja impulsiivsust, keelevahendite puudulikku valdamist. Nõuded kuulamisele kasvavad kogu õpiaja vältel. Oluline on adekvaatne reageerimine kuulatud kõnele. Tuleb arvestada, et elus pole abiõppes osalejal võimalik kuulata adapteeritud teksti.

Kõnelemine. Kõnet kasutab õpilane oma igapäevaste tarvete rahuldamiseks, õpitegevuses, mängus. Kõnelema õppimine toimub õppedialoogi kaudu ja muid verbaalseid ülesandeid täites, samuti igapäevase suhtlemise käigus. Sooritatakse keeleharjutusi keelevahendite omandamiseks ning kõneharjutusi omandatud keelendite rakendamiseks. Lapsi ergutatakse igati kõnelema. Kõnelemine algab dialoogist: vastusrepliigid, dialoogi jätkamine ja alustamine. Peamiselt lugemistundides õpitakse tekstilooimeoskusi: materjali valik ja järjestamine, keeleline vormistamine (lausemudeli valik, sõnavalik, lausete seostamine, intoneerimine), teksti täiendamine. Omandatakse järgmised ümberjutustuse liigid: tekstilähedane, kokkuvõtlik, valik- ja temaatiline jutustamine, teksti laiendamine, iseloomustuste ja kirjelduste koostamine. Oskust koostada sidusat ja terviklikku teksti kasutatakse ka oma mõtete väljendamiseks. Mõtete seostamis eks õpitakse nii ahel- kui ka paralleelseost. Õpilastele osutatakse igakülgset abi kujutluste loomiseks ütluse kõne-eelsel etapil ja mõtte keelelisel väljendamisel. Kõnelemine eeldab teadmisi maailmast, keelest ja suhtlemisest.

Lugemisoskus on olulisem kui kirjutamisoskus. Lugemine algab sõnade ja lausete kokkulugemisest, järgneb lihtsustatud tekstide lugemine. Peamised etapid lugemistehnika kujunemisel on järgmised: veerimine (häälega, vaikselt), lugemine sõnade kaupa, ladus lugemine. Lugemist õppides kasutab õpilane mitme aasta vältel üheaegselt mitut lugemisviisi. Ladusa lugemise peaks abiõppes osaleja omandama hiljemalt 6. klassis. Nimetatud klassiga võiks piirduda ka lihtsustatud tekstide lugemine. Lugema õppides kujuneb oskus mõista teksti sisu. Peamised osaoskused teksti mõistmiseks on järgmised: loetud lausete tähenduse ja mõtte mõistmine, lausetähenduste ja mõtete ühendamine tervikuks, tekstis puuduva info tuletamine, orienteerumine tekstis ja info otsimine, teksti peamõtte leidmine või sõnastamine. Õpetus peaks stimuleerima lugemissoovi.

Lugemisel on oluline koht kõnearengu korrigeerimisel: õpilane omandab kirjaliku kõne lauseehituse ja paljud uued lausemallid, areneb verbaalne operatiivmälu, sõnavara ja sõnade seostamise oskus (sh sõnade kasutamine uutes ühendites ja ülekantud tähenduses). Kujuneb ühtlasi ettekujutus tekstide ehitusest ja liikidest.

Kirjutamine on tänapäeva kirjaoskuse üks komponente. Abiõppe lõpetanu peab oskama koostada tarbekirju, teha märkmeid. Kirjutamist on samuti vaja teiste ainete õppimisel koolis ning kutse- ja täiendusõppes osalemiseks. Õpilastel tuleb omandada vähemalt elementaarsed õigekirjaoskused, kirjatehnilised vilumused, oskus vormistada kirjalikku teksti. Oma mõtete kirjapanek on abiõppes küllaltki piiratud. Siiski koostatakse lühitekste kogemuste põhjal, kirjeldusi ja iseloomustusi. Vanemates klassides tuleks kirjalikest töödest eelistada märkmete tegemist ja konspekteerimist ning tarbekirja. Kirjutamis- ja lugemisoskus on tihedalt seotud. Neid ühendavad häälik- ja foneemanalüüsi operatsioonid, häälikute-tähtede ja häälikupikkuste ning häälikurühmade tundmine, oskuste vastastikune kasutamine enesekontrolliks.

Kõne funktsioonidest vajavad suhtlemise kõrval erilist tähelepanu kavandav-reguleeriv ja tunnetuslik funktsioon.

Kavandav-reguleeriv funktsioon läbib oma arengus järgmised etapid: varem koostegevuses või matkimise teel omandatud toimingu ajendamine (tegevusele virgutamine); toimingu negatiivne või positiivne kinnistamine; näidise järgi tegutsemisele virgutamine; oma tegevuse kommenteerimine toimingu käigus ja selle sooritamise järel; oma tegevuse kavandamine väliskõnes, seejärel sisekõnes. Kolmel esimesel etapil on verbaalselt aktiivne pedagoog, kahel viimasel etapil - õpilane. Jõutakse selleni alles vanemates klassides. Funktsiooni arengust sõltub tegevuse teadlikkus ja tahtlikkus.

Kõne tunnetusfunktsioon on tihedalt seotud keeleühikute tähenduse omandamisega. Selle areng kajastab tunnetusprotsessi operatsioonide taset, arengust sõltub tunnetustegevuse verbaalne suunamine. Keeleühikute omandamise tasemest sõltub tajutavate objektide analüüs, üldistamine, süstematiseerimine. Ainult kõne abil on võimalik verbaalne mälu ja mõtlemine, sh järelduste tegemine ja põhjus-tagajärg-suhete mõistmine. Kõne tunnetusfunktsiooni arengusuunad on järgmised: praktilis-kaemuslikult tasandilt verbaal-loogilisele; situatiivsetelt seostelt kategoriaalsetele. Areng toimub praktiliste ja vaimsete tunnetusülesannete verbaliseerimise kaudu. Olulisemad operatsioonid on järgmised: analüüs ja süntees, võrdlemine, abstraherimine, üldistamine ja rühmitamine, järeldamine. Nimetatud operatsioonid on üldistatult küll ainevälised, kuid vajavad õppimist igas aines iga teema käsitlemisel.

Suhtlemine on vastastikune mõjutamine mingi ühise eesmärgi nimel. Suhtlemise funktsioonideks on kontakti loomine ja arendamine, ühise tegevuse korraldamine, enda ja partneri tunnetamine, teabe hankimine. Abiõppes õpilaste suhtlemist on vaja stimuleerida, õpetada kontakti astuma, dialoogi jätkama, vastuolusid lahendama, etiketti ja suhtlejate rolle arvestama. Harjutamine toimub loomulikes situatsioonides ja rollimängudes (dramatiseeringutes). Oluliseks tööõigikuks on lugemistekstide dialoogide analüüs.

Keeleteadmised on teadliku keelekasutuse alus. Emakeele struktuuri tundmisel on samuti tunnetuslik väärtus. Abiõppes on keeleteadmiste osakaal väike ning piirdub lugemiseks, kirjutamiseks ja lauseõpetuseks vajalike kujutluste ja terminitega. Elementaarne ülevaade emakeele süsteemist ja struktuurist kujundatakse peamiselt vanemates klassides. Kõik teoreetilised järeldused tehakse praktilise vaatluse tulemusel.

Kirjandus on emakeelne lugemisvara. Kirjanduse lugemine annab teadmisi maailmast ja ühiskonnast ning loob kaudseid kogemusi inimsuhetest. Abiõppes loetakse piiratud mahuga tekste, esimesel kooliastmel neid adapteeritakse. Siiski on loetavad tekstid abiõppes üks peamisi teadmiste allikaid, eriti algklassides. Tekstide sisu, mõtte ja keelendite analüüs vajab igakülgset juhendamist. Õpilasel kujuneb praktiline ülevaade eri liiki tekstidest. Vaja on virgutada õpilaste huvi ilukirjanduse vastu üldse ja igati suunata neid lugema.

Õpilastele, kes ei suuda täita ainekava nõudmisi, koostatakse emakeele individuaalne ainekava.

Emakeele õppimise esimesel astmel (1.-5. kl) seatakse eesmärk varustada õpilased praktiliste oskustega, mis on vajalikud erinevate ainete õppimiseks teisel astmel, arendada suhtlemisoskust, sh tekstilooimeoskust. Teisel astmel (6.-9. kl) omandatakse elementaarsed keeleteadmised, oskus tekstist infot otsida, märkmeid teha, kasutada tarbekirja jne.

1. Õpetuse eesmärgid

Emakeeleõpetuse peamine ülesanne on korrigeerida õpilaste kõne arengut ja keelekasutusoskust.

Abiõppe emakeeleõpetusega taotletakse, et õpilane

- oskab kuulata ja adekvaatselt kõnele reageerida;
- suudab osaleda dialoogis ja väljendada oma mõtteid lühitekstiga;
- oskab lugeda, orienteerub sisult jõukohases tekstis, mõistab selle tähendust ja mõtet;

- oskab kirjutada, suudab teha märkmeid ning kasutab tarbekirja;
- omandab elementaarse ülevaate emakeele süsteemist, tunneb põhitermineid;
- valdab praktiliselt emakeele lauseehitust, tavasõnavara ja sõnade muutevorme, saab aru tähendusest;
- suudab kasutada emakeelt õpitegevuses;
- suudab oma tegevust kõne abil kavandada ja kommenteerida ning hinnata, oma ja teiste tegevust reguleerida;
- orienteerub igapäevases lihtsas verbaalses teabes;
- omab elementaarset ülevaadet rahvuskirjandusest ja teab mõnda kirjanikku;
- tunneb praktiliselt ilukirjanduslike tekstide liike;
- tunneb ja jälgib oma võimete kohaselt üldinimlikke kõlbelisi arusaamu, valdab vastavat tavasõnavara.

2. Ainekava I kooliastme esimesele etapile (1.-2. klass)

Emakeeleõpe abiõppe 1.-2. klassis koosneb aabitsaeelsest, aabitsa- ja aabitsajärgsest perioodist. Õppimise eelduseks on lapse suutlikkus tunnetada ennast õpilasena, vastu võtta ja sooritada õpiülesandeid. Õpitakse kuulama, jälgima, vaatlema ja võrdlema, rühmitama; korraldusi mõistma ja täitma; dialoogis osalema; raamatus ja vihikus orienteeruma. Keelealastest oskustest on peamised lugemine ja kirjutamine, laiendatud lihtlausete mõistmine, koostamine ja kasutamine. Peamised õppeviisid on praktiline harjutamine ja didaktiline mäng. Kujundatakse oskused tegutseda koos, matkides ning eeskuju järgi. Omandatud toiminguid ajendatakse ja kinnistatakse verbaalsete repliikidega. Tegevuse verbaalne kommenteerimine ning kokkuvõtete tegemine on valdavalt õpetaja pädevuses. Vaimsete ülesannete täitmisel toetutakse näitvahenditele, toimingud materialiseeritakse, kasutatakse lihtsaid skeeme, sümboliteid, graafilisi orientiire.

2.1. Ainekava 1. klassile

2.1.1. Õppesisu

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Kuulamine ja jälgimine. Tähelepanu keskendamine, lühikeste ja lihtsate korralduste mõistmine ja täitmine, lihtsa jutu kuulamine (jutustus, ettelugemine), salvide õppimine kuulamise järgi, õpetaja ja kaaslaste tegevuse jälgimine.

Käitumine õpilasena tunnis ja vahetunnis, tegutsemine kõrvuti ja koos, adekvaatne reageerimine märkusele. Õppevahendite paigutamine ja hooldamine.

Suhtlemine. Emotsionaalse kontakti loomine ja säilitamine; vastamine dialoogi repliigile, dialoogi jätkamine ja alustamine tuttavas situatsioonis; viisakusväljendite kasutamine, soovide ja vajaduste väljendamine; suhtlemine koostegevuses, sh mitteverbaalsete vahendite (žestid, osutamine) kasutamine. Eneseväljendus liikumis- ja laulumängudes.

Tajude ja kujutluste arendamine, süstematiseerimine

Nägemis- ja ruumitaju. Esemete ja esemepiltide äratundmine; põhivärvuste eristamine ja pinna katmine; orienteerumine ruumis (all-üleval, keskel, vasakul-paremal), sh paberilehel, raamatus ja vihikus; esemete paigutus ruumis, kujundite paigutus tahvlil ja paberilehel; kujundite eristamine detailide ja nende paigutuse järgi, võrdlemine, rühmitamine, konstrueerimine. Lause- ja sõnaskeemid, noobid, graafilised orientiirid. Esemete ja piltide võrdlemine. Rühmitamine erinevate tunnuste alusel: suurus, värvus, kuju, detailide paigutus. Alaliik ja liik: rühmitamine, nimetamine. Ülesanded täidetakse matkimise teel, näidise ja suulise korralduse järgi.

Kuulmistaju. Kuulmistähelepanu kujundamine; helide ja mürade eristamine, nende suuna määramine, jäljendamine; sõnade ja häälikute eristamine, järjekorra taastamine; kõlalt lähedaste sõnade eristamine; 3-5-sõnalise lause kordamine; korduvate keeleühikute äratundmine, hääldusvigade märkamine.

Kompimistaju. Temperatuurierinevuste, materjali, esemete eristamine kompimise teel.

Lause ja sõnavara

Lause äratundmine, lause järelkordamine. Sõnajärje määramine lauses, lauseskeemi koostamine (kuni 5 sõna). Lausetähenduse mõistmine, lause (3-4 sõna) koostamine tegevuse ja piltide järgi, skeemide abil (alus+õeldis +sihitis+ määrus). Väit-, küsi- ja käsklause praktiline kasutamine õpitud mallide ulatuses. 3-4 lause seostamine sidusaks jutukeseks.

Meeleorganitega tajutavate esemete ja olendite, tegevuste ja omaduste väljendamine sõnadega. Omandatud sõnade kasutamine levinud muutevormides ja koos tagasõnadega. Alaliigi- ja liiginimetuste tundmine õpitud teemade ulatuses.

Lugemine ja kirjutamine

Häälikanalüüs. Hääldamise täpsustamine, häälimine skeemide abil ja peast, häälikute järjekorra määramine; sõnade ladumine noopidega, koostise võrdlemine, rühmitamine koostise järgi. Harjutatakse ülesannete raskusastet muutes: 1-2-silbilised ja pikemad sõnad, lahtised ja kinnised silbid; lihthäälikud, diftongid, kaashäälikuühendid; analüüsi materialiseerimine, häälimine häälega abivahenditeta, ülesande täitmine peast; analüüs koostegevuses ja matkides, eeskuju järgi, suulise instruksiooni järgi.

Foneemanalüüs. Ülipika hääliku leidmine sõnas, lühikese ja ülipika hääliku eristamine (õpetaja) võrdleva hääldamise alusel; lühikese, pika ja ülipika hääliku eristamine 1-2-silbilistes sõnades abiga; häälikupikkuse märkimine sümbolitega (noopidega); häälikurühmade praktiline eristamine (tabeli abil); analüüsi tulemuste ülesmärkimine - sõnaskeemide koostamine (sõnade ladumine noopidega), sõnade koostise võrdlemine (materialiseeritult).

Lugemine. Suurte, hiljem väikeste trükitähtede õppimine; kõnetaktide ja sõnade lugemine (1-3 silpi); lühikeste lausete ja lühitekstide lugemine tahvlilt ja raamatust. Lugemisviisid: häälega ja vaikne veerimine, tuttavate lühikeste sõnade äratundmine tervikuna. Orientiiride ja abistavate võtete kasutamine lugemisel. Loetu tähenduse mõistmine. Sõna ja/või lause leidmine õpitud tekstist. Õpetaja ja kaaslaste lugemise jälgimine, lugemisjärje hoidmine. Laotud või kirjutatud sõnade lugemine. Erineva šrifliga sõnade lugemine, sõnade tähtkoostise võrdlemine.

Kirjatehnika. Käte peenmotoorika harjutamine; isteasend, pliiatsihoid; joonte tõmbamine, pinna viirutamine, kujundite ja täheelementide joonistamine orientiiride ja eeskuju järgi; väikeste kirjatähtede õppimine, tähtede seostamine, sõnade kirjutamine, tähemoonutuste äratundmine ja õigesti kirjutamine. Raskusastmed:

ülekirjutamine, kirjutamine orientiiride abil, näidise järgi; erineva suurusega tähtede kirjutamine; kirjutamine erinevalt paigutatud näidise järgi.

Ärakiri. Sama ja erineva šriftiga sõnade äratundmine, sõnade tähtkoostise võrdlemine; ladumine näidise järgi; kirjatehnikas õpitud sõnade ärakiri (originaal esitatud kirjatähtedega, trükitähtedega); kirjutatu võrdlemine originaaliga.

Õigekiri. Sõnaskeemi koostamine, ladumine tähtedega pärast analüüsi skeemi järgi, sõnade ja lühikeste lausete (2-3 sõna) kirjutamine pärast analüüsi.

Keeleteadmised (praktiline äratundmine)

Häälikute, tähtede (sh topelttähtede), sõnade, lausete äratundmine; häälikurühmad ja häälikute kolm pikkust; suur algustäht lause alguses ja nimedes; lause lõpumärgid.

2.1.2. Õpitulemused

1. klassi lõpetaja

- mõistab, koostab ja kasutab lihtlauset (3-4 sõna);
- kasutab viisakusväljendeid;
- vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma tarvete rahuldamiseks;
- häälib sõnu, laob analüüsitud sõnade (noop)skeemid, määrab häälikujärje sõnas;
- määrab õpetaja võrdleva hääldamise abil häälikute pikkuse;
- tunneb suuri ja väikseid trükitähti, kirjutab väikseid kirjatähti;
- loeb veerides 1-3-silbilisi sõnu ja lihtlauseid, saab aru loetu tähendusest;
- laob analüüsitud sõnu, teeb analüüsitud sõnade ära kirja.

2.2. Ainekava 2. klassile

2.2.1. Õppesisu

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Kuulamine ja jälgimine. Tähelepanu keskendamine ja säilitamine töövõtte ajal, 2-3-osaliste lihtsate korralduste täitmine, lugemise või jutustamise kuulamine, kaaslaste vastuste ja lugemise jälgimine õpetaja suunamisel. Üldistatud korralduste täitmine tuttavas situatsioonis, adekvaatne reageerimine hinnangule, ülesande täitmine koostegavuses, tuttavate õpiülesannete täitmine suulise instruksiooni järgi.

Suhtlemine. Väit-, küsi- ja käsklause kasutamine vastavalt situatsioonile. Hääletugevuse muutmine (3-4 tugevusastet), loogiline rõhk ja lauselõpuintonatsiooni kasutamine. Kõnelemine oma tegevusest ja muljetest (3-4 lauset), viisakas ja tegevusele vastav suhtlemine koostegevuses, dialoogi alustamine ja jätkamine (vähemalt ühe initsiatiivse repliigiga). Esemete ja nähtuste analüüsimine, võrdlemine (2 eset), rühmitamine ja kirjeldamine (tajutavad tunnused) küsimuste-korralduste järgi. Mina-vormis jutuke (3-5 lauset) oma tegevusest.

Tajude ja kujutluste arendamine, süstematiseerimine

Nägemis- ja ruumitaju. Objektide ja esemepiltide äratundmine, analüüsimine, võrdlemine, rühmitamine ja kirjeldamine küsimuste-korralduste abil; ruumisuhete suhtelisuse mõistmine; situatsiooni modelleerimine aplikatsioonidega; grafeemi variantide tundmine.

Ajakujutlused. Aastaajad, nädal ja nädalapäevad, ööpäev ja selle osad, tund; nimetuste tundmine, orienteerumine ajatühikute järjestuses (enne-pärast).

Kuulmistaju. Toonide (kuri, sõbralik, ükskõikne) mõistmine; 5-6-sõnalise lause järelkordamine, vigade märkamine teiste kõnes (hääldusvead, agrammatismid, sobimatud sõnad).

Kompimistaju. Esemete ja materjalide kompimine, tulemuste verbaliseerimine.

Lause ja sõnavara

Lause äratundmine: eristamine sõnadest, sõnaühendist, poolikust lausest, agrammatilisest lausest. Sõnajärje määramine ja muutmine, lause taastamine. Lausetähenduse mõistmine, lausete koostamine (4-5 sõna) tegevuse, piltide, skeemide abil; lausete ühendamine, laiendamine, muutmine; lauselõpu intonatsioon.

Sõnavormide mõistmine, eristamine ja rakendamine: sihitise ja määruse vormid, tagasõnad (ees, taga, all, peal, kõrval, kohal, vahel, sees); omadussõna öeldistaitena ja täiendina, tegusõna pöörded olevikus ja lihtminevikus, isikuliste asesõnade mõistmine ja rakendamine. Omadust ja tegevust väljendavate sõnade leidmine lausest ja rakendamine lauses.

Lugemispalade tundmatute sõnade ja väljendite selgitamine enne lugemist (näitvahendite ja/või lähitekstide abil), 2-3 sõna aktiveerimine tunnis. Erineva üldistusastmega (2-3) sõnade mõistmine ja õige kasutamine.

Lugemine ja kirjutamine

Häälikanalüüs. Sõnade hääldamise täpsustamine, häälimine häälega ja sosinal, häälimiskiiruse muutmine, häälikute järjekorra ja asukoha määramine. Harjutatakse raskusastet muutes: erineva pikkusega sõnad, lihthäälikud ja häälikuühendid; materialiseeritult, koostegevuses, iseseisvalt; koos häälikurühma määramisega.

Foneemanalüüs. Häälikute rühma praktiline eristamine; iga hääliku kolme pikkuse käsitlemine eraldi, paari kaupa, koos; häälikupikkuse muutmine, määramine ja tähe valik 1-2-silbilistes sõnades; kaksiktäishäälikute ja suluta kaashäälikute ühendi praktiline äratundmine. Raskusastmed: analüüs õpetaja võrdleva häälduse järgi, materialiseeritult, koostegevuses. Veaohtlike häälikute-tähtede leidmine sõnades.

Lugemistehnika. Uue pala lugemine: veerides, kõnetaktide ja lühikeste sõnade (1-2 silpi) kaupa. Lugemine pärast eeltööd ja/või abivahenditega: graafilised orientiirid, sõnade liigendamine, eelnev häälimine. Lugemise harjutamine: korduv lugemine kooris ja üksi tahvlilt ning lugemikust, kaasõpilase lugemise jälgimine ja lugemisvigade parandamine, aimamisoskuse arendamine, hääle (3-4 tugevusastet) ja lauselõpu intonatsiooni harjutamine.

Orienteerumine tekstis. Sõnade ja lausete leidmine õpetaja juhendamisel, illustratsioonide valik ja pildiseeria järjestamine, küsimustele ja korraldustele vastamine, tegevusaktide hindamine, puuduva informatsiooni ja taustteadmiste tuletamine (aktiveerimine), teksti peamõtte ühine leidmine.

Tekstilähedane jutustamine. Eelharjutused näitvahendite abil: küsimustele vastamine, lausete lõpetamine, muutmine, järjestamine, õpetaja ja õpilaste koosjutustamine.

Kirjatehnika. Väiketähtede harjutamine, suurtähtede õppimine; tähtede seostamine sõnas; tähemoonutuste äratundmine (üksiktäht, täht sõnas); kirja kiirendamine; orienteerumine vihikusse kirjutamisel (õpetaja juhendamisel).

Ärakiri. Sõnade ja lühikeste lausete ärakiri pärast nende lugema õppimist tahvlilt ja raamatust, lühikeste sõnade (2-4 tähte) kirjutamine originaali jälgimata pärast analüüsi, kirjutatu kontrollimine originaali järgi.

Õigekiri. 1-2-silbiliste sõnade ladumine ja kirjutamine pärast analüüsi, tähe- ja sõnalünkade täitmine. Raskusastmed: analüüs koostegevuses, materialiseeritult individuaalselt. Kirjutatu õigsuse kontrollimine: järgnev analüüs materialiseeritult, korrektuuriharjutused.

Keeleteadmised

Suur algustäht nimedes (inimesed, loomad, linnud) ja lause alguses, lause lõpumärgid. Elusolendite ja esemete ning nende nimetuste praktiline eristamine, tegevuste ja omaduste ning neid väljendavate sõnade praktiline eristamine. Küsimuste kes?, mis?, mida teeb? ja vastavate sõnavormide vastandamine. Lihthäälikute ja häälikühendite ning veaohlike häälikute praktiline äratundmine sõnas.

2.2.2. Õpitulemused

2. klassi lõpetaja

- mõistab, koostab (kuni 5 sõna) ja kasutab laiendatud lihtlauset;
- oskab alustada ja jätkata dialoogi;
- suudab kõnelda oma tegevusest (3-4 lausega) ja kirjeldada tuttavaid esemeid (2-3 tajutavat tunnust);
- suudab lugeda õpitud teksti lühikeste sõnade ja/või kõnetaktide kaupa;
- leiab küsimuste-korralduste abil õpitud tekstist sõnu ja lauseid, järjestab sisu järgi pildiseeria, vastab küsimustele;
- määrab häälikujärje sõnas, kirjutab sõna häälikkoostist moonutamata;
- muudab ja määrab abivahendi abil 1-2-silbilistes sõnades lihthääliku pikkust, kirjutab analüüsitud sõna õigesti;

- teeb lugema õpitud lause ära kirja lühikeste sõnade ja kõnetaktide kaupa.

3. Ainekava I kooliastme teisele etapile (3.-5. klass)

Etapi ülesandeks on õpilased ette valmistada teise kooliastme ainete (loodusõpetus, maateadus jne) õppimiseks ning elementaarsete keeleteadmiste omandamiseks. Õpitakse ja kinnistatakse viisakat suhtlemist koolis ja avalikes kohtades, õpitakse hindama käitumisakte, reguleerima konflikte.

Lapsed õpivad lugema (üleminek ladusale lugemisele) ja suhteliselt õigesti kirjutama, tekstist teavet otsima, kirjeldatud objekte ja situatsioone ette kujutama, tekstilähedaselt jutustama, küsimusi esitama ja neile hargnenult vastama, täitma mitmeosalisi töökorraldusi ning oma tegevust kirjeldama. Õpitakse praktiliselt tundma sõna muutevorme mitmes tähenduses ja neid laiendatud lihtlauses kasutama, harjutatakse lihtsamate liitlausete ja koondlause koostamist. Õpilasi suunatakse ühistegevuses omandatud õpioskusi iseseisvalt rakendama, oma tegevust kontrollima ja kavandama (tegevusega kaasnev ja sellele järgnev kommenteerimine, tuttava tegevuse planeerimine, korrektuur###lesannete täitmine). Nimetatud oskused toetuvad sisekõnele ja ühtlasi arendavad seda.

Töömahukamad ainekava lõigud on lugemise ja õigekirja õppimine ning töö sõna muutevormidega lauses ja sõnaühendis. Seejuures õigekirja õppimise osakaal õppeaastate kaupa väheneb, praktilise grammatika osakaal aga tõuseb.

Peamine tööviis on praktiline harjutamine (väheneb õppemängude osakaal), teoreetilised kokkuvõtted ning keeletterminite kasutamine jääb peamiselt õpetaja pädevusse. Jätkub toetumine näitvahenditele, uued õpitoimingud sooritatakse materialiseeritult. Harjutatakse praktiliste oskuste automatiseerimist, seetõttu varem, sh eelmistel aastatel õpitut korratakse pidevalt.

3.1. Ainekava 3. klassile

3.1.1. Õppesisu

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Kuulamine ja jälgimine. Tähelepanu keskendamine ühekordsele selgitusele - korralduste täitmine täiendava selgituseta, lugemise jälgimine, kaasõpilaste vastuste jälgimine ja parandamine ning hinnangute (õige-vale) andmine. Esemete ja loodusobjektide ning -nähtuste vaatlemine, terviku ja selle osade eristamine, võrdlemine, rühmitamine ja kirjeldamine esitatud kava järgi. Eseme, olu- ja tegevuspiltide analüüsimine; jutustamine piltide ja mälukujutluste põhjal küsimuste ja/või plaani abil.

Suhtlemine koostegevuses kaasõpilas(t)ega õpetaja suunamisel: dialoogi vormid küsimus-vastus, teade-küsimus; kutse koostegevusele, nõustumine-loobumine, koostegevuse vastastikune reguleerimine; jutustamine oma tegevusest (5-6 lauset).

Tajude ja kujutluste arendamine, süstematiseerimine

Nägemis- ja ruumitaju: esemete-objektide ja nende osade äratundmine, terviku jaotamine osadeks ja osade ühendamine, ühiste ja individuaalsete tunnuste eristamine, esemelise situatsiooni näitlik modelleerimine teksti põhjal, üheaegne orienteerumine esemete horisontaal- ja vertikaalsuhetes.

Ajakujutlused: aasta, kuud ja nädalad; ööpäev, tund (õppetund) ja minut; aastaajad (looduse muutused igal aastaajal).

Lause ja sõnavara

Kuni 5-sõnaliste lihtlausete (väit-, küsi- ja käsklause) mõistmine, koostamine ja kasutamine, sihtisosalause mõistmine ja kasutamine.

Käändevormide mõistmine ja kasutamine enamlevinud funktsioonides: koht, objekt, kuuluvus, osa ja tervik, kaas- ja ilmaolu (lausete ja sõnaühendite koostamine). Erineva üldistusastmega (3-4) nimisõnade mõistmine ja õige kasutamine, esemete ja olendite tajutavate tunnuste väljendamine omadussõnadega, inimeste iseloomuomaduste väljendamine; tegevust ja seisundit väljendavate sõnade mõistmine ja kasutamine, tajutavaid tegevusi ja seisundeid väljendavate sõnade aktiveerimine; järgarvsõnade mõistmine ja kasutamine; liitsõna ja sõnaühendi praktiline eristamine. Põhisõna sobitamine mitme laiendiga ja vastupidi.

Lugemine ja kirjutamine

Häälikanalüüs. Häälendamise täpsustamine (vajadusel). Häälimisoskuse automatiseerimine: kirjutamise tempos hääletult ja abivahenditeta, tempo tahtlik muutmine.

Foneemanalüüs. Häälikurühmade eristamine, veaohlike häälikute-tähtede nimetamine sõnas. Iga hääliku kolme pikkuse käsitlemine kahe (sulghäälikud) ja/või kolme pikkuse kaupa: lihthääliku pikkuse muutmine, määramine ja tähevalik 1-3-silbilistes sõnades; kaksiktäishäälikute ja suluta kaashäälikute ühendi analüüs ja tähtede valik. Raskusastmed: analüüs koostegevuses, materialiseeritult, peast (lihtsamad variandid); lühemad ja pikemad sõnad, erineva struktuuriga silbid sõnades.

Lugemistehnika. Uue pala lugemine: lugemine kõnetaktide ja lühemate sõnade kaupa, orientiiridega teksti lugemine. Lugemise harjutamine: korduv lugemine kooris ja üksi, ülesanded ladususe (kohatute pauside vältimine, lugemiskiiruse tõstmine) ja ilmekuse (lauselõpu intonatsioon, loogiline rõhk) arendamiseks, kaasõpilaste lugemisviigade märkamine, lugemisvea parandamine. Õpitud teksti lugemine sõnade kaupa.

Orienteerumine tekstis. Lausete ja lõikude leidmine õpetaja juhendamisel, lõikude sobitamine illustatsioonidega ja pealkirjastamine, teksti jaotamine lõikudeks ning pildiseeria ja/või kavapunktide järjestamine, puuduva info tuletamine, küsimuste (kes?, mis?, mida teeb?) esitamine üksteisele teksti kohta, kirjeldatud tegude hindamine ja vastandamine koos õpetajaga (õige-vale, meeldib-ei meeldi), juhtlause leidmine või peamõtte sõnastamine koos õpetajaga. Tekstilähedase jutustamise harjutamine: deformeeritud teksti taastamine (3-4 lõiku, kuni 7 lauset), lausete lõpetamine, jutustamine abiga (küsimused, pildiseeria, sõnaühendid, tugilaused).

Kirjatehnika. Väike- ja suurtähtede harjutamine (geneetilises järjekorras), tähtede õige seostamine sõnades, moonutuste leidmine oma ja teiste kirjas (tahvlilt, vihikust), kiiruse harjutamine. Vihikute vormistamine: pealkiri, kuupäev, taandrida.

Ärakiri. Kirjutamine sõnahaaval pärast teksti lugema õppimist ja eelnevat analüüsi, kirjutatu õigsuse kontrollimine.

Õigekiri. 1-3-silbiliste sõnade ja neist koostatud lausete kirjutamine pärast ühisanalüüsi: lünkharjutused, sobitusharjutused, harjutavad etteütlused. Kirjutatu õigsuse kontrollimine: kirjapildile vastav lugemine, järelanalüüs, vigade parandamine. Poolitamine (õpitakse noopskeemide abil).

Keeleteadmised

Häälikurühmade ja veaohlike häälikute-tähtede äratundmine, tegusõna lõppude äratundmine oleviku ja lihtmineviku vormis, ainsuse ja mitmuse vormide (käände- ja pöördvormid) äratundmine; k, p, t sõna alguses ja s-i kõrval.

3.1.2. Õpitulemused

3. klassi lõpetaja

- mõistab ja koostab kuni 5-sõnalist lihtlauset, kasutab laiendatud lihtlauset;
- oskab viia enamlevinud sõnavormid mitmesse sõnaühendisse;
- osaleb dialoogis ühistegevuse ajal;
- võrdleb ja kirjeldab kahte tuttavat objekti tajutavate tunnuste alusel, osaleb vestluses oma kogemuste põhjal (mäng, kodused toimetused);
- muudab ja määrab veaohlike häälikute pikkust lihthäälikutest koosnevates sõnades, loeb õigesti orientiiridega sõnu;
- kirjutab pärast analüüsi õigesti kuni kolmesilbilisi lihthäälikutest koosnevaid sõnu;
- kirjutab ära kirjas 1-2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata, kontrollib ära kirja õigsust;
- loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa;
- leiab küsimuste-korralduste järgi õpitud tekstist lauseid ja lõike, vastab küsimustele (sh annab hinnangu tegevusaktile);
- oskab tekstilähedaselt edasi anda õpitud pala sisu (kasutades abivahendeid).

3.2. Ainekava 4. klassile

3.2.1. Õppesisu

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Kuni kolme objekti kirjeldamine nende võrdlemise põhjal: esitatud plaani järgi, üleminek iseseisvale kirjeldamisele. Esemehüüa kirjeldamine. Jutukese koostamine kogemuste ja/või pildiseeria põhjal (6-7 lauset).

Suhtlemine koostegevuses kaasõpilastega: koostegevuse vastastikune reguleerimine (teade-teade-dialoog). Kokkuvõtte tegemine ühistegevusest (mina ja teised; eesmärk, tingimused, tegevus ja resultaat); ühise jutukese koostamine kollektiivse kogemuse põhjal. Otsekõne väljendamine kaudselt sihitisosalause abil (koos isikuliste asesõnade asendamise).

Tunnetustegevuse arendamine

Loodusobjektide ja esemete-nähtuste võrdlemine, rühmitamine erinevate rühmitusaluste järgi ja rühmade nimetamine; aja- ja põhjus- ning eesmärgisuhete praktiline eristamine; matemaatikas ja tööõpetuses kasutatavate mõõtühikute tundmine ja sooritatud mõõtmiste keeleline väljendamine. Eseme (kujundi) vastandamine kahele teisele esemele või kujundile erinevate suhete alusel. Kontrolli- ja enesekontrollivõtete kasutamine tuttavas tegevuses.

Tähelepanu keskendamine selgituse või töövõtte sooritamise ajaks. Kaasõpilaste tegevuse jälgimine ja nende abistamine. 2-3-osalise suulise ja kirjaliku korralduse täitmine.

Lause ja sõnavara

Kuni 6-sõnalise lihtlause moodustamine: eelnevalt koostatud sõnaühenditest (tegusõna ja nimisõna laiendid), lause laiendamine. Laiendatud lihtlause (4-5 sõna) ja sihtisosalause kasutamine. Sõnaühendis ja lauses väljendatavad suhted: atributiivsed suhted (tunnused, kuuluvus, osa tervikust), kohasuhted, abinõu-, kaasolu- ja ilmaolusuhed, ajasuhted; lõpetatud ja lõpetamata tegevus, hulk ja mõõt, (millegi) valdaja, seisund. Tagasõnade (koha- ja ajasuhted) ja abimäärsõnade mõistmine ja praktiline kasutamine. 3-4 sõna aktiveerimine tunnis. Tegusõna eitavate vormide ja kse-oleviku vormide mõistmine, eitavate vormide kasutamine. Arvsõna muutevormide mõistmine ja kasutamine kaastekstis.

Lugemine ja kirjutamine

Foneemanalüüs. Veahtlikud häälikud sõnas, veahtlike lihthäälikute pikkuse muutmine ja määramine; suluta kaashäälikute ühendi ja kaksiktäishääliku praktiline äratundmine: 1-4-silbilised sõnad; käsitlus häälikurühmade, seejärel veahtlike häälikute kaupa; harjutused analüüsi automatiseerimiseks.

Kirjatehnika. Tähemoonutuste äratundmine ja parandamine, täheseoste harjutamine, vihikute vormistamine. Kirjakiiruse harjutamine.

Ärakiri. Kirjutamine sõnapaaride ja pikemate sõnade kaupa, kaasõpilaste tekstide lugemine, järelkontroll.

Õigekiri. Sõnade ja lausete kirjutamine pärast individuaalset analüüsi: lünkharjutused, sobitusarjutused, harjutavad etteütlused. Kirjutatu õigsuse kontrollimine: lugemine vastavalt kirjapildile, skeemide valik, vigade parandamine. Poolitamine: harjutamine skeemide abil. Kä##ndelõppude ja mitmuse tunnuste õigekiri (skeemide abil) k, p, t s-i ja h kõrval.

Lugemistehnika. Uue pala lugemine valdavalt sõnade kaupa, pikemad sõnad kõnetaktide, lühemad sõnapaaride kaupa. Lugemise harjutamine: teksti korduv lugemine vahelduvalt kooris ja ükski; ladususe ja ilmekuse harjutamine (orientiiridele toetudes; intonatsiooni ja loogilise rõhu valik sõltuvalt tähendusest). Varem häälega loetud teksti vaikne lugemine ülesandega. Õpitud teksti lugemine sõnade ja lihtsamate süntagmade kaupa: rõhutatakse loogilist öeldist, kasutatakse lauselõpu intonatsiooni, arvestatakse kirjavahemärke.

Orienteerumine tekstis. Lõikude (sh looduskirjelduste), lausete ja tegelasi või sündmusi iseloomustavate sõnade leidmine, sõnade tähenduse täpsustamine kaastekstist lähtuvalt, teksti jaotamine lõikudeks ja nende pealkirjastamine õpetaja juhendamisel; puuduva info ja põhjus-tagajärg-seoste tuletamine ühisvestluses; küsimuste esitamine teksti kohta (kes?, mis?, millal?); käitumisaktide hindamine ühisvestluses, seostamine õpilaste käitumisega; juhtlause leidmine ja/või teksti peamõtte tuletamine ühisvestluses, peamõtte sõnastamine.

Tekstilähedase jutustamise harjutamine: tugilause, -sõnaühendite ja -sõnade abil. Tekstilähedase valikjutustamise õppimine (abi: pildid, kava, algus- ja lõpulaused, sõnaühendid; jutustamine ahelana).

Keeleteadmised ja -oskused

Sõnade praktiline eristamine esemetest (olenditest), tunnustest, tegevustest ja seisunditest. Sõnade praktiline rühmitamine küsimuste abil (kes?, mis?, missugune?, mida teeb?). Morfoloogia- ja süntaksiküsimuse praktiline eristamine ja esitamine: valik, sobitamine, üleminek iseseisvale esitamisele. Alus ja öeldis (lihtsamad juhud), sõnade seos alus- ja öeldisrühmas (süntaksiküsimuste esitamine). Käändsõna algvorm, muutevormid; ainsuse ja mitmuse tüvi, tunnused ja lõpud: sõnavormide äratundmine, muutmine ja moodustamine ning analüüs skeemide abil. Käänevormi põhi- ja lisatähendus (leksikaalne ja grammatiline tähendus), sõnavormi rakendamine sõltuvalt tähendusest.

3.2.2. Õpitulemused

4. klassi lõpetaja

- mõistab ja koostab kuni 6-sõnalist lihtlauset, kasutab laiendatud lihtlauset ja sihtisosalauseid;
- osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis ühistegevuse ajal, kirjeldab ühistegevust;
- rakendab abiga sõnaühendis ja lauses käänevorme õpitud funktsioonides;
- võrdleb ja kirjeldab tuttavaid esemeid rühmas;
- kirjutab õigesti lihthäälikutest koosnevaid sõnu, sooritab ära kirja sõnaaaval, tunneb õigekirja kontrollimise võtteid;
- oskab skeemide abil analüüsida ja moodustada käänevorme;
- loeb õpitud teksti sõnade ja süntagmade kaupa, õppimata teksti vähemalt sõnade kaupa;
- leiab küsimuste-korralduste järgi tekstist sõnu, lauseid ja lõike, sh peamõtet väljendavaid lauseid, annab ühisvestlustes hinnanguid tegevusaktidele, osaleb peamõtte sõnastamisel;
- annab tekstilähedaselt edasi teksti või lõigu sisu (kasutades abivahendeid).

3.3. Ainekava 5. klassile

3.3.1. Õppesisu

Suuline väljendusoskus ja suhtlemine

Esemehühmade ja loodusnähtuste ning esemepiltide kirjeldamine plaani järgi. Suuliste kokkuvõtete tegemine oma tegevusest, ühistegevustest. Jutukeste koostamine olu- ja tegevuspiltide järgi, ühiste samateemaliste jutukeste koostamine (abi: plaan, õpetaja suunavad repliigid). Koostegevuse vastastikune reguleerimine (teade-küsimus-vastus- jne dialoog). Suhtlemiseesmärkide mõistmine: käskude-korralduste, palvete, teabe, tingimuste jne praktiline mõistmine ja väljendamine kõnes. Otsekõne kaudse väljendamise harjutamine.

Tunnetustegevuse arendamine

Tähelepanu keskendamine õpitoimingu igale etapile (oriendeerumine, täitmine, kontroll), suuliste ja kirjalike hargnenud selgituste-korralduste täitmine. Esemehühmade vaatlemine ja võrdlemine; ühised omadused ja erinevused (analüüs plaani järgi), rühmade koostise muutmine sõltuvalt rühmitusalusest. Keeleüksuste võrdlemine ja rühmitamine õpitud tunnuste alusel. Tuttavate sündmuste ja tegevusaktide põhjuste, tingimuste, eesmärkide ja tulemuste mõistmine ning nende väljendamine ühisvestluses, oma tegude analüüs. Enesekontrolli harjutamine (plaani või algoritmi abil), tegevuse ühine planeerimine õpitud oskuste ulatuses. Teistes ainetes (matemaatika, tööõpetus, kodulugu) omandatud oskuste kirjeldamine kõnes.

Lause ja sõnavara

Lihtlause: laiendamine õpitud käändevormidega, sõnade seos, kõikide käändevormide rakendamine sõnaühendis ja lauses erinevates funktsioonides (abiga).

Koondlause: korduvad alused ja öeldised, sidesõnad (ja, ning, või); mõistmine, koostamine, kasutamine. Tekstiväline lause ja lause tekstis.

Liitlause: äratundmine, liitlause konstrueerimine lihtlausest (ja, ning, aga, kuid, või).

Põimlause koostamine (sihitislause, ajalause, täiendlause): osalause sobitamine, lause lõpetamine.

Ülevaade sõnaliikidest: nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna (üldistatud tähendus); sõnade algvormid ja muutevormid; sõnade rühmitamine.

Nimisõna: erineva üldistusastmega (3-4) sõnad, kellegi või millegi nimi ja nimetus, tuletamine tegusõnadest (liited -ja, -mine), sõnavormide ja tuletiste praktiline eristamine ning rakendamine.

Omadussõna: kellegi või millegi iseloomustamine omadussõnadega (objekti erinevad tunnused, objektide sarnased tunnused), tähenduse sõltuvus põhisõnast, praktiline tuletamine (liited -lik, -line, -ne), muutmine koos nimisõnaga, võrdlusastmed (tähendus, moodustamine analoogia alusel), rakendamine sõnaühendis ja lauses.

Tegusõna: kellegi või millegi tegevust ja/või seisundit väljendavad sõnad, tegusõna öeldisena ja selle laiendid. Pöörded ja isikulised asesõnad, olevik ja lihtminevik, tegevusnimed, jaatav ja eitav kõne, tingiv kõneviis (tähenduse mõistmine kaastekstis), käskude-korralduste, keeldude, palvete jne mõistmine ja väljendamine.

Arvsõna (põhi- ja järgarvsõnad): mõistmine, numbrite lugemine, sõnade ja numbrite kirjutamine, praktiline muutmine, rakendamine lauses.

Liitsõna: liitsõna ja sõnaühendi tähendus, liitsõna ja põhi- ning täiendosa tähendus, omastavaline ja nimetavaline liitumine. Liitsõnade tähenduse mõistmine, praktiline moodustamine, rakendamine lauses ja sõnaühendis.

Lugemine ja kirjutamine

Foneemanalüüs. Veaohalikud häälikud lihtsõnas ja lihtsõnas: analüüsi iseseisvuse ja kiiruse harjutamine, enesekontroll. Kaashäälikuühend sõnas: äratundmine suulises ja kirjalikus tekstis, analüüs (käsitletakse rühmiti) materialiseeritult. Oskus valida ja kasutada abivahendeid.

Ärakiri. Kirjutamine sõnarühmade või pikemate sõnade kaupa, eelneva analüüsi ja järelkontrolli harjumuste kujundamine.

Õigekiri. Veaohlike lihtsõnade märkimine kirjas iseseisvalt, häälikuühendite ja lihtsõnade õigekirja harjutamine (abivahenditega). Järelkontrolli harjumuste kujundamine, kaasneva kontrolli harjutamine, eelneva kontrolli õpetamine. Lõppude, tunnuste ja liidete õigekirja harjutamine (vajadusel skeemidele toetudes). Poolitamise harjutamine ja rakendamine. Kirjavahemärkide kasutamine koond- ja liitlauses (skeemide abil).

Lugemistehnika. Uue teksti lugemine häälega sõnade ja lihtsamate süntagmade kaupa. Ladususe ja ilmekuse harjutamine, sh individuaalsed ülesanded. Õpitud teksti lugemine ladusalt kirjavahemärke arvestades, endamisi ülesandega.

Orienteerumine tekstis. Sõnade, lausete ja lõikude leidmine tähenduse või asukoha viite järgi. Lõigu peamõtte väljendamine oma sõnadega, selle ühine täpsustamine. Teksti jaotamine lõikudeks ja nende pealkirjastamine, sõnastuse ühine täpsustamine. Küsimuste miks?, milleks? esitamine teksti kohta, järelduste tegemine ja puuduva informatsiooni tuletamine ühisvestluses. Hinnangu andmine tegelaste käitumisaktidele ja hinnangu põhjendamine, võrdlemine klassikaaslaste käitumisega. Tundmatute sõnade leidmine tekstist, sõnatähenduse täpsustamine sõltuvalt kaastekstist. Sõnade ja väljendite asendamine valikuks antud sõnadega, võrdlemine originaaltekstiga. Võrdluste ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine ja selgitamine ühiselt. 4-5 sõna või väljendi aktiveerimine tunnis. Tekstilähedase valikjutustamise harjutamine (abiks sõnaühendid, tugisõnad, laused). "Sõnaliste piltide" maalimine. Oluliste lausete eraldamine tekstist ja nende seostamine õpetaja juhendamisel. Jutustuse võrdlemine autoritektstiga.

Keeleteadmised ja -oskused

Sõnaliigi nimetuste teadmine, sõnade praktiline rühmitamine. Morfoloogia- ja süntaksiküsimuste eristamine ja kasutamine: valik ja sobitamine, esitamine.

Aluse ja öeldise ning nende laiendite leidmise harjutamine, lause laiendamine süntaksiküsimuste abil (kuni 6 sõna).

Lihtsõna ja sõnaühendi eristamine, sõnade liitmine. Sõnavormi ja tuletise koostise ja tähenduse analüüsimine, sõnavormi ja tuletise moodustamine skeemide abil. Muutevormi rakendamine sõltuvalt tähendusest.

3.3.2. Õpitulemused

5. klassi lõpetaja

- mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauset ning õpitud koond- ja liitlauset liike tekstis ja tekstiväliselt, rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides;
- kasutab erinevat tüüpi dialoogi repliike koostegevuses, teeb kokkuvõtteid ühistegevusest;
- sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, osaleb tegevuse planeerimisel ning valib ja kasutab abivahendeid;

- kirjutab õigesti lihthäälikutest koosnevaid sõnu, pärast analüüsi häälikuühenditega sõnu, sooritab ära kirja peamiselt sõnapaaride kaupa, kasutab kirjutamisel enesekontrollivõtteid;
- kasutab sõnavormi analüüsi ja koostamise algoritmi;
- loeb õpitud teksti ladusalt häälega ning endamisi ülesandega;
- leiab tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, osaleb lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel ning põhjendab seda, annab hinnanguid tekstis kirjeldatud tegevusaktidele ning põhjendab seda;
- annab tekstilähedaselt edasi tekstilõikude sisu, pealkirjastab lõike ja osaleb sõnastuse täpsustamisel.

4. Ainekava II kooliastme esimesele etapile (6.-7. klass)

Etapi ülesanne on süstematiseerida esimesel astmel omandatud praktilist keeleteadlikkust ning seda teadlikustada, toetada keeleliselt teiste ainete õppimist, õppida kasutama tekste teabe hankimiseks. Laste õpitegevuses tõuseb iseseisvuse osakaal, väheneb töö abivahenditega. Jõutakse ladusa lugemiseni, enam loetakse endamisi, õpitakse iseloomustama tekstides kirjeldatud tegelasi, kirjeldatud sündmused seostatakse ajaloolise taustaga, kirjeldustes pööratakse enam tähelepanu detailidele täpsemate kujutuspiltide loomiseks ja teabe edastamiseks, omandatakse mitmed uued teksti taastamise võtted, sh õpitakse koostama kirjalikku ümberjutustust. Keeleõpetuses tõuseb teadlikkuse osakaal, õpitakse tundma keeleteooria elemente. Õigekirjaoskus automatiseerub, õpitakse juurde uusi liitlause malle, aktiveerub liitlause kasutamine. Keeleõpetuses on VI klassis mahult esikohal sõna muutevormide, VII klassis liitlause käsitlemine. Keeleülesannete täitmisel kasutatakse teiste ainete sõnavara ja tüüpilisi lausemalle. Peamine tööviis on praktiline harjutamine.

4.1. Ainekava 6. klassile

4.1.1. Õppesisu

Suhtlemine ja väljendusoskus

Teabe esitamine detailselt, valikuliselt ja abiga kokkuvõtlikult. Õpilaste suunamine teabe küsimisele. Väljendusvahendite kasutamine dialoogis sõltuvalt suhtlemiseesmärkidest ja -normidest koostevõttes; koolis ja väljaspool kooli. Lihtsamate tarbekirjade koostamine: kirjalik teade, õnnitluskaardid.

Tunnetustegevuse arendamine

Tähelepanu keskendamine iseseisvaks tööks tekstiga, õpiülesannete täitmine esitatud plaani järgi, kaaslaste vastuste jälgimine ja täiendamine. Tekstide seostamine ajaloolise taustaga, põhjus-tagajärg-seoste selgitamine ning täpsustamine ühiselt. Kujutluspiltide täpsustamine teksti põhjal. Enesekontrolli ja tegevusplaani koostamise harjutamine. Teistes õppeainetes omandatud teadmiste kasutamine keeleõppe ülesannetes. Teabekirjandusega (nt ENEKE) tutvumine.

Lause ja sõnavara

Lihtlause, koondlause, liitlause ja sõnaühendi eristamine, mõistmine ja kasutamine. Lausete muutmine, laiendamine, sõnade seos alus- ja öeldisrühmas. Korduvad alused või öeldised ja nende korduvad laiendid koondaluses (ja, ning, või, ega, ehk): mõistmine, koostamine. Eesmärgi, põhjuse, tingimuste ja atribuutivsete tunnuste väljendamine liitlauses: osalause äratundmine, väljendatud suhete mõistmine, koostamine skeemide abil.

Teadmiste süvendamine sõnaliikidest: tähendus, sõnaliigi nimetused, morfoloogiaküsimused. Võõrsõnade tunnused ja sõnade tähendus.

Sõnade käändevormid: käändevormi koostis ainsuses ja mitmuses, vormifunktsioonid, moodustamine skeemi ja kaasteksti abil.

Nimisõnade ja omadussõnade moodustamine: liitmine, tuletamine (-ja, -mine, -ik, -nik; -lik, -ne, -line). Moodustatud sõnade tähendus, rakendamine sõnaühendis ja lauses. Liitsõna ja sõnaühendi tähenduse eristamine: nud-, tud-, mata-, v-, tav-vormid täiendina.

Põhi- ja järgarvud ja neile vastavad arvsõnad. Numbrite ja arvsõnade lugemine ja kirjutamine. Rooma numbrid I-XX. Arvsõna muutevormide kasutamine lauses.

Tegusõna arv ja pöörded, jaatav ja eitav kõne, oleviku- ja minevikuvormid, umbisikuline tegumood, kõneviisid: vormide tähenduse mõistmine lauses, vormide moodustamine (valdavalt skeemide, vajadusel analoogia abil) ja kasutamine lauses.

Lugemine ja kirjutamine

Foneemanalüüs. Veaohklikud häälikud, analüüsi iseseisvuse harjutamine (abivahendite valikuline kasutamine).

Ärakiri. Kirjutamine sõnarühmade, lühikeste lausete ja osalauseste kaupa.

Õigekiri. Veaohklikute õige märkimine peamiselt iseseisvalt, kaasneva ja eelneva enesekontrolli harjutamine. Võõrhäälikud ja võõrtähed, sõnade õige hääldamine. Võõrsõnade tunnused ja õigekiri (g, b, d sõna algul, võõrtähed, pikk või ülipikk täishäälik järgsilbis). Õpitud lõppude, tunnuste ja liidete õigekiri. Kirjavahemärkide kasutamine lauses.

Lugemistehnika. Sisult ja keeleliselt j#ukohase uue teksti ladus häälega lugemine, endamisi ülesandega (kuni 1/3 tekstist). Ladususe ja ilmekuse harjutamine. Õpitud teksti sobiva tooniga ladusalt lugemine kõne tempos.

Orienteerumine tekstis. Sisuliste ja keeleliste ülesannete täitmine endamisi lugedes. Lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine, võrdlemine autoritekstiga. Põhjus-tagajärg-seoste leidmine, sh küsimuste esitamine (õpetaja suunamisel), järelduste tegemine lause ja lõigu kohta õpetaja suunamisel. Tegelaste käitumise võrdlemine, nende omavaheliste suhete selgitamine ja hinnangu andmine käitumisele, soovitude esitamine kaaslastele. Tundmatute sõnade leidmine esmalugemisel, tähendusnüansside ja emotsionaalse värvingu selgitamine kaastekstis. Vestluses kasutatud sõnade ja autori sõnavara võrdlemine. Võrdluste ja metafooride selgitamine õpetaja juhendamisel, 5-6 sõna või väljendi aktiveerimine tunnis. Tekstilähedane valikjutustamine, olustikusituatsioonide kirjeldamine (individuaalsed abivahendid). Kokkuvõtliku jutustamise õppimine. Kaaslaste jutustamise täiendamine. Tegelasuku iseloomustamine plaani järgi. Ühise kirjaliku ümberjutustuse koostamine.

Keeleteadmised ja -oskused

Täis- ja kaashäälikud. Orienteerumine tähestikus ja tähestiku kasutamine. Võõrhäälikute ja -tähtede tundmine, võõrhäälikute hääldamine, võõrsõnade äratundmine tunnuste järgi. Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuste esitamine, kasutamine keelendite analüüsil ja moodustamisel. Sõnavormi rakendamine erinevates funktsioonides. Sõnade tuletamine õpitud liidetega.

4.1.2. Õpitulemused

6. klassi lõpetaja

- mõistab ja kasutab õpitud lausemalle, kasutab sõnade õpitud muutevorme erinevates funktsioonides, tuletab sõnu õpitud liidetega;
- jälgib kaaslaste vastuseid ning täiendab neid;
- osaleb tegevuse planeerimisel, oskab suunamisel kasutada enesekontrollivõtteid, küsida abi, valida ja kasutada abivahendeid;
- kirjutab õigesti sõnu, kasutades vajadusel individuaalseid abivahendeid, teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja teeb enesekontrolli;

- analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust, moodustab sõnavorme, kasutab süntaks- ja morfoloogiaküsimusi;
- loeb õpitud teksti kõne tempos ladusalt sisule vastava tooniga, täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
- taastab üksikasjaliselt tekstilõikude sisu, oskab jutustamiseks valida ja kasutada abivahendeid;
- kirjeldab olustikusituatsioone (maalib suulise pildi);
- annab üldise hinnangu tegelas(t)e käitumisele.

4.2. Ainekava 7. klassile

4.2.1. Õppesisu

Suhtlemine ja väljendusoskus

Teabe edastamine sõltuvalt situatsioonist (elementaarsed stiiliharjutused): erinevad suhtlemispartnerid ja/või suhtlemispaigad; teksti laiendamine ja/või kokkuvõtlik teave, tava- ja ilukirjanduslike kirjelduste erinevuse tajumine. Erinevate, sh vastandlike arvamuste mõistmine ja väljendamine ühistegevuses, kokkuleppe otsimine. Oma seisukoha selgitamine kaaslasele ja kaaslaste rühmale, oma arvamuse kaitsmine. Sündmuse kirjeldamine oma ja teiste positsioonilt. Tarbekirjade koostamine: kiri sõbrale, kiri omastele. Poiste-tüdrukute suhtlemise tasakaalustamine: hoidumine häbematuses, valehäbist. Kirjelduste koostamine plaani järgi.

Tunnetustegevuse arendamine

Tähelepanu keskendamine teabe valikuliseks hankimiseks pikemast tekstist või mitmest teabeallikast. Sündmuse ajaliste (käitumisaktide järgnevus, üheaegsus) ning põhjuslike seoste (erinevad eesmärgid ja tingimused) mõistmine. Põhjuste ahela teadvustamine, põhjussuhete vastandamine lihtsalt ajalisele järgnevusele. Käitumise otstarbekuse hindamine sõltuvalt eesmärkidest, tunnetest ja tingimustest. Ühiskondlike ja looduslike põhjus-tagajärg-seoste eristamine. Õpitud toimingute kontrollimine ja planeerimine. Teistes ainetes omandatud teadmiste ja ainesõnavara kasutamine emakeeletundides. Teabekirjanduse kasutamise harjutamine.

Lause ja sõnavara

Lihtlause, koondlause, liitlause: lausemallide aktiveerimine, teiste ainete sõnavara kasutamine lausetes, lausete muutmise ja laiendamine, uute lausemallide õppimine. Väljendatavad suhted liitlausetes: aeg (ja, ning, kui, siis, enne seda kui, pärast seda kui), põhjus (ja, ning, sellepärast, sest), eesmärk (et, selleks et), vastandamine-eraldamine (aga, kuid, ent, või), objektisuhted (et, kuidas, kes, mis), atribuutivsus (mis, kes). Otsekõne asendamine sihitiskõrvallausega.

Kujutluste täpsustamine ja laiendamine sõnaliikide grammatilisest tähendusest ning formaalsetest tunnustest. Käände- ja pöördvormide aktiveerimine, sama suhet väljendavad käänevormid (koht, aeg jne).

Sõnamoodustus: liitsõnad, tuletised (aktiveeritavad tuletuseliited: -la, -kond, -stik; -jas, -kas); abimäärsõnad ühendtegasõna koostises, nende asukoht lauses. Moodustatud sõnade kasutamine muutevormides.

Õpikutes kasutatud võõrsõnade mõistmine.

Lugemine ja kirjutamine

Foneemanalüüs ja õigekiri. Veaohlike häälikute analüüsi- ja õigekirjavilumuste kujundamine (individuaalsed abivahendid ja ülesanded).

Erandlik g, b, d s-i kõrval. Liitsõnade õigekiri. Õppeainetes kasutatavate võõrsõnade õigekiri. h sõna algul, i ja j-i õigekiri. Õpitud tuletusliidete õigekiri.

Kirjavahemärkide kasutamine.

Ennetava enesekontrolli harjutamine, kaasneva ja järgneva kontrolli teostamine (juhatakse tähelepanu).

Lugemistehnika. Jõukohase uue teksti lugemine häälega kõne tempos, endamisi ülesandega. Ladususe (individuaalsed ülesanded) ja ilmekuse harjutamine, lugemistempo teadlik muutmise. Õpitud teksti lugemine kõne tempos ladusalt ja ilmekalt (selgus, loogiline rõhk, toon).

Orienteerumine tekstis. Valiklugemine, temaatilise lugemise õppimine. Tekstis kirjeldatud uute teadmiste või arusaamatu info märkamine õpetaja suunamisel. Ajaliste, põhjuslike jm seoste leidmine kirjeldatud sündmuste vahel, oletuste ja järelduste formuleerimine, peamõtte sõnastamine. Tegelaste käitumise, mõtete ja elamuste võrdlemine. Hinnangu andmine tegelaste käitumisele (motiivid, tingimused, tulemus). Probleemküsimuste esitamine teksti kohta. Tegelaste rühmitamine: iseloomujooned, epohh. Märkmete tegemine: tegelasi iseloomustavad sõnad, tugiõnad ja sõnaühendid kava juures. Lihtkava ja jooniskava koostamine ja kasutamine.

Tundmatute sõnade leidmine esmasel lugemisel ja sõnatähenduse ühine selgitamine, sõnastiku kasutamine. Sõna kaastekstis: lause ja/või lõigu tähenduse sõltuvus kasutatud sõnadest ja väljenditest (piltlikud väljendid, võrdlused, metafoorid, arhaismid, tegelaste sõnavara). Sõnade ja väljendite aktiveerimine (5-6).

Tekstilähedane valik- ja temaatiline jutustamine; abivahendite individuaalne valik ja kasutamine. Kokkuvõtliku jutustamise harjutamine, sh tekstilähedase jutustuse plaani esitamine; jutustuse parandamine. Tegelaste nimel jutustamise õppimine. Looduskirjelduste koostamine. Teksti laiendamine.

Kirjalik ümberjutustus: abiks kava ja keelevahendid (tugiõnad või sõnaühendid).

Keeleteadmised ja -oskused

Häälikurühmade tundmine, tähestiku kasutamine. Tähekasutusreeglite kasutamine: lihthäälikute ja häälikuühendite reegliäärne kirjutamine. Õpitud ortograafiareeglite kasutamine (tähelepanu juhtimisel): nõrk sulghäälik s-i kõrval, liitsõnade õigekiri, h ja j-i kasutamine, liidete õigekiri (nt käija). Lausete koostamine õpitud liitlausemallide ulatuses, sõnatuletus õpitud liidetega.

4.2.2. Õpitulemused

7. klassi lõpetaja

- mõistab ja kasutab õpitud lausemalle, tuletab sõnu õpitud liidetega;
- oskab hankida teavet teistelt inimestelt ning kasutada õpetaja suunamisel teabe hankimiseks teksti või teabekirjandust;
- orienteerub talle mõistetavate sündmuste ajalistes ning põhjuslikes seostes;
- mõistab seisukohtade võimalikku erinevust suhtlemisel, selgitab oma seisukohti;
- tunneb ja kasutab tähekasutusreegleid, kasutab õpitud ortograafiareegleid õpetaja suunamisel;
- loeb jõukohast võrast teksti kõne tempos, õpitud teksti ladusalt ja mõningase ilmekusega, täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid, kasutab õpetaja juhendamisel temaatilist lugemist;
- iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, oskab neid rühmitada esitatud tunnus(t)e alusel;
- oskab taastada teksti sisu valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, koostab abivahenditele toetudes (kava, tugiõnad, sõnaühendid) kirjaliku ümberjutustuse pärast ühist analüüsi.

5. Ainekava II kooliastme teisele etapile (8.-9. klassile)

Etapi ülesanne on õpilasi ette valmistada iseseisvaks eluks: kutseõppeks, tööiseks tegevuseks, pere loomiseks jne. Harjutatakse tekstidest teabe hankimist, märkmete tegemist ja konspekteerimist, tarbekirja. Õpitakse praktiliselt eristama tekste: kunstilised, teabe- ja tarbetekstid; rahvaluule ja ilukirjandusliigid. Kirjanduse käsitlemisel on tähelepanu keskmes tegelaste käitumise analüüs: motiivid, kavatsused, tingimused, moraalsed valikud, tegelaserühma ühised tunnused, tunded (sh poiste ja tüdrukute kiindumused). Loetakse mõnda ajakirja ja/või ajalehte ning arutletakse ühiskonnas toimuvate protsesside üle. Harjutatakse suulist ja kirjalikku tekstiloomet.

Lugemis- ja kirjutamisoskuse süvendamine toimub individuaalsete ülesannete kaudu. Valdavalt kasutatakse endamisi lugemist ülesandega. Tegevuse planeerimist ja enesekontrolli harjutatakse peamiselt tekstiloomes ülesannete täitmisel. Tööviisidest on endiselt ülekaalus praktiline harjutamine, abivahenditest kasutatakse skeeme, tekste, teabekirjandust. Kujundatakse oskust abivahendeid valida, kasutada, abi küsida.

Keeleõpetuses süvendatakse ja süstematiseeritakse varemõpitud, tõuseb keelekasutuse teadlikkus. Enam tähelepanu pööratakse lausemallide aktiveerimisele (sh lausetele tekstis) ning praktilisele sõnamoodustamisele. Harjutusmaterjali valikul arvestatakse teiste ainete vajadusi.

5.1. Ainekava 8. klassile

5.1.1. Õppesisu

Suhtlemine ja väljendusoskus

Teabe hankimine, teabe suulise ja kirjaliku edastamise harjutamine. Erinevate ja vastandlike arvamuste eristamine, loobumine ja oma seisukohtade kaitsmine kokkuleppe otsimisel.

Eri põlvkondade suhtlemise iseärasuste teadvustamine: lapsed-vanemad- vanavanemad, noorukid-täiskasvanud. Poiste-tüdrukute vastastikune suhtlemine, kiindumuste väljendamine.

Tarbekirjade koostamine: vabas vormis tarbekiri (kiri, teade, kutse, seletuskiri, avaldus, allkiri, volitus, elulookirjeldus); blankettide täitmine (teenuste arveldused, rahakaart; ajakirjanduse tellimine).

Kirjalike tekstide koostamine: tekstilähedane ja kokkuvõtlik ümberjutustus, kirjeldus loodusloolise või geograafilise materjali põhjal, tööprotsessi või selle osa kirjeldamine, märkmete tegemine teabeteksti põhjal ja nende kasutamine jutustamisel.

Tunnetustegevuse arendamine

Tähelepanu keskendamine kestva samalaadse tegevuse jooksul: teabe otsimine, tekstide koostamine, ühisvestlus-väitlus, tekstide kuulamine jm. Põhjus-tagajärg-seoste ahela ning sündmust kirjeldava mitme põhjuse teadvustamine.

Käitumise otstarbekuse ja moraalinõuetele vastavuse hindamine, individuaalne ja rühmakäitumine. Käitumist mõjutavate ajalooliste, ühiskondlike ja looduslooliste tingimuste teadvustamine.

Enesekontrolliharjumuste kujundamine, planeerimise osatähtsuse teadvustamine, teabekirjanduse kasutamine õpetaja suunamisel.

Lause ja sõnavara

Lihtlause, koondlause, liitlause: lause tekstis, kaastekstiväline lause; lausete moodustamine, muutmine, laiendamine, ühendamine; liht-, koond- ja liitlausete eristamine, terminite kasutamine; korduvate lauseliikmete laiendid. Liitlausetes väljendatavad suhted: tegevuste vastandamine ja eraldamine, aeg, põhjus, eesmärk, koht. Pealause sõnu täpsustavad sihitiskõrvallused (sh otsekõne väljendamine kaudselt) ja täiendkõrvallused. Ühe ja sama suhte väljendamine erinevate lausemallidega: erinevad sidendid, osalausete paigutus.

Teadmiste süvendamine sõnaliikidest (nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna): morfoloogilised tunnused, küsimused, funktsioon lauses, semantilised rühmad ja üldistatud tähendus; terminite tundmine.

Sõnade liitmine ja tuletamine: liitsõnade ja tuletatud sõnade semantilised rühmad, sõnaühendi muutmine liitsõnaks, samatüveliste sõnade tuletamine ja tähenduse eristamine, tuletatud sõnade muutevormide moodustamine ja kasutamine lauses. Õpitavad liited: -ur, -av, -nna; -tu; -sti, -lt. Varemõpitud liidete kasutamise aktiveerimine.

Tutvumine käänamistabeliga: käände vormide moodustamine tabeli järgi, vormide äratundmine, ühe ja sama sõna vormide rakendamine, laiendi käände vormide moodustamine koos põhisõnaga, sh omadussõna võrdlusastmete vormid.

Tegusõna vormide aktiveerimine, tegusõna mitmetähenduslikkus (laiendite valik ja kasutamine), kesksõnade tähendus ja moodustamine ning rakendamine lauses. Põhi- ja järgarvsõnade muutevormid, järgarvsõnade tuletamine. Rooma numbrid I-XXX.

Õpikutes kasutatavate võõrsõnade mõistmine.

Lugemine ja kirjutamine

Foneemanalüüs ja õigekiri. Harjutused vilumuste kujundamiseks (aktiveeritav sõnavara, sh võõrsõnad), individuaalsed ülesanded lünkade kõrvaldamiseks. k, p, t ja g, b, d helitute häälikute kõrval. Järgsilpide sulghäälikute, liitsõnade ja liidete õigekirja harjutamine, sh liited -ki ja -gi.

Enesekontrolliharjumuste kujundamine.

Lugemistehnika. Jõukohase teksti häälega ladus lugemine kõne tempos, individuaalsed ülesanded lugemistehnika lünkade kõrvaldamiseks. Ilmekuse harjutamine, tooni ja tempo muutmine. Sihipärane endamisi lugemine (ligikaudu 2/3 materjalist).

Orienteerumine tekstis. Valiklugemine, temaatilise lugemise harjutamine, uue info leidmine, arusaamatu info märkamine. Seoste leidmine tekstis, järelduste tegemine (vajadusel individuaalne abi), peamõtte sõnastamine. Vestlused-arutelud: tegelaste ja tegelasrühmade käitumise analüüs ja hinnangu andmine ühe või mitme teksti põhjal, probleemküsimuste esitamine, kirjeldatud ajaloolise tausta võrdlemine tänapäevaga (erinevad tingimused, arenguetapid sündmustest tänapäevani), looduskirjelduste analüüs.

Liht- ja liitkava ning jooniskava koostamine.

Tundmatute sõnade leidmine esmasel lugemisel ja individuaalne selgitamine. Autori sõnavara keeleline vaatlus samateemalistes tekstides. Võrdluste ja metafooride leidmine, selgitamine, kasutamine suunamisel. Inimest iseloomustavate sõnade tähenduse täpsustamine ja aktiveerimine.

Kasutatavad jutustamise liigid: temaatiline, kokkuvõtlik, tegelaste ja tegelasrühmade iseloomustamine, jutustamine tegelase või tegelasrühma nimel, teksti laiendamine. Abivahendid: kava, valikuliselt tugisõnad ja sõnaühendid, originaaltekst.

Mõne Eesti klassiku ja tema teoste teadmine.

Keeleteadmised ja -oskused

Tähestiku rakendamine sõnaraamatute kasutamisel. Õpitud ortograafiareeglite kasutamine tähelepanu juhtimisel.

Sõnaliikide tundmine ja vastavate terminite kasutamine. Käänamistabeli tundmine: käändenimetus, küsimus, sõnavormi äratundmine ja moodustamine.

5.1.2. Õpitulemused

8. klassi lõpetaja

- kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis, tuletab sõnu õpitud liidetega;
- oskab kasutada tuttavat teabekirjandust;
- käitub otstarbekalt ja moraalinõuetele vastavalt kogetud situatsioonides;
- reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele;
- mõistab seoseid sisult jõukohases tekstis;
- kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes õpetaja nõudmisel;
- loeb jõukohast teksti ladusalt ja endamisi teabe hankimiseks;
- oskab taastada õpitud teksti suuliselt erineval viisil: tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt;
- oskab iseloomustada tegelast ja tegelasühma plaani järgi;
- oskab kirjeldada tegevusi ja sündmusi teiste õppeainete materjalide põhjal;
- koostab tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse pärast ühist analüüsi;
- oskab koostada seletuskirja, kirjutada kirja ja teadet, õnnitluskaarti;
- tunneb ära ja moodustab käändevorme, esitab morfoloogiküsimusi.

5.2. Ainekava 9. klassile

5.2.1. Õppesisu

Suhtlemine ja väljendusoskus

Teabe suuline ja kirjalik edastamine hargnenult, kokkuvõtlikult, suuline täiendav selgitamine. Tegevuse ühine planeerimine ja korrigeerimine tegevuse käigus, korralduste-soovituste esitamine ja nende täitmine. Teiste arvamuse kuulamine vaidlustes, oma seisukohtade selgitamine, käitumise ja eksimuste tunnistamine. Oskus tunnistada oma puudulikke teadmisi ja oskusi.

Suhtlemine perekonnas (põlvkonnad, abikaasad) ja töökollektiivis (tööandja ja -võtja; käitumine tööturul) ning ametiasutustes. Neidude ja noorukite vastastikune suhtlemine kollektiivis ja kiindumuste korral. Nähtud ebatavalise sündmuse kirjeldamine (nt autoavarii).

Vabas vormis tarbekiri ja blankettide täitmine: harjutatakse õpitud tarbekirja liike (soovitav koostada näidiste vihik). Kirjalike tekstide koostamine: ümberjutustus (tekstilähedane, kokkuvõtlik, laiendatud), tööprotsessi kirjeldus.

Konspekti koostamine kirjaliku teabeteksti järgi: oluliste faktide leidmine; teksti (ja lausete) lühendamine, lühendite kasutamine; teksti taastamine ja tegutsemine konspekti järgi, konspekti täiendamine.

Suulise kõne konspekterimise harjutamine: temaatiline valiketteütlus, märkmete tegemine (lausete lühendamine, märksõnade ja sõnaühendite kasutamine), konspekterimine pärast lõigu kuulamist (vajadusel pärast ühisanalüüsi). Teksti taastamine oma ja teiste konspekti järgi.

Tunnetustegevuse arendamine

Tähelepanu keskendamine kestvale selgitusele, märkmete tegemine. Teabe otsimine ja konspekterimine. Põhjus-tagajärg-seoste ahela ning mitme samaaegselt mõjuva põhjuse teadvustamine. Hinnangute, ühiste ja erinevate ning vastandlike seisukohtade teadvustamine: koostegevus ja vastuolud perekonnas, kambasrühmas, koolis ja tööl, ühiskonnas; reeglipärane käitumine ja ootamatud lahendid konfliktsituatsioonides; katsed ette kujutada oma käitumise tulemusi. Tegevuse planeerimine, sooritamine algoritmi järgi ja variatiivselt, enesekontroll.

Lause ja sõnavara

Liht-, koond- ja liitlause: teadmiste ja oskuste süvendamine, tekstiväline lause ja lause tekstis (sõnajärg, siduvad sõnad, samaviitelised sõnad, tegusõna ajad).

Sõnaliigid: õpitud teadmiste-oskuste süvendamine (äratundmine, küsimuste esitamine), sõnade semantilised rühmad, käänamise ja pööramise harjutamine ning moodustatud vormide rakendamine.

Teadmiste-oskuste laiendamine: tegusõna käändeliste vormide mõistmine, murdarvsõnade mõistmine ja kasutamine, arvsõnade ja asesõnade käänamine.

Liitsõnad: liitumismudelid (tüvevariandid), semantilised rühmad.

Tuletised. Õpitud liidete aktiveerimine. Õpitavad liited: -kas, -ik, -us (nimisõnatuletus); -ta, -u, -ata, -ne (teigusõnatuletus); -kesi (määrsõnatuletus); -ndik (arvsõnatuletus). Tuletiste mõistmine ja kasutamine. Õpikutes kasutatud võõrsõnade mõistmine.

Lugemine ja kirjutamine

Õigekiri. Lünkade kõrvaldamine tähekasutusreeglite kasutamisel (sulghäälikud järgsilpides, kaashäälikuühend), enesekontroll. Ortograafiareeglite kasutamise oskuse süvendamine: g, b, d helitute häälikute kõrval, võõrsõnade õigekiri, suur algustäht, liitsõnade ja tuletatud sõnade õigekiri jne. Enda koostatud teksti õigekiri. Individuaalsed ülesanded õigekirjaoskuse süvendamiseks.

Lugemistehnika. Sihipärane endamisi lugemine. Jõukohase ladus häälega teksti lugemine kõne tempos kuulamiseks piisava selguse ja ilmekusega (toon, lauselõpu intonatsioon, loogiline rõhk). Individuaalsed ülesanded lugemisoskuse süvendamiseks.

Orienteerumine tekstis. Valik- ja temaatiline lugemine teabe otsimiseks. Tundmatu info avastamine ja lisateabe otsimine. Mõtteseoste ja probleemide leidmine tekstis, osalemine nende arutelus. Tegelaste ja tegelasrühmade käitumise põhjendamine ja hinnangu andmine. Teksti kavastamine. Peamõtte sõnastamine ja autori kavatsuste teadvustamine, seostamine ühiskondlik-ajaloolise taustaga. Sõnatähenduse täpsustamine kaastekstis: tundmatute sõnade leidmine, individuaalne selgitamine või tähenduse otsimine, autori sõnade vaatlus ja võrdlemine tavasõnadega, enam levinud võrdluste ja metafooride aktiveerimine. Erinevate jutustamisviiside kasutamine teksti taastamisel: kokkuvõtlik jutustamine, teksti laiendamine, tegelaste ja tegelasrühmade iseloomustamine jne.

Mõningate Eesti klassikute ja kaasaegsete kirjanike ning nende teoste tundmine. Põhiliste ilukirjandusliikide praktiline äratundmine ning terminite mõistmine. Mõne Eesti ja kohaliku ajalehe ning ajakirja teadmine, mõne teabeteose tundmine.

Keeleteadmised ja -oskused

Tähekasutusreeglite ja õpitud ortograafiareeglite kasutamine ning õigekirja kommenteerimine. Õigekirjavigade leidmine ja parandamine. Sõnade käänamine ja pööramine tabeli järgi. Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine.

5.2.2. Õpitulemused

Abiõppe lõpetaja

- suhtleb adekvaatselt tavaolukorras (peres, perekonnas, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne), mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust, erinevust ja vastandlikkust, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erinevustele;
- hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras, käitub vastavalt;
- loeb jõukohast teksti endamisi sihipäraselt, häälega mõistmiseks vajaliku selguse ja intonatsiooniga, kasutab tekste ja teatmikke teabe hankimiseks;
- oskab teha märkmeid ja elementaarselt konspekteerida;
- taastab tuttavat teksti erineval viisil (kokkuvõtlikult, laiendatult, tekstilähedaselt), kirjeldab tegevusi ja sündmusi;
- oskab iseloomustada tegelasi ja tegelaserühmi ning põhjendada ja hinnata nende käitumist;
- kasutab õpitud tarbekirja liike;
- tunneb olulisemat keele grammatikast: sõnaliike, käänamist ja pööramist, liht-, koond- ja liitlauset, sõnamoodustust;
- jälgib kirjutamisel tähekasutus- ja põhilisi ortograafiaregleid, leiab ja parandab õigekirjavigu.

VÕÕRKEELED

Võõrkeelte osatähtsus Eesti kultuuri- ja majanduselusel üha kasvab. Selleks et ümbritseva eluga toime tulla, vajab ka abiõppel olev laps elementaarseid teadmisi ja oskusi võõrkeeltest. Hälviklaste kõne arengu ning psüühiliste protsesside iseärasuste tõttu on võõrkeele omandamine neile eriliselt raske. Seetõttu

keskendutaksegi võõrkeele õpetamisel kõige tavalisematele kommunikatiivsetele ülesannetele, lähtutakse elulistest situatsioonidest, kus õpilane peab suutma keele abil hakkama saada. Kommunikatiivsusfunktsioonist lähtudes tuleb õpetamise planeerimisel määratleda ainevaldkonnad (milliseid mõisteid, mõtteid ja olukordi õpilane peaks mõistma ja oskama väljendada), keelekasutusolukorrad (millistes oludes õpilane peaks oskama keelt kasutada), sõnavara maht ja ulatus (kui palju ja milliseid sõnu ning ütlusi õpilane peaks mõistma ja oskama kasutada) ning keelekasutusoskused (millist keeleainest õpilane peaks mõistma ja millist ise oskama suuliselt ja kirjalikult väljendada).

Keelelise suhtluse osaoskuste omandamisel on suurem tähtsus kuulamisel ja kõnelemisel. Kuulamisel on oluline, et õpilane hakkaks tajuma võõrkeelele omast kõla, intonatsiooni, rõhku; oskaks eristada sõnu lauses, ära tunda sõnade tähendusi ja lõpuks saada aru sõnumist. Kõnelemise õpetamisel ei saa abiõppel olevatele õpilastele püstitada kõrgeid eesmärke. Elulistes situatsioonides vajaliku keelepraktika saavutamiseks peab õpilastele andma ea- ja jõukohaseid kõnesituatsioone, lausemudeleid ning stimuleerima kõnesoovi. Suulisel keelekasutusel on oluline hea hääldus. Puudega õpilastel võib olla väga erinevaid kõnehäireid ja seepärast vajavad nad tavalisest enam harjutamist. Võõrkeeles lisanduvad häälikud, mida eesti keeles ei ole või mille hääldamine erineb eesti keele sama hääliku hääldamisest.

Kuigi võõrkeele õpetamisel hälviklastele on põhiohk suulisel keelekasutusel, tuleb õpilastel tutvuda ka kirja- ja lugemisega. Lugemisoskus ja arusaamine loetust on olulisem kui kirjutamisoskus.

Õpetuse planeerimisel ja eesmärkide püstitamisel tuleb arvestada abiõppel olevate õpilaste mahajäämuse astet ja puudest tulenevaid iseärasusi. Erilist tähelepanu nõuab diferentseeritud õpetamise korraldamine ja vajadusel individuaalõppekava alusel õpetamine. Piisavalt peab jääma aega kordamisele ja kinnistamisele. Õpetamisel lähtutakse nn spiraali põhimõttest: samad sõnad, väljendid ja keeleteadmised tulevad kasutusele võimalikult paljudes erinevates olukordades, laiendades õpitu kasutusala ja kinnistades keeleainest.

Võõrkeeleõpetus on seotud teiste õppeainetega, eelkõige emakeeleõpetusega. Emakeeles omandatud keeleteadmised aitavad kujundada ka võõrkeele süsteemi, grammatika kasutamise oskust, keeleüksuste võrdlemist ja rühmitamist õpitud tunnuste alusel. Keelõpetajate koostöö kooli logopeediga on eriti tähtis. Abiõppel olev õpilane vajab võõrkeelte õppimiseks spetsiifilist õppematerjali, erimetoodilist abi, mitmekesist töökorraldust, erinevaid õppimise võimalusi jne.

1. Õpetuse eesmärgid

Abiõppe võõrkeeleõpetuse peamine eesmärk on õpilastele võõrkeeles elementaarse suhtlusoskuse kujundamine. Võõrkeeleõpetus toetab abiõppe õppe- ja kasvatustöö, sh korrektsioonitöö üldeesmärkide saavutamist.

Abiõppe võõrkeeleõpetusega taotletakse, et õpilane:

- õpib kuulama ja mõistma lihtsat igapäevast võõrkeelset kõnet ja vestlust;
- tunneb võõrkeele hääldust, intonatsiooni ja rütmi;
- omandab sõnavara, mis on vajalik elementaarseks eluliseks toimetulekuks;
- suudab ja julgeb realiseerida oma kõnesoovi eluliselt vajalikes situatsioonides;
- orienteerub igapäevases lihtsas verbaalses teabes (reklaam, kuulutused jne);
- oskab täita lihtsamaid tarbekirja blankette;
- õpib kasutama sõnaraamatuid, vestlussõnastikke;
- omandab elementaarsed keeleteadmised ja oskab neid kõnes kasutada;
- tunneb õpitavat võõrkeelt kõnelevaid maid ja nende rahvaid.

2. Ainekava I kooliastme teisele etapile

Abiõppe I kooliastme II etapil (5. klass) lisandub uue õppeainena võõrkeel.

Võõrkeeleõpetus 5. klassis on eelkõige propedeutilise suunitlusega: õpilasi valmistatakse ette võõrkeeleoskuse omandamiseks. Oluline on, et õpilased saaksid elementaarsed teadmised võõrkeele eripärast, et nad hakkaksid tajuma võõrkeelele omast kõla, intonatsiooni. Sel etapil arendatakse kuulamisoskust, õpetatakse õigeid hääldamisaluseid ja võõrkeelele omast häälikute artikuleerimist, tutvutakse õpitava võõrkeele tähestikuga, kujundatakse arusaamine hääldus- ja kirja pildi erinevuse alustest, õpitakse moodustama lihtsaid lauseid õpitud sõnavara piires ja etteantud lause mudelite abil, tutvustakse elementaarsete grammatikareeglitega.

2.1. Ainekava 5. klassile

2.1.1. Õppesisu

Kõnearendus- ja lugemisteemad

- MINA (nimi, sugu, vanus).

- PEREKOND (ema, isa, õde, vend).

- KOOL, KLASS.

- KODU (maja, linnas-maal, tuba, mööbel).

Suhtlusoskused

- tervitamine, hüvastijätmine;

- enda tutvustamine;
- palumine, tänamine.

Kuulamisoskuse kujundamine: üksikute sõnade ja sõnaühendite kuulamine; õpetaja korralduste kuulamine; laulude ja luuletuste kuulamine.

Kõnelemisoskuse kujundamine: lihtsate lausete moodustamine ja kasutamine; küsimustele vastamine õpitud lausemallide piires.

Lugemisoskuse kujundamine: tähestiku lugemine; sõnade, lausete ja õpitud sõnadest koosneva lühiteksti lugemine; trüki- ja kirjatähtede ning raamatu tähtede võrdlev lugemine.

Hääldusoskuse kujundamine: hääldusharjutused häälikute korrektseks hääldamiseks; silbi- ja sõnarõhud.

Kirjutamisoskuse kujundamine: suurte ja väikeste kirjatähtede kalligraafiliselt õige kirjutamine; tähtede omavahelised seosed; ära kirjaharjutused. Erilist tähelepanu nõuavad tähed, mis eesti keeles märgivad teisi häälikuid, ja tähed, mille elemendid on eesti tähestikule võõrad.

Keeleteadmised

INGLISE KEEL

- Nimisõnad: ainsus ja reeglipärane mitmus.
- Artikkel: umbmäärane ja määrav.
- Arvsõnad: põhiarvsõnad 1-10.
- Asesõnad: isikulised (I, she, he, it); omastavad (my, her, his).
- Tegusõna: be, have 1. ja 3. pöördes.
- Tegusõna vormistik: Present Simple.

- Eessõnad: on, in.

- Lauseõpetus: lihtlause jaatav ja eitav vorm.

- Tähestik: tähtede nimetused ja nende häälimine.

VENE KEEL

Nimisõnad: kes? ja mis?, ainsus ja reegliäärane (-õ, -i) mitmus; ainult mitmuses esinevad sõnad (štanõ, tšasõ); mees-, nais- ja kesksugu (stol, tšai, sestra, tšotja, jaitso, pole, bel).

Tegusõnad: 1. ja 3. pöörde ainsuse ja mitmuse lõpud; käskiv kõneviis; što, delaet? - ainsuslik tegusõna (štanõ visjat - što visit?).

Arvsõnad: 1 ja 1. (odin, odna, odno, pervõi ...).

Asesõnad: (ja, tõ, on, ona, mõ, võ, oni, u menja, u tebja, u nas, moi, moja, moja , moi, naš, naša, naši).

Omadussõnad: ühildumine nimisõnaga soos, arvus (belõi, tšjornõi, krasnõi, bolšoi, malenkii, horošii).

Määrsõnad: (horošo, poloho, tiho, gromko, bõstro, veselo, krasivo, mnogo, gde, kuda, tut, tam, sjuda, zdes, doma).

Eesõnad: eessõna u (kogo? y brata, u sestřõ); eessõnad na ja v (gde? Na dvore, na parte, v klasse, v škole).

Abisõnad: na, net, vot.

Lauseõpetus: jutustav, küsi-, käsk- ja hüüdlause; lihtlause moodustamise mudel (kes? või mis? mida teeb? kus? kuidas? või mida?).

Mama

varit

v kuhne,

sup

kto?

Što delaet?

gde?

što? kak?

Brat

risuet

v škole

krasivo

/Mama varit v kuhne sup; Brat risuet v škole krasivo/ Sõnajärg jaatavas, eitavas ja küsivas lauses (lausemudelid).

Tähestik: tähtede nimed ja nende häälimine.

Õigekiri: suur ja väike täht; ei ole net (keda?, mida?); lõpud, arv- ja omadussõnade ühildumine, asesõnade kasutamine, kirjavahemärgid: koma, punkt, küsimärk, hüüumärk, jutumärgid, mõttekriips, kolm punkti.

2.1.2. Õpitulemused

5. klassi lõpetaja

kuulamisel saab aru

- lihtsamatest korraldustest, mida õpetaja tunnis kasutab;

- lihtsatest temale tuttavatest sõnadest, lausetest;

kõnelemisel oskab

- ennast tutvustada;

- lihtsaid keelendeid: tervitada ja jätta hüvasti, küsida kaaslase nime, paluda ja tänada;

lugemisel

- saab aru lihtsatest, temale tuttavatest sõnadest ja lausetest;

- oskab lugeda õpitud dialooge ja lühitekste;
kirjutamisel

- oskab õigesti kirjutada lihtsamaid õpitud sõnu.

3. Ainekava II kooliastme esimesele etapile (6.-7. klass)

II kooliastme esimesel etapil kujundatakse elementaarseks suhtlemiseks vajalik sõnavara. Õpitakse moodustama grammatiliselt õigeid lauseid õpitud sõnavara ja keeleteadmiste piires ning neid kasutama. Kujundatakse kõnelemissoovi ja suhtlemisjulgust, arendatakse õpitud sõnade hääldus- ja kirjepildi kokkusobitamist, kujundatakse lugemisoskust.

3.1. Ainekava 6.-7. klassile

3.1.1. Õppesisu

Kõnearendus- ja lugemisteemad

- MINA ISE (välimus, riietus).

- MINU PERE JA KODU (pereliikmed, lemmikloomad).

- MINU KODUKOHT (loodus, loomad, ilm, aastaajad).

- MINU KOOL JA KLASS (koolipäev, sõbrad, õpetajad).

- MINU PÄEV (igapäevased toimingud, toit, söömine).

- SIGNAALSÕNAD (põhiarvud, nädalapäevad, kellaajad, aastaajad, värvid).

Suhtlusoskused

- tervitamine ja hüvastijätt;
- enda ja teiste esitlemine;
- tänamine;
- vabandamine;
- telefoninumbri ütlemine;
- millegi ulatamine ja vastuvõtmine;
- õnnitlemine ja head soovid jõuludeks, uueks aastaks.

Kuulamisoskuse kujundamine: rollimängude kuulamine lindilt; õpetaja antud korralduste kuulamine; kaasõpilaste kuulamine; laulude ja luuletuste kuulamine.

Kõnelemisoskuste kujundamine: õpitud sõnade ja lausemudelite abil lühijutukese koostamine; oma nime, vanuse ütlemine; luuletuse, laulu peasteadmine; repliikide järjestamine dialoogiks.

Lugemisoskuse kujundamine: õpiku teksti lugemine; käekirjalise teksti lugemine, sh tahvlilt, töölehel, oma vihikust; lühiteadete lugemine tahvlilt; luuletuse lugemine.

Hääldusoskuse kujundamine: intonatsioon jaatavas ning eitavas jutustavas, küsivas ja käskivas lauses. Koostöö logopeediga, et abistada häälduspuudega lapsi ning selgitada välja suutlikkus õigesti hääldada.

Kirjutamisoskuse kujundamine: õpitud sõnade kirjutamine hääldusele vastava ja mittevastava kirja pildi puhul; 3-4-lauselise teksti kirjutamine; lünkharjutuste täitmine; lünkadega sõnasse puuduva tähe või silbi kirjutamine.

Keeleteadmised

INGLISE KEEL

Nimisõnad: ainsus ja mitmus; aluse ja öeldise ühildumine.

Artikkel: umbmäärane ja määrav.

Omadussõnad: omadussõna ühildumine nimisõnaga.

Arvsõnad ja mõõtühikud: kellaeg (täistunnid); isikulised asesõnad; omastavad asesõnad; näitavad asesõnad.

Määrsõnad: järjestavad määrsõnad (then); sagedusmäärsõnad.

Tegusõnad: põhitegusõna; modaaltegusõna (can); enamkasutatavad reeglipärased tegusõnad ja mõned ebareeglipärased tegusõnad.

Tegusõna vormistik: üldajad (Present and Past Simple); kestvad ajad (Present Progressive).

Eessõnad: enamkasutatavad eessõnad (in, on, under).

Sõnatuletus: arvsõna tuletusiited (-teen ja -ty).

Lauseõpetus: lihtlauseid, sõnajärg jaatavas, eitavas ja küsivas lauses; lühivastused.

Inglise tähestik: tähtede nimetused, nende häälimine.

Õigekiri: suur ja väike täht.

VENE KEEL

Nimisõnad: ainsus ja reeglipärase mitmus (partõ, jolki), suulise töö käigus erandlik mitmus (doma, okna, družja, bratja, tsvetõ, kurõ, u?i, ljudi/polja, glaza, slova, stulja);

- ainult ainsuslikud (mir, družba, mjaso, sol, hleb, maslo, moloko, tšai, sahar, muka, kartofel, kapusta, morkov, svjokla, goroh, luk, malina, tšernika);

- ainult mitmuslikud (dengi, brjuki, ?tanõ, trusiki, sanki, konki, kanikulõ, rebjata);

- mees-, nais- ja kesksugu (stol, tšai, den, dožd, kartofel, tetrad, notš, okno, beljo, plate);

- kellel on? u kogo? (u brata, u Riho);

- millal? kogda? (posle uroka, posle rabotõ);
- kust? otkuda? (so stola, iz klassa, s partõ, iz školõ);
- ei ole, net (net brata, net sestrõ);
- kellele? komu? (bratu, sestre,);
- kus? gde? (v klasse, v škole);
- kuhu? kuda? (idu v klass, v školu);
- teeb mida? tsto? (tšitaet žurnal, knigu).

Asesõnad: ühildumine nimisõnaga (tšei..., moi, tvoi, naš, vaš, ja, u menja, mne).

Omadussõnad: ühildumine nimisõnaga isikus ja arvus (kakoi? kakaja? kakoje? kakie?); omadussõnade lõpud (-õi, -oi, -ii, -aja, -oe, -ee, -õe, -ie).

Tegusõnad: olevik; enamkasutatavad 1. ja 3. pööre ainsuses ja mitmuses (tšitaju, tšitaet, tšitaem, tšitajut, govorju, govorit, govorim, govorjat, utšus, utšitsja, utšimsja, utšatsja); oleviku eitav vorm (ne tšitaju...); küsimus kto? (ainsus - kto idjot? deti idut); minevik (tšital, tšitala, tšitali), mineviku eitav vorm (ne tšital...).

Arvsõnad: põhiarvud 1-12/1-20; järgarvud 1./1.-10., põhiarvude 2, 3 ja 4 kasutamine (dva brata, dve kronõ ...); põhiarvude 5-12 kasutamine (pjat maltšikov, pjat roz ...); oma vanuse teadmine (mne ... let).

Määrsõnad: ajamäärsõnad (kogda ...); kohamäärsõnad (tut, tam, zdes, daleko, kuda, gde); viisimäärsõnad (bõstro, horošo, ploho, tiho, gromko, xolodno, teplo, temho, naizust...).

Eessõnad: v, na, iz, s.

Sidesõnad: i, a, tšto.

Tähestik.

Õigekiri: suur ja väike algustäht; ühildumine nimisõnaga; kirjavahemärgid.

3.1.2. Õpitulemused

6. klassi lõpetaja

kuulamisel saab aru

- korraldustest, mida õpetaja tunnis kasutab;
- lihtsamatest pöördumistest;

- jõukohastest tekstidest (õpitud sõnavara ja lausemallid, arusaadav sisu);

kõnelemisel oskab

- rääkida endast, oma kodust, perekonnast;

- tutvustada ennast ja oma sõpra;

- ütelda oma aadressi;

- soovida õnne sünnipäevaks;

- väljendada kellaaega täistundides;

- väljendada päeva- ja aasta-aegu;

- ütelda oma telefoninumbrit;

lugemisel saab aru

- tuttava sõnavaraga lühitekstidest;

- lühikesest tööjuhendist;

kirjutamisel oskab

- abiga täita lünkharjutust;

- kirjutada oma aadressi;

- juhendamisel lõpetada lauseid ja fraase.

7. klassi lõpetaja

kuulamisel saab aru

- tunnis kasutatavatest tööjuhenditest, pöördumistest;

- lihtsatest keelenditest, mida õpetaja tunnis kasutab;

- lihtsamatest tekstidest õpitud sõnavara piires;

kõnelemisel oskab

- rääkida oma klassist;

- vastata küsimustele õpitud temaatika piires;

- kasutada lihtsamaid minevikuvorme;

- kasutada õpitud keelendeid igapäevastes olukordades: tutvustada oma kaaslast, kasutada õigeid fraase ulatades ja vastu võttes, vabandada, küsida luba;

- väljendada olemasolu/puudumist, kuuluvust, enda/teiste vanust, aega (aasta, kuud, nädalapäevad, kellaeg, päevaaeg), omadusi (värvi, hinda);

- hääldata oma nime;

- hääldata võõrhäälikuid korrektselt;

- hääldata tähti;

lugemisel saab aru

- teksti sisust 3-4 tundmatu sõna olemasolul;

- lihtsamatest kirjalikest tööjuhenditest;

kirjutamisel oskab

- eeskuju järgi kirjutada õnnesoovi;

- õigesti täita lünkharjutust;

- õigesti kirjutada õppeotstarbeliste mõistatuste ja ristsõnade lahendamiseks vajalikke sõnu.

4. Võõrkeele ainekava II kooliastme teisele etapile

Abiõppe viimasel etapil on vaja omandada ja kinnistada teadmisi ja oskusi, mis aitavad õpilastel toime tulla edaspidises iseseisvas elus. Põhiülesandeks jääb endiselt kõnekeele arendamine. Sellest tulenevalt kujundatakse kõnest ja tekstist arusaamist kontekstist lähtuvalt, ergutatakse kõnelemissoovi eluliselt vajalikes situatsioonides, õpitakse orienteeruma igapäevases võõrkeelses teabes, kasutama iseseisvalt sõnaraamatuid, teabevahendeid, täitma lihtsamaid blankette.

4.1. Võõrkeele ainekava 8.-9. klassile

4.1.1. Õppesisu

Kõnearendus- ja lugemisteemad

- MINU ERIPÄRA (välimus, iseloom, huvid).

- MINU PERE JA KODU (linn, küla, maja, korter, aed, õu).

- MINU JA MINU VANEMATE TÖÖ.

- MINU KOOL JA KLASS (koolitee, õppeained, kooliruumid).
- HARRASTUSED JA VABA AEG (sport, kino, muusika).
- TEENINDUS JA SUHTLEMINE (ostmine kaupluses, postkontoris, arsti juures, kehaosad, telefonikõned).
- MINA JA MINU ARVAMUS (meeldib / ei meeldi).
- EESTLASED JA NAABERRAHVAD (asukoht, keel, pealinn, raha).
- ÕPITAVAT VÕÕRKEELT KÕNELEVAD RAHVAD (asukoht, pealinn, raha);
- ORIENTEERUMINE INFOS (TV, ajakirjandus);
- KULTUURISIDEMED (kirjavahetus);
- TARBEKIRI (kirja, postkaardi kirjutamine, ankeetide täitmine).

Suhtlusoskused

- nime ja aadressi küsimine, nimede häälimine;
- reageerimine telefonikõnedele;
- oma soovi väljendamine ja kaaslase soovi küsimine;
- loa palumine, lubamine ja keeldumine;
- heakskiidu ja üllatuse väljendamine;
- meeldivuse ja mittemeeldivuse väljendamine.

Kuulamisoskuse kujundamine: õpetaja ja kaasõpilase kõne kuulamine ja sellest arusaamine; kuulamisülesannete täitmine (piltide reastamine, kaardil liikumine jne); raadio ja teleri kuulamine; situatiivse kõne kuulamine (bussis, tänaval, kaupluses jm), mõistmine, reageerimine repliikidele.

Kõnelemisoskuse kujundamine: õpitud sõnavara piires sidusa teksti koostamine; dialoogi koostamine õpitud sõnavara ja lausemallide piires; küsimuste esitamine teksti kohta; kõnesituatsiooni astumine, informatsiooni küsimine, andmine, õelduga nõustumine või keeldumine; lühivastuste kasutamine; tüüpiliste kõnemudelite tundmine.

Lugemisoskuse kujundamine: teksti lugemine, mille tundmatud sõnad on tõlgitud, selgitatud; informatiivse teksti (teated, kuulutused, asutuste nimed, sõiduplaanid jne) lugemine; sisutähtsate sõnade ja lausete leidmine tekstist; sõnaraamatu kasutamise algteadmised.

Hääldusoskuse kujundamine: varemõpitud hääldusoskuste kinnistamine; lindile lugemine ja häälduse analüüs; sobiva intonatsiooni kasutamine olenevalt lausetüübist.

Kirjutamisoskuse kujundamine: aadressi ja isikuandmeid nõudvate ankeetide täitmine; õnnitluste kirjutamine; kirjale aadressi kirjutamine.

Keeleteadmised

INGLISE KEEL

Nimisõnad: erandlik mitmus; aluse ja öeldise ühildumine; omastav kääne.

Artikkel: umbmäärane ja määrav artikkel; artikli puudumine; enamkasutatavad väljendid artiklitega ja ilma.

Omadussõnad: võrdlusastmed; omadussõnade võrdlemine (as...as, not as...as, more...than)

Arvsõnad ja mõõtühikud: järgarvud; kuupäev, aasta; kellaeg.

Asesõna: omastav asesõna (their, your, our); küsivad asesõnad; umbmäärased asesõnad (some, any).

Määrsõnad: sagedusmäärsõnad (always, sometimes, never, again); järjestavad määrsõnad (first, next, before, after).

Tegusõnad: põhitegusõna ja abitegusõna (be, have, do); enamkasutatavad reeglipärased tegusõnad ja ebareeglipärased tegusõnad.

Tegusõna vormistik: üldajad (Present, Past and Future Simple); konstruktsioonid TO + INFINITIVE, GOING TO + INFINITIVE, WANT TO + VERB.

Eessõna: enamkasutatavad eessõnad (at, in front of, behind, with, after, before); eessõnalised väljendid (interested in, good/bad at ..., in the middle of ...).

Lauseõpetus: siduvad laused (... which/that, ... who ...); küsilauseete moodustamine.

Inglise tähestik: tähtede nimetused ja sõnade häälimine.

Õigekiri: nimisõna mitmuse lõpud; omadussõna võrdlusastmed; kirjavahemärgid (., ?, !, -).

Sõnatuletus: arvsõna tuletusliited (-ty); nimisõna tuletusliited (-er, -or); määrsõna tuletusliited (-ly).

VENE KEEL

Nimisõnad: nimisõna soo määratlemine formaalsete tunnuste ja sisu põhjal (papa, deduška, djadja, tšelovek, reka, okno); sobivais sõnaühendis omandatakse \-lõpulised sõnad (meessugu - kalendar, portfel, kartofel, gvozd, dožd, den, golubõ, gus, medved, jatšmen; naissugu - familija, professija, tetrad, dver, ložad, plošad, hotš, osen, tkan, šerst, morkov, el, rož; kesksugu - upražhehie, zadahie, imja, vremja, znamja);

- arv, algvorm (nimetav kääne) ainsuses; mitmuses lõpud -õ (partõ), -i (knigi), -a (doma), -ja (morja), -ja (bratja); suuliselt omandatakse sõnaühendis deti, djadja, tsvetõ, kurõ, u?i, ljudi;

- ainult ainsuslikud (kartofel, kapusta, morkov, sjokla, goroh, malina, tšernika, posuda, obuv, odežda);

- ainult mitmuslikud (nožnitsõ, grabli, ovoši, fruktõ, rebjata, drova);

- muutumatud (palto; kofe, radio, kino, menju);

- sõnade muutevorme: kellel? u (kogo?), juures okolo (tšego?); millest?, millelt? iz (tšego?), s (tšego?); peale posle, (tšego?); eitusega net (kogo? tšego?); arvsõnadega 2, 3, 4 (kogo? tšego?);

- mitmuse lõpud arvsõnadega 5-20; koos nimisõnadega let ja sõnadega skolko, mnogo;

- teeb mida? (ubirajet dvor, tšistit mašinu);

- läheb kuhu? (v klass, v školu);

- kellega? s (kem?);

- on kus? (v gde? na gde?).

Tegusõnad: ainsuse ja mitmuse 1., 2. ja 3. pööre; mees-, nais- ja kesksõost sõnade lõpud minevikus; olevik, minevik; küsimuste kto? tšto?, ainsuslik lõpp (kto tšital? o tšital, ona tšitala, tšto roslo? dub ros, sosna rosła).

Arvsõnad: põhiarvud 1-100 ja täissajad, -tuhanded; järgarvud 1.-12.; arvsõna üks mees-, nais- ja kesksost nimisõnaga, koos sõnadega (god tšas krona; 2, 3 ja 4 samas sõnaühendis 5 ... let ...;

oma sünnipäeva ja vanuse, klassi, kellaegade, aadressi teadmine.

Omadussõnad: ühildumine nimisõnaga soos, arvus.

Asesõnad: ühildumine nimisõnaga;

omastavad (moi, ego ...);

näitavad (etot, eta, eto, eti); eitavad (nikto, nitšto);

küüsid (kto? tšei? gde? kogda? kuda?);

kinnistada mojo imja, moja familja sõnaühendeid.

Määrsõnad: ajamäärsõnad (kogda?); kohamäärsõnad (tut, daleko); viisimäärsõnad (horošo).

Eessõnad: v, na, iz, s, u, k.

Sidesõnad: i, a, tšto.

Tähestik: tähtede nimed ja häälimine.

Õigekiri: suur ja väike algustäht, kirjavahemärgid, nimisõna ainsus, mitmus, sugu; oleviku ja mineviku lõpud; koolilõpetaja oskab kirjutada oma ankeetandmeid.

4.1.2. Õpitulemused

8. klassi lõpetaja

kuulamiselt oskab

- kirjelduse järgi pilte ära tunda;

- eristada kahe vestluses osaleva inimese kõnet;

saab aru

- lihtsamast informatsioonist;

- lihtsatest tekstidest, mõistab konteksti abil neis esinevaid tundmatuid sõnu;

kõnelemisel oskab

- kirjeldada pildil nähtut õpitud sõnavara piires;
 - rääkida oma igapäevastest tegevustest;
 - loendada arve ühest sajani;
 - väljendada heakskiitu;
 - kasutada kellegi-millegi omadusi väljendavaid sõnu;
 - kasutada õpitud keelendeid oma soovi väljendamiseks ja kaaslase soovi küsimiseks;
- lugemisel saab aru

- kolme-nelja tundmatut sõna sisaldavast lühitekstist;
 - kirjalikest sagedamini kasutatavatest tööjuhenditest;
- oskab

- õige intonatsiooni, rõhu ja rütmiga lugeda õpitud dialooge;
- kirjutamisel oskab

- kirjutada õnnitlust;
- abiga kirjutada kirja;
- täita isikuandmeid nõudvaid ankeete.

Abiõppe lõpetaja

kuulamisel oskab

- tekstist informatsiooni leida;
- orienteeruda kaardil kuulnud juhiste järgi;
- eristada kuni kolme vestluses osaleva inimese kõnet;
- võrrelda suulist ja kirjalikku teksti;

mõistab

- konteksti;

kõnelemisel oskab

- rääkida oma harrastustest;
- väljendada oma arvamust;

- avaldada soovi ühiseks tegevuseks;
- esitada küsimusi olmeinfo saamiseks ja saadud infot teistele edasi anda;
- vastata küsimustele õpitud temaatika piires;
- toime tulla teeninduses, eluliselt vajalikes situatsioonides;

lugemisel

- kasutab valiklugemist info leidmiseks;
- oskab pilti kirjeldusega kokku viia;
- oskab vajadusel kasutada sõnastikku;
- tunneb tähestikku;

kirjutamisel oskab

- täita lihtsamaid isikuandmetega ankeete;
- abiga kirjutada minijutukesti õpitud temaatika piires;
- kasutada kirjutamisel sõnastikke ja grammatikaõpikuid.

MATEMAATIKA

Matemaatika abiõppe ainekava sisu on määratletud matemaatika tähenduse ja funktsioonidega ümbritseva tegelikkuse tunnetamisel ja elus iseseisva toimetulekuoskuse kujunemisel.

Vaimupuuetega laste õpetamine toimub lihtsustatud ainekava alusel, mille sisu moodustab see osa matemaatika tulemustest ja keelest (nn etnomatemaatika), mis on sedavõrd juurdunud meie igapäevaellu, et ilma seda valdamata on mõeldamatu inimese normaalne funktsioneerimine ühiskonnas. Seetõttu peab matemaatika abiõppe täitma eelkõige puht praktilis-rakenduslikku funktsiooni. Ta peab varustama õpilase etnomatemaatiliste teadmiste ja oskustega, et tagada normaalne toimetulek igapäevasuhtlemises ja seal esinevate probleemide lahendamisel - õpetav funktsioon.

Arvestades vaimupuuetega laste õpetamise üldist korrektsioonilist suunitlust, on matemaatika abiõppel täita nii rehabilitatsiooni- kui ka rehabilitatsioonifunktsioon, mis realiseerub eelkõige aine õpetamise spetsiifiliste meetodiliste võtete kaudu ning on suunatud kõigi psüühiliste protsesside ja isiksuse omaduste arengu hälvete ületamisele ning kompenseerimisele.

Matemaatika abiõppe sisu omandamine eeldab oskusi, mida kujundatakse teiste ainete tundides (nt eesti keeles), samas aga kujundab abiõppe matemaatika oskusi, mis on teiste ainete omandamise eelduseks. Vajadus omandatud teadmisi ja oskusi võimalikult erinevates eluvaldkondades rakendada (ainetevahelise seose kasutamine) võimaldab kõnelda matemaatika integreerivast funktsioonist.

Matemaatika õpetamise põhiline üldhariduslik eesmärk on saavutada, et õpilased omandaksid kindlalt, kogu eluks selliste matemaatika-alaste teadmiste, oskuste ja vilumuste süsteemi, mis on hädavajalik toimetulekuks igapäevaelus ning tulevase elukutse omandamisel.

Nimetatud eesmärk eeldab õpilaste seesmist aktiivsust ja valmisolekut ainega tegelemiseks. Isetegemise soovi ja eduelamuse võib laps saavutada vaid siis, kui ta tegeleb võimetekohase tööga.

Arvestades abiõppe õpilaste vaimsete võimete erinevat taset ning erinevat võimekust matemaatika omandamisel, rõhutatakse ainekavas diferentseerimise vajalikkust - iga klassi ainekava lõpus on esitatud need nõuded, mis peaksid olema jõukohased enam kui 75% õpilastest. Laste jaoks, kellele klassi üldine ainekava ei sobi (on liiga kerge või liiga raske), koostatakse individuaalainekava, milles küll lähtutakse matemaatika abiõppe üldistest põhimõtetest, kuid milles õppesisu maht ja raskusaste on täpselt vastavuses antud õpilase vaimsete võimete ja arengu iseärasustega ning mis on talle omandamiseks jõukohane.

Matemaatika abiõppe ainekava on ülesehitatud kontsentrisuse printsiibil. Ainese kontsentrisuse käsitlemise korral tutvuvad õpilased igal etapil neile jõukohaste arvude, aritmeetiliste tehete ja nende omadustega. Matemaatika aines on abiõppe ainekavas jaotatud viieks kontsentriks, millest igaüks moodustab suhteliselt tervikliku ja süsteemse tasandi kõigist matemaatika algkursuse valdkondadest, st toimib ainesisene integreeritud süsteem ja tasakaalustatus, õpetamisel lähtutakse kujundatavast oskusest.

Matemaatika abiõppe ainekava haarab järgmisi valdkondi:

1. Naturaalarvude aritmeetika (miljoni piires).
2. Suurused. Mõõtühikud ja mõõtmine.
3. Murdude aritmeetika. Protsendid.
4. Geomeetria algkursus.
5. Sotsiaalmatemaatika (eluliste probleemide lahendamine).

Esimest nelja valdkonda läbib ja ühendab postulaat matemaatika tuleb elust ja läheb ellu. See tähendab, et kogu omandatav matemaatika aines on vaid eluliste probleemide parema mõistmise ja edukama lahendamise vahend. Seega võib matemaatika abiõppes eristada veel ka viiendat valdkonda, nn sotsiaalmatemaatikat, mille omandamine toimub elulähedaste probleemsituatsioonide (tekstülesannete) lahendamise oskuse kujundamise kaudu. Kuna just nimelt nn sotsiaalmatemaatika võimaldab anda vaimupuuetega lastele need oskused, mis on vajalikud eluprobleemidega toimetulekuks, siis on soovitatav ainekavas planeerida umbes pool õppeajast tekstülesannete ja muude eluliste probleemide lahendamise oskuse kujundamisele.

Kõiki ülal mainitud viit ainevaldkonda käsitletakse tasakaalustatult kõiki klasse läbivate teemadena.

1. Õpetuse eesmärgid

Abiõppe matemaatikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- saab aru matemaatika kohast inimtegevuses;
- õpib ümbritseva maailma esemeid ja nähtusi struktureerima (järjestama, võrdlema, rühmitama, loendama, mõõtma jne);
- omandab:
 - naturaalarvude, harilike ja kümnendmurdude mõiste;
 - kujutluse põhilistest suurustest, suuruse mõõtmise ühikutest ja nendevahelistest seostest;
 - meetermõõdustiku ja ajaühikute süsteemi tähenduse ja oskuse neid praktiliselt kasutada;
 - lihtsamate mõõtmiste sooritamise vilumuse, oskuse kasutada mõõteriistu (joonlaud, kaal, kell jne);
 - oskuse sooritada kõiki nelja aritmeetilist tehet õpitud mitmekohaliste naturaalarvudega;
 - oskuse lahendada liht- ja lihttekstülesandeid;
 - kujutluse geomeetristest kujunditest ja kehadest, nende tunnused ja omadused;
 - oskuse moodustada/joonestada geomeetrisi kujundeid joonestusvahendite (joonlaud, sirkel, kolmnurk, mall) abil.

Kõiki omandatud teadmisi ja oskusi oskab õpilane kasutada praktiliste eluliste probleemide lahendamisel.

2. Ainekava I kooliastme esimesele etapile

I kooliastme jooksul (1.-5. klass) omandatakse nelja kontsentrilise materjal - matemaatika elementaarkursuse põhitõed.

Esimese etapi (1.-2. klass) ülesanne on aidata lastel omandada kujutlus matemaatikast kui õppeainest, näidata, millega see aine tegeleb ja kuidas ta on seotud õpilaste enda elu ja tegevusega. Õpilased täpsustavad ja liigestavad oma kogemuslikke kujutlusi esemete ja suuruste maailmast, omandavad kujutlused hulkadest, arvudest 20 piires, nende liitehitusest ja esitamisest kümnendsüsteemis, õpivad opereerima hulkadega ning sooritama liitmis- ja lahutamistehteid. Õpitakse ära tundma ja nimetama lihtsamaid geomeetrisi kujundeid ning kehi (ring, kolmnurk jne), omandatakse esmased kujutlused mõõtmisest ja mõõtühikutest, õpitakse rakendama liitmis- ja lahutamise elementaarskusi lihtsamate eluliste probleemide lahendamisel - esmane tutvumine tekstülesannetega.

Kuna kõigi nende kujutluste loomine ja oskuste kujundamine toimub läbi konkreetsete praktiliste tegevuste, mis toetuvad otseselt laste enda isiklikele kogemustele, siis pannakse õpetamise esimesel etapil alus matemaatikateadmiste ja -oskuste tervikliku süsteemi kujunemisele.

2.1. Ainekava 1. klassile

2.1.1. Õppesisu

Propedeutiline periood

Tegevused esemete ja esemete gruppidega. Esemeid eristavad tunnused. Esemete ühised tunnused. Esemetele ühise nimetuse andmine. Suurustunnused: suur-väike, suurem-väiksem, ühesuurused; pikk-lühike, pikem-lühem, ühepikkused; lai-kitsas, laiem-kitsam, ühelaiused; kõrge-madal, kõrgem-madalam, ühekõrgused; paks/jäme-õhuke/peenike, paksem/jämedam-õhem/peenem, ühepaksused; sügav-madal, sügavam-madalam, ühesügavused.

Esemete järjestamine suurustunnuste alusel kasvavas ja kahanevas järjekorras (esemete arv reas ei ületa 5 eset). Võrdlemine pealeasetamise ja kõrvutamise teel. Erineva suurusega anumate võrdlemine. Antud tunnuse järgi eseme leidmine, tunnuse nimetamine.

Ruumikujutlused: ülal-all; ülemine-alumine; ees-taga; ette-taha; kaugel-lähedal; kaugemal-lähemal; vasak-parem, vasakul (vasakul pool), paremal (paremal pool); siin-seal; kõrval; juures; keskel, vahel, järele; peal; kohal; sees.

Esemete asetamine nõutud kohale. Eseme asukoha määramine küsimuse kus? alusel (endast või esemest lähtudes).

Kujutlused raskustest: raske-kerge, raskem-kergem, niisama raske (üheraskused). Esemete rühmitamine rasketeks ja kergeteks, toetudes lihastundlikkusele.

Ajasuhted: ööpäeva osade nimetamine ja järjestamine (öö-päev; hommik-lõuna-õhtu-öö); eile (möödunud päev), täna, homme (järgmine päev); vara-hilja; ammu-hiljuti; aeglaselt-kiiresti; noorem-vanem.

Ööpäevade osade järjestamine. 2-3 tegevuse nimetamine, mis iseloomustavad vastavat ööpäeva osa (lähtudes lapse enda elukogemustest).

Tegevused hulkadega

Hulkade vaatlemine, ühise tunnuse leidmine, nimetamine (seos: kuuluvad ühte hulka). Hulkade moodustamine ühise tunnuse alusel (suured seemned) ja kahe tunnuse alusel (väikesed punased nõõbid); hulgaelementide järjestamine (etteantud tunnuse järgi). Hulkade võrdlemine, kujutlused palju, vähe, natuke, üks ja palju. Hulkade võrdlemine ja võrdsustamine (üksüheses vastavuses). Kujutlused rohkem, vähem, sama palju, võrdselt; geomeetriliste kujundite (ring, ruut, kolmnurk) kasutamine hulgaelementidena. Hulkade ühendamine ja hulgast osahulga eraldamine; liitmise ja lahutamise tehte sisu avavate võtmesõnade selgitamine; sõnad on, oli, jäi järele,

sain kokku, on kokku, lisan juurde, panen juurde, võtan ära jt. Terviku ja tema osa võrdlemine (üks ja palju). Tühihulk. Vedeliku koguse võrdlemine.

Arvud 10-ni

Arv ja number. Arvud 1-10. Järgmise arvu tekkimine eelmisele ühe lisamise teel; arv kui loendamise tulemus. Esemete hulga tajumine (mitu?); kuni neljast elemendist koosneva hulga haaramine; hulga ja arvu vaheline seos; arvu ja numbriga vaheline seos; arvule vastava hulga moodustamine. Arvude rida (puuduvate arvude nimetamine; arvu naabrite nimetamine; arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras). Arvude võrdlemine (... on suurem kui ...; ... on väiksem kui ...; ... on võrdne ...). Märkide $<$, $>$, $=$ tutvustamine ja võrratuste lugemine. Kujutlus kümnelisest. Arvude koostis (asendajad). Järgarvud.

Arvude liitmine ja lahutamine 10 piires

Esemete hulka muutva tegevuse sooritamine ja kommenteerimine (konkreetsel materjalil põhjal ja abstraktselt). Märkide $+$, $-$, $=$ sisulise tähenduse tutvustamine. Liitmis- ja lahutamistehte komponentide nimetuste tajumine õpetaja kõnes. Liitmis- ja lahutamistabeli koostamine 10 piires. Liitmise kommutatiivsuse seaduse praktiline kasutamine. Puuduva tehtekomponendi leidmine (proovimise teel). Ühe- ja kahetehteliste avaldiste väärtuste arvutamine ($4 + 2 + 3$; $9 - 2 + 3$). Nimega arvude liitmine ja lahutamine ($5 \text{ kr} + - 2 \text{ kr}$; praktilised harjutused rahatähtedega). Nimega ja nimeta arvud (lugemine, eristamine).

Ajaühikud

Nädal (nädalapäevade nimetamine ja järjestamine). Aasta (aastaaegade nimetamine ja järjestamine).

Rahaühikud

Tutvumine rahaühikutega: nimetamine, eristamine. Kroon (ühe-, kahe-, viie-, kümnekroonine paberraha). Sent (viie- ja kümnesendine münt). Paberraha ja metallraha. Vajaliku summa moodustamine rahatähtedest. Ostu-müügit tehingutega seotud elementaarkujutluste loomine.

Geomeetria

Kujundite ring, nelinurk (ruut, ristkülik), kolmnurk nimetamine, eristamine ja konstrueerimine. Sirgjoon, kõverjoon, punkt. Joonte eristamine ja nimetamine. Sirge tõmbamine joonlaua abil läbi ühe või kahe punkti. Kõverjoone joonistamine.

Tekstülesanded

Lihtülesanded summa ja vahe leidmiseks (täieliku näitlikustamise tasand). (Ülesande esitab õpetaja suuliselt.) Tekstülesande eristamine võrdusest. Lihtülesande koostamine ja lahendamine esemete ja aplikatsioonide abil, seeriapiltide ja seejärel süžee-piltide abil. Lahenduse vormistamine avaldisena (vastus antakse suuliselt).

2.1.2. Õpitulemused

1. klassi lõpetaja

teab

- naturaalarvude järjestust 1-10-ni;
- arvude koostist kümne piires;
- liitmis- ja lahutamistabeleid kümne piires;

- liitmise kommutatiivsuse seadust (olemust praktiliselt);
- nädalapäevade ja aastaegade nimetusi ning järjekorda;
- geomeetriliste kujundite ring, ruut, ristkülik ja kolmnurk nimetusi; nimetusi sirg- ja kõverjoon;
- rahaühikuid kroon ja sent;
- tekstülesannet ja tulpülesannet;

oskab

- võrrelda ja järjestada esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi;
- orienteeruda ruumis ja tasapinnal küsimuse kus? ja korralduse pane ...! alusel;
- opereerida hulkadega (võrrelda, võrdsustada, ühendada ja osahulka eraldada);
- nimetada, kirjutada ja võrrelda arve kümne piires;
- vastata küsimusele mitu? (haaramise teel ja loendades);
- sooritada ja kommenteerida esemete hulga suurust muutvat tegevust (+, -, =);
- eristada ja konstrueerida geomeetrilisi kujundeid;
- joonistada kõverjoont ja joonlaua abil sirgjoont;
- koostada ja lahendada ühetehtelist tekstülesannet (õpetaja abiga);
- moodustada vajalikku rahasummat erinevatest õpitud rahaühikutest;
- liita ja lahutada arve 10-ne piires;
- eristada nimega ja nimeta arve;
- liita ja lahutada õpitud nimega arve.

2.2. Ainekava 2. klassile

2.2.1. Õppesisu

Arvud 20-ni

Arv ja number. Arvud 11-20. Arvude 11-20 lugemine ja kirjutamine. Teise kümne arvude moodustamine (järgmise arvu tekitamine eelmisele arvule ühe lisamise - liitmise teel). Ühe- ja kahekohalised arvud. Kümneline ja üheline, nende koht arvus. Arvude esitamine kümnendsüsteemis. Arvude rida 1-20 (puuduvate arvude nimetamine, arvu naabrite nimetamine, arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras). Arvude võrdlemine. Märkide $<$, $>$ kasutamine ja võrratuste lugemine. Esemete hulga tajumine (Mitu? - kümme ja ...). Hulga ja arvu vaheline seos; arvu ja numbri vaheline seos; arvule vastava hulga moodustamine. Järgarvud. Nimega arvude lugemine ja kirjutamine.

Arvude liitmine ja lahutamine 20 piires

Liitmine ja lahutamine 20 piires järguühikut ületamata konkreetse materjali abil ja abstraktselt. Liitmis- ja lahutamisesannete lugemine ja kirjutamine sõnade (pluss, miinus, on) ja märkidega (+, -, =). Tehtekomponentide nimetused liitmisel ja lahutamisel, nende kasutamine õpilaste poolt. Puuduva tehtekomponendi leidmine (proovimise teel). Arv 0 liitmis- ja lahutamistehte komponendina. Summa ja vahe võrdlemine arvuga ($17 - 2 > 12$). Arvu võrdlemine summa ja vahega ($12 < 14 + 2$). Summa ja vahe võrdlemine ($12 + 3 > 11 - 1$). Liitmise kommutatiivsuse seaduse rakendamine. Nimega arvude liitmine ja lahutamine (15 kr + 2 kr) teisendamiseks. Kahetehteliste avaldiste väärtuse arvutamine, milles kaks ühesugust või kaks erinevat tehet. Eelharjutused üleminekuga liitmisel ja lahutamisel oskuse omandamiseks ($6 + 4 + 2$; $14 - 4 - 2$).

Mõõdud ja nimega arvud

Ajamõisted: üleile ja ülehomm; ööpäevaosade üldistamine sõnaga ööpäev.

Ajauhikud: tund (nimetus, kestus, kasutamine); nädal (nädalapäevade nimetamine ja järjestamine; puhke- ja tööpäevad, nädala kestus); kuu (kuude nimetamine, järjestamine); aasta, seos 1 aasta = 12 kuud.

Kellaeg: kella liikide nimetamine ja eristamine; kella osade nimetamine (numbrilaud, suur ja väike osuti); kellaaja määramine tunnilise täpsusega.

Pikkusühikud: sentimeeter (cm; nimetus, tähendus ja kasutamine; mõõtühiku 1 cm valmistamine); detsimeeter (dm; nimetus, tähendus ja kasutamine, lugemine ja märkimine; mõõtühiku 1 dm valmistamine - seostada kümnelise mõistega); seos 1 dm = 10 cm; mõõtmistulemuste lugemine; joonlaua kasutamine mõõtmisel (alustada 0-st).

Rahaühikud: 20 senti (münt); rahatähtede vahetamine suuremaks või väiksemateks rahatähtedeks; vajaliku summa moodustamine rahatähtedest; "poemäng" - vastav sõnavara ja tegevus; mõisted odavam (maksab vähem), kallim (maksab rohkem); võrdlemine koos põhjendustega (... on kallim kui ..., sest ... maksab 2 kr rohkem kui ...); esemelt hinna leidmine.

Lõik. Lõigu mõõtmine joonlaua abil sentimeetrites ja detsimeetrites. Lõikude võrdlemine (mõõtmise tulemuse järgi). Joonlaua abil nelinurga ja kolmnurga joonestamine märgitud punktide (tippude) järgi. Kujundi elementide nimetamine (nurk, külg) ja nende loendamine.

Tekstülesanded

Ühetehteline ülesanne summa ja vahe leidmiseks (seosed võrra rohkem, võrra vähem), teiste suurussuhete kasutamine. Ettevalmistus üleminekuks kahetehteliste tekstülesannete lahendamisele: üleminek täielikult näitlikustamiselt hulka skemaatilisele kujutamisele ja selle põhjal ülesandes kirjeldatud seose taastamisele; järjega ülesanded, nende analüüs ja võrdlemine; ülesanded praktiliste tegevuste põhjal (tegevuste arv osutab tehete arvule). Lahenduse kirjaliku vormistamise õpetamine (küsimus, võrdus, vastus). Praktiliselt sooritatud kahetehteliste ülesannete lahenduste vormistamine võrdustena (vastus antakse suuliselt).

2.2.2. Õpitulemused

2. klassi lõpetaja

teab

- naturaalarvude järjestust 1-20; omab kujutlust kümnelisest;
- arvude ehitust kümnendsüsteemis (11-20);
- kümnelise ja ühelise kohta kahekohalises arvus;
- üleeeile ja ülehomme tähendust;
- seost 1 aasta = 12 kuud;
- kellade liike ja kellaosade nimetusi;
- pikkusühikute cm ja dm praktilist tähendust;
- liitmis- ja lahutamistehte komponentide nimetusi;
- ostu-müügiga seotud sõnavara;
- nimega arvu (12 cm, 3 dm);
- lihttekstülesannete struktuuri, nende lahendamise üldpõhimõtteid ning vormistamisnõudeid;

oskab

- lugeda, kirjutada ja moodustada arve 1-20 abivahendite abil;
- määrata arvu kohta naturaalarvude reas;
- vastandada hulgaelementidega ja võrrelda arve kahekümne piires; kasutada märke $<$, $>$, $=$;
- lugeda, kirjutada ja lahendada liitmis- ja lahutamisvõrdusi kahekümne piires (järku ületamata);
- kasutada liitmise kommutatiivsuse seadust;
- lahendada liitülesandeid kolme arvu liitmise või lahutamiselega;
- lahendada kahetehtelisi liitmis- ja lahutamisülesandeid järguühiku ületamisega ($9 + 1 + 4$);
- eristada kellaosuteid ja määrata aega täistundides;
- mõõta joonlaua abil lõigu pikkust (dm ja cm);
- võrrelda lõikude pikkusi mõõtmise tulemuste järgi;
- joonestada joonlaua abil nelinurka ja kolmnurka ettemärgitud punktide (tippude) järgi;
- vahetada suuremat rahatahte väiksemate vastu;
- kasutada raha ostu-müügioperatsioonide praktilisel sooritamisel;
- liita ja lahutada nimega arve (teisendamiseta);
- lahendada ühetehtelisi summa ja vahe leidmise tekstülesandeid;
- vormistada kirjalikult tekstülesannete lahendust.

3. Ainekava I kooliastme teisele etapile

II etapi (3.-5. klass) ülesanne on tutvustada õpilastele põhilisi arvutamise võtteid naturaalarvudega 1000 piires, luua kujutlused mõõtühikute süsteemist, geomeetriliste kujundite ja kehade elementidest, õpetada rakendama omandatud teadmisi eluliste probleemide lahendamisel.

Sel etapil omandavad õpilased kujutluse arvumõistest 1000 piires, õpivad eristama järkarve ja järguühikuid, tunnevad arvude ehitust kümnendsüsteemis ja oskavad seda rakendada arvutamisel.

Tutvutakse suulise ja kirjaliku arvutamise algoritmidega ning õpitakse neid rakendama. Tundmatu suuruse leidmisel õpitakse rakendama teadmisi tehtekomponentide vahelistest seostest.

Omandatakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse sooritama aritmeetilisi tehteid nimega arvudega, laiendades sellega oma kujutlusi aritmeetiliste tehete rakendamise üldistest seaduspärasustest.

Omandatakse kujutlus harilikest murdudest, õpitakse neid ära tundma, lugema ja kirjutama.

Õpitakse ära tundma geomeetriliste kujundite ja kehade elemente, neid nimetama ja joonestama, kasutama selleks vajalikke mõõteriistu ja joonestusvahendeid.

Süveneb arusaam, et elulisi probleeme saab sõnastada tekstülesandena, õpitakse rakendama oma teadmisi tekstülesande struktuurist. Õpitakse esemeliselt ja skemaatilisel modelleerima lihtsamaid liht- ja lihtsituatsioone (ühe- ja kahetehtelised tekstülesanded õpitavatele seostele), omandatakse kujutlus situatsiooni (ülesande) analüüsist ja lahendusstrateegia väljatöötamisest. Õpitakse planeerima oma tegevust tekstülesannete lahendamisel, lahendust kirjalikult vormistama.

3.1. Ainekava 3. klassile

3.1.1. Õppesisu

Arvud 100-ni

Arv ja number. Arvud 21-100. Arvude 21-100 lugemine ja kirjutamine. Täiskümnete numeratsioon. Esimese saja arvude moodustamine. Arvude saamine loendamise teel. Ühe-, kahe- ja kolmekohaline arv. Arvu esitamine kümnendsüsteemis (arvude jaotamine ja koostamine kümneliste ja üheliste järgi). Arvu koha ja naabrite määramine. Arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras (1-100). Numbri asukoha tähtsus arvu märkimisel. Paaris- ja paaritud arvud. Arvude võrdlemine 100 piires. Võrratuste kirjutamine lugemine ja lahendamine. Rooma numbrid I-V.

Aritmeetilised tehted naturaalarvudega 100 piires

Liitmine ja lahutamine kahekümne piires üleminekuga ühest kümnest teise (suulise ja kirjaliku arvutamise võttega).

Liitmine ja lahutamine üleminekuta ühest kümnest teise (suulise ja kirjaliku arvutamise võttega): täiskümnete liitmine ja lahutamine; kahekohalisele arvule ühekohalise arvu liitmine; kahekohalisest arvust ühekohalise arvu lahutamine; kahekohalisele arvule kahekohalise liitmine; kahekohalisest arvust kahekohalise lahutamine; liitmise ja lahutamise tulemuse õigsuse kontrollimine (pöördtehe); puuduva arvu leidmine võrdustes tehtekomponentide vaheliste seoste kaudu; tehete järjekord kahetehtelistes võrdustes, sulud.

Liitmine ja lahutamine üleminekuga ühest kümnest teise: kahekohalisele arvule ühekohalise liitmine täiskümneni ($37 + 3 = 40$); täiskümnest ühekohalise arvu lahutamine ($40 - 3 = 37$).

Korrutamise ja jagamise olemuse selgitamine. Praktiliste tegevuste sooritamine hulkadega: esemeliste hulkade võtmine teatud arv korda; korrutamine kui võrdsete liidetavate summa leidmine; võrdsete liidetavate liitmise asendamine korrutamise; korrutamise kommutatiivsuse seadus.

Kahega korrutamise ja jagamise tabel.

Mõõdud ja nimega arvud

Kellaeg: kellaaja määramine pooletunnise ja veerandtunnise täpsusega. Seos 1 ööpäev = 24 tundi. Aja arvutamine kella järgi tundides ja kalendri järgi päevades.

Ajähikud: kuu; päevade arv kuus; kuu ja nädala seos; nädalate arv kuus; minut (nimetus, tähendus, kestus). Suhe $1 \text{ t} = 60 \text{ min}$, pool tundi = 30 min.

Pikkusühikud: meeter (m); nimetus, tähendus, märkimine, lugemine ja kasutamine; mõõtmine meetrites, detsimeetrites ja sentimeetrites (joonlaud, mõõdulint jne). Sobiva mõõtühiku valimine. Sama pikkuse mõõtmine erinevate pikkusühikutega. Nimega arvude teisendamine praktilise tegevuse põhjal (märkimine $14 \text{ cm} = 1 \text{ dm } 4 \text{ cm}$). Seos $1 \text{ m} = 10 \text{ dm}$; $1 \text{ m} = 100 \text{ cm}$.

Rahaühikud: 50 senti, 25 kr, 5 kr, 100 kr. Seos $1 \text{ kr} = 100 \text{ s}$. Ostetava kauba maksumuse vastavus olemasolevale rahasummale. Raha laenamine.

Massiühikud: kilogramm (kg); kujutlus kilogrammist kui raskusmõõdust, kasutamine. Praktiline tegevus (kaalumine) esemete raskuse määramiseks. Kaalukaussidega kaal ja kaaluvihid, -pommid. Mõõtmistulemuste märkimine ja lugemine. Kaalude liigid: skaalaga kaal ja elektronkaal.

Mahuühikud: liiter (l); kujutlus liitrist kui mahumõõdust. Praktiline kasutamine. Erinevate suurustega enam kasutatavate anumate tutvustamine (purgid, pudelid, piimanõu, ämber jne). Mõõtmistulemuste märkimine ja lugemine.

Tehted nimega arvudega

Erinevad nimega arvud (m ja 2 kr 30 s); mõiste tutvustamine, lugemine, kirjutamine ja eristamine nimeta arvust. Nimega arvude liitmine ja lahutamine vastuse teisendamiseks. Kahe erineva nimetusega arvu liitmine, vastuseks on mitmenimeline arv ($5 \text{ kr} + 20 \text{ s} = 5 \text{ kr} 20 \text{ s}$). Mitmenimelisest arvust ühenimelise arvu lahutamine, vastuseks on ühenimeline arv ($5 \text{ kr} 10 \text{ s} - 5 \text{ kr} = 10 \text{ s}$; $5 \text{ kr} 10 \text{ s} - 10 \text{ s} = 5 \text{ kr}$).

Geomeetria

Sirglõigu joonestamine antud mõõdu järgi (nimega arv: 5 cm pikkune lõik). Antud sirglõigu pikendamine ja lühendamine. Murdjoon; eristamine teistest joontest. Kinnine ja lahtine murdjoon, selle joonestamine, pikkuse mõõtmine ning tähistamine. Nelinurga joonestamine rudulisele paberile.

Tekstülesanded

Lihtülesanded: antud arvu suurendamine või vähendamine teatud arv korda.

Liitülesanded: kahetehteliste tekstülesannete lahendamine (1. tehe - arvu suurendamine/vähendamine teatud arvu võrra, 2. tehe - summa leidmine). Ühe- ja kahetehteliste tekstülesannete eristamine. Üleminek tekstülesande sisu esemelis(hulga)skemaatilisel kujutamisel andmete skemaatilisele (lühidalt) esitamisele. Tekstülesannete sisu taastamine skeemi põhjal. Ülesande lahenduse otsing ja skeemi täiendamine ühistööna (toetudes õpetaja suunavatele küsimustele). Kahetehtelise tekstülesande lahenduse kirjalik vormistamine (küsimused, võrdus, vastus).

3.1.2. Õpitulemused

3. klassi lõpetaja

teab

- naturaalarvude järjestust 1-100-ni;
- arvude ehitust kümnendsüsteemis 100 piires;
- numbri asukoha tähtsust arvu märkimisel;
- paaris- ja paarituid arve;

- rooma numbreid I-V;
 - kuidas kontrollida liitmise ja lahutamise tulemust;
 - õpitud mõõtühikuid meeter, kilogramm, liiter, minut, kuu; õpitud rahaühikuid;
 - kinnist ja lahtist murdjoont;
 - seoseid 1 ööpäev = 24 tundi; 1 m = 100 cm;
 - korrutamise ja jagamise olemust;
 - kahega korrutamise ja jagamise tabelit;
 - tuttavaid nimega arve (nt 5 dm 4 cm, 30 kr 20 s);
 - kahetehteliste tekstülesannete struktuuri ja eristab seda ühetehtelisest ülesandest;
- oskab

- lugeda, kirjutada ja moodustada abivahenditega arve 100-ni;
- määrata arvude asukohta naturaalarvude reas;
- jaotada ja koostada arve kümnelite ja üheliste järgi;
- võrrelda arve 100 piires;
- kirjutada ja lugeda võrratusi;
- liita ja lahutada arve 20 piires üleminekuta ühest kümnest teise (suulise ja kirjaliku arvutamise võtetega);
- liita ja lahutada arve 100 piires üleminekuta ühest kümnest teise (suulise ja kirjaliku arvutamise võtetega);
- määrata tehete järjekorda kahetehtelistes võrdustes;
- selgitada praktilise tegevuse kaudu korrutamise ja jagamise olemust;
- määrata kellaaega pooltunnise ja veerandtunnise täpsusega;
- arvutada aega kalendri järgi päevades;
- mõõta meetrites ja sentimeetrites;
- sirglõiku antud mõõdu järgi joonestada, sirglõiku pikendada ja lühendada;
- joonestada lahtist ja kinnist murdjoont, seda mõõta ning tähistada;
- joonestada nelinurka antud mõõtude järgi ruudulisele paberile;
- analüüsida (õpetaja abiga) ja lahendada ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid;
- liita ja lahutada nimega arve;
- sooritada praktiliselt ostu-müügioperatsioone.

3.2. Ainekava 4. klassile

3.2.1. Õppesisu

Aritmeetilised tehted täisarvudega 100 piires

Liitmine ja lahutamine 100 piires järguühiku ületamisega (suulise ja kirjaliku arvutamise võttega). Liitmine ja lahutamine 100 piires järguühiku ületamisega suulise arvutamise võttega. Liitmise kommutatiivsuse ja assotsiatiivsuse seaduse kasutamine. Liitmine ja lahutamine 100 piires üleminekuta ühest järgust teise kirjaliku arvutamise võttega. Liitmis- ja lahutamistehte kontrollimine pöördtehtega. Tähe kasutamine arvu tähisena (muutuja). Tehete järjekord. Ümarsulgude kasutamine (kahetehtelistes võrdustes). Korrutustabelile tuginev korrutamine ja jagamine 3, 4, 5, 6, 7, 8 ja 9-ga. Korrutamise ja jagamise vaheline seos, selle kasutamine jagamise õppimisel ja kontrollimisel. Puuduvate tehtekomponentide leidmine.

Mõiste osa tervikust (selle olemuse selgitamine ja märkimine hariliku murruna). Poole (kahendiku), kolmandiku, neljandiku, viiendiku, kuuendiku, seitsmendiku, kaheksandiku, üheksandiku ja kümnendiku leidmine tervest (tegevuslikult). Tehete järjekord (I ja II järgu tehted). Ümarsulgude kasutamine kahetehtelistes ülesannetes.

Korrutustabelile mittetuginev korrutamine ja jagamine. Täiskümnete korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires ($20 \times 2 = 40$; $60 : 3 = 20$). Jäägiga jagamine (korrutustabeli ulatuses).

Mõõdud ja nimega arvud

Ajaühikud: sekund (sek); nimetus, tähendus, kestvus, kasutamine. Seos $1 \text{ min} = 60 \text{ sek}$; kellaaja määramine minutilise täpsusega; kellaaja kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele); aja arvutamine kella järgi tundides ja kalendri järgi päevades (vastavad seeriapildid ja tekstülesanded).

Pikkusühik: millimeeter (mm); nimetus, ulatus, märkimine, kasutamine. Seos $1 \text{ cm} = 10 \text{ mm}$; $1 \text{ dm} = 100 \text{ mm}$; kõigi õpitud pikkusühikute vaheliste seoste kinnistamine.

Rahaühikud: kõigi õpitud rahaühikute kinnistamine; kujutlused hind, kogus, maksumus; ostu-müügiga seotud probleemülesannete lahendamine.

Raskusühikud: tsentner (ts); nimetus, märkimine, praktiline kasutamine. Seos $1 \text{ ts} = 100 \text{ kg}$.

Termomeeter: ehitus (skaala). Termomeetrite liigid (kasutamine). Temperatuuri mõõtmine (näidu lugemine) kraadides (toa-, vee-, kehatemperatuur).

Tehted nimega arvudega

Nimega arvude liitmine ja lahutamine (teisendamiseta): $5\text{ m } 30\text{ -m} + 20\text{ cm}$; $5\text{ m } 30\text{ cm} - 2\text{ m}$.

Nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamiseta (kirjaliku liitmise ja lahutamise võttega):

3 m 20 cm

8 m 26 cm

+ 2 m 32 cm

- 5 m 15 cm

Nimega arvude liitmine (teisendamisega):

$$5\text{ m } 60\text{ cm} + 40\text{ cm} = 5\text{ m } 100\text{ cm} = 6\text{ m}$$

Nimega arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires vastuse teisendamiseta:

$$12\text{ cm} : 2 = 6\text{ cm}.$$

Geomeetria

Sirglõigu ja murdjoone mõõtmine ja joonestamine etteantud (3 cm, 1 dm 6 cm) mõõtude järgi (cm; mm) joonlaua ja sirkli abil. Nurkade (täisnurk, nürinurk, teravnurk) nimetamine ja eristamine, joonestamine joonlaua abil. Sirglõigu pikendamine ja lühendamine (võrra, korda). Hulknurga mõiste. Hulknurga külgede pikkuste mõõtmine.

Tekstülesanded

Lihtülesanne: arvude suurendamine või vähendamine mingi arv korda. Ostu-müügiülesanded. Sõltuvus $\text{maksumus} = \text{hind} \times \text{hulk}$. Tekstülesanded seoste korda/võrra, rohkem/vähem eristamisele. Skeemi lugemine ja lahenduse otsingu oskuse täiendamine. Andmete ja lahenduste märkimine vihikusse.

Liitülesanne: kahetehteliste tekstülesannete lahendamine antud arvu suurendamisele/vähendamisele teatud arv korda (I tehe), summa leidmisele (II tehe). Kahetehtelised tekstülesanded seoste korda/võrra, rohkem/vähem eristamisele. (Mõlemas tehes on seosed korda/võrra, rohkem/vähem). Kahetehtelise tekstülesande andmed tuuakse välja ühistööna (toetudes õpetaja küsimustele).

3.2.2. Õpitulemused

4. klassi lõpetaja

teab

- 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ja 10-ga korrutamise ja jagamise tabelit;
- õpitud mõõtühikuid sek, mm, ts;
- seoseid $1 \text{ min} = 60 \text{ sek}$; $1 \text{ cm} = 10 \text{ mm}$; $1 \text{ ts} = 100 \text{ kg}$; $1 \text{ dm} = 100 \text{ mm}$;
- nurkade liike (täis-, nüri- ja teravnurk);
- sõltuvust $\text{maksumus} = \text{hind} \times \text{hulk}$;

oskab

- kasutada korrutamis- ja jagamistabelit;
- liita ja lahutada järguühiku ületamisega 100 piires (suulise ja kirjaliku arvutamise võttega);
- korrutada ja jagada täiskümneid ühekohalise arvuga (järku ületamata 100 piires);
- määrata tehete järjekorda kahetehtelistes avaldistes;
- jagada jäägiga (korrutustabeli ulatuses);
- leida osa tervikust (tegevuslikult ja märkida kirjalikult);

- nimetada ja kasutada õpitud mõõtühikuid ja nendevahelisi suhteid;
- määrata aega minutise täpsusega;
- kasutada kirjas ja lugeda rooma numbreid I-V;
- nimetada, eristada ja joonestada (joonlaua abil) nurki (täis-, terav- ja nürinurk);
- joonestada lõike etteantud mõõdu (3 cm, 5 cm 6 mm) järgi;
- lahendada lihttekstülesandeid arvu suurendamiseks või vähendamiseks mingi arv korda;
- ostu-müügi ülesannetes kasutada sõltuvust $\text{maksumus} = \text{hind} \times \text{hulk}$;
- lahendada õpitud tüüpi kahetehtelisi tekstülesandeid.

3.3. Ainekava 5. klassile

3.3.1. Õppesisu

Arvud 1000 piires

Numeratsioon 1000 piires. Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine. Arvude loendamine kasvavas ja kahanevas järjekorras 1, 10, 100 kaupa. Arvu naabrid. Järgu mõiste. Järguühikute määramine arvus (sajalised, kümnelised, ühelised). Iga järgu suurim ja väikseim arv. Arvu esitamine järkarvude summana ($567 = 500 + 60 + 7$). Järkarvude summa järgi arvu esitamine ($500 + 60 + 7 = 567$). Järkarvude suurendamine või vähendamine mingi arvu võrra. Arvude võrdlemine. Ümardamine kümnelisteni. Rooma numbrid VI-X.

Aritmeetilised tehted naturaalarvudega 1000 piires

Liitmine ja lahutamine 1000 piires järguühikut ületamata (suulise ja kirjaliku arvutamise võttega).

Kirjalik liitmine ja lahutamine 1000 piires järguühiku ületamisega. Liitmine ja lahutamine üheliste järgu ületamisega. Liitmine ja lahutamine kümneliste järgu ületamisega. Liitmine ja lahutamine üheliste ja kümneliste järgu ületamisega. Liitmine 1000-ni, lahutamine 1000-st.

Liitmise ja lahutamise kontrollimine pöördtehtega.

Liitmise kommutatiivsuse ja assotsiatiivsuse seaduse kasutamine.

Puuduva tehtekomponendi leidmine.

Tehete järjekord, ümarsulud (kahe- ja kolmetehtelistes avaldistes).

Kirjalik korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires. Kahekohaliste arvude korrutamine ja jagamine 100 piires. Korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga (2×14 ; $48 : 4$) lahendatakse suulise arvutamise võttega. Kirjaliku korrutamise ja jagamise algoritm (järku ületamata). Korrutamise- ja jagamistehte õigsuse kontrollimine pöördtehtega. Tehete järjekord (I ja II astme tehted). Kahetehteliste ülesannete lahendamine. Ümarsulud. Korrutamine ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga. Jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga teise järku ($57 : 3$). Korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehtega. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord. I ja II järgu tehted. Ümarsulud (kolmetehtelistes avaldistes). Jäägiga jagamine (kirjaliku arvutamise võttega).

Suuline korrutamine ja jagamine 1000 piires üleminekuta. Täissadade korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga (2×400 ; $800 : 4$). Täiskümnete korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga (7×90). Kolmekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta (4×121 ; $624 : 2$). Korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehtega. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord. I ja II järgu tehted. Ümarsulud (kolmetehtelistes avaldistes, topelt ümarsulgude kasutamine avaldistes).

Kirjalik korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 1000 piires järgu ületamiseta.

Harilikud murrud

$1/2$, $1/3$, $1/4$, $1/5$, $1/6$, $1/7$, $1/8$, $1/9$, $1/10$ leidmine (skemaatiliselt). Murru lugeja ja nimetaja, murrujoone tähendus. Lihtmurd, mõiste, lugemine ja kirjutamine, märkimine (skemaatiliselt). Murdude (osade) võrdlemine. Antud arvust osa leidmine jagamistehte abil ($1/3$ arvust 12; $12 : 3 = 4$).

Mõõdud ja nimega arvud

Ajauhikud: aasta - 365 (366) päeva, ajauhikute tabeli täiendamine.

Rahaühikud: 500 krooni; tutvustamine, seos teiste rahaühikutega, ostujõud võrreldes teiste rahaühikutega.

Pikkusühikud: kilomeeter (km); nimetamine, märkimine, kasutamine. Seos 1 km = 100 m, pikkusühikute tabeli täiendamine ja kasutamine ülesannete lahendamisel.

Mahuühikud: pool liitrit (1/2 liitrit), praktiline kasutamine.

Massiühikud: gramm (g); nimetamine, märkimine, kasutamine. Seos 1 kg = 1000 g (praktiline leidmine vastavate kaalupommide abil); tonn (t); nimetamine, märkimine, kasutamine, seosed teiste massiühikutega; kujutluse loomine tonnist kui massiühikust praktiliste näidete varal.

Kõigi õpitud mõõtühikute kordamine ja teisendamisoskuse kinnistamine.

Tehted nimega arvudega

Erinevate nimega arvude lahutamine: 6 m - 50 cm; 8 cm - 5 mm;

Nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamisega (kirjaliku arvutamise võttega);

1. arvutamise võtte (eelneva teisendamiseta)

4m 75 cm

4 m 75 cm

+ 96 cm

- 92 cm

4 m 171 cm

5 m 71 cm

Nimega arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga vastuse teisendamise (kirjaliku võttega): $215 \text{ cm} \times 3 = 645 \text{ cm} = 6 \text{ m } 45 \text{ cm}$; $648 \text{ cm} : 2 = 324 \text{ cm} = 3 \text{ m } 24 \text{ cm}$.

Geomeetria

Lõikuvad ja ristuvad sirged. Lõikepunkt. Ruut ja ristkülik, nende lähis- ja vastasküljed, diagonaal. Sirkel. Ringjoon. Raadius. Ringjoone joonestamine sirkli abil.

Kolmnurga joonestamine sirkli ja joonlaua abil.

Tekstülesanded

Lihtülesanded: ühetehteliste tekstülesannete lahendamine. Sõltuvused $\text{hind} = \text{maksumus} : \text{hulk}$; $\text{hulk} = \text{maksumus} : \text{hind}$. Ühetehtelised tekstülesanded arvust osa leidmiseks.

Liitülesanded: kahetehtelised tekstülesanded seoste korda/võrra, rohkem/ vähem eristamisele. Andmete iseseisev leidmine ja skemaatiline esitamine, ülesande kirjalik lahendamine ja lahenduskäigu selgitamine suuliselt.

Üleminek kahetehteliselt ülesandelt kolmetehtelise tekstülesande lahendamisele. Erinevate probleemsituatsioonide modelleerimise oskuse kujundamine (toetudes kahetehtelise tekstülesande struktuurile). Kolmetehtelise ülesande andmete väljatoomine ühistööna (õpetaja küsimustele toetudes), ülesande lahendamine tahvljuhiste abil.

3.3.2. Õpitulemused

5. klassi lõpetaja

teab

- naturaalarvude järjestust 1000 piires;
- järgu mõistet;
- kirjaliku korrutamise ja jagamise algoritmi;
- õpitud mõõtühikuid ja nende seoseid (antud tabelina);
- murru lugeja, nimetaja ja murrujoone tähendust;
- lihtmurru mõistet;
- lõikuvaid ja ristuvaid sirgeid, lõikepunkti;
- ringjoont, raadiust; ruutu ja ristkülikut, nende lähis- ja vastaskülgi, diagonaali;
- sõltuvusi $\text{hind} = \text{maksumus} : \text{hulk}$; $\text{hulk} = \text{maksumus} : \text{hind}$;
- eristab ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid;
- eristab seoseid korda/võrra, rohkem/vähem ning neile vastavaid aritmeetilisi tehteid;
- rooma numbreid VI-X;

oskab

- lugeda ja kirjutada naturaalarve 1000 piires;
- nimetada arve kasvavas ja kahanevas järjekorras 1000 piires;
- määrata järguühikute arvu;
- suuliselt ja kirjalikult liita-lahutada arve 1000 piires (üleminekuta ning üleminekuga);
- kirjalikult jagada ühekohalise arvuga 100 piires üleminekuta ja üleminekuga (jäägita ja jäägiga);
- suuliselt korrutada ja jagada 1000 piires üleminekuta;
- kirjalikult korrutada ja jagada ühekohalise arvuga üleminekuta;

- kontrollida liitmist/lahutamist ja korrutamist/jagamist pöördtehetega;
- leida puuduvat tehtekomponenti (4 aritmeetilise tehte ulatuses);
- määrata tehete järjekorda kahe- ja kolmetehtelistes avaldistes;
- märkida skemaatiliselt lihtmurde, neid lugeda ja kirjutada;
- leida osa antud arvust jagamistehte abil;
- teisendada õpitud mõõtühikuid;
- lahutada erinevate nimetustega nimega arve (8 cm - 5 mm);
- liita ja lahutada nimega arve teisendamistega (kirjaliku võttega);
- korrutada ja jagada nimega arve ühekohalise arvuga (kirjaliku võttega);
- jagada jäägiga (kirjaliku arvutamise võttega);
- joonestada lõikuvaid ja ristuvaid sirgeid, leida lõikepunkti;
- joonestada sirkli abil ringjoont;
- joonestada kolmnurka sirkli ja joonlaua abil;
- kasutada tekstülesannete lahendamisel sõltuvusi $\text{hind} = \text{maksumus} : \text{hulk}$; $\text{hulk} = \text{maksumus} : \text{hind}$;
- lahendada lihtülesandeid osa leidmiseks tervikust;
- lahendada ja kirjalikult vormistada kahetehtelisi tekstülesandeid õpitud seoste ulatuses;
- kasutada omandatud lahendamisoskusi praktiliste situatsioonide modelleerimisel;
- kasutada kirjas ja lugeda rooma numbreid I-X.

4. Ainekava II kooliastme esimesele etapile

I etapi (6.-7. klass) ülesanne on luua eeldused üldise arvutamisoskuse kujunemisele, õpetada õpilasi rakendama omandatavaid teadmisi ja oskusi erinevates arvsituatsioonides (naturaal- ja murdarvud; nimega ja nimeta arvud) ning mõistma seost arvutamise oskuse ja eesmärgi vahel.

II kooliastme esimesel etapil omandatakse kujutlus arvu mõistest 100 000 piires, õpitakse eristama järke ja klasse. Teadmisi arvude ehitusest kümnendsüsteemis rakendatakse arvutamisel; õpitakse sooritama nelja aritmeetilist tehet mitmekohaliste arvudega (korrutamine ja jagamine ainult ühekohalise arvuga). Omandatakse arusaam, et arvutamisel nimega arvudega tuleb lähtuda tehete sooritamise üldistest seaduspärasustest, kuid unustada ei tohi ka nimega arvu olemust. Õpitakse lahendama geomeetriaülesandeid (liitma ja lahutama lõikude pikkusi, arvutama kujundite ümbermõõtu jne). Omandatakse kujutlus harilike murdude liikidest ja arvutusoperatsioonidest nendega, kümnendmuru mõistest, õpitakse leidma osa tervikust ja tervikut tema osa järgi. Õpitakse iseseisvalt planeerima oma tegevust keerukamate situatsioonide analüüsimisel ja lahenduse otsingul (kahe- ja kolmetehteliste tekstülesannete lahendamine). Omandatakse oskus tekstülesandest omandatud teadmisi rakendada analoogiliste seostega eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel.

4.1. Ainekava 6. klassile

4.1.1. Õppesisu

Arvud 10 000-ni

Arvud 10 000 piires. Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine. Arvude loendamine kasvavas ja kahanevas järjekorras 1, 10, 100, 1000 kaupa. Arvu naabrid. Klassi mõiste: üheliste klass ja tuhandeliste klass. Klasside ja järkude tabel; arvude kirjutamine klasside ja järkude tabelisse ning vastupidi. Järgüühikute ja järkarvude võrdlemine. Arvude võrdlemine. Järkarvude suurendamine või vähendamine mingi arvu võrra. Arvude ehitus kümnendsüsteemis, iga klassi suurim ja väikseim arv. Järgüühikute arvu ning üheliste, kümneliste ja sajaliste arvu määramine antud arvus. Arvude ümardamine kümnelisteni, sajalisteni. Rooma numbrid XI-XX.

Aritmeetilised tehted naturaalarvudega 10 000 piires

Liitmine ja lahutamine 10 000 piires. Suuline liitmine ja lahutamine 10 000 piires üleminekuta. Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires üleminekuta ja üleminekuga. Liitmis- ja lahutamistehete kontrollimine pöördtehtega. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord. Ümarsulud (kolmetehtelistes avaldistes). Topelt ümarsulgude kasutamine avaldistes).

Kirjalik korrutamise ja jagamine 1000 piires. Kolmekohalise arvu korrutamine ühekohalisega üleminekuta ja üleminekuga. Kolmekohalise arvu jagamine ühekohalisega üleminekuta ja üleminekuga teise järku (jäägita ja jäägiga).

Suuline korrutamise ja jagamine 10 000 piires. Ühe- ja kahekohalise arvu korrutamine 10, 100, 1000-ga. Jagamine 10, 100, 1000-ga.

Kirjalik korrutamise ja jagamine 10 000 piires. Neljakohalise arvu korrutamine ühekohalisega üleminekuta ja üleminekuga. Neljakohalise arvu jagamine ühekohalisega üleminekuta ja üleminekuga teise järku, jagamine jäägita ja jäägiga. Korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehetega. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord. I ja II järgu tehted. Ümarsulud (kolmetehtelistes avaldistes; topelt ümarsulgude kasutamine).

Harilikud murrud

Ühenimelised murrud: võrdlemine, liitmine ja lahutamine. Liigmurd, segaarv. Mõiste, lugemine, kirjutamine, eristamine lihtmurrust. Murru põhiomadus, erinimeliste murdude teisendamine ühenimelisteks. Osa leidmine arvust ($\frac{1}{3}$ arvust 12; $\frac{3}{4}$ arvust 44; leitakse kahe tehte abil).

Kümnendmurd

Kümnendosa mõiste. Kümnendmuru moodustamine, lugemine ja kirjutamine koma abil. Kümnendmurdude võrdlemine. Kümnendmurdude liitmine ja lahutamine.

Mõõdud ja nimega arvud

Mahuühikud: dl ($\frac{1}{10}$ liitrist); nimetamine, märkimine, kasutamine, mõõdunõude tutvustamine.

Ajauhikud: sajand (toetudes ajaloolisele materjalile). Seos sajand = 100 aastat. Ajamõõtude tabeli koostamise lõpetamine ja praktilise kasutamisoskuse kujundamine. Ajavahemiku arvutamine: vanuse arvutamine sünniaasta järgi ja sünniaasta arvutamine vanuse järgi; mingist sündmusest kuni käesoleva ajani möödunud ajavahemiku arvutamine; s###ndmuse toimumisaja arvutamine möödunud aastate arvu järgi.

Õpitud mõõtühikute kordamine ja teisendamisoskuse kinnistamine.

Aritmeetilised tehted nimega arvudega

Nimega arvude liitmine (kirjaliku võttega summa teisendamisega): $27\text{ km }764\text{ m} + 16\text{ km }236\text{ m} = 43\text{ km }1000\text{ m} = 44\text{ km}$.

Nimega arvude lahutamine teisendamisega (kirjaliku arvutamise võttega):

$44\text{ km} - 16\text{ km }235\text{ m} =$

44 000 m

- 16 236 m

27 764 m

27 km 764 m

Nimega arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga teisendamisega:

$2\text{ m }15\text{ cm} \times 3 = 215\text{ cm}$

x 3

645 cm

6 m 45 cm

Geomeetria

Paralleelsed sirged, mõiste, eristamine ristuvatest ja lõikuvatest sirgetest, joonestamine etteantud vahekauguse järgi. Lõikude liitmine ja lahutamine. Mõõtkava mõiste, lugemine ja kasutamine. Joonte asetumine tasapinnal (paralleelsed, ristuvad, lõikuvad). Kolmnurkade liigid nurkade järgi. Kolmnurkade liigid külgede järgi. Kolmnurga, nelinurga, hulknurga übermõõt (P); leidmine, valemid.

Tekstülesanded

Lihtülesanded: osa leidmine arvust ($1/6$ arvust 36; $5/6$ arvust 36). Ühetehteliste tekstülesannete lahendamine. Sõltuvused $aeg = teepikkus : kiirus$; $kiirus = teepikkus : aeg$; $teepikkus = kiirus \times aeg$. Lihtülesannete kirjalik vormistamine.

Liitülesanded: Kahetehtelised ülesanded osa leidmiseks ja selle järgi uue hulga võimsuse arvutamiseks. Jätkub erinevate probleemsituatsioonide modelleerimise oskuse kujundamine. Kolmetehtelised ülesanded. Varemõpitud lihtülesannete tüüpidele toetuvate kolmetehteliste ülesannete lahendamine. Kolmetehteliste ülesannete andmete väljatoomine ühistõona, ülesande lahendamine ning lahenduskäigu selgitamine (vajadusel toetudes õpetaja suunavatele küsimustele ning tahvlile).

4.1.2. Õpitud

6. klassi lõpetaja

teab

- naturaalarvude järjestust 10 000 piires;
- klassi mõistet; ühelist ja tuhandeliste klassi;
- arvude ehitust kümne süsteemis, iga klassi suurimat ja väikseimat arvu;
- arvude ümardamise reeglit kümnelisteni ja sajalisteni;
- õpitud mõõtühikuid ja nende vahelisi seoseid;
- lihtmuru, liigmuru ja segaarvu mõistet;
- muru põhiomadust;
- kümnendmuru mõistet;
- paralleelseid sirgeid, mõõtkava, joonte asetumist tasapinnal;
- kolmnurkade liike nurkade järgi, külgede järgi;
- valemit kolmnurga, nelinurga ja hulknurga übermõõdu arvutamiseks;
- sajandit ja selle seost aastatega;
- kolmetehteliste tekstülesannete struktuuri, eristab neid kahetehtelistest ülesannetest;

oskab

- kirjutada ja lugeda naturaalarve 10 000-ni;
- loendada arve kasvavas ja kahanevas järjekorras 10 000-ni;
- esitada arvu järguühikute kordsete summana ning järguühikute kordsete summa järgi arvu;
- kirjutada arve klasside ja järkude tabelisse ning vastupidi;
- võrrelda järguühikute ning üheliste, kümneliste, sajaliste arvu antud arvus;
- ümardada arve kümneliste ja sajalisteni;
- suuliselt ja kirjalikult liita ja lahutada arve 10 000 piires üleminekuta ja üleminekuga;
- kirjalikult korrutada kolmekohalist arvu ühekohalisega üleminekuta ja üleminekuga;
- kirjalikult jagada kolmekohalist arvu ühekohalisega jäägita ja jäägiga;
- kirjalikult jagada kolmekohalist arvu ühekohalisega jäägita ja jäägiga;
- suuliselt korrutada ühekohalist arvu 10, 100, 1000-ga;
- suuliselt jagada 10, 100, 1000-ga (10 000 piires);
- kirjalikult korrutada neljakohalist arvu ühekohalisega üleminekuta ja üleminekuga;
- kirjalikult jagada neljakohalist arvu ühekohalisega üleminekuta ja üleminekuga; jäägita ja jäägiga;
- kontrollida nelja aritmeetilist tehet pöördtehtega;
- leida puuduvat tehtekomponenti liitmisel/lahutamisel ja korrutamisel/ jagamisel;
- määrata tehete järjekorda avaldistes;
- võrrelda ühenimelisi murde;
- liita ja lahutada ühenimelisi murde;
- lugeda ja kirjutada liigmurdu ja segaarvu, eristada neid lihtmurrust;
- leida osa arvust (kahe tehte abil);
- leida ja võrrelda kümnendikke, sajandikke, tuhandikke;
- lugeda ja kirjutada kümnendmurde;
- võrrelda kümnendmurde;
- liita ja lahutada kümnendmurde;
- arvutada vanust sünniaasta järgi ja sünniaastat vanuse järgi;
- arvutada mingist sündmusest kuni käesoleva ajani möödunud ajavahemikku;
- arvutada möödunud aastate järgi sündmuste toimumise aega, kasutada õpitud rooma numbreid lugemisel ja kirjutamisel;
- teisendada õpitud mõõtühikuid (aluseks tabelid);
- liita nimega arve summa teisendamisega (kirjaliku arvutamise võttega);
- lahutada nimega arve vahe teisendamisega (kirjaliku arvutamise võttega);
- korrutada ja jagada nimega arvu ühekohalise arvuga teisendamisega (kirjaliku arvutamise võttega);

- joonestada paralleelseid sirgeid etteantud vahekauguse järgi;
- liita ja lahutada lõikude pikkusi;
- kasutada mõõtkava;
- leida kolmnurga, nelinurga ja hulknurga ümbermõõtu;
- kasutada tekstülesannete lahendamisel sõltuvusi $\text{aeg} = \text{teepikkus} : \text{kiirus}$; $\text{kiirus} = \text{teepikkus} : \text{aeg}$; $\text{teepikkus} = \text{kiirus} \times \text{aeg}$;
- lahendada lihttekstülesandeid osa leidmiseks tervikust;
- lahendada kahetehtelisi tekstülesandeid ja modelleerida neile vastavaid probleemsituatsioone;
- lahendada kolmetehtelist ülesannet koos andmete väljatoomisega toetudes õpetaja suulistele küsimustele.

4.2. Ainekava 7. klassile

4.2.1. Õppesisu

Arvud 100 000-ni

Arvud 100 000 piires. Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine. Arvude loendamine kasvavas ja kahanevas järjekorras 10, 100, 1000 ja 10 000 kaupa. Arvu naabrid. Arvude esitamine järguühikute kordsete summana. Klasside ja järkude tabel, arvude kirjutamine klasside ja järkude tabelisse ning vastupidi. Arvude kümnendsüsteem, iga järgu ja klassi suurim ja väikseim arv. Järguühikute arvu ning üheliste, kümneliste, sajaliste ja tuhandeliste, kümnetuhandeliste arvu määramine antud arvus. Arvude võrdlemine. Arvude ümardamine tuhandelisteni. Rooma numbrid XX-XXX.

Aritmeetilised tehted 100 000 piires

Kirjalik liitmine ja lahutamine 100 000 piires (kõik variandid) üleminekuta ning üleminekuga. Liitmis- ja lahutamistehete kontrollimine p##ördtehtega. Kolme ja enam liidetava liitmine koos kontrollimisega (kasutades kommutatiivsuse seadust). Puuduva tehete komponendi leidmine. Tehete järjekord. Ümarsulud (kolme- ja neljatehtelistes avaldistes; topelt ümarsulgude kasutamine).

Suuline korrutamine ja jagamine üleminekuta. Kahe- ja kolmekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalisega üleminekuta. Korrutamine ja jagamine täiskümnete ja täissadadega. Kahekohalise arvu jagamine kahekohalisega 100 piires jäägita ja jäägiga (36 : 12; 49 : 22).

Kirjalik korrutamine ja jagamine 100 000 piires. Korrutamine kahekohalise arvuga (üleminekuta ja üleminekuga). Jagamine kahekohalise arvuga üleminekuga teise järku (jäägita ja jäägiga). Korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehtega. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord. I ja II järgu tehted. Ümarsulud kolme- ja neljatehtelistes avaldistes.

Harilikud murrud

Liigmurru teisendamine segaarvuks ja segaarvu teisendamine liigmurruks. Murdude taandamine. Murru korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga. Erinimeliste murdude mõiste, eristamine ühenimelistest. Terviku leidmine tema osa järgi.

Kümnendmurd

Kümnendmurdude kirjalik liitmine ja lahutamine. Kümnendmurru korrutamine ja jagamine 10, 100, 1000-ga. Kümnendmurru korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga ja täiskümnetega.

Aritmeetilised tehted nimega arvudega

Nimega arvude liitmine ja lahutamine vastuse teisendamisega (kirjaliku võttega): 15 kg 420 g + 9 kg 785 g; 24 kg 370 g - 9 kg 625 g.

Nimega arvude liitmise ja lahutamisoskuse kinnistamine õpitud materjali ulatuses ning täiendamine uue arvutusvõtte tutvustamise kaudu (eelnev teisendamine).

2. arvutamise võtte (eelneva teisendamisega):

$$7 \text{ kr } 50 \text{ s} - 4 \text{ kr } 65 \text{ s} = 2 \text{ kr } 85 \text{ s}$$

$$7 \text{ kr } 50 \text{ s} = 750 \text{ s} - 750 \text{ s}$$

$$4 \text{ kr } 65 \text{ s} = 465 \text{ s } 465 \text{ s}$$

285 s

2 kr 85 s

Nimega arvude (3 m; 3 m 68 cm) korrutamine ja jagamine kahekojalise arvuga eelneva teisendamisega ning vastuse teisendamisega (kirjaliku võttega).

Geomeetria

Malli kasutamine. Nurkade mõõtmine kraadides. Täispöörde, täis-, terav- ja nürinurga suurused. Nurkade joonestamine malli abil. Täispöörde osa väljendamine kraadides ($1/2$ täisnurgast). Sümmeetria; sümmeetria telg, telgsümmeetrilised kujundid. Kolmnurga joonestamine sirkli ja joonlaua abil etteantud külgede pikkuse järgi.

Tekstülesanded

Lihtülesanded: kümnendmurruna väljendatud osa leidmine arvust. Aritmeetilise keskmise arvutamine. Sündmuste alguse, lõpu ja kestuse määramine. Terviku leidmine tema osa järgi.

Liitülesanded (kahe- ja kolmetehtelised): liitülesannete lahendamine ühesuunalise sirgjoonelise liikumise kohta.

Kahetehteliste tekstülesannete kirjalikul vormistamisel kirjutatakse selgitus avaldise väärtuse juurde (küsimust ei kirjutata): $364 \text{ km} + 428 \text{ km} = 792 \text{ km}$ läbiti kahe päevaga.

Kolmetehteliste tekstülesannete puhul leiab õpilane andmed, koostab skeemi ja vormistab ülesande lahenduse iseseisvalt vihikusse.

4.2.2. Õpitulemused

7. klassi lõpetaja

teab

- naturaalarvude järjestust 1-st kuni 100 000-ni;
- arvude kümnendsüsteemi, iga järgu ja klassi suurimat ja väikseimat arvu;
- rooma numbreid XX-XXX;
- õpitud mõõtühikuid ja nendevahelisi seoseid;
- erinimelisi murde;
- malli, kraadi;
- täispöörde, täis-, terav- ja nürinurga suurusi;
- kolmnurga kõrgust, alust, külgi;
- aritmeetilise keskmise arvutamise reeglit;
- tekstülesannete kirjaliku vormistamise nõudeid ja lahenduse otsingu võtteid;

oskab

- lugeda ja kirjutada naturaalarve 100 000 piires;
- nimetada arve kasvavas ja kahanevas järjekorras 100 000 piires;
- kirjutada arve klasside ja järkude tabelisse ja vastupidi;
- võrrelda arve;

- määrata järguühikute kordsete arvu ning üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandeliste ja kümnetuhandeliste arvu antud arvus;
- ümardada arve tuhandelisteni;
- kasutada õpitud rooma numbreid daatumite lugemisel ja kirjutamisel;
- liita ja lahutada kirjalikult 100 000 piires;
- korrutada ja jagada arve kahekohalise arvuga kirjalikult;
- leida puuduvat tehtekomponenti (liitmisel, lahutamisel, korrutamisel ja jagamisel);
- kontrollida pöördtehtega liitmis- ja lahutamistehet ning korrutamise- ja jagamistehet;
- määrata tehete järjekorda mitmetehtelistes avaldistes;
- liigmurdu teisendada segaarvuks ja segaarvu teisendada liigmurruks;
- taandada murde;
- korrutada ja jagada lihtmurdu ühekohalise arvuga;
- eristada ühenimelisi murde erinimelistest;
- leida tervikut tema osa järgi;
- liita ja lahutada kümnendmurde;
- korrutada ja jagada kümnendmurde 10, 100, 1000-ga, ühekohalise arvuga ja täiskümnetega;
- liita ja lahutada nimega arve vastuse teisendamisega;
- kasutada eelneva teisendamisega arvutamisevõtet nimega arvude liitmisel, lahutamisel, korrutamisel ja jagamisel;
- korrutada ja jagada nimega arvu kahekohalise arvuga eelneva teisendamisega ja vastuse teisendamisega;
- kasutada malli;
- joonestada nurki malli abil;
- joonestada kolmnurka sirkli ja joonlaua abil etteantud külgede pikkuse järgi;
- iseseisvalt lahendada õpitud tüüpi liht- ja liit-tekstülesandeid.

5. Ainekava II kooliastme teisele etapile

II etapi (8.-9. klass) ülesanne on laiendada ja süvendada õpilaste teadmisi elementaararvemaatilistest mõistetest, arendada üldist arvutamisoskust, õpetada oma teadmisi ja oskusi kasutama erinevates situatsioonides, luua eeldused omandatud oskuste paindlikuks ja teadlikuks kasutamiseks edaspidi nii elukutse omandamisel kui ka igapäevaste eluliste probleemide lahendamisel.

II kooliastme teisel etapil omandatakse kujutlus arvudest miljoni piires, õpitakse sooritama kõiki nelja aritmeetilist tehet nii naturaalkui kui ka murdarvudega, nii nimeta kui ka nimega arvudega, teadlikult kontrollima oma töö tulemusi (oskavad kasutada sellele vastavaid arvutamise võtteid). Õpitakse lahendusvõtete analüüsimisel rakendama deduktiivse mõtlemisviisi elemente. Täpsustuvad ja laienevad teadmised geomeetria kujundite ja kehade tunnustest ja omadustest. Omandatakse kujutlus pindala ja ruumalühikutest, õpitakse sooritama vastavaid arvutusi geomeetriaülesannete lahendamisel. Oluline on kõigi omandatud arvutusoskuste kasutamine igapäevaste eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel, oskus kavandada oma tegevust lahendusstrateegia otsingul ja arvutamise võtete valikul.

5.1. Ainekava 8. klassile

5.1.1. Õppesisu

Arvud 1 000 000-ni

Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine. Arvude kirjutamine klasside ja järkude tabelisse ning vastupidi. Arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras. Arvu naabrite nimetamine, kirjutamine. Arvu esitamine järguühikute kordsete summana. Arvu koostamine antud järguühikutest. Iga järgu ja klassi väikseima ja suurima arvu nimetamine. Arvude ümardamine antud järguni. Arvude võrdlemine. Rooma numbrid I-XXXV.

Aritmeetilised tehted 1 000 000 piires

Kirjalik liitmine ja lahutamine 1 000 000 piires (üleminekuta ja üleminekuga). Liitmis- ja lahutamistehete õigsuse kontrollimine pöördtehetega. Tundmatu tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord nelja- ja viietehtelistes ülesannetes. Ümarsulud. Kirjalik korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise arvuga. Kirjalik korrutamine ja jagamine täissajaga. Kirjaliku korrutamise- ja jagamistehete kontrollimine pöördtehetega. Tundmatu tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord neljatehtelistes ülesannetes (I ja II järgu tehted). Ümarsulud. Arvuti kasutamise oskus. Aritmeetiliste tehete tulemuste õigsuse kontrollimine arvuti abil. Aritmeetiline keskmine.

Harilikud murrud

Erinimeliste murdude teisendamine ühenimelisteks (nimetajatel on vähim ühiskordne arv; ühistegurita arvud). Erinimeliste murdude liitmine ja lahutamine. Murdude korrutamine ja jagamine naturaalarvuga. Segaarvude liitmine ja lahutamine. Terviku leidmine osa järgi (kahe tehte abil).

Kümnendmurrud

Kümnendmurdude korrutamine ja jagamine kahekohalise naturaalarvuga. Nimega arvu väljendamine kümnendmurruna ja vastupidi.

Geomeetria

Pindala. Pindala ühikud, nende seosed, teisendamine. Tähistused S, cm², dm², m², km². Ruudu ja ristküliku külgede mõõtmine ja pindala arvutamine ($S = a \times a$; $S = a \times h$).

Pindalaühikud aar, hektar; nimetamine, märkimine, kasutamine, seosed teiste mõõtühikutega, teisendamine (mõõtühikute tabeli koostamine). Geomeetriliste kehade kuup, risttahukas, silinder, koonus, püramiid, kera nimetamine, eristamine, nende osade nimetamine. Kuubi ja risttahuka pinnalaotus (vaatlemine ja võrdlemine). Telg- ja punktsümmeetria.

Tekstülesanded

Lihtülesanded: tegevuse kestvuse, lõppemise või alguse aja arvutamine. Kujundite pindala leidmine. Aritmeetilise keskmise arvutamine. Terviku leidmine ühe ja mitme osa järgi (kahe tehte abil).

Liitülesanded: kahe- ja kolmetehteliste tekstülesannete lahendamine kirjaliku lahendusplaani (kava) alusel (kavapunktid sõnastatakse küsimustena). Kolmetehteliste tekstülesannete kirjalikul vormistamisel kirjutatakse selgitus avaldise väärtuse juurde (küsimust ei kirjutata). Kolme- ja neljatehtelised tekstülesanded ühe- ja vastassuunalise sirgjoonelise liikumise kohta (andmete väljatoomine, skeemi koostamine ja lahendusstrateegia leidmine). Kõiki varemõpitud lihtülesandetüüpe sisaldavate kolme- ja neljatehteliste tekstülesannete lahendamine.

5.1.2. Õpitulemused

8. klassi lõpetaja

teab

- naturaalarvude järjestust 1 000 000 piires;
 - rooma numbreid I-XXXV;
 - geomeetrilisi kujundeid ja kehi;
 - pindalaühikuid, nendevahelisi seoseid, tähistusi (S, cm², dm², m², km²);
 - pindala arvutamise valemeid ($S = a \times a$; $S = a \times h$);
 - kuubi ja risttahuka pinnalaotust;
 - pindalaühikuid aar, hektar, nende tähistusi ja seoseid teiste mõõtühikutega;
- oskab

- lugeda, kirjutada ja võrrelda arve 1 000 000 piires;
- ümardada arve etteantud järguni;
- kirjalikult liita, lahutada, korrutada ja jagada (ühe- ja kahekohalise arvuga) arve 1 000 000 piires;
- korrutada ja jagada kümnendmurde ühe- ja kahekohalise naturaalarvuga;
- sooritada tehteid nimega arvudega, ka kümnendmurdudena väljendatult;
- teisendada erinimelisi murde ühenimelisteks;
- liita ja lahutada erinimelisi murde;
- korrutada ja jagada murde naturaalarvudega;
- liita ja lahutada segaarve;
- leida tervikut tema osa järgi (kahe tehte abil);
- arvutada ristküliku ja ruudu pindala antud (või eelnevalt mõõdetud) andmete järgi;
- kasutada valemeid $S = a \times a$; $S = a \times h$ ning pindalaühikuid mm², cm², dm², m², km²;
- pindalamõõte aar, hektar teisendada;
- sümmeetriatelje ja keskpunkti suhtes sümmeetriliste lõikude, kolmnurkade ja nelinurkade joonestamist;
- käsitseda arvutit;
- leida aritmeetilist keskmist;
- planeerida 3-4-tehteliste tekstülesannete lahendamise strateegiat.

5.2. Ainekava 9. klassile

5.2.1. Õppesisu

Aritmeetilised tehted 1 000 000 piires

Kirjalik liitmine ja lahutamine üleminekuga. Kirjalik korrutamine kolmekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga. Kirjalik jagamine kolmekohalise arvuga (jäägita ja jäägiga). Liitmis/lahutamistehete ja korrutamise/jagamistehete õigsuse kontrollimine pöördtehetega. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord. I ja II järgu tehted (nelja- ja viietehtelistes tulpülesannetes). Ümarsulud, mitmekordsete ümarsulgude kasutamine avaldistes. Aritmeetiliste tehete sooritamine arvuti abil (kontrollimine).

Aritmeetilised tehted murdudega

Hariliku murru teisendamine kümnendmurruks ja vastupidi. Lõplik ja lõpmatu kümnendmurd. Kümnendmurru korrutamine ja jagamine kolmekohalise arvuga. Arvuti kasutamine.

Protsent

Protsendi mõiste. Sajandikosade kirjas märkimise kolm moodust (kümnendmurruna, hariliku murruna, protsendina). Protsendi väljendamine kümnendmurruna ning kümnendmurdude väljendamine protsentidena. Protsentide võrdlemine. 100% kui tervik. Protsendi leidmine arvust. Arvu leidmine protsendi järgi.

Mõõdud ja nimega arvud

Ruumalaühikud, nende definitsioonid, vastandamine pikkus- ja pindalaühikutele. Ruumalaühikute tabeli koostamine pikkusühikute tabeli järgi. Ruumalaühikute tabeli kasutamine väiksemateks ja suuremateks ühikuteks teisendamisel. Ruumalaühikute liitmine ja lahutamine koos teisendamisega. Ruumalaühikute

korrutamine ja jagamine ühe- ning kahekohalise arvuga koos teisendamisega. Ruumala arvutamise valemid. Kuubi ja risttahuka ruumala arvutamine.

Geomeetria

Ringi osad (sektor, segment). Ring-, tulp- ja joondiagrammide tundmine, eristamine ja lugemine. Praktilised tööd ruumala arvutamiseks (eluliste materjalide varal; nt mida tähendab m³ puid).

Tekstülesanded

Lihtülesanded: ühetehtelised tekstülesanded ruumala, pindala, ümbermõõdu, aritmeetilise keskmise ja protsendi leidmiseks.

Liitülesanded: kolme- ja neljatehteliste tekstülesannete lahendamine. Kolme- ja neljatehteliste tekstülesannete koostamine probleemsete situatsioonide põhjal. Andmete väljatoomine, skeemi koostamine ja lahendusstrateegia leidmine, selle põhjal ratsionaalse lahendusvõtte valik. Kirjalikul vormistamisel kirjutatakse lahenduse kava, lahendus (avaldised koos väärtustega ja vastus).

5.2.2. Õpitulemused

Abiõppe lõpetaja

teab

- naturaalarvude järjestust 1 000 000 piires;
- arvude kümnendsüsteemi, iga järgu ja klassi suurimat ja väikseimat arvu;
- õpitud mõõtühikuid ja nendevahelisi seoseid;
- protsendi praktilist tähendust;

- lõplikku ja lõpmatut kümnendmurdu;

oskab

- lugeda ja kirjutada arve 1 000 000 piires;

- esitada arvude rida kasvavas ja kahanevas järjekorras 1 000 000 piires;

- kirjalikult liita ja lahutada 1 000 000 piires üleminekuga;

- ümardada arve etteantud järguni;

- kirjalikult korrutada ja jagada kolmekohalise arvuga;

- kontrollida nelja aritmeetilise tehte õigsust vastava pöördtehtega;

- leida puuduvat tehtekomponenti;

- määrata tehete järjekorda nelja- ja viietehtelistes ülesannetes;

- kasutada arvutit;

- väljendada protsente kümnendmurdudena ja vastupidi;

- leida protsenti arvust ja arvu protsendi järgi;

- teisendada õpitud mõõtühikuid;

- liita, lahutada nimega arve teisendamisega;

- korrutada ja jagada nimega arve ühe- ja kahekohalise arvuga teisendamisega;

- teisendada harilikku murdu kümnendmurruks ja vastupidi;

- korrutada ja jagada kümnendmurdu kolmekohalise arvuga;

- arvutada kuubi ja risttahuka ruumala;

- lugeda ja kasutada ring-, tulp- ja joondiagramme;

- arvutada ruumala (eluliste situatsioonide varal);

- lahendada õpitud tekstülesandetüüpe ning leida ratsionaalseid lahendusvõtteid.

KODULUGU

Koduloo aineastiku moodustab kõik see, mis last igapäevaelus ja lähikonnas ümbritseb. Klassist klassi materjal avardub, võimaldades õpilastel mõista kohaliku seotust globaalsega. Teemaatilisel võib aineastiku jagada loodus- ja sotsiaalteemadeks. Loodusteemadel on abiõppes mõnevõrra suurem osakaal kui tavaõppes, sest abiõppes ei õpita 1.-5. klassis samaaegselt kodulooga loodusõpetust. Koduloo vahendusel kujundatavad kujutlused lähemast ümbrusest on kõige otsesemalt seotud teiste samal ajal õpetatavate ainetega. Neid kujutlusi vajavad õpilased lugemispalade sisu mõistmiseks, õigekirjaharjutusi tehes ja matemaatika tekstülesandeid lahendades. Selline koduloolisuse põhimõtete rakendamine võimaldab jõukohastada lastele õppimist tervikuna.

Abiõpet vajavaid lapsi iseloomustab tunnetustegevuse ja kõne piiratud areng, seetõttu peab koduloo õppe-metoodiline korraldus lähtuma esemelise õpetuse põhimõttest. Õpetus peab võimaldama lastel ümbritseva tundmaõppimisel ühendada erinevad tunnetusmeeled. Kui õpitavat pole võimalik tutvustada objekti (nähtuse) loomulikus keskkonnas, tuleb õpetus materialiseerida ja näitlikustada. Oluline osa on demonstratsioonkatsetel ja lihtsatel praktilistel töödel. Kodulooõpetus ei saa olla tegelikkuse ümberjutustamine, vaid tegelikkuse mitmekülgne, laste sensoorseid protsesse kaasav tunnetamine, mis muudab õppimise last tervikuna arendavaks.

Õpilastele hariduslikest erivajadustest tulenevalt on koduloo õpetamisel oluline keskenduda tunnetusmeelte arendamisele, tunnetushuvi kujundamisele lähema ümbruse suhtes, vaatlus-, kirjeldamis-, arutlus- ja järeldamisoskuse ning kommunikatsioonivõime arendamisele, emotsioonide rikastamisele.

Kodulugu on propedeutiline aine mitmetele edaspidi õpitavatele õppeainetele. Kõige otsesem on see seos loodusõpetuse, geograafia ja ajalooaga. Kodulooõpetus haakub tihedalt ka elu- ja olustikuõppega, kus pearõhk on asetatud sotsiaalsele käitumisele ja sotsiaalsetele suhetele.

1. Õpetuse eesmärgid

Abiõppe kodulooõpetusega taotletakse, et õpilane

- hakkab huvi tundma oma lähema ümbruse vastu;
- omandab võimalikult täpsed kujutlused tegelikkuse objektidest ja nähtustest ning mitmesugustest seostest ja suhetest;
- õpib orienteeruma ajas ja ruumis;
- omandab elementaarsed teadmised inimese ja looduse vastastikusest seotusest;
- omandab mõningaid praktilisi oskusi (nt mõõta õhutemperatuuri);
- õpib mõistma loodusloolise sisuga lühisõnumite sisu ning neid suhtlustasandil ka ise koostama.

2. Ainekava I kooliastme esimesele etapile

Sel etapil on oluline, et õpilane hakkaks ajas ja ruumis orienteeruma. Õpitakse vaatlema (olulisel kohal on ühisvaatlused), vaadeldavaid objekte võrdlema, tundmaõpitud objekte 2-3-sõnalise lause abil kirjeldama, järgima õpetaja suuliselt esitatud ühe- ja kaheosalisi tööjuhiseid. Õpitakse mõningase iseseisvusega lahendama tundmaõpitud eritüüpi õppeülesandeid (nt puulehed roheliseks värvima jms), järjestama sisu järgi pildiseeriat, mis kujutab tundmaõpitud seoseid ja suhteid.

Ainekava 1. klassile

2.1.1. Õppesisu

Kool

Klassiruum, selle sisustus.

Poisid ja tüdrukud.

Enda ja kaaslaste nimed. Õpetaja nimi. Õpetaja poole pöördumine.

Koolitarbed ja nende korrashoid.

Sügis

Sügise tunnused looduses. Päeva lühenemine, õhu jahenemine, rändlindude lahkumine. Sügisilmad. Sügisvärvid. Sügisviljad aias ja põllul.

Kodu

Asukoht (maa, linn/alev), aadress.

Kodumaja: talumaja/eramu/korter suures majas. Erinevad ruumid kodus: esik, köök, elutuba jt.

Perekonnaliikmed.

Koduloomad, nende välimus, toitumine, häälsused.

Talv

Talve tunnused looduses: maapinna külmumine, külm õhk, jää, lumi, tuisk, sula.

Metsloomad, nende välimus, liikumine, elupaik. Metsloomad talvel.

Inimeste elu ja tegevus talvel: ruumide kütmine, tänavate liivatamine jms. Talveriietus.

Talvised tähtpäevad: jõulud ja näärid. Jõuludeks valmistumine kodus ja koolis. Jõulupuu. Jõuluvana. Jõulusalmid, jõululaulud. Näärid ja aastavahetus.

Aeg

Nädalapäevade nimetused, järjestus. Töö- ja puhkepäevad. Eile, täna, homme. Päev ja öö.

Kevad

Kevade tunnused looduses: päeva pikenemine, õhu soojenemine, lume ja jää sulamine, jääminek veekogul, rändlindude saabumine, looduse tärkamine kevadel. Esimesed kevadekuulutajad.

Kevadtööd aias ja põllul.

Kevadised koristustööd (lapsele jõukohased).

2.1.2. Õpitulemused

1. klassi lõpetaja

teab

- aastaegade nimetusi, järjekorda ja mõningaid tunnuseid;
- tundmaõpitud kodu- ja metsloomade nimetusi ning nende loomade mõningaid tunnused;
- tundmaõpitud taimede nimetusi ning nende kuuluvusrühma (puud, lilled, aedviljad jne);
- mõningaid aastaegadele iseloomulikke loodusnähtusi;
- nädalapäevade nimetusi ning järjekorda;
- kodutänava, küla/asula nime;

oskab

- täiskasvanute abil orienteeruda kodus, koolis ja kooliteel;
- õpetaja (täiskasvanu) suunamisel keskendada tähelepanu vaatlusobjektile;
- eristada tundmaõpitud taimi, loomi ja loodusnähtusi, neid 2-3-sõnalise lausega kirjeldada;
- koostöös õpetajaga lahendada õpitud ülesandeid (värvimisülesanded, sobitusülesanded, valikülesanded jt).

2.2. Ainekava 2. klassile

2.2.1. Õppesisu

Suvi

Suvine loodus; suvise koolivaheaja meenutamine.

Sügis

Sügiskuud.

Sügise tunnused taimeriigis: lehtpuud ja -põõsad sügisel; okaspuud sügisel, erinevate taimede valminud viljad.

Sügislilled.

Puuviljad (õun, pirn, kirss, ploom, kreek). Juurviljad (porgand, kaalikas, aedpeet).

Köögilviljad (kurk, tomat, kõrvits, kapsas, sibul). Kartul.

Sügiseseid tähtpäevad: mardipäev, kadripäev.

Talv

Talvekuud.

Talve tunnused eluta looduses, taime- ja loomariigis. Õhutemperatuur talvel.

Taimed talvel. Lehtpuud ja okaspuud talvel.

Mets- ja koduloomad talvel. Loomade kohastumine eluks talvel. Meil talvituvad linnud. Hoolitsemine talvituvate lindude eest.

Talv koduümbruses.

Talvised tööd peres.

Talverõõmud: kelgutamine, suusatamine, uisutamine.

Talvised tähtpäevad: jõulud, uusaasta, Eesti Vabariigi aastapäev. Eesti Vabariigi sümboolika.

Aeg

Kellatundmine: täis- ja pooltund, veerand ja kolmveerand kellal.

Kevad ja suvi

Kevadkuud.

Kevad aias: lehe- ja õiepungad viljapuudel-põõsastel; puude lehtimine; õitsemine.

Kevadtöid aias ja põllul. Pereliikmete tööd koduaias.

Suvekuud. Suveootus. Suveplaanid.

Kevadised tähtpäevad: lihavõtted, emadepäev.

2.2.2. Õpitulemused

2. klassi lõpetaja

teab

- mõningaid aasta jooksul toimuvaid rütmilisi muutusi elus ja eluta looduses;
- tundmaõpitud taimede nimetusi ja nende kuuluvusrühma (juurviljad, puuviljad, köögiviljad, lehtpuud, okaspuud);
- loomade jaotamist kodu- ja metsloomadeks ning õpitud loomade nimetusi;
- iseloomulikke õpitud loomade elu kohta;
- õpitud tähtpäevi;

oskab

- täita valdavalt iseseisvalt tuttavaid ühe- ja kaheosalisi tööjuhiseid;
- kirjeldada vaadeldavaid objekte õpetaja abiga või küsisõnade toel;
- õpetaja suunamisel võrrelda vaadeldavaid objekte 1-2 tunnuse põhjal;
- tugisõnadele toetudes iseloomustada loodusvaatlustes nähtut.

3. Ainekava I kooliastme teisele etapile

I kooliastme teisel etapil õpitakse tundma kodukoha kultuuriloolist minevikku, omandatakse elementaarne arusaamine Eesti Vabariigi riiklikust struktuurist ja elukorraldusest. Vaadeldakse looduses toimuvaid ajalisi muutusi, erinevate loodusosade omavahelist seotust, tutvutakse loodushoiu põhimõtetega. Sel kooliastmel osutatakse tähelepanu ka tervete eluviiside kujundamisele, õpilane õpib tundma oma organismi ja selle arengut.

3.1. Ainekava 3. klassile

3.1.1. Õppesisu

Kool

Koolihoone ja ruumide ehitamisel kasutatud materjalid: puit, tellised, betoon, eterniit, klaas, plekk jm.

Elukutsed, mis on seotud koolihoonete ehitamise ja korrashoiuga: müürsepp, krohvija, maaler, elektrik, lukksepp, tislerr jt.

Sügis

Sügisene pööripäev. Õhu jahenemine ja selle põhjused.

Välis- ja toatemomeeter. Õhutemperatuuri mõõtmine, termomeetri näidu lugemine ja märkimine.

Tuul: nõrk tuul, tugev tuul, torm.

Pilved ja sademed.

Sügisene mets: sammal, rohttaimed, seened, metsamarjad, puud (lehtpuud ja okaspuud).

Vähem tuntud metsloomad (mäger, ilves jt).

Rukis - leivavili: rukkitaim, rukkiterad, rukkijahu; rukki külvamine; rukkioras.

Köögiviljad. Köögiviljataimede äratundmine, kirjeldamine, võrdlemine, kasvatamise selgitamine. Taime osad: juur, vars, lehed, viljad.

Sügiseseid tähtpäevad rahvakalendris: mihklipäev, mardipäev, kadripäev.

Kodu

Kodupaik - osake Eestist. Tallinn - Eesti pealinn.

Aeg

Ajajaotus: aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut. Aastas on 12 kuud. Kalender. Kellaaja sõnastamine ja märkimine.

Talv

Talvine pööripäev.

Õhutemperatuur: külmakraadide lugemine termomeetrilt, märkimine.

Lume teke, lume tähtsus looduses. Vee jäätumine; jää tekkimine veekogudele. Ohutusnõuded jääle minekul.

Talvine koduümbrus: põllud, heinamaad, puuviljaaed, köögiviljaaed. Jäljed lumel.

Metsatööd talvel: metsaraie; ehituspuidu varumine; küttepuidu varumine; puidu töötlemine.

Kevad

Kevadine pööripäev.

Õhutemperatuur öösel ja päeval.

Loomariigi mitmekesisus: putukad (kärbes, liblikas, sääsk, kiil, lepatriinu jt); kalad (särg, latikas, ahven, haug, lest, räim, kilu jt). Röövkalad ja lepiskalad. Merekalad ja mageveekalad. Konnad. Kevad loomariigis.

Kevadlilled looduses ja koduaias: tundmine, mõned kasviseärasused. Sibullilled. Näsiniin - mürgine taim. Taime areng seemnest.

Köögiviljataimede seemnete vaatlus, kirjeldamine, võrdlemine, äratundmine. Seemnete külv, tärkamine.

Kevadised tähtpäevad: lihavõtted, maipüha.

3.1.2. Õpitulemused

3. klassi lõpetaja

teab

- olulisemat õpitud ajajaotusest (aastas on 12 kuud; ööpäevas 24 tundi jms);
- kuude nimetusi ja järgnevust;
- õpitud põhjuslikke seoseid looduses;
- aastaegadele omaseid tunnuseid eluta looduses, taime- ja loomariigis;
- taimede kasvatamiseks vajalikke töid koduaias;
- meie metsades kasvavaid leht- ja okaspuid ning nende mõningaid kasutusvõimalusi;
- aastaegadele tüüpilisi sademeid;

oskab

- kirjeldada vaadeldavaid objekte 3-4 lausega;
- võrrelda vaadeldavaid objekte võrdlusplaani alusel õpetaja suunamisel;
- eristada ja nimetada tundmaõpitud taimi nii looduses kui pildil;
- määratleda looma kuuluvusrühma;
- kasutada termomeetrit täiskasvanu abil.

3.2. Ainekava 4. klassile

3.2.1. Õppesisu

Sügis

Sügisese loodusvaatlused. Tulemuste üldistamine, võrdlemine eelmise aasta andmetega.

Taimede elutegevuse muutumine sügisel: ühe-, kahe- ja mitmeaastased taimed. Kultuurtaimed ja metsikud taimed. Kultuurtaimed ilu-, viljapuu ja köögiviljaaias, põllul: tundmine, nimetamine, mõnede kasvamiseärasuste teadmine, kasutamine. Taimede viljad ja seemned: viljade ja seemnete praktiline uurimine, eristamine, nimetamine. Meil kasvatatavad teraviljad; teraviljatooted inimese toiduna ja loomasöödana.

Sügisese tähtpäevi rahvakalendris.

Kodu

Linnakodu ja maakodu. Talu: hooned (elamu, laut, ait, kuur, küün, kelder, saun jt); maa (põld, heinamaa, karjamaa, mets). Põllundus ja karjakasvatus talus.

Talv

Talvised loodusvaatlused. Tulemuste üldistamine, võrdlemine eelmise aasta andmetega.

Elus ja eluta loodus talvel.

Õhk. Talvine õhutemperatuur. Õhu soojenemine looduses ja ruumis. Puhas ja saastunud õhk. Puhta õhu tähtsus. Õhu puhtuse tagamine ruumides. Õhu kasutamine.

Vee leidmine looduses. Mage ja soolane vesi. Vee keemine, keemistemperatuur. Aurustumine. Vee külmumine, külmumistemperatuur. Veekogud talvel. Vee kasutamine igapäevaelus. Puhas ja saastunud vesi. Vee puhtuse kaitse.

Talvised tähtpäevad kiriku- ja rahvakalendris.

Kevad

Kevadised loodusvaatlused. Tulemuste üldistamine, võrdlemine eelmise aasta andmetega.

Õhutemperatuuride suured erinevused päeval ja öösel, selle põhjused. Looduse mõjul tekkivad muutused taime- ja loomariigis.

Muld - tähtis loodusvara. Tutvumine kodukoha muldadega. Mulla tekkimine. Mulla koostis ja tähtsus. Mulla harimine. Umbrohud, umbrohutõrje. Mulla väetamine. Kevadised mullatööd aias. Seemnete külv. Tõusmete eest hoolitsemine. Mullas elunevad loomad.

Kevadised tähtpäevad rahvakalendris.

Suvi

Suvine pööripäev.

Suvised tähtpäevad: suvistepühad, võidupüha, jaanipäev.

3.2.2. Õpitulemused

4. klassi lõpetaja

teab

- looduse jagunemist eluta ja eluslooduseks;
- taimeriigi jaotumist kultuur- ja metsikuteks taimedeks;
- mõningate meil kasvavate metsikute ja kultuurtaimede nimetusi ja kasvamise iseärasusi;
- taimede eluks vajalikke tingimusi;

- õhu, vee ja mulla mõningaid omadusi;
- eluta ja eluslooduse seotust;
- mõningaid looduse saastumise põhjusi ja meie võimalusi saastumist vältida/vähendada;
- õpitud riiklikke ja rahvakalendritähtpäevi;

oskab

- eelneval juhendamisel iseseisvalt lihtsamaid loodusvaatlusi teha;
- võrrelda loodusobjekte ja -nähtusi võrdlusplaani alusel;
- õpetaja suunamisel jälgida demonstratsioonkatsetes ja laboratoorseses töödes toimuvat ja seda selgitada (vee aurustumine jms);
- rühmitada tundmaõpitud taimi vastavalt kuuluvusrühmale;
- otsustada termomeetri näitude järgi, kas tegemist on vee/õhu soojenemise või jahtumisega;
- selgitada aastaaegadele iseloomulikke muutusi soojus- ja valgustingimustest lähtuvalt;
- hinnata õpetaja abiga kohaliku looduskeskkonna seisundit.

3.3. Ainekava 5. klassile

3.3.1. Õppesisu

Kool

Kooli traditsioonid.

Tunne iseennast

Lapse sündimine, kasvamine ja arenemine. Kehapikkus ja -kaal, nende muutumine (vastündinu, koolieeliku, 10-aastase, täiskasvanu kaal).

Luustik ja lihased. Kehakultuur ja kehaline töö lihaste arendajana.

Kuulmine: kuulmiskahjustused ja kuulmistervishoid.

Nägemine: nägemiskahjustused, silmade tervishoid.

Maitsemisemeel. Erinevad maitset (magus, hapu, soolane, mage, lääge, mõru, kibe jt).

Haistmismeel. Lõhnavad ja lõhnata ained (äädikas, õun, leib, vesi jt). Lõhnatundmise tähtsus (riknenud kala lõhn jms).

Kompimismeel. Orienteerumine ruumis kompides. Erinevate esemete määramine kompimise abil.

Hingamine. Õhu vahetumine kopsudes.

Toitumine. Meie igapäevane toit. Erinevad toiduained ja toidud. Mitmekesise toidu tähtsus. Seedimine. Hambad, hammaste korrashoid.

Veri ja vereringe. Vere tähtsus. Süda ja veresooned. Esmaabi verejooksude korral.

Naha tähtsus. Naha eest hoolitsemine. Nahavigastused (lõikehaav, põletushaav jms). Esmaabi nahavigastuste puhul.

Jääkainete eritumine: higi, uriin ja väljaheide; nende tekkimine. Isikliku hügieeni nõuded.

Närvisüsteem: peaju ja närvid; kõne; mõtlemine.

Kodukoht

Maakond/linn/vald/küla: nimi, asukoht teiste keskuste suhtes. Kodukoha (kooli) plaan. Ilmakaared ja kohanimed kodukohas. Tuntumad paigad kodukohas.

Kodukoha ajalugu ja kultuur. Ajaloo mälestusmärke kodukohas. Muistendid kodukohast. Kodukandi rahvariided. Kultuurisündmused ja traditsioonid, kultuuriasutused (raamatukogu, teater, kino, näitusesaal, kultuurimaja, muuseum jms).

Kodukoha majandus: ettevõtted kodukohas, nende toodang. Vanemate töö. Teenindus (kaubandus, side, rätsep, juuksur jt). Liiklusteed ja ühendus teiste keskustega. Arstiabi.

Eesti asulad: küla, alev, linn. Haldusjaotus. Pealinn ja teised Eesti linnad. Eesti Vabariigi lipp, vapp, hümn.

Pinnavormid. Eesti suuremad madalikud, kõrgustikud. Nõod ja künkad. Pinnavormid kodukohas.

Sood. Sootaimed ja -loomad. Turvas.

Veekogud. Eesti suuremad jõed ja järved. Allikad ja ojad. Läänemeri ja tema suuremad lahed. Veetaimed ja -loomad. Kalapüük ja kalakaitse.

Eesti maavarad: savi, kruus, liiv, lubjakivi, graniit, põlevkivi, fosforiidid. Maavarade kasutamine.

Mets: erinevad metsad. Metsahooldus ja -raie. Puit kui ehitusmaterjal ja tööstuse tooraine. Küttepuid ja nende varumine. Metsade kaitse.

3.3.2. Õpitulemused

5. klassi lõpetaja

teab

- põhitõdesid inimese sünnimisest, kasvamisest, arenemisest ja surmast;
- mõningaid fakte kodukoha ajaloo ja kultuuriloost;
- peamist kodukoha tänapäevast;
- Eesti looduskeskkonnale iseloomulikke;
- Eesti loodusgeograafilist (Põhja-Eesti, Lääne-Eesti jne) ja haldusliigendust;
- Eesti suuremate veekogude, pinnavormide, asulate jne nimesid.

oskab

- eksimatult orienteeruda (liikuda) kodukohas, juhatada vajadusel võõrale teed;
- õpetaja (täiskasvanu) abil kasutada Eesti füüsilist ja halduskaarti;
- määrata looduses, pildil ja õppejoonistel õpitud pinnavorme ja veekogusid;
- eristada Eesti peamisi maavarasid ja nende töötlemisaadusi.

LOODUSÕPETUS

Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava kohaselt õpitakse loodusõpetust iseseisva õppeainena 6.-9. klassis. Vaatamata aine sisu lihtsustamisele, püütakse erinevate loodusvaldkondade ja nendevaheliste seoste süsteemse käsitlemisega kujundada õpilastel terviklik loodustunnetus.

Loodusõpetuse esimene süstemaatiline kursus keskendub eluta looduse tundmaõppimisele. Oluline on seejuures kodulootundides saadud eelteadmiste aktualiseerimine, toetumine kodupaigaga seonduvale.

Kõigi loodusvaldkondade tundmaõppimisel keskendutakse inimese ja looduse suhetele. Oluline on, et õpilased omandaksid säästva arengu põhitõed ja ökoloogilise mõtlemise alused.

Õpetamisel on oluline näitlikustamine. Demonstratsioonkatsed ja praktilised tööd võimaldavad õpilastele tutvustada loodusteaduslikke uurimismeetodeid ja tööviise.

Loodusõpetuse teises süstemaatilises kursuses õpitakse tundma taimeriiki. Kuna abiõppel olevatele lastele ei ole jõukohane kaasaegse taimesüstemaatika tundmaõppimine, on otstarbekas kursus üles ehitada nn olustikulisel printsiibil. Õpetust läbib inimtegevuse ja taimeriigi suhte analüüs, taimede ja eluta looduse vastastikuse seotuse tundmaõppimine. Kursuse õppimine on suunatud praktilist taimekasvatust puudutava tundmaõppimisele.

Loomariigi tundmaõppimisel on üks olulisi taotlusi loomade kohastumuslike tunnuste selgitamisele toetudes kujundada arusaamine loomariigi arengust.

Õpetuses ei seata eesmärgiks klassifitseerimistaksonite hõimkond, klass, sugukond jms omandamist, küll aga kasutatakse õpetamisel neile taksonitele vastavaid üldnimetusi (nt putukad, roomajad, imetajad jm). Omandatakse mitmete põhimõistete sisu (selgrootud loomad, selgroogsed loomad jt) ning mõistetevahelised seosed. See võimaldab lapsel määrata konkreetsete loomariigi esindajate kuuluvusrühma (lepatriinu on mardikas ja seega putukas jms).

Praktilise suunitlusega on koduloomade-lindude kasvatamisega seonduvad teemad. Õppimine peaks kujundama õpilastes huvi ja positiivsed hoiakud selle töö suhtes.

Loodusõpetuse kursus lõpeb inimese organismi ehituse ja talitluse ning isikliku hügieeni tundmaõppimisega. Kujundatakse arusaam organismist kui tervikust. Oluline on õpilastele selgitada tervislike eluviiside ja isikliku hügieeni reeglite järgimise tähtsust, motiveerida neid vastavalt käituma. Inimese arengu käsitlemisel on võrdset olulised nii probleemistiku bioloogilised kui ka sotsiaalsed põhitõed.

Kõigi alateemade õppimisel analüüsitakse konkreetseid igapäevaelunäiteid.

On oluline, et loodusõpetuse õpetamisel arvestaks õpetaja muude õppeainete nõudeid (nt keelelise arengu nõuded, kujutus hulkadest, arvutamisoskus ülesannete lahendamiseks). Laste arengutasemele vastava materjali ja sobivate töövõtete kasutamine on üks võimalusi muuta loodusõpetuse õppimine jõukohaseks ja arendavaks.

1. Õpetuse eesmärgid

Abiõppe loodusõpetusega taotletakse, et õpilane

- omandab lihtsustatud, kuid süsteemsed teadmised looduse erinevate valdkondade kohta;
- oskab oma loodusteadmisi kasutada igapäevaelus;
- tunneb huvi looduse vastu;
- oskab järgida loodushoiu ja säästliku eluviisi põhimõtteid;
- suhtub vastutustundlikult keskkonda;
- omandab mõningaid praktilisi taime- ja loomakasvatuse oskusi;
- tunneb oma organismi ehitust ja talitlust;
- väärtustab tervislikke eluviise ja oskab neid järgida;
- mõistab seoseid looduses ning inimtegevuse mõju looduslikule tasakaalule;
- saab aru lihtsatest loodusteaduslikest tekstidest;
- oskab kasutada lihtsamaid loodusteaduste uurimismeetodeid (vaatlus, kirjeldus, mõõtmine, katsed, laboratoorsed tööd).

2. Ainekava II kooliastme esimesele etapile

Sellel etapil õpitakse kasutama koduloos omandatud teadmisi. Õpitakse tundma elus ja eluta loodust.

2.2. Ainekava 6. klassile

2.2.1. Õppesisu

Elus ja eluta loodus. Elusolendid, nende ühised tunnused. Eluta loodus. Muutused elus ja eluta looduses. Loodusnähtused. Elus ja eluta looduse seotus.

Kehad ja ained. Looduslikud kehad ja tehiskehad. Ained: tutvumine erinevate ainetega. Esemete (kehade) rühmitamine materjali (ainete) alusel: klaasnõud, metallesemed, kummijalatsid, puidutooted jms.

Ainete olekud. Tahke olek: tutvumine tahkes olekus ainete ja kehadega. Vedel olek: tutvumine erinevate vedelikega. Mõnede igapäevaelus kasutatavate vedelike tundmine ja eristamine iseloomulike tunnuste (värvus,

lõhn) alusel. Ohutusnõuded tundmatute ainete puhul. Gaasiline olek: arusaamise kujundamine õhu näitel. Aine oleku muutumine: sulamine, aurumine, tahkumine.

Vesi

Vesi looduses. Leidumine veekogudes, mullas, organismides, õhus. Mage ja soolane vesi. Puhas ja saastunud vesi.

Puhta vee omadused. Puhta mageda vee tähtsus elule Maal.

Vee soojenemine looduses. Veetemperatuur ja selle muutumine erinevatel aastaegadel. Vee mõnede omaduste muutumine sõltuvalt temperatuurist. Vee jahtumine.

Vesi kui lahusti. Ainete lahustumine vees. Lahustuvad ja lahustumatud ained. Lahused meie igapäevaelus. Ohutusnõuded lahuste valmistamisel ja kasutamisel.

Joogivesi. Tarvitamiskõlblikkuse määramine. Vee puhastamise erinevad moodused. Mineraalveed. Põhjavesi. Allikavesi. Jõe- ja järvevesi.

Vee vedel olek. Tunnused, üleminek teistesse olekutesse. Vee soojusjuhtivus.

Vee tahke olek. Jää tekkimine. Vee külmumistemperatuur. Jää omadused ja nende kasutamine. Jää sulamine. Aurumine jää pinnalt. Jää meie veekogudel. Ohutusnõuded nõrga jää korral.

Vee gaasiline olek. Auru tekkimine. Kondenseerumine. Keemine.

Veeringe looduses. Vee aurumine veekogudelt ja maismaalt. Vee liikumine maapinnas. Sademete teke. Vee osatähtsus ilmastiku kujunemisel.

Vesi elukeskkonnana. Veetaimed. Veeloomad. Organismide kohastumine eluks vees. Veekogude kaitse.

Vee kasutamine inimtegevuses. Vee-energia ja selle kasutamine elektri tootmiseks. Vesiveski. Vee kasutamine soojussalvestina. Vee kasutamine taime- ja loomakasvatuses. Vee kasutamine tööstuses. Veetransport. Vesi tervise teenistuses: veeprotseduurid, veesport. Vee kasutamine koduses majapidamises.

Õhk

Õhk kui tähtis gaasiline aine. Õhu leidumine meie ümber.

Puhas õhk ja saastatud õhk. Puhta õhu omadused: värvus, läbipaistvus, kuju, lõhn, maitse, olek, elastsus, kokkusurutavus.

Õhu soojenemine ja jahtumine. Õhutemperatuur ja selle muutumine erinevatel aastaegadel. Õhu omaduste muutumine sõltuvalt temperatuurist.

Õhk ruumides. Õhu puhtuse tagamine. Ruumide soojus. Erinevad soojusallikad. Õhk kui halb soojusjuht, selle omaduse kasutamine ruumide soojustamisel. Erinevate ruumide optimaalsed temperatuurid.

Õhu liikumine. Õhu liikumine looduses. Tuule tekkimine ja tugevus. Tuulte nimetused ilmakaarte järgi. Õhu liikumine ruumis.

Õhk kui gaaside segu. Õhu koostisse kuuluvad tähtsamad gaasid. Tutvumine gaaside mõnede omadustega (hapnik soodustab põlemist). Tuleohutusnõuded.

Õhku vajavad kõik elusorganismid. Hingamine. Taimed ja õhk. Loomad ja õhk. Inimene ja õhk. Õhk elukeskkonnana. Haiguste levimine õhu kaudu.

Õhu kasutamine inimtegevuses. Tuuleenergia ja selle kasutamine. Õhutransport. Inimtegevuse mõju õhu puhtusele. Õhu saastumise vältimine.

Maavarad

Algteadmisi maakoore ehitusest. Maapinda moodustavad kivimid kodukohas.

Kivimid ja maavarad. Maavarade tähtsus inimelus. Maavarade rühmitamine lähtuvalt nende kasutusala. Maavarasid kodukohas.

Maavarad tööstuse toorainena. Maavarad ja nendest valmistatud tooted.

Maavarad ehitusmaterjalide tootmiseks: liiv, kruus, savi, lubjakivi, graniit, kips. Tähtsamad maavaradest toodetud ehitusmaterjalid (tsement, lubi, tellised, klaas, katusekivid, silikaatkivid, lihvitud dolomiit jt), nende kasutamine. Põlevkivi.

Energeetilised maavarad. Maavarad soojus- ja elektrienergia ning mootorikütuse tootmiseks. Turvas ja põlevkivi: tekkimine, leidumine ja kasutamine Eestis. Energeetilisest maavaradest toodetavad kütused: bensiin, diislikütus, kütteõli, maagaas. Ohutusnõuded kütuste kasutamisel.

Elekter ja selle tootmine maavaradest. Elektri ülekandmine. Elekter igapäevaelus. Ohutusnõuded elektri kasutamisel. Elektri säästmine.

Maavarad mineraalväetiste tootmiseks. Fosforiit ja fosforväetised. Kaaliumväetised. Lämmastikväetised. Mineraalväetiste kasutamine taimekasvatuses.

Kivisool maavarana. Keedusool.

Metallimaagid. Metallimaakidest metallide sulatamine. Tähtsamad metallid, nende omadused. Mustad ja värvilised metallid. Metallide töötlemine: valamine, valtsimine, lõikamine, keevitamine, freesimine, treimine, jootmine, neetimine. Metallidest valmistatud materjalid ja tooted (terasplekk, vasktoru, malmradiaator, kuldsõrmus jms). Korrosioon. Sulamid: pronks ja jootetina. Metallide kasutamine meie igapäevaelus. Metallide asendamine (nt plastikutega).

Maavarade kaevandamise tagajärjed loodusele. Loodusmaastiku muutumine. Õhu ja vee saastumise oht. Pinnasereostuse oht. Olmepraht. Jäätmekäitlus. Loodussäästlik eluviis.

Muld

Muld kui loodusvara. Muld taimede kasvupinnasena. Lähtekivim ja selle mõju mulla omadustele. Mulla tekkimine.

Mulla koostis. Mulla mineraalne ja orgaaniline osa. Mullakihid. Huumuse tekkimine. Toitesoolad. Vesi mullas. Õhk mullas. Mulla värvus.

Erinevad mullatüübid. Liivmuld. Savimuld. Soomuld. Kompostmuld.

Mullaviljakus. Mullaharimine. Väetamine: orgaaniline ja mineraalväetis. Kõbe ja tihke muld. Taimede saagikus mullaviljakuse näitajana.

Muld elukeskkonnana. Mullaorganismid. Mullast tingitud haigused. Esmaabi. Mulla tähtsus taimedele, loomadele ja inimesele. Mulla soojenemine ja jahtumine. Mulla külmumine ja sulamine. Muld loodusliku ringe pidevas tsüklis.

Inimtegevuse mulda ohustav mõju. Mulla reostamise ja hävimise ohtlikkus. Muldade kaitse. Loodussäästlik eluviis.

2.1.2. Õpitulemused

6. klassi lõpetaja

teab

- looduse jagunemist eluta ja elusaks looduseks ning oskab nimetada nende komponente;
- ainete olekuid, mõistab ainete olekute muutumist;
- vee tähtsust looduses ja inimtegevuses;
- õhu tähtsamaid omadusi ja mõistab õhu tähtsust elule Maal;
- maavarasid ja oskab neid rühmitada kasutusala järgi; teab nende töötlemise saadusi;
- mulla tekkimisega seonduvat ja mulla tähtsust;
- loodussäästliku eluviisi põhimõtteid;
- ohutustehnika nõudeid ainete ja elektri käsitlemisel;

oskab

- eristada kehi ja neid moodustavaid aineid;
- vaadelda ja kirjeldada näidiseid (õpetaja abiga);
- jälgida katseid ja õpetaja juhendamisel neid ise ohutult sooritada;
- mõõta vee- ja õhutemperatuuri, seda õigesti märkida ja lugeda;
- iseloomustada tuule tugevust looduslike tunnuste järgi.

2.2. Ainekava 7. klassile

2.2.1. Õppesisu

Taimekooslused

Taimeriigi mitmekesisus. Erinevate kasvukohtade taimed (niidutaimed, põllutaimed, sootaimed jt). Taimede seos muu loodusega.

Tutvumine erinevate taimerühmade esindajatega. Bakterid. Seened. Vetikad. Samblikud. Samblad. Sõnajalgtaimed. Paljasseemnetaimed.

Õistaimed taimerühmana. Õistaimed meie looduses. Õistaimede tunnused.

Õied. Õie ehitus. Õitsemine. Tolmlemine. Viljastumine. Taime vili. Viljade valmimine ühe- ja kaheaastastel taimedel.

Seemned. Seemnete ehitus. Seemnete idanemine. Seemnete ettevalmistus külviks.

Juured. Juure tekkimine ja areng. Sammasjuurestik. Narmasjuurestik. Muundunud juured.

Lehed. Lehe osad. Leheroheline. Toitainete moodustumine lehtedes. Vee aurumine lehtede kaudu, selle tähtsus.

Varred. Puitunud ja rohtsed varred. Varre arenemine. Varre ehitus. Ainete liikumine varres.

Taimede eluavaldused. Hingamine. Toitumine. Paljunemine. Kasvamise ja arenemine. Eluiga ja suremine. Soojus- ja valgustingimuste mõju taimedele.

Toataimed. Toataimede kasvatamine.

Aed. Iluaed. Köögiviljaaed. Puuvilja- ja marjaaed. Taimekasvatus.

Põld. Eestis kasvatatavad peamised põllukultuurid: kartul, teraviljad, lina, kapsas, söödataimed. Umbrohud. Umbrohutõrje. Mahepõllundus.

Niit. Niidutaimed. Eesti levinumad niidutüübid. Niitude kasutamine inimtegevuses. Loodushoiu põhimõtted.

Soo. Soode levik Eestis. Sootaimed: jõhvikas, turbasammal. Turvas. Soode kasutamine ja kaitse.

Taimed veekogudes. Kaldapiirkonna taimed. Veetaimed. Kaitsealused taimed.

Mets. Eesti peamised metsatüübid: lehtmets, segamets, kuusik, männik. Metsade kasutamine ja kaitse.

Ravimtaimed. Ravimtaimede kasutamine.

Inimtegevuse mõju taimeriigile. Sordiaretus. Ohustatud taimeliike. Taimeriigi kaitse.

2.2.2. Õpitulemused

7. klassi lõpetaja

teab

- taimeriigi jagunemist rühmadeks;
- erinevate kasvualade taimi;
- taimede mõningaid bioloogilisi iseärasusi;
- taimede kasvatamiseks vajalikke tingimusi;
- ühe-, kahe- ja mitmeaastaste taimede kasvu ja arengu iseärasusi;
- taimeriigiga seostuvaid loodushoiu põhimõtteid;
- mahepõllunduse põhimõtteid;
- taimede tähtsust elule Maal;

oskab

- eristada tundmaõpitud taimi ka üksikosade (vars, leht, õis, vili, seeme) alusel;
- toimida sihipäraselt kultuurtaimede kasvatamisel;
- õpetaja suunamisel (nt küsimused) kasutada lihtsaid tekste looduslase info hankimiseks;
- selgitada mõningaid taimeriigis toimuvaid nähtusi;
- oma käitumist ja tegevust analüüsida lähtuvalt loodushoiu põhimõtteist.

3. Ainekava II kooliastme teisele etapile

II kooliastme teisel etapil omandatakse arusaamine loodusest kui tervikust, hakatakse mõistma loodusosade vahelisi põhjuslikke seoseid, inimtegevuse olulisemaid tagajärgi loodusele. Kujuneb arusaam loomariigi

mitmekesisusest. Omandatakse mõningaid praktilisi loomakasvatuse oskusi. Õpitakse tundma inimese organismi, tervishoie põhiteadmisi, omandatakse teadmised suguelu kohta.

3.1. Ainekava 8. klassile

3.1.1. Õppesisu

Loomariik

Loomariigi mitmekesisus. Loomad erinevates elukeskkondades.

Ainuraksed loomad.

Ainuõõssed loomad.

Ussid. Parasiitussid. Hügieeninõuded nakatumise vältimiseks.

Loomade eluavaldused. Hingamine. Toitumine. Ränded. Sigimine ja areng. Elutsüklid ja suremine.

Putukad. Putukaid Eesti looduses. Mardikad. Mesilased. Sipelgad. Liblikad. Toakärbes. Kirbud. Täid.

Putukate seosed teiste organismidega. Kahjurputukate tõrje. Ohutusnõuded tõrjel.

Kalad. Kalad Eesti veekogudes. Kalade areng. Kalandus ja kalakaitse.

Kahepaiksed. Konnad. Konna areng. Kahepaiksete seosed teiste organismidega. Kahepaiksete kaitse.

Roomajad. Roomajate mitmekesisus. Roomajate areng. Mürkmaod. Esmaabi maohammustuste korral.

Linnud. Lindude mitmekesisus. Lindude sigimine ja areng. Linnu luustik. Lindude elutegevus.

Pesitsemine ja ränded. Linde meie loodusaladel. Lindude kaitse.

Kodulinnud. Kana. Part. Hani. Kalkun. Linnukasvatus talus. Lindude levitatavad haigused, nende vältimine.

Imetajad. Imetajate mitmekesisus. Elundkonnad ja nende ülesanded. Imetajate sigimine ja areng. Imetajate seos teiste liikidega. Imetajad meie loodusaladel. Ohustatud liigid.

Põllumajandusloomad. Veisekasvatus. Seakasvatus. Lambakasvatus. Hobusekasvatus. Küülikukasvatus. Tõuloomad. Hügieeni- ja ohutusnõuded loomakasvatustes.

Lemmikloomad ja nende hooldus.

Inimene ja loomariik. Loomariigi kaitse.

3.1.2. Õpitulemused

8. klassi lõpetaja

teab

- loomariigi jagunemist arengult alamateks ja kõrgemateks loomadeks;
- erinevatesse loomarühmadesse kuuluvaid loomi;
- loomade sigimise ja arenguga seostuvat;
- loomade seotust eluta looduse ja teiste organismidega, tunneb mõningaid toitumisahelaid looduses;
- teab loomariigi kaitse põhimõtteid;
- inimtegevuse mõju loomariigile;

oskab

- kirjeldada tundmaõpitud loomi ja nende elutegevust kirjeldusskeemi (kava) alusel;
 - oskab analüüsida loomade kohastumuslikku arengut ja käitumist;
 - iseseisvalt orienteeruda lihtsamates loodusalastes tekstides, teha neist kokkuvõtet;
- omab mõningaid loomade eest hoolitsemise praktilisi oskusi.

3.2. Ainekava 9. klassile

3.2.1. Õppesisu

Inimene ja tema tervishoid

Inimese organism.

Kehaosad. Elundid ja elundkonnad. Rakk. Organismi rakuline ehitus.

Inimese luustik. Luustiku osad. Luude seondumine.

Lihased. Lihaste tähtsus. Lihaste talitlus. Luustiku ja lihaste arendamine. Sport ja kehakultuur.

Luustiku ja lihaste tervishoid.

Süda, veri, veresooneid. Vere ülesanded. Vere koostis ja tähtsus. Veresooneid. Vere liikumine organismis. Südame ehitus. Südame töö ja tähtsus. Pulss. Südame seiskumine. Surm. Organismi treenimine.

Esmaabi verejooksude korral. Vereülekanne. Veregrupid. Doonorluse tähtsus.

Nahk. Naha ehitus ja tähtsus. Naha tervishoid. Hügieeninõuded naha hooldamiseks.

Esmaabi nahavigastuste korral. Põletushaavad. Lõikehaavad. Külmutamine. Nahahaigused. Pöördumine arsti poole.

Juuksed. Juuste hooldus. Sobiv soeng.

Küüned. Küünte hooldus. Käte hügieen. Jalgade hügieen.

Hingamiselundid. Hingamine. Kopsuhaigused. Hingamise tervishoid. Õhu saastumise vähendamise võimalused. Õhu kaudu levivate haiguste vältimine.

Toitumine ja seedimine. Toiduained ja toitained. Vitamiinid. Toiduainete erinev koostis. Toidu seedimine. Tervislik toit. Hügieeninõuded toidu valmistamisel. Kehakaal ja selle jälgimine. Ebaõige toitumisega seotud haigusi.

Eritumine. Neerud ja nende tähtsus. Uriini teke ja väljutamine. Uriinianalüüs. Isiklik hügieen.

Närvisüsteem. Närvisüsteemi ülesanded. Peaaju. Seljaaju. Erutus- ja pidurdusprotsess. Närvisüsteemi seos organismi kõigi osadega. Närvisüsteemi kaitse. Päevakava. Uni. Tervislikud eluviisid.

Meeleelundid. Nägemine. Kuulmine. Haistmine. Maitsmine. Kompimine. Meeleelundite ja närvisüsteemi koostöö. Meeleelundite kaitse ja tervishoid.

Inimese areng. Inimese elutsüklil. Puberteet. Menstruatsiooniaegne hügieen. Seksuaalsus. Suguelundid ja nende talitlus. Seemnerakud. Munarakk. Viljastamine. Suguelu. Suguhaigused, nendest hoidumine. Rasedus. Raseduse vältimine. Loote areng. Lapse sünd. Vastsündinu. Imik. Väikelaps. Peamised tingimused lapse normaalseks arenguks.

Tervislikud eluviisid. Organismi karastamine. Tervistkahjustavad harjumused. Suitsetamise, alkoholi, narkootikumide kahjulikkus. Tervisekontroll. Pöördumine arstiabi saamiseks. Tervisekindlustus.

3.2.2. Õpitulemused

Abiõppe lõpetaja

teab

- et inimese organism on funktsionaalne tervik;
- tervislike eluviiside tähtsust;
- esmaabi põhimõtteid;

oskab

- väärtustada head tervislikku seisundit;
- omandatud teadmisi kasutada oma elu kujundamisel;
- väärtustada isiklikku hügieeni, käituda igapäevases elus tervisekaitse põhimõtteid arvestades;
- reguleerida oma seksuaalkäitumist;
- pöörduda meditsiinasutusse arstiabi saamiseks;
- hankida iseseisvalt vajalikku teavet, kasutada käsiraamatuid;
- anda informatsiooni oma tervisliku seisundi kohta.

Abiõppes tutvustatakse geograafiateadmisi valikuliselt. Enne käsitletakse loodusgeograafiat ja siis lühidalt inim-, poliitilist ja majandusgeograafiat. Geograafial on oluline osa õpilaste loodusteadusliku maailmapildi kujunemisel. Geograafia õppimise tulemusena peaks õpilastel kujunema võimalikult ülevaatlilik pilt maakeral toimuvatest loodus-, majandus-, poliitilistest ja rahvastikuprotsessidest. Loodusgeograafia kursus toetub nooremates klassides saadud teadmistele, oskustele ning jätkab maakeral toimuvate loodusprotsesside tutvustamist. Peale klassiruumis toimuvate õppetundide korraldatakse geograafiatunde vastavalt õppeülesandele ja võimalustele ka vabas looduses, muuseumis. Geograafia õpetamisel on võimalik kasutada mitmesuguseid meetodilisi võtteid, sealhulgas loodusvaatlusi, õppekäike ja ekskursioone, praktilist uurimist ja tegevust looduses.

1. Õpetuse eesmärgid

Geograafia abiõppega taotletakse, et õpilane

- orienteerub teabetulvas suuremate riikide, mandrite ja maailmajagude, ookeanide ja suuremate jõgede ning järvede; töö ja kapitali, demokraatia ja diktatuuri, asustuse, rahvaste ja rasside, loodusnähtuste ja globaalprobleemide osas;
- oskab lugeda lihtsamaid plaane ja kaarte;
- kasutab õpitud geograafiterminoloogiat, tunneb õpitud kohanimedid, geograafilisi objekte;
- leiab Eesti kaardil õpitud kohti;
- tunneb tegelikkuses ära erinevaid maastikke;
- tegutseb keskkonda säästvalt.

2. Ainekava II kooliastme esimesele etapile

Sellel etapil viiakse kodulootundides omandatud looduskujutlused laiemasse süsteemi. Uued kujutlused ja oskused seostatakse võimalusel lähiümbruses kogetuga.

2.1. Ainekava 6. klassile

2.1.1. Õppesisu

Üldmaateaduse algkursus koos Eesti geograafiaga

Orienteerumine maastikul ja kaardil. Horisont. Vaateväli ja vaatepiir. Kompassi vajalikkus, ehitus ja kasutamine. Ilmakaared. Põhiilmakaarte määramine päikese, kompassi ja loodusmärkide järgi. Pilt ja plaan. Pildist plaaniks. Leppemärgid. Lihtsate plaanide lugemine, joonistamine (mõõtudeta). Ilmakaared kaardil. Erinevad plaanid ja kaardid. Mõõtkava. Vahemaade mõõtmine plaanil ja kaardil, arvutamine tegelikkuses. Koha koordinaadid. Lihtsa plaani joonistamine. Maa ja gloobus. Kujutlused Maast minevikus. Gloobus - Maa vähendatud

udel. Ekvaator, poolused. Vesi ja maismaa. Poolkerade kaart. Mandrid ja maailmajaod. Ookeanid. Esimene ümbermaailmareis. Satelliidid ja kosmoselaevad.

Maa pinnaehitus. Koduümbruse pinnamood. Pinnavormid: künkad, orud, mäed, mäeahelikud, tasandikud, madalikud, kõrgustikud. Tasandikud: lausiktasandik ja lausmaa. Pinnavormid kõrguse järgi: madalikud, kiltmaad jne. Eesti pinnamood: madalikud, kõrgustikud. Pinnavormide kujutamine kaardil. Pinnamood ja liiklusteed. Eesti tähtsamad liiklusteed.

Vesi Maal. Jõed (jõesäng, peajõgi, lisajõgi, parem ja vasak kallas, lähe, suue). Põhjavesi ja allikas. Ojad. Kaev. Tasandiku- ja mäestikujõed. Suurvesi. Juga, karestik. Eesti jõed. Jõgede kasutamine. Järved ja tiigid, nende kasutamine. Eesti suuremad järved. Sood ja rabad. Eesti suuremad sood. Veekogude kaitse. Mered ja ookeanid. Soolane ja mage vesi looduses. Saar, poolsaar, laht, väin. Eesti suuremad saared, lahed, poolsaared, väinad. Veeringe looduses. Vee saastamine.

Ilm ja kliima. Ilma ja kliima määratlus. Maa ebahütlane soojenemine. Kliimat kujundavad tegurid. Polaar- ja pöörirjooned. Soojusvõtted: paras-, külm- ja palavvööde. Kõrgusvööndid.

Loodusvööndid ja inimeste elu. Parasvööde - meie elukoht. Metsad, rohtlad, kõrbed. Tähtsamad taimed ja loomad. Inimeste elu ja tegevus. Inimtegevuse mõju loodusele (metsa-alade vähenemine). Palavvööde - vihmametsad. Savannid. Kõrbed. Loodus. Tähtsamad taimed ja loomad. Inimeste elu ja tegevus. Kõrbete levikut soodustavad asjaolud. Külmvööde - Arktika ja Antarktika loodus. Inimeste elu ja tegevus külmvöötmes.

Õppeaasta läbivad teemad on globaalprobleemid: soojenemine, erosioon/ kõrbed, rahvastiku plahvatuslik kasv ja vihmametsade hävitamine.

2.1.2. Õpitulemused

6. klassi lõpetaja

oskab

- loetleda põhi- ja vaheilmakaari, näidata neid kaardil; eristada pinnavorme kaardil leppevärvuste järgi;
- eristada pinnavorme nende kõrguse järgi merepinnast loodusgeograafilisel kaardil;
- loetleda ja näidata kaardil Eesti peamisi pinnavorme;
- näidata Eesti kaardil liiklusteid, seostades neid pinnavormidega;
- lugeda lihtsamat plaani;
- lugeda mõõtkava ja kasutada seda õpetaja abiga;
- loetleda veekogude liike ja näidata neid kaardil;
- näidata kaardil ookeane, mandreid, ekvaatorit, pooluseid, saari, poolsaari, lahtesid, väinu;
- loetleda viit soojusvöödet;
- nimetada paras-, külm- ja palavvöötmepõhierinevusi.

2.2. Ainekava 7. klassile

2.2.1. Õppesisu

Maakera loodusgeograafia

Lühiülevaade kosmosest. Loodusnähtused. Tähed ja planeedid. Tähtkujud. Nende erinevus. Päike ja tema tähtsus elule Maal. Planeet Maa. Maa pöörlemine ja tiirlemine ümber Päikese (ööpäev, aastaajad). Öhu ja vee tähtsus elule Maal. Maa kaaslane Kuu. Päikese- ja kuuvarjutused. Boliidid, meteoriidid. Maa tehiskaaslased (satelliidid), kosmoseennud. UFO-d, tulnukad. Loodusnähtused: tuul, orkaan, vihm, äike, maavärinad, vulkaanipursked.

Maakera loodusvööndid. Arktiline kõrb. Tundra. Parasvöötme metsad (okas-, sega- ja lehtmetsad). Metsavöönd. Okas-, sega- ja lehtmetsad. Metsavööndi taimed ja loomad. Metsa kasulikkus. Parasvöötme rohtlad. Palavvöötme rohtlad. Kõrbed ja oasid. Vihmametsad, nende hävitamise mõju kliimale. Kõrgusvööndilisus ja tähtsamad mäestikud (Kordiljeerid, Andid, Himaalaja, Alpid, Uraal, Karpaadid, Pamiir, Tjan-Šan). Maailmameri ja elu selles.

Õppeaasta läbivad teemad on globaalprobleemid (vaesus, ülerahvastatus, keskkonna saastatus, kliima soojenemine), rassid, rahvad, keeled ja usundid.

2.2.2. Õpitulemused

7. klassi lõpetaja

oskab

- nimetada tunnuseid, mille poolest erinevad tähed planeetidest;
- nimetada 2-3 tähte, 3-4 planeeti;
- seostada Kuu ja Päikese mõju eluga Maal;
- seostada Maa pöörlemist ja tiirlemist ümber Päikese öö ja päeva ning aastaegade vaheldumisega;
- näidata telluuriumi abil kuu- ja päikesevarjutuse teket;
- näidata kaardil maakera loodusvööndeid; võrrelda loodusgeograafilist ja loodusvööndite kaarti;
- kirjelduse järgi ära tunda loodusvööndeid; nimetada loodusvööndite tüüpilisi taimi ja loomi, seletada nende kohastumist kliimaga;
- põhjendada kliima muutumist ekvaatorilt pooluste suunas;

- leida maailma loodusgeograafiliselt ja loodusvööndite kaardilt õpitud geograafilisi objekte;
- jutustada inimeste tegevusest antud loodusvööndis.

3. Ainekava II kooliastme teisele etapile

Sellel etapil viiakse loodusteadmised konteksti poliitilise, inim- ja majandusgeograafia alaste teemadega. Õpitavat seostatakse ajaloo, emakeele, loodusõpetuse, füüsika jt ainetega, võrreldakse Eesti oludega.

3.1. Ainekava 8. klassile

3.1.1. Õppesisu

Maailm ja inimene

Euraasia - suurim manner. Euraasia mandril paiknevad maailmajaod. Euroopa ja Aasia vaheline tinglik piir.

Euroopa. Euroopa geograafiline asend. Rannajoone liigestatus: mered, saared, poolsaared. Pinnaehitus. Maavarad. Kliima. Siseveed. Looduslikud vööndid. Tähtsamad taimed ja loomad. Rahvastik. Rahvastiku paiknemine. Asustus. Riigid. Eesti asend Euroopa kaardil. Läänemeremaade iseloomustus. Suurriigid: Saksamaa, Prantsusmaa, Suurbritannia, Itaalia, SRÜ jt.

Aasia. Aasia - suurim maailmajagu. Asend. Rannajoon, mered, saared, poolsaared. Pinnaehitus. Tähtsamad maavarad. Kliima. Siseveed. Jõgede tähtsus liiklusteena. Baikali järve tähtsus. Looduslikud vööndid. Taimkate ja loomastik erinevates loodusvööndites. Rahvastik. Erinevate rahvuste ja keelte rohkus. Rahvastiku ebaühtlane paiknemine. Riigid: Jaapan, Hiina, India, "noored tiigid".

Aafrika. Asend. Rannajoon. Pinnamood. Maavarad. Kliima. Siseveed. Loodusvööndid. Taimkate ja loomastik erinevates loodusvööndites. Rahvastiku ja rahvuste rohkus ja nende tegevusalad. Tähtsamad riigid: Egiptus, Nigeeria, LAV jt. Madagaskari saar.

Põhja- ja Lõuna-Ameerika. Põhja- ja Lõuna-Ameerika - kaks mandrit, üks maailmajagu. Asend. Ameerika avastamine.

Põhja-Ameerika. Asend. Rannajoon. Pinnamood. Maavarad. Kliima. Siseveed. Loodusvööndid. Taimkate ja loomastik erinevates loodusvööndites. Rahvastik. Ameerika Ühendriigid. Kanada. Mehhiko. Gröönimaa. Alaska.

Lõuna-Ameerika. Asend. Rannajoon. Pinnamood. Maavarad. Kliima. Siseveed. Loodusvööndid. Taimkate ja loomastik erinevates loodusvööndites. Rahvastik. Brasiilia. Argentiina. Kuuba. Tulemaa saar.

Austraalia ja Okeaania. Austraalia asend. Rannajoon. Pinnamood. Maavarad. Kliima. Siseveed. Taimkate ja loomastiku eripära. Rahvastik. Aborigeenide looduslähedane eluviis. Mandri asustamine sisserändajate poolt. Inimeste elu ja tegevus. Suuremad linnad: Canberra, Sidney, Melbourne. Uus-Guinea saar. Tasmaania saar.

Okeaania. Saared Vaikse ookeani kesk- ja edelaosas. Saarte rühmitamine: Melaneesia, Mikroneesia, Polüneesia ja Uus-Meremaa. Vulkaanilised ja korallsaared. Kliima. Loomastik. Inimeste päritolu, elu ja tegevus. Riikide rohkus.

Antarktis. Antarktis ja Antarktika. Antarktise asend. Rannajoon. Pinnamood. Jäämäed. Kliima. Taimed ja loomad. Elu Antarktist ümbritsevates vetes. Antarktise avastamine ja teadlaste uurimistööd mandril. Lõunapooluste vallutajad R. Scott ja R. Amundsen.

Õppeaasta läbivad teemad: riigid, sh riiklus üldiselt; demokraatia, diktatuur; maailmamajandus, sh tööjõud, kapital, kõrgtehnoloogia, tooraine, energia.

3.1.2. Õpitulemused

8. klassi lõpetaja

oskab

- nimetada ja näidata kaardil mandreid ja ookeane;
- lugeda erinevaid temaatilisi kaarte;
- kontuuride järgi ära tunda mandreid ja nimetada nende asukohta üksteise ja ookeanide suhtes;
- seostada suuremaid riike mandritega;
- nimetada mandrite iseloomulikke jooni;
- iseloomustada mandreid etteantud kava alusel.

3.2. Ainekava 9. klassile

3.2.1. Õppesisu

Eesti

Eesti asend, piirid ja suurus. Eesti loodusgeograafiline kaart. Mõõtkava. Kodukoha asend Eesti kaardil.

Läänemeri. Inimene ja meri. Läänemere asend. Läänemeri - sisemeri. Vee soolsus. Jäätumine. Rannajoon ja rannik. Sügavus, karid, tuletornid. Suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared ja laiud. Läänemere rikkused. Läänemere sadamad. Läänemere kaitse. Läänemere tähtsus.

Pinnamood. Madalikud ja kõrgustikud. Aluspõhi ja pinnakate. Jääaeg, selle mõju Eesti pinnamoele (voored ja oosid). Eesti maavarad. Maavarade kaevandamisega seotud probleemid. Pinnamoe mõju inimese tegevusele. Kodukoha pinnamood.

Kliima. Määratlus, kliimat kujundavad tegurid: päikesekiirgus, õhumasside liikumine, kohalikud iseärasused. Valitsevad tuuled. Sademed. Aastaajad. Ilmastiku muutlikkus. Kliima mõju inimtegevusele.

Eesti suuremad jõed. Joad. Järved. Jõgede ja järvede toitumine. Veerežiim. Põhjaveed, mineraalveeallikad, arteesia kaev. Sood. Sisevete tähtsus. Vete kaitse Eestis. Kodukoha veekogud.

Mullad. Taimkate. Loomastik. Eesti tüüpilised mullad. Taimkate. Metsad. Niidud. Sood ja rabad. Eesti suuremad sood ja rabad. Taimsete varude kaitse. Eesti loomastik.

Kultuur- ja loodusmaastik. Avatud ja suletud maastik. Kodukoha taimestik ja loomastik. Kõrg-Eesti. Madal-Eesti. Looduskaitse, tähtsamad looduskaitsealad. Loodusvarad, nende liigitamine.

Rahvastik ja asustus. Eestlased - Eesti põhirahvus. Rahvaarv ja rahvuslik koosseis, nende muutumise põhjused. Rahvastiku tihedus, paiknemine. Maa ja linn, tähtsamad linnad. Haldusjaotus. Keel ja kultuur. Rahvussümboolika.

Majandus. Eesti majanduse üldiseloostus. Majanduse struktuur. Eesti tööstus. Tähtsamad tööstusharud. Eesti põllumajandus. Spetsialiseerumine piimakarjandusele. Muudatused põllumajanduses aegade jooksul. Transport ja väliskaubandus. Majandusprobleemid ja ühiskonna valupunktid tänapäeva Eestis. Majandus ja kultuur.

Läänemere maad. Läänemere maade üldiseloostus (loodus, ühiskond, majandus). Soome, Rootsi, Taani, Saksamaa, Poola, Leedu, Läti, Kaliningradi ja Peterburi piirkond.

3.2.2. Öpitulemused

Abiõppe lõpetaja

oskab

- leida Eesti maailma ja Euroopa kaardil;
- loetleda ja näidata kaardil Eesti naaberriike;
- näidata Eesti kaardil suuremaid saari, poolsaari, väinu, lahtesid, madalikke, kõrgustikke, suuremaid looduskaitsealasid;
- nimetada ja näidata kaardil Eesti maakondi ja suuremaid linnu; loetleda Eesti rahvussümbolikat ja iseloomustada selle kasutamist;
- loetleda Eesti tähtsamaid loodusvarasid, iseloomustada nende kasutamist;
- loetleda Eesti kliimat kujundavaid tegureid;
- loetleda Eesti levinumaid taimi ja loomi;
- iseloomustada seoseid looduskomponentide vahel;
- põhjendada ressursside säästliku kasutamise vajadust;
- iseloomustada Eesti rahvaarvu ja rahvuslikku koosseisu;
- iseloomustada Eesti tähtsamaid majandusharusid;
- nimetada oma kodukoha ettevõtteid ja kultuuriasutusi;
- iseloomustada Läänemere tähtsust elule Eestis.

KEEMIA JA FÜÜSIKA ELEMENTAARKURSUS

Keemia- ja füüsikakursus tugineb loodusõpetuses, geograafias ja matemaatikas saadud teadmistele ja oskustele. Keemia ja füüsika elementaarkursuse eesmärk on õpilaste loodusteadusalaste kujutluste laiendamine, isiksuse arendamine ja jätkuõpinguteks ettevalmistamine.

Ainekäsitus peab olema õpilase arengu taset arvestav, maksimaalselt lihtne, kuid mitte vastuolus teadusliku tööga. Lisaks füüsikaliste ja keemiliste nähtuste tutvustamisele on oluline ka nende nähtuste tähenduse selgitamine nii looduses kui ka praktilises elus. Seega on õpetamine rangelt praktilise suunitlusega.

1. Õpetuse eesmärgid

Abiõppe füüsika ja keemiaõpetusega taotletakse, et õpilane

- õpib tundma igapäevases elus vajalikke keemia- ja füüsikatermineid;

- hakkab mõistma maailma terviklikkust: looduslike protsesside keemilist ja füüsikalist tagapõhja;
- õpib nägema ja mõistma keemilisi ja füüsikalisi nähtusi looduses, ümbritsevas elus, tehnikas ja kodus, saab aru nende teadmiste vajalikkusest;
- õpib kasutama vajalike teadmiste hankimiseks teadmepõhjalisi meetodeid;
- õpib kasutama lihtsamaid loodusteaduse uurimismeetodeid: vaatlus, mõõtmine, katsed püstitatud hüpoteeside kontrollimiseks;
- õpib kasutama lihtsamaid mõõteriistu ja seadmeid;
- omandab katsete läbiviimise elementaarsed oskused;
- õpib tegema igapäevaelus vajaminevaid arvutusi.

2. Füüsika ainekava 9. klassile

2.1. Õppesisu

Mehaanika

Kehad meie ümber. Füüsikaline suurus. Mõõtmine. Mõõteriista skaala. Pikkuse, pindala, massi, temperatuuri, aja (perioodi) mõõtmine.

Gaaside ja vedelike tähtsamad omadused. Üleslükkejõud. Kehade ujumine.

Mehaaniline liikumine. Trajektoor. Kiirus. Keskmine kiirus. Teepikkuse, aja ja kiiruse omavaheline sõltuvus. Jõud kui vastastikmõju kirjeldav suurus. Vaba langemine. Raskusjõud. Elastsusjõud. Dünamomeeter. Hõõrdumine ja selle mõju liiklustravalisusele. Jõu mõju kehale (kehad on plastilised, elastsed, rabedad).

Töö. Energia. Mehaanilise töö ja mehaanilise energia käsitlus igapäevaelu seisukohalt. Energia jäävuse seadus. Kang ja kaldpind, nende tähtsamad rakendusvõimalused. Võimsus.

Heli teke ja levimine. Heli allikad. Müra ja selle tõrjumine.

Soojusõpetus

Termomeeter. Temperatuuriskaala. Soojuspaisumine. Aine oleku muutuse seos temperatuuriga. Soojusülekanne liigid: juhtivus, kiirgus. Termos. Ehituse soojapidavus, energia säästmine.

Valgusõpetus

Looduslikud ja kunstlikud valgusallikad. Valguse levimine, peegeldumine, neeldumine; värvused. Valguse murdamine. Kumera ja nõgusa läätse omadused. Prillid, suurendusklaas. Hea valgustuse tähtsus. Silm.

Elektriõpetus

Kehade elektriseerumine hõõrdumisel. Elektrilaeng. Kahte liiki laengud, nende vastastikmõjud. Elektrijuhid ja mittejuhid. Elektriväli.

Elektrivool. Vooluallikad: patarei, akumulaator jne. Vooluring. Voolutugevus. Ampermeeter. Takistus. Pinge. Voltmeeter. Ohmi seadus.

Valgustus- ja soojendusseadmed, elektrilised masinad; nende lülitamine vooluvõrku. Lühis. Kaitsmed. Elektrienergia arvesti. Elektriohutustehnika. Elektrienergia tootmine ja ülekanne. Elekter looduses: välg, elektrikalad, bioelekter ja närviimpulsid jne.

Püsिमagnet. Magnetväli.

Universumiõpetus

Päikesesüsteemi ehitus. Tähed ja tähesüsteemid. Galaktika. Kosmoselennud.

2.2. Õpitulemused

Abiõppe lõpetaja

teab

- füüsika põhimõisteid;
- füüsikaliste nähtuste iseloomulikke tunnuseid, nähtuste kasutamist praktikas;
- mõõteriistade ja seadmete otstarvet, kasutamise näiteid ja reegleid, ohutusnõudeid;
- keskkonna- ja energiasäästu vajalikkust;

omab

- elementaarset ettekujutust universumist ja päikesesüsteemist;

oskab

- kasutada õpitud mõisteid ja seoseid loodus- ja tehnikanähtuste seletamisel;
- kasutada praktilises elus vajaminevaid mõõteriistu ja seadmeid;
- viia läbi mõõtmisi, teha lihtsamaid praktilisi töid;
- järgida ohutustehnika nõudeid;
- kirjeldada demonstratsioonkatset ja sellest tulenevaid järeldusi;
- lahendada ühevalemilisi arvutusülesandeid;
- leida infot õpikust ja käsiraamatust.

3. Keemia ainekava 9. klassile

3.1. Õppesisu

Millega tegeleb keemia

Puhtad ained, ainete segud. Ainete omadused ja olekud. Aine omaduste ja oleku muutumine. Füüsilised nähtused. Ainete muundumine, keemiline reaktsioon. Keemilisel reaktsioonil kaasnevad muutused: värvuse ja temperatuuri muutus, sademe teke, gaasi eraldumine.

Ainete segud. Lahused. Lahuste ja segude lahutamine koostisosadeks (setitamine, filtreerimine, aurutamine jt).

Liht- ja liitained

Aineosakesed: molekul ja aatom. Keemiline element (enamkasutatavate elementide sümbolid). Metallid, mittemetallid. Lihtaine. Liitaine (aine valem). Liitaine tekkimine lihtainetest keemilisel reaktsioonil. Põlemine. Oksiidid. Happed, alused ja soolad. Tööstuslikult tähtsamad ühendid. Mürgised ja kahjulikud ained. Loodushoid.

Orgaaniline keemia (süsinikuühendid)

Süsinik lihtainena. Süsi, grafiit, teemant. Arusaam süsinikuühendite paljususest. Eluks olulised süsinikuühendid: süsivesikud (suhkur, tärklis, tselluloos), rasvad, valgud.

Orgaanilised ühendid meie ümber: looduslikud valgulised ja tselluloossed kiudained, tehis- ja sünteeskiudained (vill, siid, puuvill, lina, tehissiid, kapron, nailon); tarbekeemia (lahustid, värvid, liimid); kütused. Ainete tuleohtlikkus ja mürgisus. Ohutusnõuded kemikaalide kasutamisel.

Keemia ja elukeskkond

Elukeskkonna saastumine keemiliste ainetega (reostusallikad: energeetika, transport, põllumajandus, keemia- ja toiduainetetööstus, olme).

3.2. Õpitulemused

Abiõppe lõpetaja

teab

- keemia põhimõisteid;
- saab aru looduses toimuvate protsesside keemilisest tagapõhjast;
- keemiliste nähtuste (reaktsioonide) iseloomulikke tunnuseid;
- anorgaaniliste ainete põhiklasse ja nende tähtsamaid omadusi;
- olulisemaid orgaanilisi ühendeid ja nende tähtsamaid omadusi;
- tähtsamate keemiliste ainete ja protsesside rakendusi tööstuses, põllumajanduses ja teda ümbritsevas elus;
- ohutusnõudeid töötamisel keemialaboris, tunneb lihtsamaid laboriseadmeid;
- loodus- ja keskkonnakaitse põhinõudeid;

oskab

- iseloomustada keemiliste elementide (metallid, mittemetallid) ja olulisemate igapäevaelus kasutatavate ainete tähtsamaid omadusi;
- lahendada lihtsamaid keemiaülesandeid;
- juhendamisel teha praktilisi töid ja lihtsamaid katseid;
- järgida ohutustehnika nõudeid;
- kirjeldada demonratsioonkatseid ning neist tulenevaid järeltulevaid;
- rakendada omandatud keemiateadmisi ja oskusi igapäevaelus ettetulevate probleemide lahendamisel.

KUNSTIÕPETUS

Hälviklaste kunstiõpetuse peamine eesmärk on arengupuute korrigeerimine, st tajude, kujutluste, ruumilise mõtlemise, mootorika jne arendamine vaatlemisoskuse, joonistamise, maalimise, ümbruse realistliku kujutamise kaudu. Sageli on kunst arengupuuetega inimeste jaoks ka oluline eneseväljendusvahend.

1.-2. klassis jälgendavad õpilased õpetajat. Eesmärk on omandada õiged töövõtted, korraharjumused, koostöövalmidus. Põhitegevused on voolimine, maalimine, didaktilised mängud. Kuna õpilased väsivad kiiresti ja ei ole suutelised pikalt keskenduma, siis kasutatakse ühe teema käsitlemisel erinevaid tehnikaid ja tegevusi. Mängud kompositsioonistendil aitavad tunnetada ruumi sügavust tasapinnal ja arendada üldist orienteerumisoskust (all, üleval, keskel jne). Voolimine arendab ruumilist mõtlemist ja proportsioonitunnetust. Paberi rebimine aitab leida tervikut ja üksikosasid ning esemete õiged proportsioone. Maalimine värvilistele paberilehtedele aitab tunnetada objekti ja tausta vahelisi suhteid.

3.-5. klassis õpivad õpilased tundma erinevaid tehnikaid näidiste alusel. Õpilastele demonstreeritakse kunstiteoste reproduktsioone, raamatuillustatsioone, õpilaste endi töid. Tehakse natuurivaatlusi, lavastatakse sündmusi klassis jne. Kollektiivse analüüsi põhjal kujundatakse välja väärtushinnangud. Selles vanuses toimub ka seniste dekoratiivskemaatiliste kujutluste rikastamine. Skeemkujutisi täiendatakse järjest põhjalikumate vaatluste alusel üksikute detailidega. Õpitakse kujutiste ja tausta vahelisi seoseid (kattumist, kujutamist esi-, kesk-, tagaplaanil). Toimub figuuride kujutamine erinevates liikumisasendites. Põhiliseks tehnikaks on värvipliatsid, värvikriidid, viltpliatsid, gaašvärvid. Pearõhk on suunatud peenmootorika väljaarendamisele.

6. klassis tegutsevad õpilased juba õpetaja sõnalise instruksiooni alusel, õpilaste iseseisvus ja aktiivsus suureneb. Kasutatakse muinasjututeemasid, mis võimaldavad õpilasel fantaseerida. Keerukamaks muutuvad loodusvaatlused ja natuuriõpetus.

1. Õpetuse eesmärgid

Abiõppe kunstiõpetusega taotletakse, et õpilane

- arendab oma vaatlusoskust ja kompimismeelt;
- arendab kujundilist ja ruumilist mõtlemist ning kujutlusvõimet;
- arendab mälu, sensomotoorset koordineerimist, mootorikat;
- kujundab kunstimaailma ja huvi kunsti vastu;
- rikastab kunstialast sõnavara;
- omandab loovtegevuse kogemusi, arendab loovust;
- rikastab tundevaldkonda, süvendab eneseuskust;
- õpib töövahendite otstarbekat kasutamist;
- õpib planeerima oma tegevust ja määrama töö kvaliteeti;
- õpib tundma erinevaid kunstitehnikaid.

2. Ainekava I kooliastme esimesele etapile (1.-2. klass)

Sellel kooliastmel kujundatakse üldisi õpioskusi: oskust vaadelda, võrrelda, kasutada õigesti töövahendeid. Oluliseks peetakse mootorika arendamist, tööoskuste ja -võtete väljakujundamist. Kunstialastest oskustest peab õpilane omandama võime teha vahet eseme ja kujutise vahel, orienteeruda pildipinnal ja ruumis. Õppeviisidest on esikohal praktiline harjutamine ja didaktilised mängud. Ülesannete täitmisel toetutakse näitvahenditele. Tegevuse verbaalne kommenteerimine ja kokkuvõtete tegemine on õpetaja ülesanne.

2.1. Ainekava 1. ja 2. klassile

2.1.1. Õppesisu

Mootorika arendamine: praktilised harjutused erinevate töövahenditega (pintsel, pliiatsid, kriit jt) liigutustaju kujundamiseks.

Kompimistaju arendamine: erinevate materjalide, eseme kuju, joonise kontuurjoone jne kompimine.

Nägemis- ja ruumitaju arendamine: eseme vaatlus; eseme vormi ja värvuse määramine; vormile vastava geomeetrilise kujundi leidmine; esemele vastava värvi leidmine.

Sensomotoorse koordinaatsiooni arendamine (eseme vormi vaatlus ja tema kujutamine lehepinnal): kujundite maalimine paberilehele abistavate punktide alusel. Terviku ja üksikosade seostamine; tasapinnalistest geomeetrilistest kujunditest figuuri konstrueerimine. Natuuri varju maalimine paberilehele varjuteatri põhimõttel. Proportsioonide leidmine paberirebimistehnika alusel.

Tundekasvatus: kontakti tunnetamine teiste inimestega (oskab pöörduda abi saamiseks õpetaja poole, aitab kaasõpilast jne). Lihtsamate tuttavate situatsioonide mõistmine ja analüüs (laps nutab, naerab, mängib).

Kõnearendus. Kõne seostamine praktilise tegevusega: õpetaja suuliste korralduste täitmine, õpetajapoolne tegevuse kommenteerimine. Lihtsamate kunstialaste oskussõnade kasutamine.

Kunstimaitse arendamine: piltide, mustrite, lillekompositsioonide jne vaatlemine; värvi eristamine, mustri rütmileidmine jne; töö esteetilise väärtuse jälgimine.

Kujutamine ja kujundamine ruumis, tasapinnal. Erinevate materjalidega tutvumine: savi, savitaoline materjal, paber, jäätmematerjal, looduslikud vormid jne, nendest lihtsamate esemete valmistamine. Erinevad vajutamise- ja rütmiharjutused pintsliga (pintslitrukk, muusika taktis maalimine jne). Pintsliga värvilisele paberile joonistamine; värvide üksteise sisse sulatamine jne. Graafilised kordustehnikad: kartuli- ja templitrukk, naturaaltükk. Kollaažitööd, paberi rebimine; paberi voltimine. Ruumide kaunistamine. Värvilised kriidijoonistused (klassitahvlile, asfaldile). Tekstiilitööd: nõela niidistamine, nõopide õmblemine, lihtsad õmbluspistid.

2.1.2. Õpitulemused

1. klassi lõpetaja

oskab

- kasutada pintsli ja värve, opereerib ühe värviga;
- kasutada kriite, surudes kriidile erineva tugevusega;
- niidistada nõela, teha torkeliigutusi materjalsisse;
- kleepida;
- korrastada oma töökohta, kasutada säästlikult materjale;
- teha vahet eseme ja tema erinevate kujutuste vahel (voolingud, joonistused);
- orienteeruda joonistuslehel, pildipinnal, paigutada kujutist lehe keskele;
- nimetada põhivärve;
- maalida inimfiguure eestvaates;
- kujutada külgvaates loomafiguuride liikumist;
- leida mustrite rütmi, kui on tegemist kahe elemendi korduvusega;
- määrata eseme vormi, leida esemega sarnast geomeetrilist kujundit;
- jälgida eseme kontuurjoont nii tegelikkuses kui ka kujutisel;
- käsitleda kompositsioonistendi.

2. klassi lõpetaja

oskab

- kasutada pintsli ja pintsililappi;
- opereerida kolme-nelja värviga;
- valmistada liimipintslile alust, kontrollida töö puhtust;
- tikkida lihtsamaid pisteid;
- piltide vaatlusel nimetada kujutatud esemeid, lihtsamaid tegevusi;
- orienteeruda pildipinnal, kujutada esemeid kahel horisontaalsel abijoonel (ees, taga);
- kujutada figuure väiksematena ja suurematena;
- koostada näidise järgi mustrit;
- segada sekundaarvärve (lilla, oranž, roheline).

2.2. Ainekava I kooliastme teisele etapile (3.-5. klass)

Olulise osa õppetegevuses moodustavad kollektiivsed arutelud. Toimub vaatlusoskuse ja kõne arendamine. Kõne abil saab suunata lapse tunnetustegevust, analüüsida kujutatavaid objekte ja planeerida tegevust (määrata tööde järjekorda jne). Õppeviisidest on esikohal praktiline harjutamine ja didaktilised mängud. Õpitakse kunstitehnikaid, kujutatavate objektide seostamist paberilehel ja figuuride erinevate liikumishoiakute

edasiandmist. Varem õpitud oskused kujundatakse vilumusteks. Uued töövõtted ja vilumused omandatakse jäljendamise teel.

2.3. Ainekava 3.-5. klassile

2.3.1. Õppesisu

Motoorika arendamine: esemete ja figuuride pisidetailide kujutamine (kleidimustrid, loomade karvkate jne); mitmesugused mõõtmisülesanded (joonlauaga eri pikkusega joonte tõmbamine jne); värvipliatsite ja viltpliatsite kasutamine.

Kompimistaju arendamine. Tasapinnaliste ja ruumiliste esemete pikkuse, laiuse ja kõrguse määramine.

Nägemis- ja ruumitaju arendamine. Esemete vaatlus: kahe objekti erinevuste ja sarnasuste leidmine mitme tunnuse alusel; eseme ja tema erinevate kujutiste (ruumiliste ja tasapinnaliste) seostamine; figuuride vaatlus ja nende erinevate kehahoiakute tajumine. Piltide ja raamatuillustratsioonide lahtimõtestamine:

Sensomotoorse koordineerimise arendamine. Esemete seostamine taustaga; tausta jagamine horisontaaljoonte abil esi-, kesk- ja tagaplaaniks. Figuuride, esemete kujutamine: skeemkujutiste rikastamine pisidetailidega; esemete ülesehitus kesktelje ja horisontaalsete abijoonte abil. Pildikompositsioon: iseloomulike kujundite leidmine teema edasiandmisel; natüürmordi kujutamine.

Tundekasvatus: mitmesuguste olukordade mõtestamine lavastus- ja rollimängude kaudu. Emotsioonide edasiandmine värvisümboolika abil: soojade ja külmade värvide eristamine.

Kõnearendus: oma tegevuse kirjeldamine (kaas- ja järelkõne), tööde analüüsimine, uute kunstialaste sõnade õppimine.

Kunstimaitse arendamine: kunstinäituste külastamine, ruumide kujundamine, oma töö esteetilise välimuse jälgimine.

Kujutamine ja kujundamine ruumis, tasapinnal. Makettide valmistamine. Konstrueerimine looduslikust materjalist, jäätmetest, paberist. Kompositsioonistendi jaoks paberist kompositsioonelementide (puud, põõsad, majad, inimesed, loomad) valmistamine. Tehnikate tundmaõppimine (vahakriibe, tilgatrükk, monotüüpia, diatüüpia, papitrükk jne). Maaliülesanded: akvarell- ja guašmaal. Graafilised tööd: punkt, joon, tasapind (kujundamine tušijoontega, kriitidega, viltpliatsitega). Tekstiilitööd: Šabloontrüki tegemine riidele. Kollaažitööd: plakatite kujundamine ajalehest lõigatud piltidega. Rahvakunst: rahvuslike mustrite kopeerimine, kinnaste, mütside, kampsunite kavandamine. Ruumide kaunistamine tähtpäevadeks.

2.3.2. Õpitulemused

3. klassi lõpetaja

oskab

- määrata õpetaja abiga töö etapid, saab aru õpetaja instruktsioonist; - kasutada guašvärve, kriite, värvipliitseid;
- eristada erinevaid tehnikaid (templitrükk, tilgatrükk, värvi sulatamine märjal pinnal);
- märgata esemete ja figuuride üksikdetalle, täiendada joonist;
- kujutada inimfiguure eestvaates, anda edasi jalgade ja käte painet;
- kujutada loomi külgvaates;
- kujutada puid erinevatel aastaegadel;
- orienteeruda maketil, kompositsioonistendil ja pildil (määrab esi- ja tagaplaani);
- märgata joonisel suuremaid kompositsiooni- ja proportsioonivigu;
- määrata oma ja teiste tööde esteetilist väärtust (paberileht ei tohi olla kortsus, paberi äär peab olema sirge jne).

4. klassi lõpetaja

oskab

- kirjeldada oma tegevust;
- värvida värvipliitsitega nii, et värv ei läheks üle kontuurjoone;
- teha sulega ovaalseid, sirgeid, peenikesi, paksu, paisutatud tušijooni;
- mõõta joonlaua abil ja teha lihtsaid mustreid;
- kujutada inimesi kül-, eest- ja tagantvaates;
- eseme ja tema kujutisega üheaegselt opereerides seostada neid maketil ja kompositsioonistendil;
- kujutada esemeid esi- ja tagaplaanil.

5. klassi lõpetaja

oskab

- määrata tuttava töö etapid ja suudab neist õpetaja abiga kinni pidada;
- iseloomustada inimeste miimikat ja seda edasi anda;
- joonistada natuuri järgi lihtsamaid esemeid;
- kujutada esemete ja figuuride kattumist;
- kopeerida rahvuslikke mustreid ja kaunistada nendega esemeid;
- värvide sümboolika abil edasi anda tundeid;
- määrata pildi värvikoloriiti;
- eristada erinevaid tehnikaid (monotüüpia, diatüüpia, vahakriibe).

3. Ainekava II kooliastme esimesele etapile

Sel etapil kujundatakse õpilastes iseseisvust, süvendatakse eelmistes klassides omandatud töö planeerimise oskusi. Õpetaja roll seisneb õpilaste suunamises lõppresultaadi saavutamisele. Iseseisvat tegutsemist toetatakse mitmesuguste fantaasiat nõudvate ülesannetega. Õppeviisidest on esikohal didaktilised mängud ja praktiline harjutamine. Treenitakse vaatlusoskust, joonistest ja skeemidest arusaamist. Tegevuse kommenteerijad ja kokkuvõtete tegijad on õpilased (vajadusel toetudes õpetaja abile).

3.1. Ainekava 6. klassile

3.1.1. Õppesisu

Motoorika arendamine. Peenmotoorika arendamine: suuremat osavust nõudvate töövahendite (suled, sirkliid, lõikenoad jne) kasutamine. Käe kindlust ja täpsust nõudvate graafiliste kujundite väljajoonistamine.

Kompimistaju arendamine. Kõrvaldava materjalile sobiva vormi andmine.

Nägemis-, ruumitaju ja sensomotoorse koordineerimise arendamine: esemete vaatlus ja kujutamine ruumiliselt erinevatest vaatepunktidest (pealt- ja küljvaates, profiilis ja otsevaates jne); erinevais olekuis esemete vaatlus ja kujutamine. "Röntgenpiltide" kujutamine (inimese luustik, hiir kassi kõhus jne). Muutuvate loodusvormide kujutamine. Iseloomude, meeleolude ja seisundite edasiandmine. Ruumilised struktuurikombinatoorika ülesanded. Lihtsamate perspektiivivõtete tundmaõppimine (horisont ja koondpunktid horisondil). Erinevate ajastute esemete kujutamine. Skeemide kujutamine.

Tundekasvatust: omavalmistatud esemetega mitmesuguste eluolukordade lavastamine. Enda väljamõeldud muinasjutu illustreerimine.

Kõnearendus: oma tegevuse analüüs ja planeerimine. Erinevate kunstistiilide nimetused.

Kunstimaitse arendamine: kunstinaütuste külastamine; erinevate kunstistiilidega tutvumine.

Kujutamine ja kujundamine ruumis, tasapinnal: graafika: tušijoonised, linoollõige, vahakriibe, diatüüpia jne. Maaliülesanded: guashshvärvid (plakatlik katmisviis), akvarell (maaliline katmisviis). Tekstiilitööd: riidest lihtsate nukkude valmistamine. Kollaažitööd: ajaleheväljalõigetest plakatite ja kompositsioonide koostamine.

3.1.2. Õpitulemused

6. klassi lõpetaja

oskab

- kasutada töövahendeid (suled, nuga, joonlaud jne);
- valida sobivad materjalid erinevate tehnikate tarvis;
- õpetaja abiga määrata sobivat tööjärjekorda erinevate tehnikate puhul;
- teha vahet dekoratiivse (plakatliku) ja maalilise kujutamiskiisi vahel;
- koostada lihtsamaid skeeme;
- kujutada inimesi ja loomi vähemalt kahes erinevas poosis ja erinevate näoilmetega;
- seostada esemeid ja figuure taustaga;

tunneb

- perspektiivse kujutamise algvõtteid.

MUUSIKA

Muusikaõpetusega tuuakse õpilane muusikamaailma, rikastub tema tundemaailm, kujuneb muusikamaitse. Muusikaõpetusel on abikoolis spetsiifiline ülesanne: laste tunnetustegevuse puudujääkide, samuti nende emotsionaal-tahtelise sfääri korrigeerimine. Abikooli muusikaõpetaja teeb koostööd logopeedi, psühholoogi, kooliarstiga. Kuna abiõppe lapsed on sageli kinnised, mitteseotud ja väheste kollektiivse tegevuse harjumustega, on muusikaõpetuse tundide ühistes tegevustes võimalik õpilasi liita.

Abiõppe muusikaõpetus on praktilise suunitlusega: laulmine, liikumine, tants, rütmiline tegevus jne. Teadmiste ja oskuste omandamine pole eesmärk omaette: tutvutakse olulisemate mõistete, terminite, noodiõpetusega.

Muusikaõpetuse koostisosad on laulmine, muusika kuulamine, rütmiline liikumine, mäng lihtsamatel lastepillidel, muusikateadmised ja -oskused. Õpetuse alus on praktilises musitseerimises saadud kogemused.

Laulmine ja hääle arendamine. Õpilaste muusikalisi võimeid arendava ning üldist arengut korrigeeriva vahendina on abikoolis kesksel kohal laulmine. Laulud peavad olema jõukohased ning sisult arusaadavad. Kuna laste sõnavara võib olla piiratud, peaksid ka laulutekstid olema lihtsad ning kergesti meelde jäävad. Juhul kui õpilasel on raske laulda tervet laulu, võib piirduda üksikute osade laulmisega (salm, refrään). Oluline koht on laulu- ja ringmängudel.

Muusikalise kuulmise ja lauluvõime arendamisel kasutatakse tunnetustegevust aktiveerivaid vahendeid: meloodia liikumise kujutamine õhus, joontega tahvlil, piltkaartidega magnettahtlil jne.

Oluline on töö diktsiooniga ning küllaldase sõnavara puudumise tõttu teksti mõistmise ja omandamisega. Kõik see vajab süstemaatilist ning järjepidevat tööd, laulude sagedast kordamist.

Muusikateadmised ja -oskused. Teadmised ja oskused kujundatakse seoses praktilise musitseerimisega ning töös rütmiga: kõige olulisemaks peab jääma muusika emotsionaalne külg. Taktimõõtu käsitletakse seoses õpitavate laulude ning muusika kuulamisega: rõhuline ja rõhuta heli (rütm- ja matkimisliigutused laulude saateks). Helivältuste tundmaõppimine loob eeldused edukaks rütmialaseks tööks.

Abiõppe õpilastele on kõige arusaadavamaks rütmiliseks tegevuseks liikumine muusika järgi (kõnd, jooks, hüpe jms). Helivältusi on soovitatav väljendada konkreetsete ja mõistetavate rütmisõnadega. Helikõrguste tundmaõppimiseks on eelised relatiivsel ehk Jo-Le-Mi-süsteemil: laulmine seondub siin piltliku ning käelise tegevusega (käemärkide näitamine, nende kujutamine magnetahvlil jne). Õpilased, kellele orienteerumine noodijoonestikul valmistab raskusi, piirduvad laulmisega käemärkide, rütmiseeritud astmenimede, piltnoodi, joonise vms järgi.

Muusika kuulamine. Abiõppes õppijad on suutelised kuulama ja mõistma väga erineva raskuse ning keerulisusega muusikat. Heliteose kuulamisele eelneb kuulamisülesande esitamine, millele järgneb teose kuulamine, seejärel vestlus kuuldust.

1. Õpetuse eesmärgid

Abiõppe muusikaõpetusega taotletakse, et õpilane

- laulab pingevabalt ja loomulikult;
- omandab kuulamiskogemusi;
- tunneb rõõmu musitseerimisest;
- rikastab oma tundeelu muusikaelamuste kaudu;
- kujundab oma muusikalist maitset.

2. Ainekava 1.-2. klassile

2.1. Õppesisu

Laulmine ja hääle arendamine. Kõlav, vaba toon laulmisel. Õige laululise hingamise arendamine kõlalise puhtuse, selge diktsiooni ning ilmekuse saavutamiseks. Eakohased lastelaulud, rahva- ja mängulaulud.

Muusikateadmised ja oskused. Meetrum ja rütm: rõhulised ja rõhuta helid laulus, kiire ja aeglane liikumine muusikas; 2- ja 3-osaline taktimõõt, selle viipamine. Helipikkused ja rütmivormid

(vt. RTL 1999, 70, 907)

Rütmilised kaasmängud. Improvisatsioon.

Meloodia: meloodia liikumise suundade jälgimine; kõrgete ja madalate helide eristamine; astmete JO, MI, SO, RA tundmaõppimine.

Muusika kuulamine: lastelaulud ja instrumentaalsed karakterpalad; muusikažanrid marss, polka, valss; mõisted luuletaja, helilooja, solist, koor, koorijuht, ansambel.

Mäng pillidel: kaasmängud lauludele; lihtsamate rütmipillide valmistamine.

2.2. Õpitulemused

2. klassi lõpetaja

- laulab õige kehahoiuga, vaba ja kõlava tooniga;
- laulab peast 5-6 laulu;
- tunneb 2- ja 3-osalist taktimõõtu;
- tunneb helipikkusi ja rütmivorme

(vt. [RTL 1999, 70, 907](#))

- tunneb astmeid JO, MI, SO, RA;
- omab minimaalset teavet muusika esitajatest;
- oskab iseloomustada kuulatud muusikat;
- tunneb käsitletud muusikažanre.

3. Ainekava 3.-5. klassile

3.1. Õppesisu

Laulmine ja hääle arendamine. Hääle kõlavuse ja ilmekuse jätkuv arendamine. Hingamis-, hääldus- ning diktsiooniharjutused. Intonatsioonipuhtus. Ühehäälsed lastelaulud, eesti ning lähinaabrite rahvalaulud, mängulaulud.

Muusikalised teadmised ja oskused. Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4; uued rütmivormid

(vt. [RTL 1999, 70, 907](#))

rütmiimprovisatsioonid ja kaasmängud lauludele.

Meloodia: astmed SO, MI, RA, JO, RA.1, SO.1, JO.1, Le; laulmine käemärkide ja rütmiseeritud astmenimede järgi; meloodia liikumise suundade kujutamine (kätega, joonega tahvlil jne); algteadmised noodikirjast.

Muusika kuulamine: lastelaulud ja instrumentaalsed karakterpalad. Mõisted orkester, orkestrijuh, dirigent. Muusikažanrid marss, polka, valss.

3.2. Õpitulemused

5. klassi lõpetaja

- laulab vaba ning kõlava tooniga, selge diktsiooniga;
- oskab laulda peast 5-6 laulu;
- tunneb taktimõõte 2/4, 3/4, 4/4;
- tunneb helipikkusi ja rütmivorme

(vt. [RTL 1999, 70, 907](#))

- tunneb astmeid JO, LE, MI, SO, RA, JO.1, RA.1, SO.1;
- on omandanud algteadmised noodikirjast;
- omab minimaalset teavet muusika esitajatest;
- tunneb käsitletud muusikažanre;
- teab mõistete forte, piano tähendust;
- oskab iseloomustada kuulatud muusikat.

4. Ainekava 6.-7. klassile

4.1. Õppesisu

Laulmine ja hääle arendamine. Hääle kõlavuse, ilmekuse ning hääle individuaalsete omaduste (tämb, diapason) arendamine. Eesti rahvalaulud, rahvaste laulud, kaanonid. Ühehäälsed, paigutise kahehäälsusega laulud.

Muusikateadmised ja oskused. Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4; uued rütmivormid

(vt. [RTL 1999, 70, 907](#))

Eeltakt. Rütmiimprovisatsioonid ja kaasmängud lauludele.

Meloodia: astmed SO, MI, RA, JO, LE, JO.1, RA.1, SO.1, NA, DI. JO- ja RA-lõpuline astmerida. Duur- ja moll-helilaad, kolmkölad.

Muusika kuulamine: eesti rahvalaulud (regilaul, uuem rahvalaul), -tantsud, -pillid, -laulikud. Muusika esitajad, hääleliigid, kooriliigid. Eesti tuntumad lauljad, koorid, koorijuhid.

4.2. Õpitulemused

7. klassi lõpetaja

- laulab kõlava tooniga, selge diktsiooniga;
- oskab peast 5-6 laulu;
- tunneb kuulmise ning noodi järgi taktimõõte 2/4, 3/4, 4/4 ning oskab neis taktimõõtetes lahendada lihtsaid rütmülesandeid;
- tunneb helipikkusi ja rütmivorme

(vt. [RTL 1999, 70, 907](#))

- orienteerub relatiivse helirea astmetes (JO, LE, MI, NA, SOP, RA, DI, JO.1, RA.1, SO.1);
- tunneb duur- ja moll-helilaadi;
- eristab eesti regivärsilist ja uuemat rahvalaulu, teab eesti rahvatantse, -pille;
- tunneb hääle- ja kooriliike, oskab neid iseloomustada.

5. Ainekava 8. klassile

5.1. Õppesisu

Laulmine ja hääle arendamine. Vokaalsete võimete ning hääle individuaalsete omaduste arendamine. Häälehoid häälemurde perioodil. Ühehäälsed, paigutise kahehäälsusega laulud.

Muusikalised teadmised ja oskused. Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4, C. Taktimõõdude 3/8, 6/8 tutvustamine seoses lauludega.

Uued rütmivormid

(vt. [RTL 1999, 70, 907](#))

Rütmiimprovisatsioonid, kaasmängud.

Meloodia: viiulivõti; helikõrguste absoluutväärtused ja nende seostamine relatiivsete astmetega. Tutvumine helistikega C-a, G-e, F-d. Alteratsioonimärgid. Klaviatuur. Oktav (väike, 1., 2. oktav). Bassivõtme tutvustamine.

Muusika kuulamine: pillid, orkestriliigid. žanrid ooper, operett, muusikal, ballett, kontsert, sümfoonia; jazz- ja rockmuusika; eesti levimusika (R. Valgre, U. Naissoo, A. Oit jt).

Seoses muusika kuulamisega lühiülevaated heliloojate elust ja loomingust.

5.2. 8. klassi lõpetaja

- laulab pingevabalt, õige hingamisega, selge diktsiooniga;
- oskab peast laulda 5-6 laulu;
- tunneb taktimõõte 2/4, 3/4, 4/4, C;
- tunneb helipikkusi ja rütme

(vt. [RTL 1999, 70, 907](#))

- teab märkide

(vt. [RTL 1999, 70, 907](#))

tähendust;

- teab tempo ja agoogikamärke: mp, p, mf, ff, rit., < > ;
- oskab laulda astmenimedega;
- tunneb noote viiulivõtmes (G-g), on tutvunud bassivõtmega;
- tunneb helistikke C-a, G-e, F-d;
- tunneb muusikažanre ooper, operett, muusikal, ballett, kontsert, sümfoonia;
- teab eesti tuntumaid heliloojaid, koori- ja orkestridirigente, muusikakollektiive;
- on tutvunud jazz- ja rockmuusikaga.

Kehaline kasvatus on õppeaine, mis tõstab inimese füüsilist ja vaimset töövõimet, tugevdab tervist, pakub häid võimalusi õpilaste esteetiliseks, eetiliseks ja sotsiaalseks arendamiseks. Kuna abiõppel olevatel õpilastel on füüsilise ja psüühilise arengu kahjustusi, on kehalisel kasvatusel täita olulisi korrektsiooniülesandeid. Seetõttu jaotuvad harjutused õppekavas tinglikult kahte rühma: üldkehaline treening ja korrigeerivad harjutused.

Üldkehalisi harjutusi sooritades õpivad lapsed tunnetama oma keha, suunama oma liigutusi; areneb jõud, vastupidavus, osavus, koordineeritus. Harjutuste sooritamisel tuleb jälgida õpilaste rühti. Soovitatav on lülitada tundi spetsiaalseid rühiharjutusi.

Korrigeerivad harjutused parandavad kehalist arengut ja motoorikat, arendavad mälu, trennivad oma liikumise kooskõlastamist teistega, oskust sooritada liikumisi sõnalise korralduse järgi, isikliku initsiatiivi arenemist, liigutuste kvaliteedi analüüsimise oskust jne.

Halva orienteerumise tõttu ümbritsevas keskkonnas tekitavad riviõppel olevate laste suuri raskusi. On vaja süstemaatiliselt näidata õpilastele nende kohta rivi, õpetada erinevaid rivistusi ja ümberrivistusi esmalt orientiiride abil, seejärel toetudes sõnalistele korraldustele erinevate ülesannete ja mängude käigus.

Õpilaste juhendamisel tuleb arvestada, millal suudab õpilane tegutseda eeskuju või näidise järgi, millal suulise korralduse alusel, millal suudab ise osaleda tegevuse planeerimises. Kehaliste harjutuste õpetamine tuleb siduda kõne arendamisega: õpilased kommenteerivad oma tegevusi nii tegevuse ajal kui ka selle järel, planeerivad oma tegevust väliskõnes, seejärel sisekõnes.

Õpilasi tuleb sobivaid meetodeid kasutades innustada oma kehalisi võimeid arendama ning meelisharrastustega tegelema. Kooli ülesanne on luua tunniväliseks kehakultuuritegevuseks vajalikud tingimused. Järjekindlalt tuleb õpetada kaaslaste abistamise ja enesejulgestusvõtteid ning nõuda ohutusnõuete täitmist.

1.-4. klassis toimub üks kehalise kasvatus tunde nädalas muusika saatel. Seda kehalise kasvatus tunde osa nimetatakse rütmikaks. Tunnid viiakse läbi elava muusika (klaveri) saatel. Rütmitunde aluseks on motoorsus, so lihase liigutustele tugineva korrapärase liikumise tunnetamine. Muusika rütmiline külg parandab mõtlemisprotsessi kulgu, organiseerib inimpsüühikat, tekitab soovi kaasa elada.

Rütmikatunnid tuleks võimalusel läbi viia spetsiaalses ruumis, kus on varbseinad, hea oleks ka peegelseina olemasolu oma asendi ja liigutuste täpsuse kontrollimiseks. Vajalikud on väikesed poroloonmatid igale lapsele (istumiseks, lamamiseks) ning võimlemispink tasakaaluharjutusteks.

Kehalise kasvatus tundides püütakse äratada õpilaste huvi Eesti ja maailma spordisündmuste vastu, suunatakse lapsi otsima ja leidma spordialast teavet.

Kuna abiõppel olevate laste füüsiline areng on väga ebaühtlane, saab kehaline kasvatus edukalt täita tema ees seisvaid ülesandeid ainult sel juhul, kui õpetus arvestab maksimaalselt õpilaste individuaalseid iseärasusi. Väga oluline on koostöö arsti(de)ga.

1. Õpetuse eesmärgid

Kehalise kasvatuse peamine ülesanne abiõppes on korrigeerida õpilase arengut.

Abiõppe kehalise kasvatusega taotletakse, et õpilane

- on terve ja hea rühiga;
- omandab motivatsiooni, huvi ja teadmised kehakultuuriharrastusteks iseseisvas elus;
- arendab oma kehalisi võimeid;
- omandab hügieeniharjumused ja teadmised tervislikust eluviisist;
- arendab tahteomadusi, kujundab eetilisi ja esteetilisi tõekspidamisi;
- omandab suhtlemisoskused ja koostööharjumused.

2. Ainekava I kooliastme esimesele etapile (1-2. klass)

1.-2. klassis kujundatakse õpilasel üldised õpioskused kuulata, jälgida, mõista ja täita korraldusi. Kujundatakse elementaarsed korraharjumused. Selle etapi eesmärk on õpetada last oma keha tunnetama, arendada orienteerumist ümbritsevas keskkonnas. Harjutusi õpitakse põhiliselt matkides ja eeskuju järgi. Omandatud toiminguid ajendatakse ja kinnistatakse verbaalsete repliikidega.

2.1. Ainekava 1. klassile

2.1.1. Õppesisu

Üldkehaline treening

Rühiharjutused.

Matkivad kõnniharjutused, erinevad kõnnivormid kindla rütmi ja muusika saatel.

Jooks ja jooksumängud.

Matkad kooli lähiümbrusesse.

Ronimine, roomamine, veeretamine jne.

Võimlemise lihtsamad põhiasendid: algseis, sulgseis, harkseis, kükk, iste, toengiste, selili-, kõhulilamang; käte asendid: all, ees, ülal, kõrval, puusal; jalgade asendid: ees, kõrval, taga. Liikumised võimlemises: painutus, kallutus, pöörded. Venitusharjutused.

Kelgutamine: nõlvakult laskumine, istuva kaaslaste vedamine, tõukamine.

Korrigeerivad harjutused

Koordinatsiooni ja peenmotoorikat arendavad harjutused. Ripe varbseinal. Kõnd võimlemispingil. Hüppeharjutused paigal ja liikumisel: kaks jalga koos, ühel jalal, harki-kokku, galopp. Palli hoie, kandmine, veeretamine, pallivise alt kahe käega, püüdmine, pörgatamine kahe käega.

Ruumitaju arendavad harjutused. Rivistumine ühte viirgu, kolonni, rivistumine ringselt, käed pihkseongus. Pöörded paremale ja vasakule orientiiri järgi (seina, akna, ukse jms poole).

Rütmitaju arendavad harjutused. Koputamine või plaksutamine antud tempos või lihtsa rütmiskeemi järgi. Harjutuse sooritamise erinevates tempodes. Liikumismängud muusika saatel. Liikumised salvide lugemisega või laulmisega.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud. Kullimängud. Matkimismängud. Tähelepanumängud.

Rütmika

Rühi arendamine. Õige kehahoiaku saavutamine, kehahoiu kontrollimine seina abil, peeglist.

Tasakaalu ja julguse arendamine: seistes ühel jalal, teine jalg ees, taga, kõrval. Sama võimlemispingil.

Koordinatsiooni- ja peenmootorika arendamine. Sõrmede vastandamine põidlale - aeglaselt, kiirenevas tempos, rütmisalmiga üks ja kaks ja kolm ja neli, tere, tere, väike veli, "vihmasadu" sõrmedega. Harjutusi väikese palliga - Veere, veere, kakuke; palli pigistamine sõrmede tugevdamiseks.

Liigete liikuvuse arendamine. Randmeringid, küünarliigese ringid, õlaliigese ringid. Mõisted väike, keskmine, suur ring.

Sirutus- ja lõdvestusharjutused, mis õpetavad hindama lihase pinget- ja lõdvestuse olemust.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud.

Lindude ja loomade tegevuse matkimine. Laulumängud Hiiretips läks putru keetma (rekvisiitidega), Tere-tere, Kes aias?, Lihavõttejänku (rekvisiitidega), Kükita. Meetrimitunde arendamine. Liikumine rütmisalmi järgi.

2.1.2. Õpitulemused

1. klassi lõpetaja

teab

- mõisteid parem (paremal), vasak (vasakul), ülal, all, ees, taga;

oskab

- jälgida õpetajat, kuulata ja täita lihtsamaid tuttavaid käsklusi;

- sooritada eeskuju järgi õpitud võimlemisharjutusi, matkida õpetaja tegevust peegelpildis;

- matkimise teel sooritada õpitud jooksu- ja kõnniharjutusi kindla rütmi järgi;

- sooritada pöördeid ja liikumisi etteantud orientiiri järgi;

- ronida varbseinal, redelil, kaldpinnal, üle võimlemispingi; roomata poomi, kitse jms alt läbi;

- veeretada ja kanda palli;

- mängida mõnda liikumismängu;

- laskuda kelgul nõlvakust, vedada ja tõugata kelgul istuvat kaaslast;

- kontrollida kehahoidu seina abil, peegli ees;

- riietuda, end pesta;

tunnetab

- lihase pinget ja lõdvestuse olemust;

- muusika pulssi.

2.2. Ainekava 2. klassile

2.2.1. Õppesisu

Üldkehaline treening

Kõnd ringselt, kolonnis takistuste ületamisega; kõnd päkkadel, kandadel, poolkükkis; kõnd erinevate käteasendite ja -liigutustega.

Jooks rahulikus tempos 2-3 minutit.

Hüpped eri suundades, üle väikeste takistuste, matkivad hüplemisharjutused; sügavushüpe kuni 30 cm kõrguselt.

Ronimine varbseinal, redelil, kaldpingil, horisontaalredelil.

Võimlemise põhiasendid: päkkseis, poolkukk, harkiste, kägar, põlvitusiste. Käte asendid: rinnal, seljal, õlgadel, kuklal. Liikumised: kerepööre, vibutused.

Kelgutamine: laskumised eri asendites, pidurdamine, peatumised, juhtimine.

Korrigeerivad harjutused

Koordinatsiooni ja peenmotoorikat arendavad harjutused. Ripped, kinnerripe. Erinevad kõnniharjutused kummuli võimlemispingil. Pallide ja teiste viskevahendite viskamine märki, viskemängud (pallikull, pommitamine). Akrobaatika: kägardumine, veered, kägarasendid.

Ruumitaju arendavad harjutused. Pöörded paigal, liikumise alustamine ja lõpetamine, harvenemine, koondumine. Samm ette, taha, kõrvale (ka suletud silmadega). Luuremängud kooli ümbruses.

Rütmitaju arendavad harjutused. Põhivõimlemine muusika ja rütmipillide saatel. Improvisatsioon liikumises. Dramatiseeritud mängud (mängud salvide lugemisega).

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud. Lihtsamad liikumismängud (Haned-luiged, Tulge koju jms). Kujutlusmängud. Võistlusmängud.

Rütmika

Rühi- ja tasakaaluharjutused. Lihtsad liitharjutused põrandal, harjutused võimlemiskeppidega. Ripped ja ripleemised varbseinal. Kõnd päkkadel, kandadel, poolkükkis takistuste ületamisega.

Koordinatsiooni- ja peenmootorika arendamine. Sõrmede järjestikune tõstmine aluselt, vastasseisust; sõrmede surumine rusikasse ja sirutamine; kägardumine-sirutus seliliasendis. Keskmise palli visked ja püüdmine (üksi, paarides). Pöialihaseid tugevdavad harjutused.

Hüpped ja hüplemised. Hüppeharjutused paigal ja liikumisel, ühel jalal, jalad koos ("varblane", "jänku"); harkikokku (käte erinevad asendid, liikumised). Sügavushüpped võimlemispingilt.

Sirutus- ja lõdvestusharjutused. Sirutusseisust, käed ülal, järkjärguline lõdvestus: randmest, küünarliigesest, õlavööst, kerest.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud. Laulumängud Väike pesupesija (kostümeeritult), Päkapiik (kostümeeritult), rahvatants Kaera-Jaan (põhiliikumine, tegevus suures ringis). Mängud ja harjutused rütmipillide kasutamisega (kõristid, kõlapulgad, tamburiinid jms).

2.2.2. Õpitulemused

2. klassi lõpetaja

- suudab täita kaheosalist korraldust;
- jookseb rahulikus tempos 1-2 minutit;

teab

- mõisteid suur, keskmine, väike;

oskab

- järgida korranõudeid;
- määrata enda asendit etteantud orientiiri suhtes;
- sooritada õpitud pöördeid ja liikumisi ruumisuhteid väljendavate käskluste järgi;
- sooritada tuttavaid harjutusi suulise korralduse järgi;
- visata ja püüda palli;
- kõndida madalal poomil;
- mängida liikumismänge;
- pidurdada, peatada ja juhtida kelku, laskuda kelgul eri asendites;

tunnetab

- oma asendi- ja rühivigu;
- kaheosalist meetrumit;
- liigutuste ja liikumise kooskõla muusikaga.

3. Ainekava I kooliastme teisele etapile (3.-5. klass)

Sellel etapil kujundatakse oskus ja harjumus kontrollida oma kehaasendit ja liigutusi. Õpetatavad harjutused (kõnd, jooks, hüpped, visked, ronimine, roomamine) on nende oskuste kujundamise teenistuses. Alustatakse kehaliste harjutuste tehnika õppimist. Õpilasi õpetatakse täitma mitmeosalisi korraldusi, suunatakse õpitud oskusi iseseisvalt rakendama, oma tegevust planeerima ja kontrollima (tegevuse kaasnev ja järgnev kommenteerimine, tuttava tegevuse planeerimine).

3.1. Ainekava 3. klassile

3.1.1. Õppesisu

Üldkehaline treening

Kiirenev kõnd üleminekuga jooksule.

Jooks rahulikus tempos 3-4 minutit. Jooks suuna muutmisega ja erinevatele signaalidele reageerimisega, takistuste ületamisega. Pendeljooks 3 x 10 m.

Matkivad hüplemisharjutused, hüplemine üle tiirleva hoonõõri, hübitsaga hüplemine, hüpped pöördega. Paigalt kaugushüpe.

Suusatamine: liikumine lauskmaal.

Korrigeerivad harjutused

Koordinatsiooni ja peenmootorikat arendavad harjutused. Tasakaaluharjutused madalal poomil. Ronimine redelil, varbseinal, kaldpingil, horisontaalredelil. Visked väikese palliga kaugusele, seistes küljeti viske suunas. Harjutused vahenditega (võimlemiskepid, pallid). Akrobaatika: veered, trel ette, turiseis.

Ruunitaju arendavad harjutused. Liikumine kolonnis suuna muutmisega orientiiride suhtes, pöörded liikumisel paremale ja vasakule. Pimesikumängud.

Rütmitaju arendavad harjutused. Liikumismängud muusika saatel tähelepanu, koordinatsiooni ja kujutlusvõime arendamiseks. Harjutuste sooritamise tempo muutmine vastavalt lugemise või saatemuusika tempole.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud. Rahvastepalliks ettevalmistavad mängud ja harjutused (palli viskamine märki, palli püüdmine jms). Tagaajamismängud.

Rütmika

Rühi- ja tasakaaluharjutused. Matkimisharjutused, vabaharjutused, harjutused vahenditega.

Koordinatsiooni- ja peenmootorika arendamine. Koordinatsioonihüplemised. Hüplemine hübitsaga. Harjutused põiale, varvastele.

Liigeste liikuvuse arendamine. Suure ulatusega, hoogsad harjutused. Pöiaringid.

Sirutus- ja lõdvestusharjutused.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused, mängud, tantsud. Laulumängud Okasroosike (osaliselt kostüümides), Kaks sammu sissepoole; tantsud Liblikapolka, Polonees.

3.1.2. Õpitulemused

3. klassi lõpetaja

- jookseb 2-3 minutit rahulikus tempos;

teab

- õpitud mängu, laulumängude sõnu;

oskab

- sooritada tuttavaid võimlemisharjutusi suulise käskluse järgi ilma täiendava selgituseta;

- teha tirelit ette, turiseisu;

- osaleda õpetaja suunamisel võistlusmängudes;

- hüpata kaugust;

- liikuda suuskadel lauskmaal;

- mängureeglitest kinni pidada;

- hoida tasakaalu ja rühti;

- liikuda vastavalt muusika karakterile ja ülesehitusele.

3.2. Ainekava 4. klassile

3.2.1. Õppesisu

Üldkehaline treening

Erinevad kõnnivormid kindla rütmi ja muusika saatel.

Jooks püstilähtest õpetaja käskluse järgi. Kestvusjooks maastikul.

Võimlemise põhiasendid: kääriseis, päkkseis, seljati-selitsi, küljeti-külitsi, rinnati-rinnatsi.

Liikumised: käte ja jalgade hood, käte ja jalgade üheaegne liikumine, käte kõverdamine, käte ja jalgade lõdvestus.

Harjutused erinevatele lihasrühmadele vahenditega ja vahenditeta.

Matkad looduses.

Kelgutamine. Suusatamine: väikeste tõusude ja laskumistega raja läbimine, mäest laskumine.

Korrigeerivad harjutused

Koordinatsiooni ja peenmootorikat arendavad harjutused. Hüppetirel ette, trel taha, kätelseis abistamisega, "sipelgas", kaarsild. Erinevad kõnni- ja jooksharjutused poomil. Palli püüdmine liikumiselt. Visked: väikese palli vise kaugusele. Täpsusvisked (pallid, nooled jms). Hüpped: hüpped üle hüpitsa, toenghüpe, sügavushüpped, hoojooksult kaugushüpe, kõrgushüpe. Kõiel ronimine.

Ruunitaju arendavad harjutused. Liikumismängud muusika saatel koordinatsiooni, kujutlusvõime ja loovuse arendamiseks. Tantsu- ja laulumängud.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud. Rahvastepalli variandid. Jalgpall: palli vedamine parema ja vasaku jalaga; õppemäng lihtsustatud reeglitega. Korvpall: palli põrgatamine erineva rütmiga parema ja vasaku käega; palli püüdmine liikumiselt.

Rütmika

Rühi- ja tasakaaluharjutused. Kõnniharjutused, tantsusammud.

Koordinatsiooni ja peenmootorika arendamine. Liikumisimprovisatsioonid. Rütmiimprovisatsioonid.

Liigeste liikuvuse arendamine. Erineva ulatusega harjutused paigal ja liikumisel.

Sirutus- ja lõdvestusharjutused. Lõdvestusharjutused istes või selililamangus. Venitusharjutused. Terviklik lõdvestumine.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused, mängud, tantsud. Väikese liikuvusega mängud kehalise kasvatuse ainekavast: laulumängud Need kosjad tulid saarest, Üks peremees võtab naise, Need tondid tulevad kaugelt maalt. Valsi põhisamm, polka põhisamm. Rahvatants Kaera-Jaan.

3.2.2. Õpitulemused

4. klassi lõpetaja

- jookseb vahelduvalt kõnniga 1 km;

- suusatab jõukohases tempos 1 km;

teab

- õpitud oskussõnu;

- õpitud mängude reegleid;

oskab

- täita riviharjutusi;

- hüpata kõrgust;

- sooritada tirelit taha;

- hoida köiest käte ja jalgadega;

- põrgatada palli;

- abistada kaasõpilast harjutuste sooritamisel;

- reprodutseerida õpitud harjutusi ja kombinatsioone ning neid muusika saatel sooritada;

- tantsida valssi, polkat, Kaera-Jaani;

- rahuldavalt sooritada täpseid liigutusi nõudvaid tegevusi.

3.3. Ainekava 5. klassile

3.3.1. Õppesisu

Üldkehaline treening

Kestvusjooks maastikul.

Hüplemine hübitsaga. Võimlemise põhiasendid vastavalt vajadusele; venitus-, jõu- ja lõdvestusharjutused erinevatele lihasrühmadele.

Raskuste tõstmine ja kandmine (võimlemisriistad ja inventar).

Suusatamine: paaristõukeline sammuta sõiduviis, paaristõukeline ühesammuline sõiduviis; tõstepöörded. Ohutusnõuded; suusavarustuse hooldamine õpetaja abiga.

Korrigeerivad harjutused

Koordinatsiooni ja peenmotoorikat arendavad harjutused. Püstilähe, jooks kiirendusega, 30 m läbimine ajale, pendelteatejooks. Põlvetoestikõnd, päkk-kõnd poomil. Hoojooksult hüpe toengkägarasse, sirutushüpe maandumisasendi fikseerimisega. Pallivise.

Ujumine: ohutusnõuded ja kord basseinides ja ujumispaiakades. Hügieeninõuded. Veega kohanemise harjutused. Rinnuli- ja seliliujumine.

Ruunitaju arendavad harjutused. Orienteerumiseks ettevalmistavad mängud ruumis, kooliõuel.

Rütmitaju arendavad harjutused. Põhivõimlemine rütmivahenditega. Koordinatsiooniharjutused.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud. Jalgpall. Korvpalliks ettevalmistavad harjutused ja mängud (korvpalluri põhiasend, pallihoie, põrgatamine, rinnaltsööt). Laptuu ja pesapalli lihtsustatud variandid.

3.3.2. Õpitulemused

5. klassi lõpetaja

- jookseb 1,5 km vahelduvalt kõnniga;
 - suusatab jõukohases tempos 1,5 km;
- oskab

- täita ohutusnõudeid võimlemisel, pallimängudes, kelgutamisel ja suusatamisel;
- sooritada tuttavatest harjutustest koosnevaid kombinatsioone suulise korralduse alusel;
- hüpata hoojooksult kaugust tulemusele;
- sooritada kägarhüpet (riista kõrgus 80-100 cm);
- teha erinevaid kõnniharjutusi poomil;
- visata palli;
- mängida jalgpalli lihtsustatud reeglitega.

4. Ainekava II kooliastme esimesele etapile (6.-7. klassile)

Sellel etapil jätkatakse harjutuste tehnikate õppimist, seejuures tõuseb õpilaste iseseisvus (ülesannete täitmine esitatud plaani järgi, iseseisev tegevusplaani koostamine ja enesekontroll). Pööratakse tähelepanu õpilaste tahtemaduste (sihikindlus, otsustavus, julgus, visadus, püsivus, kannatlikkus, enesevalitsemine, iseseisvus, algatusvõime) kujundamisele, tutvustatakse spordieetika nõudeid (aus võistlus, võistlusmäärustest kinnipidamine, vastase austamine).

4.1. Ainekava 6. klassile

4.1.1. Õppesisu

Üldkehaline treening

Kestvusjooks maastikul.

Hoojooksult üleshüpped (ühe ja kahe jala tõukelt), takistusest ülehüpped, kaugushüpe.

Matkad.

Kelgutamine. Suusatamine: kahesammuline vahelduvtõukega sõiduviiis, laskumise põhiasend. 1 km pikkuse tõusude ja laskumistega suusaraja läbimine jõukohases tempos.

Korrigeerivad harjutused

Koordinatsiooni ja peenmootorikat arendavad harjutused. Rippes (P), toenglamangus (T) käte kõverdamine, ripe kõverdatud kätega ajale. Ripped kangil. Rööbaspuud: hooglemine toengus, ettehool mahahüpe. Akrobaatika: harjutuste kombinatsioonid, seisust kaarsild (abiga), trel taha toengrõhtpõlvitusse (T), hüppetrel. Toenghüpped: hüpe kitsle toengkükki ja mahahüpe 180o pöördega, harkhüpe. Madalal poomil laskumine kükki ja põlvitusse ning tõusmine. Harjutused vahenditega: hüpitsaga hüplemine paigal ja edasiliikumisel, mitmesugused hüplemisharjutused paigal ja liikudes. Ronimine köiel. Madalstart.

Ruumitaju arendavad harjutused. Klassi, kooliõue plaan, ilmakaared, lihtsamad leppemärgid. Orienteerumiseks ettevalmistavad mängud.

Rütmitaju arendavad harjutused. Põhivõimlemine muusika saatel vahenditega ja vahenditeta. Õpetaja poolt koostatud tantsukava õppimine ja esitamine. Eesti rahvatantsud.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud. Jalgpall: paigaloleva palli löömine, veereva palli peatamine, palli löömine paarilisele, palli vedamine; õppemäng. Korvpall: palli põrgatamine vasaku ja parema käega takistusest möödumisel, söödud liikumiselt, vise kahe käega rinnalt.

4.1.2. Õpitulemused

6. klassi lõpetaja

- kõverdab rippes (P) ja toenglamangus (T) käsi 2-5 korda;
- jookseb jõukohases tempos 1,5 km;
- suusatab 2 km rahulikus tempos;

oskab

- hüpata kaugust;
- sooritada kahe käega rinnalt viset (korvpall);
- esitada õpetaja poolt koostatud tantsukava (T);
- täita ülesandeid õpetaja poolt esitatud kava järgi;
- paluda abi, valida ja kasutada abivahendeid.

4.2. Ainekava 7. klassile

4.2.1. Õppesisu

Üldkehaline treening

Kestvusjooks maastikul (P - 1,5 km, T - 1 km).

Üldarendavad harjutused topispallidega.

Suusatamine: pooluisusamm. 2 km pikkuse suusaraja läbimine jõukohases tempos.

Korrigeerivad harjutused

Koordinatsiooni ja peenmootorikat arendavad harjutused. Kang: rippes hooglemine, ette- ja tahahool mahahüpe, tireltõus ühe jala hoo ja teise tõukega (abiga). Poom: vetruvsamm, polkasamm. Akrobaatika: ratas kõrvale, tiritamm, trel taha poolspagaati. Harjutused vahenditega (T): rõngas, rõnga asendi muutmised, rõnga kiigutamised ja tiirutamised, rõnga hood, pöörlemised, veeretamised, ringitamine. Horisontaal- ja vertikaaltakistuste ületamine.

Ruumitaju arendavad harjutused. Kaardi värvid. Kompassi ehitus ja kasutamine. Kaardi mõõtkava. Orienteerumiseks ettevalmistavad mängud.

Rütmitaju arendavad harjutused. Õpetaja abiga koostatud tantsukava koostamine ja esitamine. Seltskonnatantsude põhisammud.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud. Jalgpall: liikuva palli löömine, löök põia siseküljega täpsusele, õppemäng. Korvpall: sammu pealt vise, ühe käega ülaltvise, söödud liikumiselt, individuaalne kaitsemäng, mäng lihtsustatud reeglitega.

4.2.2. Õpitulemused

7. klassi lõpetaja

- jookseb 2 km vahelduvalt kõnniga;
- suusatab 1,5 km tõusude ja laskumistega rajal;

teab

- poiste ja tüdrukute füüsiliste võimete erinevust;
- oskab

- joosta kiirenevalt püstilähtest;
- ronida köiel (P);
- sooritada lihtsamaid harjutusi hüpitsa ja rõngaga (T);
- mängida korvpalli lihtsustatud reeglitega;
- kasutada õpitud sporditerminoloogiat.

5. Ainekava II kooliastme teisele etapile (8.-9. klass)

Selle etapi ülesanne on õpilasi ette valmistada iseseisvaks eluks. Süstematiseeritakse ja teadlikustatakse praktilisi oskusi, kinnistatakse teadmisi tervislikest eluviisidest, püütakse tekitada huvi ja motivatsiooni edaspidiseks iseseisvaks kehakultuuriharrastuseks.

5.1. Ainekava 8. klassile

5.1.1. Õppesisu

Üldkehaline treening

Kestvusjooks maastikul, kiirendus- ja kordusjooks.

Kaugus- ja kõrgushüpe.

Võistluseelne soojendus. Üldarendavad harjutused kõigile lihasrühmadele.

Suusatamine: uisusammsõiduviis, poolkäärtõus, põikilaskumine, sahkpidurdus.

Korrigeerivad harjutused

Koordinatsiooni ja peenmotoorikat arendavad harjutused. Madalstart õpetaja käskluse järgi. Kuulitõuge paigalt (P). Kang: kahe jala tõukega tireltõus. Rööbaspuud: õlgadel seis, tirel ette harkistesse (P); ühe jala hoo ja teise tõukega tõus ülemisele rööpale, tireltõus alumisele rööpale, toengust hoogmahahüpe (T). Poom: harjutuste kombinatsiooni koostamine ja sooritamine (T). Võimlemispall: pallivisked, põrgatamised ja püüdmised hüplemistele, tantsusammude ja harjutustega. Akrobaatika: kaarsillast pööre toengpõlvitusse ühel põlvel (T).

Ruunitaju arendavad harjutused. Pöörded liikumisel vasakule ja paremale, otse. Kaardi lugemine, kaardi ja maastiku võrdlemine, oma asukoha määramine. Maastikujooks.

Rütmitaju arendavad harjutused. Erinevate liikumiste valik vastavalt muusika iseloomule. Tantsukava koostamine õpetaja abiga. Muusika kuulamine, rütmide eristamine.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud. Korvpall: ühe käega ülalt vise, pöörded, petteliigutused, kaitse- ja ründemäng 1:1 mängus, võistlusmäärused, õppemäng. Võrkpall: võrkpalliks ettevalmistavad mängud ja teatevõistlused, mängija asendid ning peatumine, liikumisviisid hüppe-juurdevõtu ja ristsammuga, ülaltsööt, altsööt, altpalling, pallingu vastuvõtt.

5.1.2. Õpitulemused

8. klassi lõpetaja

- jookseb 2 km (P) ja 1 km (T) rahulikus tempos;

oskab

- teha võistluseelset soojendust;

- sooritada rütmika, akrobaatika, aeroobika ja riistvõimlemise põhiharjutusi;

- suusatada, kasutades vastavalt maastikule erinevaid sõidu-, tõusu- ja laskumisviise;

- otsida ja leida spordialast teavet.

5.2. Ainekava 9. klassile

5.2.1. Õppesisu

Üldkehaline treening

Käe-, selja-, kõhu- ja küljelihaseid arendavad harjutused hantlitega. Täpsusjooks. Suusatamine: 3 (P) ja 2 (T) km pikkuse suusaraja läbimine ajale; uisusammpööre, lihtsa slaalomraja läbimine.

Korrigeerivad harjutused

Koordinatsiooni ja peenmootorikat arendavad harjutused. Jooks kurvil. Teatepulga vahetus. Kuulitõuke tehnika. Kang: käärhöör ette, tireltõus rippest abistamisega, vibutushooglemiselt mahahüpe 90° pöördega (P). Rööbaspuud: toengus hooglemine, tahapoole mahahüpe, hooglemine (P). Harjutused vahenditega: palli-, rõnga- või hüpiharjutuste seoste koostamine ja esitamine. Akrobaatika: rõhtseis ühel jalal.

Ruumitaju arendavad harjutused. Orienteerumise õpperadade läbimine, harjutused püsiradadel.

Rütmitaju arendavad harjutused. Teadmised tantsukultuurist. Tantsukava koostamine ja esitamine.

Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused ja mängud. Korvpall: individuaalse pallikäsitsustehnika täiustamine, mängijate koostöö, õppemäng.

5.2.2. Õpitulemused

Abiõppe lõpetaja

- jookseb ühtlases tempos 1,5 km (T) ja 2 km (P) ning vahelduvalt kõnniga 3 km (T) ja 4 km (P);
- jookseb tulemustele 100 m, 300 m (T) ja 100 m, 800 m (P);
- suusatab 2 km (T) ja 3 km (P).

teab

- ohutus- ja hügieeninõudeid sportimisel;
- õpitud spordialade võistlusmäärusi ja oskussõnu;
- Eesti spoRTL asi, nende saavutusi;
- tähtsamaid spordisündmusi (Eesti MV, EM, MM, OM jms);

oskab

- planeerida, läbi viia ja analüüsida õpetaja poolt antud ülesandeid;
- arendada iseseisvalt oma kehalisi võimeid;
- hinnata adekvaatselt oma kehalisi võimeid;
- otsida ja leida sporditeavet, koostada ülevaadet mõnest spordisündmusest;
- mängida võrk- ja korvpalli lihtsustatud reeglitega.

AJALUGU JA KODANIKUÕPETUS

Ajaloo abiõppes on peaaegu asetatud Eesti ajaloo tundmaõppimisele vanimast ajast kuni tänapäevani. Süsteemselt käsitletakse kõiki Eesti ajaloo etappe ja olulisemaid sündmusi. Paralleelselt Eesti ajaloo teemadega õpitakse mõningal määral ka Läänemere regiooni ja meie naaberriikide ajalugu. Euroopa ja maailma ajalugu õpitakse sedavõrd, kui võrd üldine ajalookäik on avaldanud mõju Eesti ajaloole ning teaduse ja kultuuri arengule kogu maailmas.

Õppekava põhiolemus on õpilase võimetekohane arendamine. Vaimse arengu iseärasustest tingituna omandab abiõppe õpilane teadmisi aeglaselt, tal puudub võime iseseisvalt adekvaatselt kujutluspilti luua. Seepärast tuleb ajaloolise kujutluspildi loomiseks kasutada palju näitlikustamist, mitmekeelset ülesandeid ja õpivorme, tuleb välja tuua ainult olulisi fakte ja mõisteid, pidevalt on vaja õpitut korrata. Õppematerjal peab olema eluga seotud, äratama õpilases huvi. Õppematerjali eksemplaarsuse juures ei tohi ära unustada ajaloolise aja mõistet. Vastasel korral õpilane ei omanda ajalooteadmisi, vaid lihtsalt seotud kujutluste ja faktide kogu. Ajalooallikaga (abiõppes põhiliselt õpik) töötades peaks õpilane kõigepealt otsima vastuseid küsimustele kes?, mis?, missugune?, kuidas? ja seejärel järk-järgult jõudma küsimuseni mispärast?.

1. Õpetuse eesmärgid

Abiõppe ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane

- hakkab tundma huvi ajaloo vastu;
- õpib üldjoontes tundma kodukoha ja Eesti ajalugu ning olulisemaid sündmusi Euroopa ja maailma ajaloos;
- õpib tundma ja hindama kodumaa kultuuripärandit, tutvub teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga;

- omandab õige kujutluse aja kulgemisest ajaloos;
- õpib saama ajaloolast informatsiooni kaasaja sündmuste kohta ajakirjanduse, televiisori ja teiste teabevahendite kaudu;
- tunneb ja järgib jõukohaselt üldisi õigusnorme ning demokraatia põhimõtteid.

2. Ainekava II kooliastme esimesele etapile (6.-7. klass)

Selle etapiga taotletakse, et õpilane hakkab mineviku vastu huvi tundma ning õpib üldjoontes tundma kodukoha ja Eesti ajalugu muinasajast kuni 18. sajandi alguseni. Valikuliselt tutvutakse ka sama perioodi Euroopa ja maailma ajaloo olulisemate sündmustega, õpitakse orienteeruma ajaloolises ajas. Oluline on õpitu seostamine kaardiga. Õpilast suunatakse abivahendite toel (kava, tugisõnad, sõnaühendid, pilt) jutustama, koostama pärast ühist arutelu abivahenditele toetudes ümberjutustusi. Taotletakse, et õpilane hakkab aru saama põhjus-tagajärg-, sarnasus-erinevus- jt suhetest.

2.1. Ainekava 6. klassile

2.1.1. Õppesisu

Muinas- ja vanaajast

Sissejuhatus. Mis on ajalugu. Kuidas me saame teada inimeste elust minevikus. Kuidas arvatakse ajaloos aega. Ajaloo periodiseerimisest.

Muinsaaeg. Inimkonna tekkimine. Ürginimene, tema areng. Ürginimese uskumused. Sugukonnad. Hõimud. Karjakasvatuse ja põlluharimise algus. Looduslike tingimuste osa inimkonna arenemisel. Ürgkogukondliku korra lagunemine. Muinasaja ajajärgud ja nende üldiseloostus.

Vanaaeg. Vanaaja sisu ja üldiseloostus.

Vana-Ida. Idamaade muistsed tsivilisatsioonid ehk kõrgkultuurid. Idamaade kõrgkultuuride tekkimine. Vana-Egiptus. Mesopotaamia. Muistne Hiina ja India.

Vana-Kreeka. Linnriigid ehk polised. Athena ja Sparta. Vana-Kreeka kultuur. Teater. Kirjandus ja kunst. Olümpiamängud.

Vana-Rooma. Rooma riigi tekkimine. Elu-olu Rooma riigis. Rooma vallutused. Ristiusu tekkimine ja levik. Rooma kultuur. Suurrahvaste rändamine ja Lääne-Rooma riigi lõpp.

2.1.2. Õpitulemused

6. klassi lõpetaja

teab

- olulisemaid vanaaja kultuurisaavutusi, oskab neid nimetada;
- õpitava ajalooajast seostuvaid olulisemaid põhimõisteid;

omab kujutlust

- ajalooallikatest ning ajaloolisest ajast (aastatuhat, sajand jne);
- muinasaegast ja selle perioodidest (kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg);
- vanaaja tähtsatest kõrgkultuuridest;

oskab

- näidata kaardil kolme maailmajagu, vanaaja kõrgkultuuride asukohta;
- oskab abivahendeid kasutades ajaloolistel teemadel jutustada.

2.2. Ainekava 7. klassile

2.2.1. Õppesisu

Muinasaeg Eestis. Keskaja ajalugu

Muinasaeg Eestis. Jäaaeg. Eesti ala asustamine inimestega. Vanimad inimasulad Eestis. Muistsete eestlaste tegevus, elu-olu, usund. Eesti ala asustus I ja II aastatuhande vahetusel. Eestlaste naabrid. Eestlaste naabruses tekkivad riigid. Suhted naabritega.

Keskajast ja feodaalkorrast. Keskaja üldisloomustus. Põlluharimise areng keskajal. Feodaalid. Talupojad. Feodaalkord. Keskaegsed linnad. Ristiusu kirik. Feodaalsed riigid. Ristisõjad.

Eestlaste muistne vabadusvõitlus.

Eestlaste naabrid XIII-XV sajandil. Liivlased, lätlased, soomlased, venelased. Venemaa feodaalne killustatus. Novgorodimaa. Pihkva. Mongolite vallutused. Leedu suurvästiriik.

Eestlased võõra võimu all. Eesti ala pärast vallutust. Jüriöö ülestõus. Keskaegsed linnad Eestis. Reformatsioon. Reformatsiooni mõju kultuuri arengule.

Suured leiutused ja avastused. Keskaegse maailmapildi muutumine. Trükikunsti leiutamine. Esimesed eestikeelsed raamatud. Tulirelvade kasutuselevõtmine. Linnade kaitseehitiste muutumine. Meresõidu arenemine. Suured maadeavastused. Asumaade vallutamine. Orjakaubandus.

Liivi sõda.

Eesti Rootsi riigi koosseisus. Talurahva elu-olu. Linnad. Haridus. Eestikeelse koolihariduse algus. Suur nälg.

2.2.2. Õpitulemused

7. klassi lõpetaja

teab

- üldisi fakte Eestist ja tema naabermaadest muinas- ning keskajal;
- kõige üldisemal kujul keskaja olemust;
- keskaja tähtsamaid leiutisi ja avastusi ning oskab neid nimetada;
- õpitava ajalooajalooperioodiga seostuvaid olulisemaid mõisteid, aastaarve ja isikuid;

oskab

- paigutada muinas- ja keskaega Euroopa ajajoonel;
- kaardilt valikuliselt näidata õpitud veekogusid, piirkondi, riike, linnu, linnuseid, maakondi;
- mõnda olulist objekti (Eesti) üle kanda ühelt kaardilt teisele;
- abivahenditele toetudes jutustada, teha suulisi või kirjalikke ümberjutustusi;
- kasutada ajaloolise teabe hankimiseks ilukirjanduslikku teksti (õpetaja suunamisel).

3. Ainekava II kooliastme teisele etapile (8.-9. klass)

Selle etapiga taotletakse, et süveneb õpilase huvi ajaloo vastu. Õpitakse üldjoontes tundma kodukoha ja Eesti ajalugu XVIII sajandi algusest kuni tänapäevani, valikuliselt õpitakse tundma ka sama perioodi Euroopa ja maailma ajaloo olulisemaid sündmusi. Õpilased tutvuvad tänapäeva Eesti riigivõimu ja valitsemise üldmehhanismi ning põhistruktuuridega, õpivad tundma üldisi õigusnorme, kodanike põhiõigusi ja kohustusi. Tähelepanu all on ajalooperioodide järjestamine ajaloolises ajas, t##tsamad sündmused, isikud.

3.1. Ainekava 8. klassile

3.1.1. Õppesisu

Uusaja ajalugu

Uusaeg. Uusaja sisu ja üldiseloomustus. Euroopa uusaja algul. Kapitalistlik areng. Inglise kodanlik revolutsioon. Inglismaa asumaad Ameerikas. Ameerika iseseisvussõda. USA moodustumine. Suur Prantsuse kodanlik revolutsioon. Prantsuse Keisririigi sõjad. Napoleoni sõjakäik Venemaale.

Eesti XVIII ja XIX sajandil. Venemaa XVII sajandi lõpul. Peeter I. Põhjasõda. Eesti ala ühendamine Venemaaga. Eesti pärast ühendamist Venemaaga. Balti erikord. Párisorjus. Párisorjuse kaotamine. Talurahva elu-olu. Mahtra sõda. Rahvusliku liikumise algus. F. R. Kreutzwald, "Kalevipoeg", J. W. Jannsen, L. Koidula, J. Hurt, C. R. Jakobson. Esimene üldlaulupidu. Eesti teatri algus. Eesti rahvuse kujunemine. Tööstuse arenemine. Raudteed. Linnade kasv. Töölise elu. Eestlaste väljarändamine. Üldine venestamispoliitika. Kool ja haridus XIX sajandi teisel poolel.

Eesti Vene revolutsioonide ja Esimese maailmasõja keerises. 1905.- 1907. aasta revolutsioon. Revolutsioonisündmused Eestis. Mõisate põletamine. Karistussalkade tegevus. Revolutsiooni lüüasaamine. Esimene maailmasõda. Sõdivad pooled. Venemaa Esimeses maailmasõjas. Veebruarirevolutsioon. Oktoobripöörde Venemaal. V. I. Lenin. Võimuhaaramine enamlaste poolt Eestis. V. Kingissepp. Nõukogude võim. Saksamaa pealetung. Eesti Vabariigi väljakuulutamine. K. Päts. Esimese maailmasõja lõpp.

3.1.2. Õpitulemused

8. klassi lõpetaja

teab

- üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste elu-olust Eestis kuni Esimese maailmasõja lõpuni;
- Eesti ajalugu mõjutanud Euroopa ja maailma uusaja tähtsamaid sündmusi;
- m##nede oluliste ajaloosündmuste daatumit;
- piiratud ulatuses tuntumaid ajaloolisi isikuid (riigimehed, kultuuritegelased) ja nende saavutusi;

- uusaja tähtsamaid leiutisi ning avastusi ja oskab neid nimetada;

oskab

- õpitud ajaloosündmusi ajaliselt järjestada;

- valikuliselt nimetada ja kaardilt näidata õpitud riike, linnu, asumaid;

- olulisi objekte ühelt kaardilt üle kanda teisele;

- iseseisvalt hankida tekstist vajalikku ajalooteavet;

- õpitut mitmel erineval viisil taastada: jutustada, kirjeldada, koostada ümberjutustusi.

3.2. Ainekava 9. klassile

3.2.1. Õppesisu

Lähiajalugu

Eesti Vabadussõda. Vabadussõja algus. Kaitse organiseerimine. Murrang Vabadussõja käigus. Eesti vabastamine. Soomusrongid. Koolipoisid Vabadussõjas. Sõjategevus väljaspool Eestit. Landeswehri sõda. Tartu rahu.

Eesti riikliku iseseisvuse ajal. Eesti riiklik korraldus. Maareform. Kommunistide võimuhaaramise katse 1. detsembril 1924. a. Eesti Vabariigi edusammud majanduse ja kultuuri vallas. Eesti rahvusvahelisel areenil. Rahva elu-olu.

Maailm kahe maailmasõja vahel. Esimese maailmasõja tulemused. Asumaad ja emamaad. Ülemaailmne majanduskriis. Fašistide võimuletulek Itaalias. Natside võimuletulek Saksamaal. Venemaa (Nõukogude Liit) kahe maailmasõja vahel.

Teine maailmasõda. Molotov-Ribbentropi pakt. Teise maailmasõja algus. NSV Liidu sõjaväebaasid Eestis. Soome Talvesõda. Eesti okupeerimine NSV Liidu poolt. Nõukogude võimu kehtestamine Eestis. Eesti okupeerimine Saksamaa poolt. Saksa okupatsioon Eestis. Teise maailmasõja üldine käik. Eestlased Teises maailmasõjas. Lahingud Eestis 1944. aastal. Eestlaste massiline põgenemine Läände. Teise maailmasõja lõpp.

Teise maailmasõja järgne maailm. Külmsõda. Tööstusriigid. Kommunistlikud riigid. Rahvaste vabadusliikumine. Koloniaalsüsteemi kokkuvarisemine. Uued iseseisvad riigid. Arengumaad. Eesti Nõukogude okupatsiooni ajal. Perestroika Nõukogude Liidus ja Eestis. Eesti taasiseseisvumine. Nõukogude Liidu lagunemine. Tänapäeva Eesti ühiskond. Eesti riik (riigivorm, riigi sümbolid). Põhiseadus. Valimised. Parlament.

Riigipea. Valitsus. Omavalitsus. Kohus. Kodanik ja riik (kodakondsus, kodanike põhiseaduslikud õigused, vabadused ja kohustused, kodanike ja riigi kaitse). Eesti Vabariik ja maailm.

3.2.2. Õpitulemused

Abiõppe lõpetaja

teab

- Eestimaa ajaloo peamisi sündmusi ja protsesse Vabadussõjast tänapäevani, oskab neid seostada Euroopas ja maailmas toimuvaga;

- oma põhiõigusi ning kohustusi, üldisi õigusnorme, orienteerub võimu- ja valitsemismehhanismi põhiküsimustes, tunneb end Eesti Vabariigi täisväärtusliku kodanikuna;

- olulisemate ajaloosündmuste daatumeid;

- piiratud hulgal ajaloolisi isikuid (Vabadussõja kangelased, riigimehed, kultuuritegelased);

tunneb

- ainealaseid põhimõisteid, oskab neid kasutada;

- mõningaid ajaloolise sisuga ilukirjanduslikke teoseid;

- piiratud ulatuses tänapäeva poliitilist kaarti;

oskab

- nimetada ja näidata kaardil iseseisvunud asumaid, imperialistlike suurriikide asumaid, maailma suurriike;

- ajaloolisi tekste mitmel erineval viisil taastada (jutustada, kirjeldada jne);

- teha märkmeid, elementaarselt konspekteerida.

ELU- JA OLUSTIKUÕPE

Abiõppe üks eesmärk on aidata hälviklapsel kujuneda isiksuseks, kes on võimeline kohanema ümbritsevas keskkonnas ning toime tulema iseseisvas praktilises elus. Selle eesmärgi täitmisel on suur roll kasvatusliku ja praktilise suunitlusega elu- ja olustikuõppel. Elu- ja olustikuõpetuse temaatika hõlmab valdkondi, mis loovad positiivse sotsiaalse käitumise eeldused - enesega, teistega, ühiseluga toimetuleku eeldused. See ainetükk vajab kontsentrist õpetamist. Teadmised iseendast ja interpersonaalse käitumise oskused peavad aastast aastasse kasvama ja süvenema. Eluõppe temaatika on tihedalt integreeritud teiste õppeainetega. Eriti tihe on seos emakeelega (kõnearendus, lugemistekstid) ja kodulooga (keskkond kui käitumise ja tegevuse mõjutaja). Kokkulangevate teemade puhul eri ainetes on elu- ja olustikuõpetuse rõhuasetus sotsiaalsel aspektil.

Oluline on, et nende tundide läbiviimisel konkretiseeritaks õppeaine üldisi eesmärgi, arvestades iga õpilase arengut ja puudest tulenevaid iseärasusi.

1. Õpetuse eesmärgid

Elu- ja olustikuõpetuse peamine ülesanne on kujundada sotsialiseerumise praktilised oskused.

Abiõppe elu- ja olustikuõpetusega taotletakse, et õpilane

- mõistab suhet MINA-MEIE-TEISED;
- suhtleb sõltuvalt situatsioonist ja vastavalt ühiskonna normidele;
- orienteerub eluasemega seotud probleemides, oskab oma kodu korras hoida;
- omandab teadmised ja oskused oma tervise eest hoolitsemiseks (isiklik ja pere hügieen);
- omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu korraldamiseks, tervislikuks toitumiseks;
- omandab eelteadmised võimete kohase töö otsimiseks ja töökollektiivis käitumiseks;
- omandab elementaarsed teadmised kodanikuõigustest ja -kohustustest ning õigusnormidest.

2. Ainekava I kooliastme esimesele etapile (1.-2. klass)

I kooliastme esimesel etapil valmistatakse õpilasi ette ühis- ja koostööks, sihipäraseks õppetööks. Õpilastel kujuneb uus enesemääratlus: mina kui õpilane. Õpetatakse elementaarseid kooli- ja klassikaaslastega suhtlemise ja teiste arvestamise oskusi; aidatakse lapsel kohaneda uue pere (klass, kool) liikmena. Järk-järgult integreeritakse õpilane kooliellu.

Õppetegevuses on põhiohk kasvatusel. Palju kasutatakse mängulisi elemente, uusi käitumismudeleid kujundatakse osaoskuste kaupa.

2.1. Ainekava 1. klassile

2.1.1. Õppesisu

Mina ja meie. Mina õpilasena: oma nime ja klassi teadmine. Meie klass, pinginaaber, klassi õpilased; kaaslaste nimed; meie õpetaja; õpetaja nime teadmine; õpetaja poole pöördumine.

Suhtlemine koolis: käitumine õpilasena tunnis ja vahetunnis. Tervitamine, tänamine.

Mina ja minu pere. Vanemad, õed ja vennad, vanavanemad. Kohustused koduste ees: ema, isa, vanavanemate abistamine, abivalmidus.

Mina ja asjad. Minu oma, kaaslase oma. Asjade hoidmine, korraharjumuste kujundamine. Ausus, vargus.

Mina ja kodu. Küla/linn (sõltuvalt kodu asukohast). Ema, isa amet.

Mina ja tervis. Õpilase päevakava, isiklik hügieen: juuste korrastamine, tualeti kasutamine, käte pesemine, hammaste pesemine ja hooldus. Koolilapse toit.

Mina ja tänav. Minu koolitee; sõidutee, jalakäijate tee; valgusfoor, ülekäigurada; bussi ootamine, bussi sisenemine, bussist väljumine; tänav (sõidutee) ületamine.

2.1.2. Õpitulemused

1. klassi lõpetaja

teab

- oma, klassikaaslaste ja õpetaja nime;
- oma perekonda, ema ja isa ametit;
- oma kooliteed;
- bussi sisenemise ja väljumise korda;
- sõidutee ületamise kohti kooli juures;
- kuidas käituda tunnis ja vahetunnis;

oskab

- pöörduda õpetaja poole;
- vahet teha oma ja teiste omandi vahel;
- kasutada tualetti;
- pesta käsi ja hambaid;
- korrastada oma soengut.

2.2. Ainekava 2. klassile

2.2.1. Õppesisu

Mina ja meie. Oma vanuse, sünnipäeva, aadressi teadmine. Klassikaaslased, sõbrad; viisakas ja tegevusele vastav suhtlemine kaaslastega, õpetajaga. Suhtlemine koolis: õpilasreeglite sisuline mõistmine, õige käitumine, vale käitumine. Viisaka käitumise oskused: teise inimese kuulamine, vastusrepliigid dialoogis, dialoogi alustamine tuttavas situatsioonis; antud lubaduse täitmine.

Mina ja minu pere. Perekonnaliikmed. Sugulased: onu, tädi; onude, tädide lapsed. Vanemate inimeste abistamine. Kodused tööd, tööde jaotus; oma asjade eest hoolitsemine, käsilevõetud töö lõpuleviimine.

Mina ja asjad. Minu oma. Meie oma. Hoolitsemine ühiste asjade (klassiruumi) eest; millegi laenuks palumine ja selle tagastamine.

Mina ja kodu. Küla, linn, riik. Eesti Vabariigi lipp, president. Inimeste elukutsed kodukohas. Kodukoha vaatamisväärsused.

Mina ja tervis. Terve ja haige laps, haiguse tundemärgid. Isiklik hügieen: igapäevane pesemine, dushsh, vann, saun. Hammaste tervishoid: värske aed- ja puuvili, kommid. Tervislik toitumine: sooja koolilõuna vajalikkus.

Mina ja tänav. Koolitee kirjeldus, sõidutee ületamine. Ohud sõidutee valesti ületamisel. Valgusfoori roll liikluse reguleerimisel (praktiline harjutamine). Üldkasutatav transport: buss, troll, tramm, rong; nende peatuskohad. Käitumisreeglid liiklusvahendites, ohud seisva liiklusvahendi varjust väljumisel; ohud talvisel teel (libedus, pimedus). Helkuri vajadus; mängukohad.

2.2.2. Õpitulemused

2. klassi lõpetaja

teab

- oma vanust ja aadressi;
- oma pereliikmeid;
- kus ja millal ületada sõiduteed;

oskab

- viisakalt käituda koolis, klassis, kooli- ja koduümbruses, ühistranspordis;
- eristada igapäevaelus õiget käitumist valest;
- nimetada oma kodukoha vaatamisväärsusi;
- hoolitseda oma välimuse eest, hoida puhtust.

3. Ainekava I kooliastme teisele etapile (3.-5. klass)

I kooliastme teisel etapil algab isiksuseomaduste, käitumisnormide teadlik kujundamine. Jätkub õpilase integreerimine kooli- ja ühiskondlikku ellu. Jätkub suhtlemise ja käitumise õpetamine, õpitakse teisi

arvestama, oma tegude eest vastutama, teiste ja enda tegusid hindama. Oluline on, et laps tunnetaks kaaslaste ja täiskasvanute toetust, abi.

Suur tähtsus selle etapi õppetegevuses on eetilise sõnumiga palade lugemisel ja analüüsimisel. Õpilasi suunatakse hindama tegevusakti, üle kandma hinnanguid klassikaaslaste ja iseenda käitumisele.

3.1. Ainekava 3. klassile

3.1.1. Õppesisu

Mina ja meie. Sünniaja, aadressi, õdede-vendade andmete teadmine. Mõne oma olulise psühhomotoorse ja isikuomaduse (negatiivse ja positiivse) teadvustamine. Käitumisreeglid: viisakusreeglid, viisaka käitumise oskuste muutumine harjumusteks. Oma käitumise kirjeldamine, sh konfliktsituatsioonis (õpetaja abiga). Käitumine teatris, kinos, raamatukogus, näitusel. Vale käitumise tagajärjed. Meie klass: ruumi korrashoid, klassi kaunistamine. Pikaajaliste ülesannete täitmine.

Mina ja minu pere. Kodused tööd, tööjaotus, üksteise abistamine; lapse kodused kohustused. Erinevad peretüübid: suurpere, väikepere; vanemate ja vanavanemate ametid. Käitumine kodus, koduümbruses (trepikojas, õues, tänaval). Sageasemad eksimused, nendest hoidumine.

Mina ja asjad. Minu asjad, ühised asjad, teiste asjad. Asja hind: kallis, odav. Raha teenimine, kokkuhoidmise vajalikkus. Suhtumine asjadesse, vanad ja vanaaegsed asjad. Asjade kogumine, suhtumine kogudesse. Suhtumine teiste töösse. Raha kokkuhoidmise vajalikkus.

Mina ja aeg. Päeva planeerimine, aja mõistlik kasutamine. Kellaajaliste lubaduste täitmine, täpsus.

Mina ja kodu. Eesti Vabariigi sümbolid: suitsupääsuke, rukkilill; Eesti Vabariigi lipp, vapp (äratundmine). Kodukoha tähtsamad ettevõtted. Kiirabi, politsei, tuletõrje: abi vajadus, selle kutsumine. Turvakodu.

Mina ja tervis. Tervislik eluviis: toitumine ja tervis, liikumine ja tervis, isiklik hügieen ja tervis. Puhkus ja uni. Levinumad haigusnähud: nohu, kõha, palavik. Kehatemperatuuri mõõtmine. Voodirežiim, ravimite tarvitamine, ravimteed. Keha karastamine suvel, talvel. Hingamiseldundite haiguste ennetamine.

Mina ja tänav. Jalakäijatele ohtlikud kohad kooliümbruses. Ohutu koolitee valik. Liiklemine teedel ja tänavatel. Sõidutee ja tänaväületamiskohad: foor, tähistatud ületamiskoht. Teede ületamine väljaspool asulaid. Seisva liiklusvahendi varjust ootamatu väljumise ohtlikkus. Praktilised harjutused liiklusväljakul. Ohud libedal ja märjal sõiduteel.

Mina ja raamatud. Raamatukogu. Raamatu hoidmine (oma, võõras). Raamatu laenutamine raamatukogust.

3.1.2. Õpitulemused

3. klassi lõpetaja

teab

- kuidas hoida oma tervist;
- kuidas käituda teatris, kinos, kunstinäitustel;
- kuidas käituda külas, söögilauas;

oskab

- ära tunda õiget ja valet käitumist tuttavates situatsioonides;
- õigesti käituda (meeldetuletamisel);
- igapäevastes situatsioonides aususe ja valetamise vahel vahet teha;
- teadvustada oma enesetunnet ja seda teistele öelda;
- arvestada ühistegevuses teiste huve;
- koristada klassi;
- liigelda tänaval ja ühistranspordis;
- korras hoida koolitarbeid;
- hoolitseda oma välimuse eest.

3.2. Ainekava 4. klassile

3.2.1. Õppesisu

Inimene ja inimene. Sõprus: sõprade valimine, ühistegevus. Kaaslased: ühistegevus; head ja halvad kaaslased. Keeldumine halbadest ettepanekutest. Eakaaslaste kõnetamine, vestlemine sõbraga. Täiskasvanute kõnetamine. Abivalmidus: abi vajamine ja küsimine, teiste abistamine, vanemate abistamine, abi vastuvõtmine. Konfliktid: lahendamine (vabandamine, andestamine), vältimine. Meie kool ja kodukoha teised koolid. Koolipere: direktor, õppealajuhataja, õpetajad, õpilased; igäühe ülesanded. Tunniplaan ja huvitegevus. Klassivaim. Õpilase käitumise meelespea.

Inimene ja aeg. Aja kasutamise oskuste kujundamine: päeva, nädala ajakava koostamine. Täpsus. Kohusetunne. Lubaduste täitmine. Hilinemine, selle tagajärjed.

Inimene ja töö. Kodused tööd: ülesande järjestamine, töövõtete ja abivahendite valik, enesekontroll. Lapse töö kodus ja koolis. Töö ettevõttes (kodukoha näitel); elukutse.

Inimene ja raha. Raha teenimine: töökus, töö kvaliteet, palk. Kokkuhoidlikkus: soovid ja võimalused. Raha hoidmise viisid: hoiukarp, pank. Raha laenamine, võla tagastamine.

Inimene ja kodu, kool. Klassi ja eluruumi korrashoid; koristamine: tolmupühkimine, põranda, tahvli pesemine. Koristusvahendid, nende hoidmine, kasutamine, korrashoid: üksi ja mitmekesi koristamine.

Inimese organism ja tervis. Kasvamine ja arenemine. Isiklik hügieen. Kahjulikud harjumused: suitsetamine, alkoholi ja narkootikumide tarvitamine, liigne telerivaatamine. Õppimise tervishoid. Silmade tervishoid. Esmaabi lihtsamate vigastuste puhul (lõikehaav, ninaverejooks, põletus jne).

Inimene ja liiklus. Individuaalsed ja üldkasutatavad transpordivahendid. Raudteetransport ja selle ülesanne. Käitumine transpordivahendites, tuttavatel ning võõrastel tänavatel-teedel. Liiklusõnnetuste peamised põhjused.

3.2.2. Õpitulemused

4. klassi lõpetaja

teab

- kuidas hoolitseda oma tervise eest;

oskab

- suhelda igapäevastes situatsioonides;

- korrastada õppevahendeid, kodu ja klassiruumi;

- hoiduda konfliktidest ja vägivallast;

- käituda tänaval ja transpordivahendites, hoiduda liiklusõnnetustest;

- järgida koostatud päeva- ja nädalakava.

3.3. Ainekava 5. klassile

3.3.1. Õppesisu

Suhtlemine. Suhtlemine eakaaslastega: esitlemine, kuulamine, tähelepanu köitmine; partnerlus, allumine, nõustumine, loobumine. Suhtlemistagajärgede ettenägemine. Suhtlemisstrateegiate eristamine õpetaja abiga: selgitamine, veenmine, meelitamine, ähvardamine jm. Suhtlemise erinevus sõltuvalt suhtluspartnerist. Suhtlemine invaliidide ja haigete inimestega. Sallivus. Austav suhtumine täiskasvanutesse. Vastastikune usaldus, vastutus- ja kohusetunne.

Käitumine üldkasutatavates kohtades. Käitumine koolipeol, kirikus, matustel jm. Rahvuskommete ja -traditsioonide tundmine ja järgimine.

Õppimise tervishoid. Õppimise aeg, puhkus, valgustus, segavad tegurid.

Tervis ja selle hoidmine. Varem omandatud teadmiste kinnistamine. Hingamiselundkond, selle tugevdamine, sagedasemate haiguste ennetamine, rahvameditsiin. Tervislik toitumine. Nakkus- ja viirushaigused, nende ärahoidmine, ravi. Sõltuvus kahjulikest harjumustest, võitlus sellega. Esmaabi andmine: kerged haavad, põletus, külmumine, minestus.

Liikluskasvatus. Liiklusmärgid: ülesanne, vajalikkus. Liiklusvahendid, nende pidurdusteed, seda mõjutavad tegurid (ilmastik, teeolud). Jalgrattaga sõitmine, ohud. Harjutamine liiklusväljakul.

3.3.2. Õpitulemused

5. klassi lõpetaja

teab

- kuidas korraldada oma õppimist;
- hingamiselundite haiguste ennetamise võimalusi;
- lihtsamaid esmaabivõtteid;

oskab

- käituda viisakalt üldkasutatavates kohtades ja järgida kombeid;
- rakendada õpitud liiklusalaseid teadmisi praktikas (liiklusväljakul);
- kuulata ja esitleda oma eakaaslast;
- tähele panna suhtlemisstrateegiate ja -taktikate erinevusi.

4. Ainekava II kooliastme esimesele etapile (6.- 7. klass)

Sellel etapil algab õpilaste ettevalmistus iseseisvaks eluks. Elu- ja olustikuõppe temaatika on tihedas seoses teiste õppeainete sisuga. Tähelepanu pööratakse sotsiaalse kogemuse analüüsile, jätkub eetiliste tõekspidamiste kujundamine. Õpilaste iseseisvus suureneb, nõutakse ühiselureeglite ja üldlevinud käitumisnormide järgimist ilma otsese juhendamiseta.

Üksikute käitumisaktide hindamiselt jõutakse kogu käitumise hindamiseni. Käitumisaktide analüüsil pööratakse tähelepanu motiividele, tingimustele, tulemustele ja tagajärgedele.

Õppetegevuses luuakse probleemsituatsioone, otsitakse neile lahendusi. Õpilasi juhatakse leidma seoseid käitumisakti komponentide vahel, tegema järeldusi. Suur osatähtsus on praktilistel õppustel ja õppekäikudel.

4.1. Ainekava 6. klassile

4.1.1. Õppesisu

Käitumiskultuur. Suhtlemine kodustega. Armastus. Pinged, arusaamatused, nende vältimine ja lahendamine. Lapse osa konfliktis vanematega. Suhtlemine sõpradega ja "sõpradega". Suhtlemine rühmades. Rühmaliidri mõju, sellega arvestamine. Suhtlemine teistest rahvustest inimestega. Käitumine ekskursioonil/matkal.

Enesehinnang. Oma võimete ja võimaluste teadvustamine. Vale enesehinnang kui konfliktide allikas.

Kodu ja koduümbrus. Korrashoid ja kaunistamine. Osalemine suurpuhastustes.

Riietus ja mood. Noortemood ja kandja välimus. Olukorrale ja kehaehitusele sobiva riietuse valik. Töö-, kodu- ja peoriietus. Riiete puhtus ja korrashoid. Soeng: eale ja näokujule vastav soeng. Soeng koolis, koolipeol. Eakohased ehted ja kosmeetika. Majanduslike võimaluste arvestamine moodsal riietumisel.

Inimese areng. Arenguetapid, iseloomulikud tunnused, arengu võimalikud individuaalsed iseärasused. Murdeiga. Muutused tütarlapse (poeglapse) organismis, intiimhügieen.

Isiklik hügieen. Igapäevane hügieen: hommikune ja õhtune tualett. Karastamise vajalikkus. Dushsh, vann, saun, bassein. Jalgade, käte puhtus ja hooldamine. Poeglaste hügieen. Tütarlaste hügieen, hügieen menstruatsiooni ajal. Hügieenivahendite valik ja kasutamine. Suitsetamise ja alkoholi kahjulikkus kasvavale organismile.

Toitlustamine. Toitumisrežiim. Hommiku-, lõuna- ja õhtusöögiks sobivad toidud. Toitude valik maitseomaduste ja tervislikkuse põhjal. Toiduainete peamised rühmad: piima-, lihatooted, jahutooted, juur- ja puuviljad. Toiduainete varumine ja ostmine. Toiduvalmistamine: toorsalatid, võileibade valmistamine, kaunistamine, soojad võileivad.

4.1.2. Õpitulemused

6. klassi lõpetaja

- teadvustab oma võimeid;
- püüab suhelda pingevabalt;

teab

- intiimhügieeni nõudeid ja püüab neid järgida;
- tervisliku toitumise põhitõdesid;

oskab

- tavaolukorras adekvaatselt reageerida kaaslase käitumisele;
- tavaolukorras vastu võtta iseseisvaid otsuseid;
- arvestada riietumisel moodi ja individuaalseid iseärasusi;
- toite valida ja lihtsamaid toite valmistada.

4.2. Ainekava 7. klassile

4.2.1. Õppesisu

Transport. Transport kodukohas, kodukoha ümbruses, Eestis. Sõiduvahendi valik. Orienteerumine bussi- ja rongijaamades, informatsiooni hankimine. Pileti ostmine, hind. Sõidusoodustused.

Käitumiskultuur. Oma käitumise teadlikkuse ja tahtlikkuse tõstmine, rollitunnetus. Võimalikud pinged ja konfliktid, nende lahendamise võimalused. "Kambavaim", jäljendamine. Külaskäik: sobiva riietuse valik; kingituste ostmine, pakkimine; kingituste üleandmine ja vastuvõtmine. Käitumine täiskasvanute ja noorte seltskonnas. Tütarlapse ja noormehe rolli erinevus kinos, teatris; riietuse valik.

Rõivaste ja jalatsite hooldus. Rõivaste parandamine (sobiva nõõbi, niidi, lapi valik eseme parandamiseks). Rõivaste triikimine, pressimine: triikraua temperatuuri valimine vastavalt materjalile, aurutaja kasutamine, pressimine ja triikimine läbi riide (villased materjalid); triikraua puhastamine. Musta pesu hoidmine, sorteerimine. Pesupesemine: käsi- ja masinpesu. Pesemisvahendite valik ja kasutamine. Jalatsite hooldamine, hooldusvahendid.

Toitlustamine. Toiduained: kartul ja aedviljad, teraviljasaadused, piim, liha, kala. Maitseained. Tervislik toitumine. Toiduvalmistamine: külmtoidud, makaroni- ja nuudlitoidud, magustoidud.

Tervis. Haigused (külmetus- nakkushaigused). Haiguse tunnused, vältimise võimalused. Kraadiklaas. Esmaabi kodustes tingimustes. Arsti kutsumine (kiirabi, jaoskonnaarst, perearst). Koduapteek. Ravimtaimed (tuntumad ravimtaimed, tee valmistamine). Kevadiste ravimtaimede korjamine, kuivatamine ja säilitamine.

Sideteenused. Telegrammi saatmine. Telefoni (eri tüüpide) kasutamine, telefonikaart. Telefoniraamatu kasutamine.

4.2.2. Õpitulemused

7. klassi lõpetaja

teab

- kodukoha liiklust;
- soodustusi ja nõudeid transpordis;
- kuidas hoiduda külmetus- ja nakkushaigustest;
- tähtsamaid ravimtaimi;

oskab

- kasutada sideteenuseid;
- liigelda kodukohas;
- kasutada informatsiooniallikaid autobussi- ja raudteejaamas;
- arvestada suhtlussituatsioone ja suhtlejate rolle;
- kasutada lihtsamaid võtteid rõivaste korrastamisel;
- kasutada termoregulaatori ja aurustajaga triikrauda ning pesumasinat;
- kutsuda arsti;
- iseseisvalt valmistada makaronitoite.

5. Ainekava II kooliastme teisele etapile (8.-9. klass)

Selle etapi eesmärk on kaasa aidata oskuste kujunemisele, mis on vajalikud iseseisva eluga toimetulekuks. Õpilastel peab kujunema adekvaatne enesehinnang, õige arusaam oma võimetest ja võimalustest tööturul, positiivne töösuhetumine. Suureneb õpilaste iseseisvus ja vastutus, süvendatakse oskusi olukorrale vastavaks suhtlemiseks. Teadvustatakse inimeste kooselu vormide erinevust, tutvustatakse seadusandlust.

Õppetegevuses kasutatakse lisaks praktilistele õppustele mitmesuguseid teste, küsimustikke, rollimänge, ühiseid arutelusid ning diskussioone.

5.1. Ainekava 8. klassile

5.1.1. Õppesisu

Isiklik hügieen. Isikliku hügieeni harjumuste kujundamine, sobivate hügieenivahendite valik. Noorukile sobiv välimuse. Kosmeetikavahendite kasutamine. Hoiakute kujundamine suitsetamise, alkoholismi, narkomaania suhtes.

Käitumiskultuur. Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine: tutvumine, kohtumised, ajutised ja püsivad suhted. Etiketi tundmine ja järgimine. Inimese hindamine välimuse (puhtus, riietuse maitsekus) ja käitumise (pealetükkivus jne) järgi.

Kodukultuur. Kodu korrashoid: akende pesemine, pehme mööbli hooldamine, kardinade, vaipade puhastamine. Sobivad puhastusvahendid: valik ja kasutamine. Oma toa kujundamine: esemete ratsionaalne paigutus, kujundusdetailide valik, hoidumine liialdustest. Pisiremont korteris.

Arstiabi. Meditsiinasutused (polikliinik, perearstikeskus, haigla, dispanser, apteek), nende otstarve. Perearst ja eriarstid. Kiirabi (väljakutse vajadus ja kord). Päästkeskus. Koduvisiidid (kojuketse telefoni teel, kutseselehe täitmine). Ambulatoorne vastuvõtt (jaoskonnad, perearstid, eriarstid, registratuur). Haiglaravi. Sanatoorne ravi. Esmaabivõtted (haava puhastamine, sidumine), tegutsemine põletuse, ussihammustuse korral. Koduapteek (vajalikud ravimid ja esmaabivahendid). Rahvameditsiin. Praktiline ravimtaimede kogumine.

Eelarve. Raha teenimine. Noore inimese peamised kulutusartiklid. Kulude planeerimine päevaks, nädalaks. Säästus. Kokkuhoidlikkus. Raha hoidmine pangas. Hoiuste liigid. Loterii, mänguautomaadid.

Perekond. Abielu. Poolte õigused ja kohustused, omavahelised suhted (usalduslikud-mitteusalduslikud; sõbralikud, pingestatud). Laste sündimine. Ema ja isa osa perekonnas, kohustuste jaotus. Üksikpered. Vanavanemad: nende roll ja koht peres. Pere vaba aja veetmine.

Rõivastus. Rõivaste hooldamine: keemiline puhastus, pesumaja. Stiil ja mood. Suhtumine vanemate ja eakaaslaste soovitusesse. Rõivaste ostmine, omavahel sobitamine. Sobiv suurusnumber, praktiline mõõtmine. Õmblusteenused. Rõivaste uuendamine detailide abil. Perekonna eelarve arvestamine rõivastumisel.

Transport. Lennu- ja laevaliiklus; orienteerumine lennujaamas, sadamas; teabe hankimine.

Kaubandus. Põhilised kaupluste liigid (selvepoed, kaubamajad, väikepoed jne). Hindade erinevused, kaupade paigutus. Ostja õigused, kohustused; tarbijakaitse. Turg. Käitumine turul.

Post, side. Rahakaardi, postipaki saatmine ja saamine. Tellimine kataloogist, postipaki tagastamine. Telefonside: telefonikaardi kasutamine, erinevate kõnede maksumus. Kohalik kõne. Kaugekõned. Maakondade suunakoodid. Telefoniarvete tasumine. Telefoni arukas kasutamine.

Toitlustamine. Toiduainete erinevad säilitusviisid. Saagi kogumine metsast, aiast, põllult. Aiasaaduste konserveerimine. Organismile vajalikud toit- ja mineraalained. Tervislik toitumine. Söögirežiim. Lauakombed. Päevamenüü koostamine ja kalkuleerimine. Argi- ja puhkepäeva menüü. Toiduvalmistamine: supid ja lisandid suppidele, lihatoidud, kalatoidud ja taigatoidud. Lauakatmine: kohvilaud, rootsi laud, peolaud, jõulu- ja lihavõttelaud). Nõude valik ja paigutus. Nimekaartide kasutamine. Hügieeninõuded toidu valmistamisel.

5.1.2. Õpitulemused

8. klassi lõpetaja

teab

- käitumisetiketti erinevates situatsioonides;
- arstiabi korraldust kodukohas;
- toiduainete säilitamise viise;

oskab

- suhelda vastassoost eakaaslastega;
- hinnata käitumisviiside sobivust;
- otstarbekalt kasutada oma taskuraha;
- kujundada oma tuba;
- kasutada lihtsamaid pangateenuseid;
- kasutada sideteenuseid;

- sooritada vajalikke oste;
- katta lauda erinevateks sündmusteks;
- iseseisvalt kasutada linnadevahelist transporti;
- valida ja kasutada isikliku hügieeni ja kosmeetikavahendeid;
- valida ja kasutada erinevaid puhastusvahendeid;
- anda lihtsat esmaabi.

5.2. Ainekava 9. klassile

5.2.1. Õppesisu

Käitumiskultuur. Kooselunormid ja -seadused. Indiviid erinevates rühmades. Käitumise sõltuvus rollist. Taktitundeline käitumine. Noormehe ja neiu käitumine. Külaliste vastuvõtmine ja külaskäimine. Külaliste kutsumine, kostitamine, ärasaatmine. Seltskondlikud mängud, tants, vestlus. Noormehe ja neiu suhted: kontaktloomine, sõprus, armumine, armastus. Seksuaalvahekord, seksuaalhügieen. Naiselikkus ja mehelikkus. Suhete usalduslikkus, partneri austamine, pettumine, lahkuminek.

Hügieen ja tervis. Kosmeetikavahendite kasutamine igapäevases tualetis (habemeajamisvedelik, näoveed rasvasele ja kuivale nahale, deodorandi kasutamine). Dekoratiivkosmeetika, hoidumine ülepakkumisest. Psüühiline tasakaal ja tasakaalutus. Psüühikahäired ja -hälbed (depressioon, agressiivsus). Käitumine depressiivse või agressiivse käitumise korral. Sõltuvusseisundid: narkomaania, toksikomaania, suitsetamine, alkoholism; nende mõju psüühikale ja erinevatele organitele. Sõltuvusest vabanemise võimalused.

Rõivastus. Riiete hooldamine: hooldamist reguleerivad tingmargid. Pesu- ja hooldusvahendite (tärgeldajad, antistaatikud, plekieemaldajad jm) valik ja kasutamine.

Rõivaste valik ja ostmise (materjal, hind, suurusnumber, värvus, tegumood). Otstarbekas, moodne ja maitsekas riietumine. Oma stiili leidmine.

Perekonnaõpetus. Abiellumine. Mehe ja naise roll abielus. Abikaasade õigused ja kohustused, vastutus. Võimalikud erinevad arusaamad õnnest.

Perekonna eelarve. Tulud ja kulud. Kulude planeerimine (eluase, toit, riietus, vaba aeg). Kulutuste kasv laste sündimisel. Säästmine (sh pangahoiused). Järelmaks. Liising. Pangalaenu. Abieluhügieen. Rasestusmisvastased vahendid. Perekonnas tekkivad vastuolud, nende lahendamine. Abielutülid, kompromissi otsimine, leppimine. Lahutus. Abieluvälised suhted. Suguhaiguste oht. AIDS.

Rasedus. Lapse sündimine. Ettevalmistused imiku hooldamiseks. Imiku hooldamine. Lapse areng (koolieelne ja kooliiga). Lastearsti külastamine, lastehaigused, ümbritsevad ohud. Puudega laps. Tervisekäsiraamatute kasutamine. Perenõuandla. Usaldustelefon. Üksikvanema õigused ja soodustused. Lahuselava vanema kohustused lapse kasvatamisel.

Eluase. Üürikorter, -tuba. Erakorter. Eramaja. Omaniku ja üürniku õigused, kohustused. Kommunaalmaksud, liigid ja tasumine. Ühisruumide ja hoovi korrashoid. Naabritega arvestamine (õörahu, koduloomad jne).

Korteri sisustamine. Olmetehnika, kodumasinade kasutamine, ohutusnõuded, rikked. Korteri hooldus. Sanitaarremont. Eluaseme otsimine.

Toitumine. Tervislik toitumine: üldised nõuded; laste, vanurite ja haigete erimenüü. Toiduretseptide kasutamine. Ühiskondliku toitlustamise asutused.

Lauakatmine erinevaks otstarbeks, vahendite valik. Köögitehnika kasutamine, hooldamine.

Töölerakendamine. Kutsenõustamine. Kutsenõustamiskabinetid. Elukutse omandamise võimalused. Sobiva võimetekohase töö ja töökoha otsimine. Töölevormistamine. Töölepingute sõlmimine. Töövõtja õigused ja kohustused. Töötu õigused.

Õiguserikkumised. Täiskasvanute ja alaealiste elementaarsed õigused ja kohustused. Õiguserikkumised: karistused, kriminaalvastutus, karistusasutused.

5.2.2. Õpitulemused

Abiõppe lõpetaja

teab

- kooselu norme ja seadusi;
- nõudeid eluaseme omajale;
- narkootiliste ainete ja alkoholi mõju psüühikale;
- riiete hooldusmärkide praktilist tähendust;
- perekonna eelarve koostamise põhimõtteid;
- seksuaalelu põhitõdesid, sh raseduse vältimise võimalusi;
- lapse arengu iseärasusi ja tema hooldamise võtteid;
- elukutse omandamise võimalusi;

oskab

- adekvaatselt käituda ning teisi ja iseend tavasuatsioonides hinnata;
- järgida tervislikke eluviise;
- otstarbekalt ja sobivalt riietuda;
- valida ja kasutada hügieeni- ning kosmeetikavahendeid;
- sisustada ja korras hoida oma tuba/korteri;
- toitu valmistada, järgides seejuures hügieeninõudeid;

- kasutada posti-, side- ja pangateenuseid.

TÖÖÕPETUS

Tööõpetusel (sh käsitööl) on hälviklapse arengus ja eluks ettevalmistuses täita oluline roll. Tööõpetus aitab õpilasel kujuneda eluga võimalikult iseseisvalt toimetulevaks isiksuseks, kes suudab teha võimetekohast tööd. Tööõpetustundides kujundatakse tööks vajalikud isiksuseomadused (püsivus, täpsus, iseseisvus, eesmärgikindlus), arendatakse esteetilist maitset, kujundatakse säästvat suhtumist materjalisse. Õppetöö käigus tutvustatakse ka paikkonnas levinud elukutseid ja õpilaste võimetele sobivaid tööalasid.

Tööõpetus on õppeaine, kus teadmiste ja oskuste omandamine ning isiksuseomaduste kujunemine toimub eelkõige praktilises tegevuses. Tööoskuste kujundamise kõrval on oluline roll suhtlemisel, oskusel korraldada ühistegevust, küsida abi ja anda nõu.

Nimetatud eesmärkide täitmise eeldusteks on oskuste omandamine etapiti. Esmalt täidetakse ülesandeid imiteerimise teel, tegevust kommenteeritakse koos pedagoogiga. Järgneb omandatud oskuse rakendamine korralduse põhjal, millega kaasneb pidev pedagoogi hinnang. Kolmandat etappi iseloomustab omandatud oskuse rakendamine koos kommenteerimisega, hiljem ka oskus oma tööst ise sõnaline kokkuvõtte teha.

Esimestel etappidel on verbaalselt aktiivne õpetaja, hiljem tõuseb õpilase kavandava-reguleeriva kõne osatähtsus. Vanemates klassides õpitakse töötama kirjaliku instruksiooni järgi ning oma tegevust planeerima.

Praktiliste tööoskuste õpetamine toimub alljärgnevas järjestuses:

- 1) koostegevus õpetajaga: osa tööoperatsioone võib sooritada õpetaja, osa tehakse koos;
- 2) töötamine matkides: iga operatsioon eraldi, 2-3 operatsiooni kaupa, kogu ülesanne;
- 3) töötamine näidise järgi: detailide kaupa, valmis töö;
- 4) töötamine suulise instruksiooni järgi: instruksioonid operatsioonide kaupa, instruksioonid kogu töö sooritamiseks;
- 5) töötamine kirjaliku instruksiooni järgi, raskusastet reguleerib instruksiooni detailsus ja maht.

Praktilise töö raskusaste sõltub materjalist, töövahenditest, sooritatavatest operatsioonidest ja näidistöö keerukusest. Tööõpetus on tihedalt seotud matemaatikaga: rakendatakse matemaatikas omandatud oskusi. 9. klassis õpitakse ka joonestamist - jooniste lugemist ning lihtsamate jooniste tegemist.

1.-4. klassini toimuvad tunnid poistele ja tütarlastele koos, 5. klassist alates eraldi vastavalt sisustatud kabinetites või töökodades.

Järgnevalt esitatakse käsitöö, puidutöö ja metallitöö ainekavad. Koolid võivad koostada ka aianduse, talutöö, ehituse jne ainekavad, arvestades riikliku ainekava üldisi ja etappidele esitatud nõudeid.

1. Õpetuse eesmärgid

Abiõppe tööõpetusega (käsitööga) taotletakse, et õpilane

- oskab ja tahab teha võimetele vastavat tööd;
- on valmis koostööks;
- oskab oma tööd eesmärgistada, kavandada, plaani järgi sooritada, kontrollida ning hinnata;
- valdab vajalikke baasoperatsioone;
- oskab töötada instruksiooni (nii suulise kui ka kirjaliku) järgi;
- suudab õpitud erialal pikema aja vältel pidevalt töötada.

2. Ainekava I kooliastme esimesele etapile (1.-2. klass)

Sellel kooliastmel kujundatakse üldisi õpioskusi: oskus vaadelda, võrrelda, kuulata, küsimustele vastata. Last õpetatakse töövahendeid õigesti kasutama, omandama korraharjumusi. Oluliseks peetakse tundide korrektse suunda - tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju, motoorika, kõne mõistmise ja suulise väljendusoskuse arendamist käelise tegevuse kaudu, kujundatakse oskus eristada objekte ja nende kujutisi kuju, suuruse ja värvuse järgi ning märgata ilu enda ümber.

Valdavalt täidab laps sel etapil ülesannet koostegevuses eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires hakatakse ülesannet täitma ka suulise korralduse järgi. Laps omandab järgmisi baasoskusi: rebimine, lõikamine, liimimine, voolimine, voltimine.

2.1. Ainekava 1. klassile

2.1.1. Õppesisu

Materjalid: paber (valge, värviline, makulatuur), plastiliin, savi, looduslik materjal (tammetõrud, kastanimunad, kõrred) ja nende äratundmine etaloni ja nimetuse järgi.

Töövahendid: ümaraotsalised käärid, liimipulk, liimilapp, voolimisalus.

Tööoskused: rebimine: paberitükkide ja -ribade rebimine silma järgi (lehesadu, rohulibled).

Lõikamine: paberitükkide, -ribade ja narmaste lõikamine silma järgi (marjad, puutüved, vaip, habe).

Liimimine: kujundite liimimine, kujundite täiendamine tasapinnaliselt (õunapuu, rahvariideseelik, kolm karu ja nende lauanõud, karpide kaunistamine).

Voltimine: nelinurkse paberitüki voltimine pooleks ja neljaks (kaart, raamat). Voolimine: rullimine, veeretamine ning selle tulemusel saadavad lihtsamad esemed ja kujundid (kakuke, redel, uss).

Meisterdamine: looduslikust materjalist lihtsamate esemete valmistamine plastiliiniga liitmise teel (seen, kräss, päkapikk).

2.1.2. Õpitulemused

1. klassi lõpetaja

oskab

- ära tunda erinevaid materjale (paber, plastiliin, savi, looduslik materjal);
- rebida paberit;
- lõigata silma järgi paberitükke ja ribasid;
- liimida paberit;
- voltida paberilehte pooleks ja neljaks;
- voolida rullimise ja veeretamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid;
- oma töökohta korras hoida.

2.2. Ainekava 2. klassile

2.2.1. Õppesisu

Materjalid: paber, õhuke kartong, villane lõng, õhuke puuvillane riie, plastiliin, savi, looduslik materjal (lehed, kivid, seemned); nende äratundmine ja nimetamine.

Töövahendid: ümaraotsalised käärid, liim (liimipulk, kummiliim), liimilapp, voolimisalus, joonlaud, Šabloon.

Tööoskused: Rebimine: paberi ümardamine ruudu- ja ristkülikukujulise paberitüki nurkade ärarebimise teel (õun, seenejalg).

Šablooni kasutamine: lihtsamate esemete ja kujundite joonistamine Šablooni järgi (vaas, kala, joonlaud).

Lõikamine: paberist Šablooni järgi joonistatud lihtsamate esemete ja kujundite väljalõikamine; õhukese kartongi lõikamine etteantud sirgjoont mööda; õhukese puuvillase riide lõikamine silma järgi.

Koolutamine: rebitud ja lõigatud kujundite koolutamine pliitsi või kääride abil (lilled, kuusk, kaartide ja karpide kaunistused).

Liimimine: paberi liimimine tasapinnaliselt alusmaterjalile; koolutatud paberi liimimine osaliselt (akvaariumitaimed, lilled, habe, kaartide ja karpide kaunistused); lõnga liimimine alusmaterjalile kontuuri järgi; loodusliku materjali liimimine (nukk, dekoratiivtaldrik).

Voltimine: lihtsamate esemete voltimine paberist (märkmik, lehvik, ümbrik).

Voolimine: savi ja plastiliini töötlemine veeretamise, rullimise, surumise, venitamise ja pigistamise võtteid kasutades (siil, kaktus, kauss).

Meisterdamine: looduslikust materjalist lihtsate esemete ja kujundite valmistamine plastiliiniga liitmise ja liimimise teel (lehepall, kaunistatud kivid, sajaljalgne).

2.2.2. Õpitulemused

2. klassi lõpetaja

oskab

- ära tunda ja nimetada erinevaid materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, riie, lõng, looduslik materjal);
- kasutada joonlauda sirge tõmbamiseks läbi ühe ja kahe punkti;
- voltida lihtsamaid esemeid;
- joonistada Shablooni abil lihtsamaid kujundeid, neid välja lõigata, liimida ja täiendada;
- lõigata silma järgi õhukest riidet;
- kasutada erinevaid voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamedaks surumine, venitamine, pigistamine);
- oma töökohta korras hoida.

3. Ainekava I kooliastme teisele etapile (3.-5. klass)

I kooliastme teine etapp on samuti eelõppe periood, kujundatakse iseseisva töö ja enesekontrolli oskus. Uued oskused omandatakse põhiliselt eeskujuga järgi. Õpilased hakkavad oma tegevust kirjeldama nii töö käigus kui ka hiljem, kirjeldades töö teostamise etappe ja võtteid.

Sellel etapil õpib laps olema töö juures piisavalt püsiv ja täpne. Ta hakkab oma valmistööd hindama, näidisega võrdlema, kujuneb enesekontrollioskus. Õpilane omandab järgmised baasoskused: mõõtmine, märkimine; lõikamine (tükeldamine), ühendamine, viimistlemine.

3.1. Ainekava 3. klassile

3.1.1. Õppesisu

Materjalid: paber, kartong, plastiliin, savi, nahk, majapidamisjäägid, peenem vask- ja alumiiniumtraat, villane ja puuvillane lõng, erineva paksusega riie, looduslik materjal (sammal, õled); nende omaduste tundmine ja nimetamine.

Töövahendid: ümara- ja teravaotsalised käärid, liim (pulgaliim, kummiliim, PVA, kliister), liimilapp, voolimisalus, joonlaud, Šabloon, jäme nõel, naaskel. Töövahendite ohutu kasutamine.

Tööoskused: Rebimine: kontuuri järgi paberist lihtsamate kujundite rebimine (apelsin, lumememm).

Mõõtmise: paberil ja kartongil vajalike pikkuste mõõtmine täissentimeetrites.

Shablooni kasutamine: õhukese puuvillase riide lõikamine Shablooni järgi.

Koolutamine: ruumilised paberitööd ja kompositsioonid erineva laiuse, pikkuse ja värvusega paberiribadest.

Soonimine: paksema paberi ja õhema kartongi soonimine jämeda nõelaga voltimise hõlbustamiseks (mapp, karp).

Lõikamine: paberist, õhemast kartongist, riidest ja nahast mitmesuguste kujundite lõikamine kääridega; paberisse teravaotsaliste kääridega erikujuliste aukude (aknaaunistus, lukuauk, võrk) lõikamine.

Liimimine: paberi, kartongi, lõnga, riide, naha ja loodusliku materjali liimimine tasapinnale (maastik, kollaaž, korbist buss) ja osaline liimimine ruumilise efekti saavutamiseks (puuvõra, habe, karbiloomad ja esemed).

Voltimine: ruudu-, ristküliku- ja ringikujulise paberi voltimine keskkoha leidmiseks. Lihtsate esemete ja figuuride voltimine (paat, kala, konn).

Voolimine: õpitud võtete valimine ja kasutamine (inim- ja loomakujundid, metsaalune metsaelanikega).

Detailide õige liitmine ja tööde viimistlemine.

Meisterdamine: erinevate materjalide ja töövõtete kombineerimine (näpunukud, nukumööbel, majapidamisjääkidest loomad ja esemed); traadi painutamine (liigendfiguuride detailide ühendamine, lihtsamad kujundid); naha rullimine ja põimimine (hundinuiad, ehted, järjehoidja); paberskulptuur (oreliviled, kõrghooned).

Modelleerimine: looduslikust materjalist ja makulatuurist vormitööd (sambla- ja õlepallid, lehepärj, lihtsamad linnu-, looma- ja inimfiguurid ning lihtsamad seaded).

3.1.2. Õpitulemused

3. klassi lõpetaja

oskab

- nimetada erinevate materjalide omadusi: rabe, õhuke, paks, jäme, peenike, pehme, kõva, painduv, tugev;
- valida töövõtteid, lähtudes materjalist (paberi rebimine, lõikamine, voltimine; savi voolimine erinevate võtetega);
- kasutada Šablooni;
- kasutada materjali ökonoomselt;
- voltida lihtsamaid kujundeid;
- mõõta paberil vajalikke pikkusi täissentimeetrites;
- lõigata kääridega paberist, õhemast kartongist ja riidest mitmesuguseid kujundeid;
- torgata naaskliga auke;
- teha lihtsamaid meisterdamistöid majapidamisjääkidest ja looduslikust materjalist;
- hoida korras oma töökohta, -vahendeid ja -ruumi;
- valmistada tähtpäevalisi ruumikaunistusi.

3.2. Ainekava 4. klassile

3.2.1. Õppesisu

Materjalid: paber, kartong, majapidamisjäägid, nahk, karusnahk, riie, lõng, puit, vineer, õhuke plekk, vask- ja alumiiniumtraat, looduslik materjal (hundinuialehed), taimematerjal. Materjali valik ja kasutamise võimalused.

Töövahendid: nõel, heegelnõel, naaskel, nuga, haamer, käärid, naelad. Töövahendite ohutu kasutamine.

Tööoskused: Õmblemine: nõela niidistamine, sõlme tegemine; eelpiste (kontuuri järgi traageldamine); ühekordne õmblus, käsitsi palistamine (nukutekk); kannaga nõõbi õmblemine (soki- ja kindaloomad).

Heegeldamine: alg- ja ahelsilmused (kett, kaardikaunistused).

Naela löömine: kujundite, mustrite ja mosaiikide moodustamine puit- või vineeralusele kontuuri järgi; naela kasutamine pleki augustamiseks.

Meisterdamine: erinevate materjalide, töövahendite ja -võtete valik ning kombineerimine töö eesmärgist lähtudes (raamatu- ja vihikuümbris; maja, erinevate karpide konstrueerimine etteantud pinnalaotuse järgi; lihtsad mänguasjad, kujundid ja konstruktsioonid (raudteejaam, kuukulgur); naelte löömise tulemusel saadud kujundite täitmine niidi ja lõngaga; nahast lihtsate esemete valmistamine (võtmehoidja, järjehoidja, dekoratiivpudel, ehetekarp); konstruktorite kasutamine (lego).

Modelleerimine: vormitööd erinevast materjalist (kolmeharuline palmik, nukk, loomad, maketid, tähtpäevalised taimeseaded).

3.2.2. Õpitulemused

4. klassi lõpetaja

oskab

- teha lihtsamaid punumistöid (palmik, järjehoidja);
- lõigata kartongist ja riidest Šablooni abil mitmesuguseid kujundeid;
- niidistada nõela ja teha sõlme;
- tikkida eelpistet;
- teha käsitsi ühekordset õmblust (lihtühendõmblus);
- õmmelda kannaga nõöpi;
- käsitseda õigesti heegelnõela;
- heegeldada alg- ja ahelsilmust;
- käsitseda naasklit, haamrit ja naelu;
- kasutada materjali ökonoomselt;
- kasutada ohutult töövahendeid ja hoida neid korras;
- hoida korras oma töökohta ja -ruumi;
- kaunistada tähtpäevadeks ruumi.

3.3. Ainekava 5. klassile

3.3.1. Õppesisu

Käsitöö

Materjaliõpetus: jämedakoelise riidematerjali (juteriie) kasutamine; tikkimisniitide (mulinee, iirislõng, puuvillane lõng) äratundmine ja kasutamine; korrutatud villase lõnga, puuvillase, villase ja siidriide äratundmine.

Töövahendid: jäme suure silmaga nõel, jäme luu- või metallheegelnõel, jämedad metallvardad, õmblusnõelad, nõõpnõelad, õmblusniit, joonlaud, seep, käärid, käsiõmblusmasin.

Tööoskused: Tikkimine: riide lõngade loendamine, niidi kinnitamine töö algul, keskel ja lõpus; eel-, tikk-, vars- ja ahelpiste. Praktiline töö: linik või nõelapadi.

Heegeldamine: heegelnõela ja materjali omavaheline sobitamine, heegelnõela käsitsemine, põhisilmuste (alg-, ahel- ja kinnissilmus) heegeldamine, tingmärgid. Praktiline töö: sall või pajalapid.

Silmuskudumine: varraste ja lõnga omavaheline sobitamine, silmuste loomine; parempidine silmus, tingmärk, ripspinna kudumine, silmuselise ja sõlmelise ääre kudumine, silmuste mahakudumine, kootud eseme viimistlemine. Praktiline töö: sall või pajalapid.

Õmblemine: puuvillase kanga parema ja pahema poole eristamine; käsiõmblusmasinaga õmblemine, ohutusnõuded õmblusmasinaga töötamisel, sirge õmbluse õmblemine paberil ja riidel (ilma niidita ja niidiga), õmblemise eeltööd: lõigete ääristamine, väljalõikamine, traageldamine, triikimine; õpitavad õmbluste liigid: lihtõmblus, ühekordne palistus, kahekordne palistus; kannaga ja kannata nõõbi õmblemine. Praktiline töö: kummiga seelik, kott jt.

Puidutöö

Materjaliõpetus: puu ja puit. Leht- ja okaspuit, kõva ja pehme puit. Puidu kiuline ehitus, lõhestatavus. Prussikud, latid, kolmekihiline vineer - äratundmine, nimetamine, kirjeldamine.

Töövahendid: mõõtmis- ja märkimisvahendid: joonlaud, nurgik, sirkel, elektriline võnksaag, ristisaagimise saag, jõhvsaag, peitel, puitvasar, lihthöövel, vestmisnuga, haamer, hõövelpink (ehitus ja kasutamine), lihvpaber, saagimisrenn - tundmine, nimetamine ja kasutamine korralduse järgi.

Tööoskused: Mõõtmine: pikkuse, laiuse, paksuse, läbimõõdu mõõtmine joonlauaga.

Märkimine: piki- ja ristjoonte tõmbamine pliiatsiga, kujundi märkimine Šablooni järgi, pooltapi märkimine.

Saagimine: prussiku ristikiudu saagimine, vineerist kujundite väljasaagimine jõhvsaega, võnksaega.

Naelutamine: detailide omavaheline ühendamine naeltega.

Peiteldamine: mitteläbiva ava peiteldamine.

Tappimine: pooltapi valmistamine.

Vestmine: sälkamine, liistu või prussiku kaunistamine sisselõigetega.

Praktilised tööd: kassakarp, lillealus, lindude söögilaud, mänguauto, lillekepp jt.

Metallitöö

Materjaliõpetus: traat, traadiliigid (alumiinium-, vask-, terastraat) - valmistamine ja kasutamine. Must ja valge plekk - äratundmine, nimetamine, kirjeldamine.

Töövahendid: konstruktor (detailid, kruvid, mutrid, seibid), kruvikeeraja, mutrivõti, mõõte- ja märkimisvahendid (metalljoonlaud, märknõel, Šabloon, nurgik), vasarad (puitvasar, ümarlaubaga vasar), tangid (lõike-, lapik- ja ümartangid), lihvpaber, meisel, viil, rauasaag, plekikäärid, kruustangid, nurkalasi, märkimisplaat, jootmisvahendid (joodis, rābusti, jootetõlvik).

Tööoskused: Konstrueerimine: näidise, joonise järgi; iseseisev konstrueerimine.

Mõõtmine: traadi mõõtmine Šabloontraadi, metalljoonlaua järgi; pleki mõõtmine metalljoonlauaga.

Märkimine: traadi märgistamine viili, pliiatsi, määrdelaga; plekile märkimine Šablooni järgi, ringjoonte ja täisnurkade tasapinnale kandmine.

Tükeldamine: traadi tükeldamine lõiketangide, meisli, rauasaega.

Lõikamine: pleki lõikamine käsi- ja kangkääridega.

Õgvendamine: traadi õgvendamine käega, vasaraga, puidust abivahenditega.

Painutamine: traadi painutamine lapiktangidega, kruustangide vahel; pleki painutamine puitvasara, painutusklotsiga.

Aasastamine: traadi liht- ja sepa-aasastamine.

Vedrude ja rõngaste valmistamine: traadist vedrude ja rõngaste valmistamine kruustangide vahel käsitsi.

Ühendamine: traadi ühendamine aasade, mähkimise ja jootmise teel; ohutustehnika jootmisel.

Viimistlemine: traadi puhastamine lihvpaberiga.

Teritamine: märknõela teritamine.

Praktilised tööd: tasapinnalised ja ruumilised kujundid, rõngad, ketid, karbid, vormid, sildid, küünlajalg jt.

3.3.2. Õpitulemused

5. klassi lõpetaja

käsitöös

oskab

- tikkida eel-, tikk-, vars- ja ahelpistet;
- käsitseda heegelnõela;
- heegeldada alg-, ahel- ja kinnissilmuseid;
- heegeldada edasi-tagasi ridadena;
- määrata varraste ja lõnga omavahelist sobivust;
- kududa parempidiseid silmuseid;
- silmuseid maha kududa;
- traageldada;
- õmmelda käsiõmblusmasinal lihtõmblust, ühekordset palistust ja kahekordset palistust;

- õmmelda kannaga ja kannata nõõpi;

puidutöös

teab

- õppetöökoja sisustust ja korrapidaja ülesandeid;

- puidu liike (leht- ja okaspuit, kõva ja pehme puit);

tunneb

- hõõvelpingi ehitust ja oskab seda praktiliselt kasutada;

- puidu kiulist ehitust;

oskab

- kasutada nurgikut ristjoone tõmbamiseks ja mõõta joonlauaga;

- kasutada saagimisrenni;

- saagida jõhv- ja võnksaega vineerist kujundeid;

- valmistada pooltapliidid

- viimistleda pinda lihvpaberiga;

- valmistada iseseisvalt lillekeppi;

metallitöös

teab

- õppetöökoja sisustust ja sisekorra eeskirju;

oskab

- eristada enamlevinud traadiliike ja teab nende omadusi ning kasutusalasid;

- konstrueerida konstruktorist lihtsamaid esemeid;

- mõõta joonlauaga;

- märkida traadile painutus- või lõikekohta, plekile sirgjooni ja täisnurki;

- tükeldada traati, lõigata plekki;

- painutada traati (plekki);

- valmistada traadist aasasid, vedrusid, rõngaid;

- ühendada traati vähemalt kahel moel;

- viimistleda materjali lihvpaberiga;

- teritada märknõela;

- teha iseseisvalt pehmest traadist või plekist tasapinnalist kujundit.

4. Ainekava II kooliastme esimesele etapile (6.-7. klass)

Sel etapil muutub tööõpetus ainekeskseks. Taotletakse, et õpilane hakkab mõistma töö vajalikkust ja suudab iseseisvalt rakendada õpitud oskusi, küsida raskuste puhul abi ja seda kasutada. Üha rohkem hakatakse kasutama töö planeerimisel verbaalseid tööjuhendeid. Õpilane peab etapi lõpus valdama omandatud õpitoimingute struktuuri - orienteeruma ülesandes, kavandama oma tegevust, seda teostama, kontrollima, tulemust hindama (näidiseiga võrdlemise teel). Poisid alustavad tutvumist lihtsamate puidu- või metallitöömasinatega.

4.1. Ainekava 6. klassile

4.1.1. Õppesisu

Käsitöö

Materjaliõpetus: jämedakoelised riidematerjalid, tikkimisniidid (mulinee, iirislõng, puuvillane lõng), puuvillane jäme heegelnii, korrutatud villane lõng, puuvillane riie - äratundmine, nimetamine, valimine kasutamiseks.

Töövahendid: suure silmaga nõel, heegelnõel (nr 2; 2,5), sukavardad (nr 7), õmblusnõelad, nõõpnõelad, sõrmkübar, õmblusniit (nr 50), mõõduriba, õmbluskriit, käärid, käsiõmblusmasina praktiline kasutamine.

Tööoskused: Tikkimine: alusmaterjali valik, aed-, rist- ja sämppiste tikkimine. Praktiline töö: nõelapadi või pilt.

Heegeldamine: põhisilmuste (alg-, ahel-, kinnissilmuste ja sammaste) heegeldamine, heegeldamine lihtsate skeemide järgi. Praktiline töö: linik või mänguasjad.

Silmuskudumine: villase lõnga värvikindluse määramine, värvide sobitamine; parem- ja pahempidiste silmuste kudumine (tingmärgid), soki kudumine - soki osade nimetuste teadmine, soonikkoe kudumine, ringselt kudumine, kanna kudumine, silmuste kahandamine, viimistlemine. Praktiline töö: sokid.

Õmblemine: käsiõmblusmasina käsitlemine; ohutusnõuete teadmine ja täitmine õmblusmasinaga õmblemisel, õpitavad õmbluste liigid: kahekordne palistus, kahekordne õmblus, pealeõmmeldud tasku. Praktiline töö: padjapüür, taskutega kott jt.

Puidutöö

Materjaliõpetus: puit (makro- ja mikroskoopiline ehitus, puidu kuivatamine). Okaspuust saematerjalide (laud, pruss, prussik, liist) äratundmine, eristamine, nimetamine, saematerjali virnastamine. Puidurikked: oksad, mädanik, tõugurike, kaldkiulus - nimetamine, kirjeldamine. Materjali ratsionaalne järkamine.

Töövahendid: rööbits, suruvahendid (pitskrugi, klamber), käsipuur, puurpink, PVA liim - nimetamine, kasutamine.

Tööoskused: Märkimine: keeltapi, risttapi märkimine rööbitsaga.

Puurimine: kruvidele ja naeltele ettepuurimine, süvitamine käsitsi ja puurpingis. Puuride ehituse tundmine ja ohutustehnikanõuete täitmine.

Liidete valmistamine: nael-, kruvi- ja liimliited. Naelte ja kruvide valik. PVA liimi ja suruvahendite kasutamine liimliidetes.

Hööveldamine: höövli seadistamine. Kitsaspinna hööveldamine, silindri (koonuse) hööveldamine.

Teritamine: peitli ja höövliraua käsitsi teritamine.

Tappimine: risttapp ja keeltapp - nimetamine, eristamine, valmistamine.

Praktilised tööd: kaardikepp, kuusejalg, kandik, pink, riidepuu, vasaravars jt.

Metallitöö

Materjaliõpetus: plekk, pleki liigid: alumiiniumplekk, vaskplekk, terasplekk, tinutatud plekk, tsinkplekk - äratundmine, nimetamine, kasutamine; metallivärvid: nitrovärv, emailvärv - äratundmine; värvimise tehnoloogia, ohutusnõuete tundmine.

Töövahendid: mõõte- ja märkimisvahendid: rööbits, tseentrinurgik, tseentrikärn - äratundmine, kasutamine korralduse järgi.

Meislid: lukksepeameisel - nimetamine, iseseisev kasutamine; valtsmeisel - äratundmine, kasutamine vastavalt korraldusele.

Viilid: lapik-, ruut-, kolmkantviilid - nimetamine, iseseisev kasutamine; romb-, peen- ja sametviil - tundmine, kasutamine vastavalt korraldusele.

Lukksepavasar - nimetamine, iseseisev kasutamine.

Tornid: lihttorn, survetorn.

Kärn, needi algpea tugi, needi lõpp-pea vorm - äratundmine ja kasutamine korralduse järgi.

Pintslid - nimetamine ja iseseisev valimine.

Käsi kruustangid - äratundmine, kasutamine vastavalt korraldusele.

Spiraaluurid, käsitrell, puurpink - üldise ehituse ja tööõhimõtete tundmine.

Elektrikäi - üldise ehituse ja tööõhimõtete tundmine.

Tööoskused: Märkimine: paralleeljoonte, avade, tsentrite märkimine.

Palistamine: pleki lihtvaltsimine.

Traatimine: pleki serva tugevdamine.

Meiseldamine: metalli tükeldamine, liigse töötlusvaru eemaldamine meisliga.

Lõikamine: mitmesuguste profiilmaterjalide lõikamine rauasaega, sisselõiked.

Ühendamine: pleki ühendamine neetamise, valtsimise, jootmise teel.

Viilimine: tasapinna, nurkade töötlemine viiliga.

Puurimine: avade puurimine, süvitamine käsitsi ja mehhaaniliselt.

Viimistlemine: peenviilimine, käsitsi lihvimine, värvimine: sissekastmisega, pintsliga.

Teritamine: kärni teritamine.

Praktilised tööd: piparkoogivormid, karbid, kühvel, köögiriiv, obadus, nurgik, täring, puurihoidja jt.

4.1.2. Õpitulemused

6. klassi lõpetaja

käsitöös

oskab

- valida tikkimiseks sobivaid materjale ja töövahendeid;
- tikkida aed-, rist- ja sämpapistet;
- heegeldada ringselt;
- kududa sokki;
- käsitseda õmblusmasinat;
- õmmelda kahekordset palistust;
- õmmelda kahekordset õmblust;
- õmmelda pealeõmmeldud taskut;

puidutöös

teab

- kuidas virnastatakse saematerjali;

tunneb

- olulisemaid puidurikkeid ja oskab neid kirjeldada;

oskab

- järgata ratsionaalselt;
- kasutada käsipuuri ja töötada puurpingil;
- teritada peitlit, hõövlirauda;

- seadistada hõõvlit;
 - hõõveldada silindrit ja koonust;
 - valmistada risttappi ja keeltappi;
 - kasutada puidu liimimisel PVA liimi ja surukruvisid;
 - teha iseseisvalt kuusejalga ja kaardikeppi;
- metallitöös

teab

- elektrikäia, puurpingi üldist ehitust ja tööpõhimõtet;
- oskab

- eristada enamlevinud plekiliike ja teab nende omadusi ning kasutusalasid;
- märkida plekile paralleeljooni, tsentrit;
- tugevdada pleki äärt kahel viisil;
- tükeldada meisliga lehtplaati;
- ühendada plekki vähemalt kahel erineval moel;
- viilida tasapindu, täisnurka;
- kasutada puurpinkki avade puurimiseks, süvitamiseks õigesti ja ohutult;
- viimistleda käsitsi metallpindu;
- teritada elektrikäial märknõela, kärni;
- teha iseseisvalt plekist karpi.

4.2. Ainekava 7. klassile

4.2.1. Õppesisu

Käsitöö

Materjaliõpetus: villane riie, jämedakoeline linane või puuvillane riie, korrutatud peenvillane lõng, jäme puuvillane niit, iirislõng, korrutatud villane lõng (kaks eri värvi), puuvillane või villane riie - äratundmine, nimetamine, valimine kasutamiseks.

Töövahendid: erineva pikkuse ja jämedusega tikkimisnõelte valimine tööks, tikkimisraam, märkimisvahendite (õmbluskriidid, seebiviilud, kopeerpaberid) kasutamine, heegelnõelte (nr 1, 5, 7) valimine, sukavardad (nr 7), mõõdulint, kalka, lõikelehed, triikraud, õmblusmasin - praktiline kasutamine.

Tööoskused: Tikkimine: pinnakattepistete (mähkpiste) tikkimine, pilutamiseks sobivate materjalide tundmine, eeltööd ja lihtpilu tegemine. Praktiline töö: linik või pilt.

Heegeldamine: materjalide omavaheline sobitamine, heegelskeemide lugemine, ääreprintside ja nurkade heegeldamine. Praktiline töö: käterätiku ääreprints.

Silmuskudumine: rahvuslikud kirikindad (äratundmine), kindakirjade lugemine, kahe eri värvi lõngaga kudumine; kinda kudumine, kindaosade tundmine, ringselt kudumine, põidla-ava kudumine, silmuste kahandamine, põidla kudumine, kinnaste viimistlemine. Praktiline töö: labakindad.

Õmblemine: õmblusmasina käsitlemine, sissevõtete õmblemine, tõmblukk-kinnise õmblemine, lõigete paigutamine riidele, õmblusvarude märkimine, värvli õmblemine, allääre töötlemine, nõõpaukude, truckide, haakide õmblemine. Praktiline töö: seelik, püksseelik jt.

Puidutöö

Materjaliõpetus: puidu füüsilised ja mehhaanilised omadused: v##rvus, tekstuur, tihedus, kõvadus, tugevus, elastsus, plastsus - nimetamine, kirjeldamine. Puit: rõngassooneiline, hajusooneline, maltspuiduline, lülipuiduline - äratundmine.

Töövahendid: nurgasaag, viilid, mall, miiu- ja tiidusnurgik, taster ja nihik, treipeitlid - äratundmine, nimetamine ja kasutamine vastavalt korraldusele. Treipink - kasutamine.

Tööoskused. Mõõtmine: nurga mõõtmine malliga, detaili paksuse ja ava sügavuse mõõtmine nihikuga, läbimõõdu mõõtmine tasteri ja nihikuga.

Märkimine: nurga märkimine malliga, miiuga, tiidusega; rööptapi ja kaldtapi märkimine shablooniga.

Puurimine: läbiva ava puurimine.

Saagimine: liistude saagimine kaldnurga all nurgasaaga.

Peiteldamine: puidurikete kõrvaldamine panustüki abil.

Kõverpindade töötlemine: kõverjoonelise kujuga detailide väljalõikamine puurimise abil, servade töötlemine peitli ja viiliga.

Tappimine: kastliidete, kaldtapi ja rööptapi valmistamine.

Treimine: silindri ja lihtsa profiili treimine (ohutustehnika treimisel).

Geomeetiline puulõige: geomeetrilise mustri lõikamine tasapinnale.

Praktilised tööd: sae käepide, pildiraam, karp, sahtel jt.

Metallitöö

Materjaliõpetus: metallid ja sulamid: malm, teras ja valge vask - omadused, kasutamine; korrosioon - tekke põhjused, vähendamise võimalused; liimid metallpindade ühendamiseks: EPO, EPD. Liimimise tehnoloogia, ohutusnõuete tundmine.

Töövahendid: mõõte- ja märkimisvahendid: sirkel, mall, miu, nihik - nimetamine; sirkli iseseisev kasutamine, teiste äratundmine ja kasutamine juhendi järgi; viilid: poolümar- ja ümarviil - nimetamine ja iseseisev valik kasutamiseks; ristmeislid, lihvkettad, värvipüstol, treiterad (välisterad, otsaterad) - äratundmine ja kasutamine juhendi järgi; treipink (üldine ehitus, tööpõhimõtted) - nimetamine ja valimine iseseisevaks kasutamiseks. Ohutustehnika treipingiga töötamisel.

Tööoskused: Mõõtmise: nurkade, kõrguse, laiuse, sügavuse mõõtmine.

Märkimine: sirgjoonte, kaarte, nurkade märkimine.

Meiseldamine: avade soonte meiseldamine.

Ühendamine: paksema lehtmetsa neetimine, metallide liimimine.

Viilimine: avade ja kõrguspindade viilimine.

Saagimine: erineva kuju ja paksusega materjali saagimine.

Puurimine: poolavade, suure läbimõõduga avade, õhukese materjali puurimine.

Teritamine: meisli teritamine.

Treimine: treitera kinnitamine, tooriku kinnitamine (lühike detail), välispinna treimine, otsapinna treimine, astme treimine.

Praktilised tööd: aknanurgad, vasar, suveniirvõti, labidas-reha, küünlajalg jt.

4.2.2. Õpitulemused

7. klassi lõpetaja

käsitöös

oskab

- tikkida lihtpilu;
- lugeda lihtsamaid heegelskeeme;
- heegeldada äärepitse;
- kududa kinnast;
- kududa kahe eri värvi lõngaga;
- viimistleda kindaid;
- käsitseda õmblusmasinat;
- õmmelda tõmblukk-kinnist;
- õmmelda sissevõtteid;
- töödelda alläärt;
- õmmelda nõõpauke, trukke, haake;

puidutöös

teab

- puidu füüsikalisi ja mehhaanilisi omadusi;

oskab

- treida lihtsamaid silindrilisi esemeid (viilipea, pudrunui);
- kõrvaldada väiksemaid puidurikkeid panustüki abil;

- valmistada profiil-liistust pildiraami;
- töödelda avasid puurimise abil;
- märkida ja valmistada rööptappi;
- valmistada iseseisvalt pildiraami ja rööptapiga karpi;

metallitöös

teab

- treipingi üldist ehitust ja tööpõhimõtet;

oskab

- nimetada olulisemaid metalle ja sulameid, teab nende kasutusalasid ja omadusi;
- kasutada sirklit, nurgamõõteriistu, nihikut;
- puurida erineva paksuse ja kujuga materjale, teha suuremõdulisi avasid;
- kahel erineval moel ühendada metalle;
- raiuda avasid, sooni paksemasse lehtmetsa;
- viilida nõguspindu, avasid;
- saagida mitmesuguse kuju ja paksusega materjali;
- viimistleda mehaaniliste töövahenditega metallpindu;
- teritada meislit;
- treida silindrilist välispinda, otpinda;
- iseseisvalt teha mõnda tasapinnalist kujundit.

5. Ainekava II kooliastme teisele etapile (8.-9. klass)

Selle etapi ülesanne on ette valmistada noorukid iseseisvaks võimetekohaseks tööks ja/või kutseõppeks: õpetatakse õigesti ette kujutama oma toimetulekut kodukoha tööturul. Omandatakse oskus töötada tööpäev läbi, täites õpitud jõukohaseid ülesandeid. Kujuneb oskus ise oma tööd kavandada ja kontrollida. Õpilane hakkab valima ja kasutama sobivaid töövahendeid ja omandatud töövõtteid. Antakse ülevaade rahvuslikest ja piirkondlikest traditsioonidest ja kujundatakse oskus neid oma töös kasutada.

5.1. Ainekava 8. klassile

5.1.1. Õppesisu

Käsitöö

Materjaliõpetus: kangad: õhemad villased, linased ja puuvillased labasekoelised kangad - äratundmine ja kasutamine. Tikkimismaterjal: peenvillane lõng, mulinee, iiris- või siidniit; segakiust tikkimismaterjalid. Kudumismaterjalid: sünteeslõng, villane või puuvillane lõng. Heegeldamismaterjal: pärl lõng, iiris- või puuvillane lõng. Materjalide tundmine, eristamine ja valimine sõltuvalt tehtavast tööst.

Töövahendid: peenike suure silmaga nõel, heegelnõel (nr 1, 1,25), ringvardad, elektriõmblusmasin, aurutriikraud, lõikelehed, kalka.

Tööoskused: Elektriõmblusmasina praktiline kasutamine. Elektriõmblusmasina hooldamine: puhastamine, õlitamine.

Tikkimine: valge tikand. Rahvarõivaste tikandid - võrdlemine, kirjeldamine. Tikandi jälgendamine riidele. Pinnakattepisted: mähkpiste ja madalpiste tikkimine. Tööde viimistlemine. Praktiline töö: tikand krael või taskul.

Silmuskudumine: tegumoe, koekirja, materjali ja töövahendite sobitamine. Silmuste ülesloomise viiside tundmine. Tingmärkide teadmine. Koekirjade kudumine. Palmik- (kahe- ja kolmeharuline), soonik- ja poolpatentkoos kudumine. Nööpaugu kudumine. Lõngast nööbi valmistamine.

Heegeldamine: pitsiliste heegelkirjade heegeldamine. Skeemi järgi ringselt heegeldamine. Silmuste kasvatamine ja kahandamine. Heegeldatud esemete hooldamine: pesemine, tärgeldamine, kuivatamine, aurutamine, triikimine. Praktiline töö: linik või rõivaste kaunistusdetailid.

Õmblemine: puuvillaste, linaste, villaste ja siidriete omaduste teadmine, nimetamine, hooldamine. Kanga parema poole määramine. Voldiliigid: ühepoolne vult, vastandvult, lehvikvult, nende töötlemine. Passede liigid: sirge ja ümar passe, nende töötlemine: mõõduvõtmine; õige suurusnumbri leidmine. Lõigete kopeerimine lõikelehel. Praktiline töö: kleit või kostüümkleit jt.

Puidutöö

Materjaliõpetus: mööblitööstuses kasutatavad puitmaterjalid: puit-, laast-, puitkiud-, saepuruplaat, vineer, mööblilikilp - äratundmine, eristamine, kirjeldamine. Mööbli liigitus kasutusala järgi: elutoa-, köögi-, kontori- jne mööbel. Erinevatele mööbliliikidele esitatavate nõuete teadmine. Puidu lõiketooriate aluste teadmine.

Töövahendid: siluhöövel, kaabits - nimetamine, iseseisev valimine kasutamiseks. Puidutöötlemispingid: höövel-, frees-, puur-, sae- ja lihvimispingid - nimetamine, otstarbe kirjeldamine, kasutamine vastavalt korraldusele.

Tööoskused: Saagimine: pikisaagimine ja järkamine saepinkidel, ohutustehnika tundmine ja nõuete täitmine.

Hööveldamine: hõöveldamine rihthöövelpingil, paksushöövelpingil.

Teritamine: käsisae teritamine viiliga.

Treimine: kumer- ja nõguspindade treimine.

Tappimine: mitteläbiva (poolpeit-)tapi valmistamine.

Mööblikilbi valmistamine: serviti kokku liimitud laudadest mööblikilbi ja ribikilbi valmistamine.

Vineerimine: esemete välispinna katmine spooniga.

Viimistlemine: läbipaistva ja läbipaistmatu katteviimistluse kasutamine (ettevalmistus, lakkimine, värvimine).

Mööbli koostamine: kokkupandava mööbli koostamine juhendamise järgi.

Praktilised tööd: dekoratiivtaldrik, pliiatsitoos, taburet, lillepostament, sahtel jt.

Metallitöö

Materjaliõpetus: teras, teraste liigitus: süsinikteras, legeeritud teras - teadmised omadustest ja kasutamisest. Metallmaterjali sortiment: traadid, plekid, ümarteras, nurkteras, nelikantteras, raudteerööpad, talad - äratundmine, teadmised kasutamisest.

Töövahendid: Rismus - äratundmine ja kasutamine juhendi järgi. Keermepuurid, keermelõikurid - nimetamine ja iseseisev valimine kasutamiseks. Treiterad: mahalõiketerad, sooneterad, sisetreiterad, kujuterad. Puurid: tsentripuurid, süvipuurid; täpitsad. Freesid: silinderfreesid, otsafreesid, ketasfreesid; kinnitusrakised - äratundmine ja juhendi järgi kasutamine. Freespink (üldine ehitus, töö põhimõte) - nimetamine ja iseseisev valimine kasutamiseks.

Tööoskused: Märkimine: rööpjoonte märkimine.

Keermetamine: sise- ja väliskeerme märkimine.

Puurimine: avade puurimine treipingil.

Lõikamine: materjali mahalõikamine treipingil, freesil.

Treimine: pika detaili, välissoonte, koonuste, avade treimine.

Viimistlemine: metallpinna faktuurimine täpitsatega.

Teritamine: treitera teritamine.

Freesimine: freeside kinnitamine, toorikute kinnitamine, tooriku õige asendi kontrollimine, tasapinnaline freesimine, astmete ja soonte freesimine.

Praktiline töö: kärn, neetimistorn, mitmesugused surukruvid, tuulelipp, lipuvarras jt.

5.1.2. Õpitulemused

8. klassi lõpetaja

käsitöös

teab

- puuvillaste, linaste, villaste ja siidriete omadusi ja oskab neid arvestada tööde teostamisel;

- voltide ja passede liike;

oskab

- valida tööks vajalikke materjale ja töövahendeid;

- jäljendada mustreid;

- teha põhipisteid;

- tikkida pinnakattepisteid;

- kududa tingmärkide järgi erinevaid koekirju (palmikut, soonikut, poolpatenti ja lihtsamat augulist mustrit);

- valmistada lõngast nõöpi;

- heegeldada skeemi järgi ringselt;

- käsitseda elektriõmblusmasinat;

- õmmelda lihtsamaid volte, sirget passet, kraed;

- leida ja kopeerida lõikeid lõikelehel;

- viimistleda valmis esemeid;

- õmmelda iseseisvalt öösärki;

puidutöös

tunneb

- sisetreimist ja oskab treida ümartappi;

oskab

- valmistada kastliiteid (poolpeit-, kaldtapp);

- teritada käsisaagi;

- lugeda lihtsamaid tehnilisi jooniseid;

- koostada kokkupandavat mööblit;

- teha iseseisvalt dekoratiivtaldrikut ja sahtlit;

metallitöös

teab

- terase üldist liigitust, omadusi, kasutamist;

- metallmaterjali põhiosortimenti;

oskab

- kasutada rismust rööpjoonte märkimiseks;

- lõigata käsitsi sise- ja väliskeeret;

- puurida treipingil tsentriavasid;

- tükeldada materjali trei- ja freespingil;

- treida treipingil lihtsamaid detaile;

- freesida horisontaal- ja vertikaalpinda, avasid, sooni;

- kaunistada metallpinda pinnamustriga;

- teritada treitera;

- teha iseseisvalt pliiatsihoidjat.

5.2. Ainekava 9. klassile

5.2.1. Õppesisu

Käsitöö

Materjaliõpetus: tikkimismaterjal: lavsaankiuga linane riie - äratundmine, kirjeldamine ja valimine tööks. Jämedama eri värvi niidi või lõnga sobitamine alusmaterjaliga. Kudumis- ja heegeldamismaterjal: korrutatud või korrutamata villane lõng. Materjali valimine sõltuvalt tööst. Sünteetiliste ja tehiskiudainete omaduste nimetamine ja arvestamine tööde teostamisel, nende töötlemiseärasuste tutvumine.

Töövahendid: nõelad põimimiseks. Jämedad, pikad vardad ja/või ringvardad (valimine sõltuvalt tööst). Elektriõmblusmasin - osade nimetused, reguleerimine.

Tööoskused: Tikkimine: pilutamine (keerdpilu, põimpilu). Lõngade loendamine.

Silmuskudumine: meie rahvakunsti pitsiliste koekirjade kasutamisega tutvumine. Kudumise tingmärkide tundmine ja nende järgi kudumine. Villasest lõngast esemete viimistlemine: pesemine, kuivatamine, triikimine, hoidmine. Praktiline töö: sall või imikujakk, müts ja papud.

Heegeldamine: heegeldamine kaht või enam värvil lõngaga. Praktiline töö: vest, imikujakk, mütsid, või vankritekk. Õmblemine: Kaunistusvõtted: rüüžid, volangid, krooked, nõörvoldid, tikandid, nende kasutamine.

Lõikejoonte nimetused: kontuur-, telg-, keskjoon-, nende teadmine. Lõigete kopeerimine, paigutamine riidele, õmblusvarude arvestamine, väljalõikamine. Praktiline töö: pluus, seelik, kleit jt.

Puidutöö

Materjaliõpetus: liimitud ja painutatud detailide - äratundmine, nimetamine, kirjeldamine.

Töövahendid: lekaal, elektrilised väikevahendid: trell, taldlihvija, tikksaag, ülafrees - nimetamine, kasutamine vastavalt korraldusele. Ohutustehnikanõuete tundmine ja järgimine tööpinkidel iseseisvalt töötades.

Tööoskused: Saagimine: kõverjooneliste detailide väljasaagimine tikksaaga, lintsaaga.

Šabloonide valmistamine: detaili kuju planeerimine ning kartongile kandmine ruudustiku ja lekaali abil.

Teritamine: kaabitsa teritamine; saeketta ja hõövelpingi lõiketera teritamine.

Seadistamine: saeketta vahetamine saepingil, terade vahetamine hõövelpingil.

Mööbli remont: toolidel, laudadel, kappidel jne tekkivate vigastuste tundmine ja nende parandamine.

Praktilised tööd: diivanilaud, tool, postament, riul, koolimööbli remont jt.

Metallitöö

Materjaliõpetus: plastid, plastide liigid: polüetüleen, polüstürool, polüvinüülkloriid, orgaaniline klaas, tekstoliit, vahtplast, poroloon - omaduste tundmine, eristamine, kasutamise teadmine. Liim, liimid plastide ühendamiseks: Moment, Supertsement - liimimise tehnoloogia, ohutusnõuete tundmine. Nitrolakk, lahustid, lahused - oskus õpetaja juhendamisel kasutada, ohutusnõuete teadmine.

Töövahendid: giljotiinkäärid; muhvelahi; gaasipõleti, nitrolakk; lahused; lahustid; sünteetilised liimid; kohutusvasarad; spiraalpuurid (teritusnurk 70o) - äratundmine ja kasutamine vastavalt korraldusele. Elektrilised väikevahendid: elektridrell, ketaslõikur, elektrilihvmasin, elektriplekikäärid - nimetamine, drelli iseseisev valimine kasutamiseks, teiste äratundmine ja kasutamine vastavalt korraldusele. Elektrikäsitööriistad: isoleeritud käepidemega universaaltangid, pingemõõtur, külglõiketangid, isoleerpael - nimetamine. Isoleerpaela iseseisev kasutamine, teiste tundmine ja kasutamine vastavalt korraldusele. Sepatööriistad: alasi, sepavasara, sepapihid, pirnid, venitusrauad, sepameisliid ja -tornid, alusraud - nimetamine, alasi iseseisev valimine kasutamiseks; sepavasara, meisli, torni jt äratundmine ja kasutamine vastavalt korraldusele.

Tööoskused: Lõikamine: plastide lõikamine giljotiinkääridega, kuumutatud traadiga, metallide lõikamine ketaslõikuriga.

Saagimine: plastide saagimine, pleki saagimine elektriplekikääridega.

Puurimine: plastide jahutusega puurimine, avade puurimine, avade puurimine elektridrelliga.

Treimine: plastmaterjali treimine.

Ühendamine: plastide liimimine.

Freesimine: plastmaterjali freesimine.

Teraste termiline töötlemine: lõõmutamine, normaliseerimine, karastamine, koolutamine.

Kohrutamine: seinaplaatide valmistamine kohrutusvasaratega.

Viimistlemine: oksüdeerimine, söövitamine. Lihvimine elektrilihvimismasinaga.

Elektriinstallatsioonitööd: valgustite, pistikupesade, lülitite, juhtmete paigaldamine, kaitsmete vahetamine.

Sepistamine: jämendamine, venitamine, avardamine, augulöömine, raiumine, painutamine.

Keevitamine: praktiline harjutamine.

Praktilised tööd: viilpead, kuusejalg, rööbits, lillealus jt.

5.2.2. Õpitulemused

Abiõppe lõpetaja

Käsitöös

teab

- lõikelehel olevaid jooni ja märke, oskab kasutada väljalõikamisel ja õblemisel;
- sünteetiliste materjalide omadusi ja iseärasusi;

oskab

- valida tikkimiseks, kudumiseks, heegeldamiseks vajalikke materjale ja töövahendeid;
- jäljendada mustreid;
- kududa ringvarrastega;
- kududa tingmärkide järgi lihtsamaid pitsilisi koekirju;
- õmmelda volange, nõörvolte;
- paigutada lõikeid riidele ja lisada õmblusvarusid;
- õmmelda iseseisvalt lihtsamaid esemeid (sirge seelik, lihtsalõikeline kleit);

puidutöös

tunneb

- erinevaid pinnatöötlemise ja -viimistlemise mooduseid;
- põhilisi puidutöötlemispinke ja oskab neil ohutult töötada;

oskab

- teha mööbli pisiremonti;
- mõõta nihikuga;
- kasutada elektrilisi väikevahendeid;

- valmistada juhendi järgi lihtsamaid mööbliesemeid;

- valmistada iseseisvalt taburetti;

metallitöös

teab

- üldist materjalidest (metallid ja plastide liigid, omadused, teab nende kasutamist, töötlemist);

tunneb

- enamlevinud elektrilisi väikevahendeid ja elektrilisi käsitööriistu, oskab neid kasutada;

- lukksepatöö operatsioone;

- sepatöö aluseid;

oskab

- lugeda lihtsamat tehnilist joonist;

- liita metalle mitmel erineval moel;

- seadistada puurpink ja puurida avasid;

- lõigata sise- ja väliskeeret;

- treida treipingil lihtsa kujuga detaile;

- lõigata freesiga, teha sooni ja avasid;

- viimistleda detaile ja tööesemeid mitmel erineval viisil;

- teha elementaarseid elektriinstallatsioonitöid;

- teritada käsitööriistu;

- kasutada töö juures õigeid ja ohutuid töövõtteid;

- teha iseseisvalt vasarat;

omab

- esmast keevitamiskogemust.